Bundel - Raadsvergadering van 7 november 2023

1 Opening en vaststellen agenda
2 Rondvraag
2.a BESPREEKSTUKKEN (waarover debat en besluitvorming plaatsvindt)
3 Bestemming jaarrekeningresultaat 2022 (23.68)
- Raadsvoorstel Definitieve voorstel bestemming jaarrekeningresultaat 2022
- Raadsbesluit 23.68
- Memo inzicht in mogelijke resultaatbestemming 2022 (23.68))

4 Programmabegroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 (23.65)
- Raadsvoorstel Programmabegroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 (23.65)
- Raadsbesluit 23.65
- Programmabegroting 2024-2027 (23.65)
- 2365 Programmabegroting 2024 - Bijlage 11 (aangevuld)
- Inspreekbijdrage Doeko Pinxt namens bibliotheek Veluwezoom en Cultuurbedrijf RIQQ
- Bijlage bij inspreekbijdrageDoeko Pinxt
- 2365 Memo effect septembercirculaire gemeentefonds 2023 (23.65)
- Beantwoording technische vragen Programmabegroting 2024 DEF
- Antwoord op openstaande vragen programmabegroting 2024 Antwoord vraag 158
- De tweede antwoorden set van de drie openstaande vragen Begroting
- 2365 Programmabegroting 2024 - Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen
- 2365 bijlage toelichting mutaties reserve PB2024
- Technische vragen/antwoorden Programmabegroting 2024, versie 31-10-2023
- Politieke vragen/antwoorden Programmabegroting 2024 31-10-2023

5 Sluiting

gemeente Rheden

Raadsvoorstel

portefeuillehouder	begrotingsprogramma	draagt bij aan Global Goal(s)
T.A.F.A Klomberg	Pr. 1 t/m 3	1 t/m 18
b en w-vergadering	**agendapunt**	**bijlage(n) ter inzage**
18 oktober 2023	Circ.	Memo 27-06-2023 Inzicht in mogelijke resultaatbestemming 2022
rol raad	**soort document**	
Ter besluitvorming	Raadsvoorstel en -besluit	
voorbereidende vergadering	**agendapunt**	
24 oktober 2023		
raadsvergadering	**agendapunt**	
7 november 2023		

onderwerp
Definitieve voorstel bestemming jaarrekeningresultaat 2022.

INHOUD VOORSTEL
De reserve rekeningresultaat 2022 ad € 2.411.000 als volgt in te zetten:
a Toevoeging aan de algemene reserve: € 840.000.
b Dekking uitgaven energietoeslagen 2023: € 1.000.000.
c Dekking uitgaven bijzondere bijstand, compensatieregeling voogdij 18+: € 117.000.
d Dekking uitgaven erfgoed (subsidies): € 36.000.
e Dekking uitgaven erfgoed (projecten): € 257.000.
f Dekking uitgaven samenkracht en burgerparticipatie: € 161.000.

1 Waartoe is het voorstel gedaan?
Op 4 juli jl. zijn de jaarstukken 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. In afwachting van nadere bestemming is een deel van het resultaat tijdelijk in een nieuwe reserve toegevoegd.
Dit voorstel is gericht op de afwikkeling van het gerealiseerde rekeningresultaat over het boekjaar 2022.

2 Wat is de aanleiding?
De raad heeft op 4 juli jl. de jaarstukken 2022 vastgesteld en daarbij besloten om, in afwachting van nadere bestemming, van het totale rekeningresultaat ad € 3.257.000 een bedrag van € 2.411.000 te reserveren in een aparte reserve rekeningresultaat 2022.
In het raadsvoorstel van de jaarstukken valt te lezen dat daarvoor is gekozen omdat er op dat moment nog teveel onzekerheden met betrekking tot de ontwikkeling van het financiële meerjarig perspectief waren om een definitieve keuze te maken.

Het college heeft de raad op 27 juni jl. geïnformeerd over de mogelijke bestemming van deze middelen. Het totaal aan voorstellen overstijgt het bedrag dat nog bestemd dient te worden, dit vraagt keuzes.

Met voorliggend voorstel legt het college de inzet van deze reserve aan de raad voor. Hiermee wordt de reserve rekeningresultaat 2022 volledig ingezet en komt deze reserve te vervallen.

3 Wat is het bestaand beleid c.q. kader?
Gemeentewet en financiële verordening.

4 Wat willen wij bereiken?
Volledige (financiële) afwikkeling van de Jaarstukken 2022.

5 Wat gaan wij ervoor doen?
De voorgestelde inzet van de reserve rekeningresultaat 2022 zal d.m.v. een begrotingswijziging worden verwerkt.

6 Wat zijn de financiële consequenties?
Met de voorgestelde inzet van genoemde reserve wordt het weerstandsvermogen verbeterd en worden middelen beschikbaar gesteld voor de onderwerpen zoals vermeld in onderstaande tabel.

Voorstel resultaatbestemming 2022 (in €'s)

	Onderwerp	Toelichting	Bedrag
1	Weerstandsvermogen	Dotatie aan algemene reserve om daarmee de solvabiliteit en het weerstandsvermogen te verbeteren.	840.000
2	Energietoeslagen 2023	Betreft reservering van middelen die via de algemene uitkering (decembercirculaire) zijn ontvangen en betrekking hebben op te verstrekken energietoeslagen in 2023 aan mensen met een laag inkomen (< 120% van de bijstandsnorm).	1.000.000
3	Bijzondere bijstand en compensatieregeling voogdij 18+	Betreft reservering van middelen die via de algemene uitkering (decembercirculaire) zijn ontvangen en bedoeld zijn voor diverse tegemoetkomingen in te maken kosten voor bijzondere bijstand gerichte hulp en compensatieregeling voogdij 18+.	117.000
4	Erfgoed (subsidies)	Te verstrekken erfgoed-subsidies. Dit budget gaat altijd over de jaarkalender heen: eigenaren krijgen een beschikking voor de uitvoering van werkzaamheden en mogen daar een jaar (soms langer als daarvoor een goede reden is, zoals ten tijde van corona, en uitstel wordt verleend) over doen. Het gaat dus om budgetten die per definitie overlopen.	36.000
5	Erfgoed (projecten)	Dit betreft middelen die gereserveerd zijn voor de projecten Gebiedsatlas, subsidie van de provincie voor Maatwerk voor Monumenten en het geld dat is afgeroomd van het Monumentenfonds ten behoeve van de implementatie van erfgoed in de Ow en Maatwerk voor Monumenten.	257.000
6	Samenkracht en burgerparticipatie	POK-middelen (Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag): gemeenten krijgen vanaf 2022 (t/m 2027) incidentele middelen van het rijk om de positie van de meest kwetsbare inwoners te verbeteren. Wij zetten deze middelen op twee manieren voor dit doel in: door de aanstelling van een specifieke consulent doorbraakmethode en het realiseren van één (backoffice)loket voor inwoners met financiële hulpvragen. Deze verplichtingen zijn reeds aangegaan en lopen door de komende jaren.	161.000
	Totale bestemming:		**2.411.000**

7 Wat zijn de risico's?

In de memo 'Inzicht in mogelijke resultaatbestemming 2022' van 27 juni jl. (zie bijlage) heeft het college de raad geïnformeerd over mogelijke bestemmingen van het (restant) rekeningresultaat 2022. Omdat de benodigde middelen voor alle mogelijke bestemmingen (€ 3.101.000) de omvang van de reserve overstijgen, worden de onderstaande mogelijke bestemmingen niet voorgesteld:

- Implementatie Wet open overheid (Woo) € 121.000.
- Inburgering € 117.000.

Voor deze onderwerpen geldt dat de financiële dekking zo mogelijk en indien noodzakelijk wordt opgelost binnen het bestaande financieel kader. Daarnaast hebben wij een aantal bestemmingen verlaagd, anticiperend op voorgenomen beleid.

Voor de onderwerpen waarvoor de benodigde middelen niet (of minder) beschikbaar worden gesteld, bestaat het risico dat het budget toch niet toereikend blijkt. Er wordt op gestuurd om binnen budget te blijven, door bijvoorbeeld de ambitie bij te stellen.

8 Wat is het draagvlak voor dit voorstel?

Niet van toepassing/afstemming vindt plaats in de voorbereidende raadsvergaderinig van 24 oktober a.s.

9 Hoe en met wie wordt er gecommuniceerd?

Niet van toepassing.

10 Wordt er een evaluatie uitgevoerd?

Niet van toepssing.

Velp, 18 oktober 2023

Burgemeester en wethouders van Rheden,

Carol van Eert,
burgemeester.

Martin Rommers,
secretaris.

23.68

gemeente Rheden

Raadsvergadering
7 november 2023

Agendapunt 3
DB

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Rheden;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 18 oktober 2023;

gelet op het amendement 'storting algemene reserve';

b e s l u i t :

de reserve rekeningresultaat 2022 ad € 2.411.000 als volgt in te zetten:
a Toevoeging aan de algemene reserve: € 840.000.
b Dekking uitgaven energietoeslagen 2023: € 1.000.000.
c Dekking uitgaven bijzondere bijstand, compensatieregeling voogdij 18+: € 117.000.
d Dekking uitgaven erfgoed (subsidies): € 36.000.
e Dekking uitgaven erfgoed (projecten): € 257.000.
f € 161.000 toe te voegen aan de algemene reserve.

Arnhem, 7 november 2023

De raad voornoemd,

voorzitter.

griffier.

Memo

Van: College B&W
Aan: Raad
Datum: 27 juni 2023
Onderwerp: Inzicht in mogelijke resultaatbestemming 2022

In de vergadering van de voorbereidende raadsvergadering van 15 juni jl. is bij de behandeling van de Jaarstukken 2022 gevraagd om inzicht te krijgen in mogelijkheden m.b.t. de bestemming van het rekeningresultaat 2022.

De jaarrekening 2022 sluit, voor bestemming, met een overschot van € 3.257.000. We stellen voor om deze middelen als volgt te bestemmen:
a. Storting in nieuwe reserve afvalverwerking € 302.000
b. Storting in nieuwe reserve bovenwettelijk verlof € 544.000
c. Storting in nieuwe reserve rekeningresultaat 2022 € 2.411.000

Ad a. Reserve afvalverwerking
Van het totale rekeningresultaat heeft € 302.000 betrekking op taakveld afvalverwerking. Hierbij verwijzen wij u naar de nadere toelichting in de paragraaf lokale heffingen. Vanuit het principe van maximaal 100% kostendekkendheid dienen deze middelen hiervoor beschikbaar te blijven. We stellen voor om een nieuwe bestemmingsreserve afvalverwerking te vormen en hierin bovengenoemd bedrag te storten.

Ad b. Reserve bovenwettelijk verlof
We stellen voor om € 544.000 te reserveren voor kosten van bovenwettelijk verlof. Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan gaan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Voor het bovenwettelijk verlof gaan we uit van 70% van de opgebouwde verlofuren per 31-12-2022. Deze reserve zal na toetsing aan de voorschreven wettelijke kaders worden omgezet in een voorziening. Elk jaar zal de hoogte van de voorziening opnieuw worden beoordeeld aan de hand van het bovenwettelijk verlof.

Ad c. Reserve rekeningresultaat 2022
Daarnaast stellen we voor om het restant ad € 2.411.000 voorlopig te reserveren in een aparte reserve in afwachting van nadere besluitvorming over de bestemming van deze middelen.
Op dit moment zijn er namelijk nog teveel onzekerheden met betrekking tot de ontwikkeling van het financiële meerjarig perspectief om een definitieve keuze te maken.

In de bijlage van deze memo treft u een opsomming aan van mogelijke bestemmingen van dit restant rekeningresultaat zoals dit in eerder stadium in het college aan de orde is geweest. Het totaal aan voorstellen overstijgt het bedrag dat nog bestemd dient te worden. Het college zal dus keuzes moeten maken die het college in het definitieve voorstel van resultaatbestemming in het najaar (september) aan de raad zal voorleggen. Overigens zou het kunnen zijn dat in het voorstel, gelet op de financiële situatie of urgente behoeften, nog een andere bestemming zal worden genoemd. Vanzelfsprekend zal het voorstel worden onderbouwd en is de uiteindelijk keuze aan de Raad.

Bijlage: Overzicht mogelijke resultaatbestemming 2022

Onderwerp		Toelichting	Bedrag
1	Implementatie Wet open overheid (Woo)	Op 26-1-2021 is Wet open overheid (Woo) aangenomen, een initiatiefwet die beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De financiële middelen bestaan uit zowel incidentele (€ 66k) als structurele (€ 55k) middelen. De structurele middelen zijn o.a. bedoeld voor het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van systemen. De incidentele middelen (t/m 2026) zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen en de organisatie.	€ 121.000
2	Energietoeslagen 2023	Betreft reservering van middelen die via de algemene uitkering (decembercirculaire) zijn ontvangen en betrekking hebben op te verstrekken energietoeslagen in 2023 aan mensen met een laag inkomen (< 120% van de bijstandsnorm).	€ 1.175.000
3	Bijzondere bijstand en compensatieregeling voogdij 18+	Betreft reservering van middelen die via de algemene uitkering (decembercirculaire) zijn ontvangen en bedoeld zijn voor diverse tegemoetkomingen in te maken kosten voor bijzondere bijstand gerichte hulp en compensatieregeling voogdij 18+.	€ 234.000
4	Erfgoed (subsidies)	Te verstrekken erfgoed-subsidies. Dit budget gaat altijd over de jaarkalender heen: eigenaren krijgen een beschikking voor de uitvoering van werkzaamheden en mogen daar een jaar (soms langer als daarvoor een goede reden is, zoals ten tijde van corona, en uitstel wordt verleend) over doen. Het gaat dus om budgetten die per definitie overlopen. Betreft een structureel budget van jaarlijks € 103k.	€ 36.000
5	Erfgoed (projecten)	Dit betreft middelen die gereserveerd zijn voor de projecten Gebiedsatlas, subsidie van de provincie voor Maatwerk voor Monumenten en het geld dat is afgeroomd van het Monumentenfonds ten behoeve van de implementatie van erfgoed in de Ow en Maatwerk voor Monumenten.	€ 257.000
6	Inburgering	Betreft twee (niet geoormerkte) budgetten voor inburgering vanuit de septembercirculaire. O.a. wegens de late toekenning hiervan in 2022 heeft uitvoering nog niet plaatsgevonden. Van het totale bedrag wordt € 48.000 ingezet voor tijdelijke huisvesting statushouders en € 69.000 voor maatschappelijke begeleiding.	€ 117.000
7	Samenkracht en burgerparticipatie	POK-middelen (Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag): gemeenten krijgen vanaf 2022 (t/m 2027) incidentele middelen van het rijk om de positie van de meest kwetsbare inwoners te verbeteren. Wij zetten deze middelen op twee manieren voor dit doel in: door de	€ 161.000

		aanstelling van een specifieke consulent doorbraakmethode en het realiseren van één (backoffice)loket voor inwoners met financiële hulpvragen. Deze verplichtingen zijn reeds aangegaan en lopen door de komende jaren.	
8	Weerstandsvermogen	De raad heeft aangegeven dat bij positieve rekeningsaldi er een substantieel bedrag - bij voorkeur € 1 miljoen - aan de algemene reserve dient te worden toegevoegd om daarmee de solvabiliteit en weerstandscapaciteit te verbeteren.	€ 1.000.000
	Totaal mogelijke bestemmingen		€ 3.101.000

gemeente Rheden

Raadsvoorstel

portefeuillehouder
T.A.F.A. Klomberg

begrotingsprogramma
Programma 1 t/m 3

draagt bij aan Global Goal(s)
16 Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten

b en w-vergadering
26 september 2023

agendapunt
3

bijlage(n) ter inzage
Programmabegroting 2024

rol raad
Ter besluitvorming

soort document
Raadsvoorstel en -besluit

voorbereidende vergadering
24 oktober 2023

agendapunt

raadsvergadering
7 november 2023

agendapunt

onderwerp
Programmabegroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027.

INHOUD VOORSTEL
Instemmen met de Programmabegroting 2024 en de Meerjarenraming 2025-2027.

1 Waartoe is het voorstel gedaan?
Met dit besluit stelt de raad de beleidsmatige en financiële contouren vast voor 2024 waarbinnen het college uitvoering geeft aan de voornemens.

2 Wat is de aanleiding?
De gemeenteraad dient voorafgaand aan het begrotingsjaar de begroting vast te stellen en deze voor 15 november ter beoordeling aan de provincie voor te leggen.

3 Wat is het bestaand beleid c.q. kader?
De Kadernota 2024 en coalitieakkoord 2022-2026.

4 Wat willen wij bereiken? Wat gaan wij ervoor doen? Wat zijn de financiële consequenties?
Deze drie vragen zijn in de afzonderlijke progamma's opgenomen.
Kortheidshalve verwijzen wij hiervoor naar de Programmabegroting 2024.
Met voorliggende begroting geven wij invulling aan de afspraken over de doorontwikkeling van de programmabegroting.

In het traject van opstellen van voorliggende begroting zijn diverse acties uitgevoerd gericht op het realiseren van een sluitende begroting voor de jaren 2024 en 2025.
De opgenomen lasten in de kadernota zijn nader beoordeeld en kansen op besparingen zijn geïnventariseerd. Daarnaast hebben wij nieuwe ontwikkelingen na het opstellen van de kadernota in beeld gebracht alsmede aanvullende maatregelen opgesteld. Dit alles leidt tot onderstaande financiële perspectief.

Ontwikkeling meerjarig perspectief:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2024	2025	2026	2027
Begrotingssaldi 2023-2026	1.662	2.001	-3.866	-3.866
Effect meicirculaire gemeentefonds	4.664	4.589	2.468	4.524
Ontwikkelingen Kadernota 2024	-11.512	-11.167	-9.227	-8.606
Nieuwe ontwikkelingen na kadernota	-4.663	-4.532	-4.093	-8.339
Kansen op besparingen	11.023	9.815	8.224	8.224
Begrotingssaldi	**1.174**	**706**	**-6.494**	**-8.063**

Vanaf 2026, ook wel het ravijnjaar genoemd, is er sprake van een gewijzigde financieringssystematiek vanuit het gemeentefonds waardoor de inkomsten fors zullen dalen. Dat betekent voor alle gemeenten die ongeveer evenveel inwoners als de gemeente Rheden hebben, dat de inkomsten uit dat gemeentefonds jaarlijks zo'n € 6 miljoen euro minder zullen zijn. De VNG is hierover nog met het Rijk in gesprek. Om te laten zien dat de kosten voor het uitvoeren van het huidige takenpakket van gemeenten groter zijn, heeft de VNG gemeenten opgeroepen om geen sluitende begrotingen te maken voor de jaren vanaf 2026. Ook het college van de gemeente Rheden geeft hieraan gehoor.

5 Wat zijn de risico's?
Op een aantal onderdelen hebben wij onze ambitie bijgesteld op de beperkte financiële middelen en op andere onderdelen hebben wij de begroting meer 'onder spanning' gezet. De risico's zijn benoemd en toegelicht bij de programma's en in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van voorliggende begroting.

6 Wat is het draagvlak voor dit voorstel?
Deze programmabegroting sluit beleidsmatig aan bij de Kadernota 2024 die op 4 juli jl. door de raad is vastgesteld. De ontwikkelingen na kadernota en kansen op besparingen zijn in voorliggende begroting nader gespecificeerd (zie bijlage 11).
De programmabegroting bevat tevens een inhoudelijke doorontwikkeling die met de raadswerkgroep/financiële commissie is afgestemd.

7 Hoe en met wie wordt er gecommuniceerd?
De begroting zal tijdig ter inzage worden gelegd en er volgt nog een persbericht. Tevens zorgen wij voor een overzicht 'begroting in één oogopslag' in de lokale media.

8 Wordt er een evaluatie uitgevoerd?
Bij de Jaarstukken 2024 wordt verantwoording afgelegd over de voornemens in deze programmabegroting.

Velp, 26 september 2023

Burgemeester en wethouders van Rheden,

Carol van Eert,
burgemeester.

Martin Rommers,
secretaris.

23.65

gemeente Rheden

Raadsvergadering
7 november 2023

Agendapunt 4
BV

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Rheden;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 26 september 2023;

gelet op het amendement 'Bezoekers betalen mee';

gelet op het amendement 'Koester de duisternis';

b e s l u i t :

de Programmabegroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 vast te stellen met dien verstande dat

- de tarieven 2024 voor de toeristenbelasting stijgen met 18,5% ten opzichte van 2023, en de tabel "Tarieven toeristenbelasting" op pagina 80 daarop wordt aangepast;
- de tarieven 2024 voor de watertoeristenbelasting stijgen met 18,5% ten opzichte van 2023, en de tabel "Tarieven watertoeristenbelasting" op pagina 80 daarop wordt aangepast;
- de tarieven 2024 voor de forensenbelasting stijgen met 18,5% ten opzichte van 2023, en de tabel "Tarieven forensenbelasting" op pagina 81 daarop wordt aangepast;
- het doel "De gemeente Rheden streeft met haar openbare verlichting veiligheid voor haar inwoners na" op pagina 53 wordt vervangen door "De gemeente Rheden streeft met haar openbare verlichting naar een balans tussen nachtelijke duisternis als omgevingskwaliteit, een minimale verstoring van diersoorten en veiligheid voor inwoners".

Arnhem, 7 november 2023

De raad voornoemd,

voorzitter.

griffier.

gemeente Rheden
1573 - 2023

Programmabegroting 2024-2027

Datum vaststelling B&W: 26 september 2023

Datum besluitvorming Raad: 7 november 2023

Inhoudsopgave

Inleiding ... 3
- Opbouw begroting en leeswijzer ... 4
- Inleiding ... 7
- Financiële positie ... 12

Programma's ... 15
- 1 Samenleving ... 16
- 2 Leefomgeving ... 29
- 3 Bestuur & organisatie ... 63

Paragrafen ... 75
- A. Lokale Heffingen ... 76
- B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing ... 82
- C. Onderhoud Kapitaalgoederen ... 90
- D. Financiering ... 96
- E. Bedrijfsvoering ... 101
- F. Verbonden Partijen ... 111
- G. Grondbeleid ... 128
- H. Openbaarheidsparagraaf ... 133

Financiële begroting ... 135
- Inleiding ... 136
- Financieel meerjarig perspectief ... 137
- Financiële positie ... 146

Bijlagen ... 148
- Bijlage 1 SDG's per programma ... 149
- Bijlage 2 Beleidskaders per programma ... 150
- Bijlage 3 Beleidsindicatoren ... 153
- Bijlage 4 Taakvelden ... 154
- Bijlage 5 Meerjarig Investeringsplan ... 156
- Bijlage 6 Reserves en Voorzieningen ... 161
- Bijlage 7 Begroting 2023 ... 164
- Bijlage 8 Kerngegevens ... 167
- Bijlage 9 EMU-saldo ... 168
- Bijlage 10 Taakvelden Samenleving ... 169
- Bijlage 11 Specificatie Ontwikkelingen & Besparingen 2024-2027 ... 171
- Bijlage 12 Sustainable Development Goals (SDG) ... 178

Inleiding

Opbouw begroting en leeswijzer

De programmabegroting 2024-2027bestaat uit 5 delen:

1. Inleiding
2. Programma's
   2.1. Samenleving; dit programma omvat de thema's: financiële bestaanszekerheid, vitaal en gezond, sociale basis
   2.2. Leefomgeving; dit programma omvat de thema's: energie- en warmtetransitie, vernieuwing omgevingsbeleid, wonen, economische ontwikkeling, circulaire economie, biodiversiteit, erfgoed en landschap, inrichting en beheer openbare ruimte en mobiliteit en infra.
   2.3. Bestuur en organisatie; dit programma omvat de thema's: dienstverleningsagenda, kansgelijkheid en inclusie, inwonersparticipatie, regionale samenwerking en internationale betrekkingen, vastgoedportefeuille, integrale veiligheid en professionalisering organisatie
3. Paragrafen (lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen, grondbeleid en openbaarheidsparagraaf wet open overheid). De paragraaf Bedrijfsvoering omvat de thema's: digitale toegankelijkheid van dienstverlening aan de inwoners, ondernemers en instellingen (Digitaal Rheden), goed werkgever- en werknemerschap, samenwerking derden (opdrachtgever- en opdrachtnemer-schap), verbeteren structurele inrichting van interne (administratieve) processen en systemen, transparante en kwalitatieve sturing. Daarnaast is hier ook het onderdeel interne audit op rechtmatigheid en doelmatigheid opgenomen.
4. Financiële begroting
5. Bijlagen

Inleiding

Dit onderdeel bevat zowel een beleidsmatige beschouwing op de huidige situatie als een financiële uiteenzetting op het komende jaar op hoofdlijnen.

Programma's

Naar aanleiding van de aanbevelingen van het rekenkameronderzoek[1] naar de programmabegroting, is het traject "doorontwikkeling programmabegroting" in 2021 gestart. Het doel hiervan is om te zorgen dat de programmabegroting, en de daaropvolgende P&C documenten qua inhoud en proces beter aansluiten bij de behoefte van de Raad. Daarnaast is het doel om te zorgen dat de programmabegroting een coherent stuk wordt dat voldoende basis biedt voor de Raad om besluiten te nemen en de controlerende taak uit te voeren. Met de financiële commissie is in februari 2021 een groeipad afgesproken.

De verschillende programma's zijn dit jaar aan de hand van de afgesproken doelenboom (visie, doelen, indicatoren en resultaten) opgebouwd. Per programma zijn tevens de benodigde middelen opgenomen. Er wordt niet langer beschreven welke (gedetailleerde) activiteiten worden uitgevoerd, maar de begroting richt zich vanaf nu op wat deze activiteiten moeten opleveren (resultaten) en wat hiermee dient te worden bereikt (doelen). Hiermee wordt een duidelijke relatie gelegd met de 3 W-vragen: wat willen we bereiken? (doel); wat gaan we daarvoor doen? (resultaat) en wat mag het kosten?

De doelen zijn zoveel mogelijk specifiek, concreet en meetbaar geformuleerd met behulp van indicatoren. Ook geven we inzicht in de risico's bij het niet halen van de doelen. De teksten zijn veel bondiger. Vanaf deze begroting zijn de middelen per thema opgenomen, zodat de Raad per thema financiële kaders mee kan geven. Daarnaast is per doel opgenomen aan welk speerpunt uit

het coaliteitakkoord een doel verbonden is. Tot slot is nu via de indicator het maatschappelijk effect van een doel zichtbaar en meetbaar. Het is een gezamenlijke ambitie om enerzijds het abstractieniveau van de doelen aan te laten sluiten bij de behoefte van ons bestuur, en anderzijds resultaten specifiek en meetbaar te maken voor de verantwoording.

We zijn voornemen om in een volgende stap, in de begroting 2025-2028, de uitwerking verder te verfijnen. Zoals elke verandering in vraagt deze stelselwijziging tijd en aandacht. De aandacht gaat met name uit naar:

1. Verdere vergroting van de leesbaarheid, ook voor inwoners.
2. Een nog betere relatie tussen de elementen van de 3 W-vragen en doelenboom.
3. Nog verdere verbetering van het abstractieniveau en de relaties tussen doelen, activiteiten en budgetten en toepassing van eenduidige terminologie.

Bij elk programma is een inleidende visie op het programma opgenomen, waarbij er ruimte is voor achtergrond, actualiteit maar ook risico's die voor het programma spelen. Hiermee geven we een verdere invulling van de motie "niet direct Rijk rekenen" (vastgesteld op 6 juli 2021). Elk programma wordt afgesloten de relevante verbonden partijen en totaaloverzicht van baten en lasten en eventuele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

Tot slot willen wij de komende jaren ook meer inzetten op het sturen op impact voor de Rhedense samenleving. De VNG-leidraad voor SDG-indicatoren (Sustainable Development Goals) zullen wij de komende jaren daarom meer in lijn brengen met onze begroting. Voor een overzicht van de SDG-indicatoren verwijzen wij u graag naar bijlage X: SDG's per programma. Op naar een groenere, socialere en als dichterbij ervaren gemeente!

Paragrafen

1. Paragraaf Bedrijfsvoering; een inleidende paragraaf over de taakvelden van de afdeling bedrijfsvoering. Deze komt qua opzet overeen met de programma's
2. Lokale heffingen; in de paragraaf lokale heffingen wordt ingegaan op de ontwikkelingen van de belastingen en heffingen en de consequenties voor onze inwoners. Daarbij wordt aandacht besteed aan de totstandkoming van de tarieven en de beleidskeuzes die daaraan ten grondslag liggen. Verder wordt inzicht gegeven in de kostendekking van een heffing.
3. Weerstandsvermogen en risicobeheersing; hierbij wordt inzicht gegeven in de financiële risico's inclusief beheersingsmaatregelen en de mate waarin de gemeente in staat is deze financieel op te vangen.
4. Onderhoud kapitaalgoederen; in deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het beleidskader voor de openbare ruimte en de financiële consequenties van het onderhoud van kapitaalgoederen in die openbare ruimte.
5. Financiering; deze paragraaf bevat o.a. de beleidsvoornemens ten aanzien van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente wordt toegerekend. Daarnaast geeft het inzicht in de financieringsbehoefte van de gemeente.
6. Verbonden partijen; het doel van deze paragraaf is de Raad inzicht te verschaffen in onze beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's in private en publiekrechtelijke organisaties.
7. Grondbeleid; de paragraaf grondbeleid geeft inzicht in het grondbeleid en de doelstellingen die worden nagestreefd. Tevens wordt in deze paragraaf de financiële positie van de grondexploitatie uiteengezet. Ook wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de begroting 2023 in vergelijking met de prognoses volgens de overeenkomstige paragraaf in de laatste jaarrekening.

Financiële begroting In het derde onderdeel van de programmabegroting zijn vooral de wettelijk voorgeschreven financiële overzichten opgenomen.

[1] De Programmabegroting Rheden Naar een betere sturing op de Toekomst, Onderzoek van de Rekenkamercommissie Rheden, definitief rapport, 4 mei 2020.

Inleiding

Voorwoord

De gemeente Rheden Groener, Socialer en Dichterbij. Dat is de ambitie van het coalitieakkoord dat op 24 mei 2022 is getekend. De kernboodschap van dit coalitieakkoord is: wij verduurzamen verder onze leefomgeving, gaan klimaatverandering tegen en versterken de natuur, wij vergroten het welzijn van onze inwoners, geven ondersteuning aan mensen die dat nodig hebben en wij realiseren deze ambities samen met onze inwoners. Sindsdien, ook in 2023, ons jubileumjaar, is daaraan systematisch invulling gegeven. Het college doet daarvan op een later tijdstip verslag. In de kadernota 2024 en de tweede bestuursrapportage hebben wij u reeds meegenomen in de minder rooskleurige financiële context van onze gemeente. Dit heeft ook invloed op de programmabegroting 2024-2027.

Het college is trots op de bereikte resultaten in de afgelopen periode op alle drie onderdelen van het coalitieakkoord: Groener, Socialer en Dichterbij. De richting voor groei blijft wat haar betreft dan ook staan. De mate van groei is echter sterk afhankelijk van een gezond wortelstelsel: onze financiële gezondheid. Gezien de stormen (crises) die over ons heen zijn gekomen is daar de afgelopen periode een sterk beroep op gedaan.

Voor u ligt de Programmabegroting 2024-2027. Hierin wordt onze visie voor het jaar 2024 en de daaropvolgende jaren tot 2027 verder uitgewerkt. Naar verwachting kunnen wij eind dit jaar terugblikken op een jaar met twee gezichten: enerzijds een enorme energie en saamhorigheid die de jubileumfestiviteiten in onze dorpen hebben losgemaakt, dit na een aantal zware coronajaren. Anderzijds blikken wij terug op verschillende crises, zoals de energiecrisis, de gevolgen van de oorlog in Oekraïne met de komst van nieuwe vluchtelingen, de wooncrisis, de toegenomen zorgvraag vanuit de samenleving en de krapte op de arbeidsmarkt. Dit heeft de afgelopen periode geleid tot een sterke inflatie en een toenemend beroep op de dienstverlening van de gemeente. Ook hebben deze ontwikkelingen een grote impact op de financiële situatie van onze gemeente en de perspectieven zoals in deze programmabegroting 2024-2027 verwoord.

Zoals in de tweede bestuursrapportage is aangegeven sluiten we het jaar 2023 af met een verwacht negatief resultaat van 2,9 miljoen euro. Dit negatief effect heeft een forse structurele

doorwerking in de planperiode 2024-2027. Daarnaast schreven we in de kadernota 2024-2027 die de basis vormt voor deze programmabegroting, al over de (autonome) ontwikkelingen waar we als gemeente op moeten reageren. Deze hebben een omvang van (ruim) € 11 miljoen. Aan de andere kant constateren we dat de aanvullende Rijksbijdrage met een toename van € 4,7 miljoen voor 2024 (meicirculaire gemeentefonds 2023) onvoldoende dekking geeft om hiermee om te gaan.

Deze realiteit vraagt van de raad, het college en de ambtelijke organisatie een wendbare en soms onconventionele opstelling. Wij zullen daarin met elkaar keuzes moeten maken en verantwoordelijkheid moeten nemen. Het college zoekt daarom de samenwerking met de hele Raad, onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties om tot een herijking van onze ambities te komen.

De programmabegroting die wij u nu voorleggen is een programmabegroting 'onder spanning', dit wil zeggen dat er risico's op mogelijke afwijkingen genomen zijn op grond van onzekerheden die zich daarin kunnen voor doen. Hiermee creëren wij ruimte om tot een herziening van onze ambities voor de komende jaren te komen.

Het college heeft op dit moment nog niet gekozen voor ingrijpende keuzes in de dienstverlening aan onze inwoners. Tegelijkertijd gaan wij wel een proces in om tot een gezonde financiële huishouding te komen waarin het maken van toekomstige fundamentele keuzes onvermijdelijk is. Dit krijgt zijn beslag in een solide kadernota 2025.

Helaas kent de gemeentebegroting maar een beperkt aantal beïnvloedingsmogelijkheden op korte termijn, zonder dat dit ingrijpende consequenties voor onze inwoners heeft. Desalniettemin heeft het college haar verantwoordelijkheid genomen en mogelijke kansen op besparingen geïnventariseerd. Het uitgangspunt hierbij was hierbij dat er zo min mogelijk consequenties voor de inwoner zijn. Voor een aantal besparingen kiezen we er dus voor om de begroting "onder spanning" te zetten. Hierbij lopen we het risico dat de besparing, ondanks alle inzet, toch niet (volledig) haalbaar blijkt. In de afgelopen zomerperiode zijn voor 11 miljoen aan kansen op besparingen in kaart gebracht. Het college heeft deze kansen van mogelijkheden en onmogelijkheden afgewogen.

Een nadere toelichting van het nieuwe begrotingssaldo leest u later in dit voorwoord terug. De keuze die het college heeft gemaakt, legt zij dan ook graag aan de raad voor. Wij willen u graag de gelegenheid geven mede invulling te geven aan de door het college geïnventariseerde richtingen. Zelfs in deze financieel lastige periode ziet het college nog kansen om te investeren in belangrijke ontwikkelingen en is de wens om de stelpost Raadswensen hiervoor in te zetten. De stelpost Raadswensen verbindt het college nadrukkelijk aan Groener, Socialer en Dichterbij én financieel op orde. Wij stellen voor deze in te zetten voor activiteiten in het kader van het Burgerberaad, burgerparticipatie, blijfwijken en de gewenste woningbouwversnelling. Daarnaast wordt het restant apart gezet om de financiële positie te versterken.

Naast de inventarisatie van kansen heeft het College Twynstra en Gudde gevraagd een financieel vergelijkend perspectief aan te reiken als basis voor het bepalen van onderzoeksrichtingen voor 2025 en verder. In de begroting 2024-2027 komt het college tot een sluitend begrotingsresultaat, primair gericht op 2024 en in tweede instantie op 2025. Daarbij heeft zij geconstateerd dat zowel de jaarrekening 2022 als de kadernota 2023 een afwijkend beeld laten zien in vergelijking met andere gemeenten van vergelijkbare omvang. Twynstra en Gudde is gevraagd om een verdiepende vergelijking te maken die inzicht geeft in de grootste verschillen en deze waar mogelijk ook te verklaren. De uitkomsten zijn met de raad besproken in de raadsbijeenkomst van 18 september jl..

Het college heeft, mede op basis van het Twynstra en Gudde rapport, een aantal onderzoeksrichtingen voor mogelijke besparingen in de komende jaren geïnventariseerd. Deze onderzoeksrichtingen willen wij meenemen in het traject naar een solide kadernota 2025. Bij de

behandeling van deze begroting kunt u, Raad, de prioriteiten bepalen in deze keuzes. De top 6 beleidsmatige onderzoekslijnen voor besparingen, hebben wij verdeeld over twee denkrichtingen:

1. Meer focus (binnen het kader van 'Groener, Socialer en Dichterbij')
2. Meer efficiënte inzet van middelen (ter versterking van de het financiële kader)

1. Meer focus

1.1 Sociaaleconomische kracht Rheden

Het Twynstra en Gudde rapport beveelt aan om onderzoek te doen naar de versterking van de sociaaleconomische kracht van Rheden. Hierbij gaat het om de versterking van de economie en de arbeidsmarkt(deelname). In het kader van de sociaaleconomische kracht van Rheden onderzoeken wij ook het 'toekomstproof' wonen cq. de samenstelling van ons woningaanbod. We zien een ontwikkeling dat inwoners steeds langer thuis wonen, wat een groot beroep doet op onze gemeente omdat wij verantwoordelijk zijn voor woningaanpassingen. Daarnaast zien we ook dat steeds meer inwoners alleenstaand zijn. Kortom; de vraag naar woningen verandert. Als gemeente kunnen we ons afvragen hoe we om willen gaan met deze vraag.

De richtinggevende keuzes die dit onderzoek zou moeten opleveren zullen worden opgenomen in onze omgevingsvisie. De omgevingsvisie beschrijft hoe wij omgaan met onze schaarse ruimte. Hierin hebben we als gemeentes keuzes te maken die nauw samenhangen met welke gemeente we willen zijn.

1.2 Richtinggevende keuzes koersdocument sociaal domein: re-integratie, participatie, vrijwilligers

In het koersdocument voor het sociaal domein zullen verschillende richtinggevende keuzes worden uitgewerkt op het brede sociaal domein waarin steeds ambities gekoppeld zullen worden aan beschikbare financieel kader. Ook Twynstra en Gudde heeft laten zien dat de gemeente Rheden een relatief grote sociaaleconomische problematiek beschikt met een grote vraag om zorg en ondersteuning vanuit de samenleving. Verschillende rapporten en onderzoeken laten zien dat Rheden een relatief grote sociaaleconomische problematiek heeft. Dit maakt dat wij relatief veel geld uitgeven aan de dienstverlening in het sociaal domein in vergelijking tot andere gemeenten. Graag willen wij verdiepend onderzoeken wat de oorzaken hiervan zijn en op welke wijze wij deze problemen kunnen voorkomen.

Beide richtinggevende documenten hangen vanzelfsprekend nauw met elkaar samen en vormen (mogelijk) de kern van het traject naar een solide kadernota 2025.

2. Meer efficiënte inzet van middelen

2.1 Besparingen op de gemeenschappelijke regelingen

Wij gaan onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om tot besparingen te komen in de kosten die wij maken voor gemeenschappelijke regelingen zoals: De Connectie, ODRA en MGR. Het resultaat van dit onderzoek zijn mogelijke beleidskeuzes inzake de gemeenschappelijke regelingen.

2.2 Investeringskredieten

Het college stelt voor om te gaan onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om de afschrijvingslasten van investeringskredieten later te starten. Ook het van afschrijving van investeringskredieten verlaagd de kapitaallasten voor de jaren 2026 en 2027.

2.3 Inkomsten vergroten waaronder leges, tarieven, toeristen- en verblijfbelasting en OZB

Als gemeente hebben wij verschillende inkomsten vanuit belastingen, leges en heffingen. Onderzoek wordt gedaan naar het meer kostendekkend maken van deze tarieven. Zo is onze de gemiddelde belastingdruk al jaren relatief laag. Voorstel is om dit op termijn, gefaseerd, op het Gelders gemiddelde te brengen. Een mogelijke onderzoekslijn is ook het onderzoeken van de impact van tariefsverhogingen.

Binnen de gemeente worden bijvoorbeeld geen parkeerheffingen in rekening gebracht. Onderzocht wordt wat de mogelijkheden en financiële en economische impact is van het heffen van parkeergelden in de dorpscentra. Zo is bijvoorbeeld de parkeergarage bij het station Dieren tot op heden kosteloos.

2.4 Incidentele middelen: inzet vastgoed, gronden en verdiepend onderzoek reserves

Gemeente Rheden heeft een periode sterk ingeteerd op haar reserves. Wat is een voor de gemeente Rheden passend beleid op dit gebied? Deze verkenning kan wellicht ook financiële ruimte opleveren. Gemeente Rheden heeft vastgoed en gronden in haar bezit. Het college stelt voor om een verkennend onderzoek te doen naar onze grond- en vastgoedportefeuille en de betekenis en financiële consequenties van eventuele verkoop aan derden of van het bijstellen van huren en pachten.

Het college blijft daarnaast vasthouden aan de ambitie om de financiële positie de komende jaren te versterken, door elk jaar middelen toe te voegen aan de algemene reserve. Hierdoor creëren we een financiële buffer om toekomstige tegenvallers op te vangen.

Begrotingssaldo

Met deze begroting 2024-2027 komt het college tot een sluitend begrotingsresultaat voor 2024 en 2025. De ontwikkeling van dit nieuwe saldo ten opzichte van het eerdere begrotingssaldo uit de programmabegroting 2023-2026 leest u terug in de onderstaande tekst. Deze paragraaf wordt afgesloten met een samenvattende tabel.

Het begrotingssaldo uit de programmabegroting 2023-2026 voor 2024 was ruim € 1,6 miljoen voordelig. Het effect van de meicirculaire voor 2024 is € 4,7 miljoen voordelig. Deze twee bedragen tellen op tot € 6,3 miljoen en geven de extra financiële ruimte voor de jaren 2024 tot en met 2027. Deze financiële ruimte is het kader waarbinnen de financiële ontwikkelingen (waaronder indexaties) opgevangen moeten worden.

In de kadernota 2024-2027 zijn diverse ontwikkelingen financieel vertaald. Het financiële effect van de deze ontwikkelingen voor 2024 bedraagt € 11,5 miljoen nadelig*. Hierop aanvullend zijn in de 2e bestuursrapportage 2023 financiële ontwikkelingen opgenomen die doorwerken in 2024 en verder. Naast de ontwikkelingen die een structurele doorwerking hebben zijn er ook financiële ontwikkelingen die vanaf 2024 gaan spelen. Het financiële effect van beide opgeteld is voor 2024 bijna € 4,7 miljoen nadelig. Er is dus financiële ruimte ten hoogte van € 6,3 miljoen maar hier staan ontwikkelingen van € - 11,5 en € - 4,7 miljoen tegenover. De opgave voor 2024 komt daarmee op € 9,9 miljoen (nadelig).

Om tot een financieel sluitend perspectief te komen voor 2024 en 2025, zijn er de afgelopen maanden kansen op besparingen gezocht. Hierbij is naar maatregelen gezocht die de inwoner zo min mogelijk raken. Op een aantal onderdelen hebben we onze ambitie bijgesteld op de beperkte financiële middelen en op andere onderdelen hebben we de begroting meer "onder spanning" gezet en gaan we scherper aan de wind zeilen. Dit is niet zonder risico's. Voor 2024 is er voor € 11 miljoen aan kansen op besparingen in kaart gebracht.

Het begrotingssaldo voor 2024 komt daarmee uit op € 1.174 duizend voordelig. Het gaat om een positief begrotingssaldo, waardoor de financiële positie versterkt. In de onderstaande tabel geven wij de samenvatting van de begroting 2024-2027 weer. U leest de cijfers uit de bovenstaande tekst hierin terug in de kolom "2024".

Opbouw begrotingssaldo (bedragen x € 1.000,-)	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Begrotingssaldo 2023-2026	1.662	2.001	-3.866	-3.866
Effect meicirculaire	4.664	4.589	2.468	4.524
Financiële uitgangspositie	*6.326*	*6.590*	*-1.398*	*658*
Ontwikkelingen kadernota*	-11.512	-11.167	-9.227	-8.606
Nieuwe ontwikkelingen na kadernota	-4.663	-4.532	-4.093	-8.339
Financiële opgave	*-9.849*	*-9.109*	*-14.718*	*-16.287*
Kansen op besparingen	11.023	9.815	8.124	8.224
Begrotingssaldo 2024-2027	**1.174**	**706**	**-6.494**	**-8.063**

**: Voorlopend op de meicirculaire was er al een baat opgenomen, in optelling is deze eruit gehaald om een dubbeltelling te voorkomen. Vandaar dat dit bedrag afwijkt van het getal in de kadernota 2024-2027.*

Met deze programmabegroting die sluit voor de jaren 2024 en 2025 creëren wij ruimte om het met elkaar te hebben over fundamentele keuzes voor 2025 en verder. Op het moment dat het college meer zicht heeft op de financiële impact die de mogelijke onderzoekslijnen kunnen hebben gaat zij graag in gesprek met de raad over de daadwerkelijke keuzes. Daarvoor zal een voorbereidende opdracht gegeven worden aan een projectgroep 'naar een solide kadernota 2025'.

U leest dat de jaren 2026 en 2027 niet sluitend zijn en zelfs met een ruim negatief saldo worden afgesloten. De reden hiervoor is dat vanaf 2026 een ander financieringssystematiek gaat gelden voor het gemeentefonds. De wijzigingen leiden tot een afname van het gemeentefonds van ruim 3 miljard euro, hetgeen voor de gemeente Rheden een geschat negatief effect heeft van 6 miljoen euro. Deze ontwikkeling speelt voor alle gemeenten, wat maakt dat 2026 ook wel het "ravijn jaar" wordt genoemd. Vanuit de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) is geadviseerd, zolang nog geen duidelijkheid is over mogelijk oplossingen, de jaren niet sluitend aan te leveren aan de toezichthouder. Dit advies is in deze begroting overgenomen.

Op basis van de omgevingsvisie, het koersdocument sociaal domein en de in kaart gebrachte knoppen op basis van de hiervoor beschreven onderzoekslijnen zullen wij ons de komende periode richten op de vraag: 'Wat voor gemeente wil/kan je zijn?'. De raad zal gevraagd worden de uitgangspunten vast te stellen. Dit zal leiden door een solide en gezamenlijk gedragen kadernota 2025, die als basis dient voor de begroting 2025-2028. Door samen met de raad dit traject aan te gaan, denken wij Rheden weer in een duurzaam financieel stabiel vaarwater te kunnen brengen.

Financiële positie

In het onderdeel financiële positie wordt het financieel perspectief toegelicht en is er aandacht voor het verloop van het weerstandsvermogen als gevolg van dit perspectief.

Financieel perspectief

Binnen deze paragraaf wordt schetsen we op hoofdlijnen het financieel perspectief van deze meerjarenbegroting. Op verschillende momenten bent u al geïnformeerd over de ontwikkelingen in de financiële positie van onze gemeente en met deze begroting blikken we vooruit naar de jaren 2024-2027.

De basis voor deze begroting is de kadernota 2024 die op 4 juli 2023 is vastgesteld. Deze kadernota is beleidsarm opgesteld met de focus op autonome ontwikkelingen. In die kadernota was een financieel perspectief weergeven met grote tekorten: € 9 miljoen tekort in 2024 oplopend naar een tekort van € 12 miljoen in 2027.

In het traject van opstellen van voorliggende begroting zijn diverse acties uitgevoerd gericht op het realiseren van een sluitende begroting voor de jaren 2024 en 2025. De opgenomen lasten in de kadernota zijn nader beoordeeld en kansen op besparingen zijn geïnventariseerd. Daarnaast hebben we nieuwe ontwikkelingen na het opstellen van de kadernota in beeld gebracht alsmede aanvullende maatregelen opgesteld. Dit alles leidt tot het volgende financiële perspectief:

(x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Begrotingssaldi	1.174	706	-6.494	-8.063

Een belangrijke grote ontwikkelingen in het financieel perspectief voor de komende jaren betreft de Algemene Uitkering vanuit Rijksoverheid. De algemene uitkering laat de laatste jaren veel fluctuaties zijn, waardoor we sterk afhankelijk zijn van de ontwikkelingen in de circulaires. Voor 2026 is er sprake van een begrotingsravijn. Vanaf 2027 wordt het gemeentefonds geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). Het volumeaccres zal in 2027 stijgen, voor een gemeente van 40.000 inwoners betekent dit een positief effect van ongeveer €1,4 miljoen. Dit zal tot uitdrukking moeten komen in de septembercirculaire 2023.

In bovenstaand financieel perspectief zijn de effecten van de meicirculaire gemeentefonds 2023 verwerkt. Ten tijde van het opstellen van de Programmabegroting 2024 was de septembercirculaire 2023 van het gemeentefonds nog niet door het Ministerie van BZK gepubliceerd. De raad zal over de financiële effecten van deze circulaire worden geïnformeerd voorafgaand aan de behandeling van de Programmabegroting 2024.

Meerjarig perspectief

Met de kadernota 2024-2027 zijn de uitgangspunten voor deze begroting vastgesteld. De meerjarenbegroting, en daarmee de cijfers in alle tabellen in deze begroting, zijn gebaseerd op bestaand beleid. Hierin zijn alle ontwikkelingen tot en met de Kadernota 2024 verwerkt. Daarnaast zijn ook de structurele effecten van de meicirculaire gemeentefonds 2023 en de 2e bestuursrapportage 2023 financieel meegenomen.

De onderstaande tabel laat samengevat de ontwikkeling van de meerjarenraming 2024-2027 zien. Ten opzichte van de kadernota 2024 is het financiële perspectief voor de jaren 2024 tot en met 2027 verbeterd.

Opbouw begrotingssaldo (bedragen x € 1.000,-)	2024	2025	2026	2027
Begrotingssaldo 2023-2026	1.662	2.001	-3.866	-3.866
Effect meicirculaire	4.664	4.589	2.468	4.524
Financiële uitgangspositie	6.326	6.590	-1.398	658
Ontwikkelingen kadernota *	-11.512	-11.167	-9.227	-8.606
Nieuwe ontwikkelingen na kadernota	-4.663	-4.532	-4.093	-8.339
Financiële opgave	-9.849	-9.109	-14.718	-16.287
Kansen op besparingen	11.023	9.815	8.124	8.224
Begrotingssaldo 2024-2027	**1.174**	**706**	**-6.494**	**-8.063**

**: Voorlopend op de meicirculaire was er al een baat opgenomen, in optelling is deze eruit gehaald om een dubbeltelling te voorkomen. Vandaar dat dit bedrag afwijkt van het getal in de kadernota 2024-2027.*

Toelichting verschillen ten opzichte van kadernota
Voor nadere gedetailleerde informatie over de bijstellingen in het financieel perspectief 2024-2027 verwijzen wij u naar bijlage 11 "Specificatie ontwikkelingen en besparingen 2024-2027".

Programmaplan

De vertaling van het financieel perspectief naar de programma's is in onderstaande tabel opgenomen. De indeling van de kolommen is voor iedere financiële tabel hetzelfde waarbij:

- R 2022 staat voor jaarrekening 2022;
- PB 2023 staat voor primitieve begroting 2023 (nog ongewijzigd);
- B 2024 tot en met B 2027: primitieve begroting.

Tabel: Programmaplan

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
1. Samenleving	-63.695	-61.268	-66.342	-66.042	-66.396	-66.563
2. Leefomgeving	-11.519	-13.105	-13.807	-13.871	-13.222	-13.942
3. Bestuur & organisatie	79.952	75.714	81.914	81.090	73.743	72.521
Saldo van baten en lasten	**4.738**	**1.341**	**1.765**	**1.177**	**-5.875**	**-7.985**
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen reserves	-1.480	-811	-591	-471	-619	-79
Resultaat	**3.257**	**530**	**1.174**	**706**	**-6.494**	**-8.063**

Weerstandsvermogen

Naast de ontwikkeling van het meerjarige begrotingssaldo is ook de ontwikkeling van het weerstandsvermogen en de vermogenspositie (en het effect daarvan op een aantal voorgeschreven financiële kengetallen) van belang voor een volledige beoordeling van de financiële positie van de gemeente Rheden.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen het risicoprofiel en de weerstandscapaciteit en wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Tabel: Weerstandsratio

Weerstandsratio	Begroting 2023
Totale weerstandscapaciteit	€ 5.956.867
Risicoprofiel	€ 7.450.000
Weerstandsratio	0,8

Ten opzichte van de jaarrekening 2022 (laatste actualisatie) is de weerstandsratio gedaald van 1,7 naar 0,8.

Voor een meer uitgebreide toelichting op het weerstandsvermogen en de voorgeschreven kengetallen (en de samenhang daartussen), verwijzen we naar de paragraaf Weerstandsvermogen.

Programma's

1 Samenleving

Wat is onze visie?

Het is belangrijk dat onze inwoners gezond, gelukkig en veilig in onze gemeente kunnen opgroeien, ouder worden, werken en wonen. We willen een samenleving waar mensen naar elkaar omkijken en in hun bestaan kunnen voorzien. We sluiten aan bij de eigen mogelijkheden van onze inwoners en de netwerken die zij hebben. We zetten in op de sociale basis en versterken en stimuleren deze basis zodat iedereen actief mee kan doen. Daar waar nodig zetten we passende zorg en ondersteuning in.

We focussen ons in het bijzonder op de volgende hoofdthema's voor onze inwoners:

- het vergroten van de financiële bestaanszekerheid
- het stimuleren en versterken van de sociale basis (sociale bestaanszekerheid), en
- het mogelijk maken van een vitaal en gezond leven

Deze hoofdthema's omvatten meerdere beleidsgebieden en dienstverlening. We werken actief samen met veel organisaties (informeel en professioneel) binnen en buiten onze gemeente. We geloven hierbij in de kracht van ons verenigingsleven.

Uitgangspunt bij de uitwerking van de hoofdthema's is dat onze inwoners de zorg en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben. Informeel waar het kan en formeel waar het nodig is. We ontwikkelen de inzet van informele netwerken en professionals zodat deze goed op elkaar aansluiten. De zorg en ondersteuning die nodig is (formeel en informeel), is laagdrempelig, goed toegankelijk en dichtbij huis. Kansengelijkheid en bestaanszekerheid (financieel en sociaal) staan hierbij centraal. Hierbij hebben we speciale aandacht voor de preventie en zoeken samen met organisaties naar de mogelijkheden om dichterbij zorg en ondersteuning aan te bieden.

In dit programma zijn de volgende bestuurlijke doelstellingen actueel:

Thema:
Financiële bestaanszekerheid

- Rhedense inwoners zijn financieel zelfredzaam.
- Rhedense inwoners maken optimaal gebruik van de ondersteuningsmogelijkheden.
- Inwoners in Rheden kunnen lezen, schrijven, rekenen en zijn digitaal vaardig.

Thema:
Vitaal en gezond

- Inwoners van de gemeente Rheden wonen in een leefomgeving die gezond is en stimuleert tot gezonde keuzes
- Inwoners van de gemeente Rheden zijn vaardig om gezonde keuzes te maken.
- Jeugdigen groeien kansrijk op, ongeacht generatie-problematiek (armoede, werk, leefstijl, welzijn, inkomen en onderwijs)

Thema:
Sociale basis

- Inwoners wonen op een prettige manier langer zelfstandig.
- In de gemeente Rheden is sprake van een sterke en brede sociale basis.
- Dorpen en wijken in de gemeente Rheden zijn samenredzaam.
- Inwoners maken gebruik van hulp en ondersteuning vanuit de algemene en voorliggende voorzieningen. Maatwerk is beschikbaar voor wie dit nodig heeft.

De doelstellingen zijn verwerkt in een doelenboom waarin wordt beantwoord:

- Welk doel willen we bereiken om te komen tot deze visie?
- Welke resultaten moet het opleveren?
- Hoe meten wij onze prestaties?

Hierbij gaan we alleen in op nieuw beleid en politiek relevante zaken. Na deze doelenboom is informatie over betrokken verbonden partijen en de beschikbaar gestelde middelen opgenomen. De bijdrage per programma aan de Sustainable Development Goals (SDG's) is opgenomen in bijlage 1: SDG's per programma.

Financiële bestaanszekerheid

Rhedense inwoners zijn financieel zelfredzaam

Wat willen we bereiken?

Wij stellen alle inwoners in staat om mee te doen in de samenleving. Met name de inwoners van Rheden met financiële zorgen die schulden hebben en voor meedoen zelf onvoldoende mogelijkheden vinden. We stimuleren inwoners om het inkomen zoveel mogelijk zelfstandig te verwerven, maar geven financiële ondersteuning aan die inwoners voor wie dat (tijdelijk) niet lukt. We bieden actief en vroegtijdig ondersteuning aan inwoners aan die te maken krijgen met financiële hulpvragen en problematische schulden. We ondersteunen inwoners met een laag inkomen om mee te blijven doen.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Gea Hofstede.
Speerpunt is G2 Versterken financiële bestaanszekerheid.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De inflatie neemt af, maar alles is afgelopen jaren duurder geworden. Inwoners zijn een groot deel van hun inkomen kwijt aan vaste lasten. Grote groepen inwoners hebben ingeteerd op de reserves. De groep met financieel kwetsbare inwoners is groot.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Maximaal 4% van de inwoners geeft aan financiële problemen te hebben (2024).
- 93% van onze inwoners geeft aan matig of veel regie te hebben over het eigen leven (2024).
- Maximaal 20% van de nieuwe asielstatushouders heeft verlenging van financiële ontzorging nodig (aansluitend op het wettelijke half jaar ontzorging) (2024).
- Het aantal mensen met (parttime) werk naast de bijstand stijgt (2024).

Rhedense inwoners maken optimaal gebruik van de ondersteuningsmogelijkheden

Wat willen we bereiken?

We willen dat inwoners bekend zijn met en tevreden zijn over het aanbod op het gebied van financiële hulpverlening en minimaregelingen. We willen dat er optimaal gebruik van wordt gemaakt.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Gea Hofstede.
Speerpunt is G2 Versterken Financiële bestaanszekerheid.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Inwoners vinden het aanvraagproces ingewikkeld/bureaucratisch en haken daardoor af. Sommige inwoners zijn het vertrouwen (toeslagenaffaire) kwijt en vragen daarom liever niets aan. Een risico is dat wij inwoners niet bereiken die wel in aanmerking komen voor minimaregelingen en financiële hulpverlening. Tot slot is er een risico dat, ondanks het gebruik van onze regelingen, inwoners als gevolg van de inflatie niet meer rond kunnen komen.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- 75% van de doelgroep is in het bezit van een Gelrepas (2024).
- 75% van de inwoners uit de doelgroep is bekend met financiële hulpverlening en de minimaregelingen (2024).
- In 2024 beoordelen de inwoners uit de doelgroep de minimaregelingen met een 8, de maatschappelijke partners beoordelen de minimaregelingen met een 7,5 (2024).

Inwoners in Rheden kunnen lezen, schrijven, rekenen en zijn digitaal vaardig

Wat willen we bereiken?

Onze ambitie is dat iedereen kan lezen, schrijven, rekenen en dat iedereen digitaal vaardig is. Daarom geven wij een extra impuls aan de aanpak van laaggeletterdheid. Inwoners die problemen hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden, gaan we extra ondersteunen. Om mee te kunnen blijven doen in de samenleving is dit noodzakelijk. Samen met onze samenwerkingspartners van het Taalhuis (Bibliotheek Veluwezoom, ROC Rijn-IJssel en Incluzio), vrijwilligers (-organisaties) in de sociale basis, familie, buren en bedrijven, ontwikkelen we het cursusaanbod om mensen die te kampen hebben met laaggeletterdheid, te ondersteunen.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Ronald Ter Hoeven.
Speerpunt is G2 Versterken Financiële bestaanszekerheid.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Het risico bestaat dat wij niet (tijdig) signaleren dat inwoners moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het percentage laaggeletterden is gedaald naar 5% in 2050.
- In elke kwetsbare wijk is dichtbij de inwoner een cursus gericht op werk, geld, gezondheid en gezin.

Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?						(x € 1.000,-)
	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
6.3 Inkomensregelingen	24.317	18.878	21.532	22.396	22.396	22.396
6.4 Begeleide participatie	9.211	9.758	10.797	10.483	10.017	9.720
Subtotaal	33.528	28.636	32.329	32.879	32.413	32.116
Baten						
6.3 Inkomensregelingen	15.366	14.228	16.437	16.437	16.437	16.437
6.4 Begeleide participatie	175	478	858	858	478	478
Subtotaal	15.540	14.706	17.295	17.295	16.915	16.915
Saldo van baten en lasten	-17.988	-13.930	-15.034	-15.584	-15.498	-15.201

Vitaal en gezond

Inwoners van de gemeente Rheden wonen in een leefomgeving die gezond is en stimuleert tot gezonde keuzes

Wat willen we bereiken?
Inwoners van de gemeente Rheden wonen in een leefomgeving die gezond is en stimuleert tot gezonde keuzes.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Ronald Ter Hoeven.
Speerpunt is R6 Versterken Sport & Beweging

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Er zijn minimale budgetten specifiek voor een gezonde leefomgeving beschikbaar.

Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het aantal overlastmeldingen door houtstook is in 2025 met 20% afgenomen t.o.v. 2023.
- Het aantal inwoners dat tijdens periodes van hitte voldoende verkoeling kan vinden in de eigen woning, tuin of buurt is in 2028 minimaal gelijk gebleven als in 2020.
- Het percentage inwoners dat aangeeft voldoende groen in de buurt te ervaren is in 2028 minimaal gelijk gebleven als in 2020.
- In 2028 zijn 10 buurtspeelplaatsen gerealiseerd met uitdagende speelvoorzieningen en aandacht is voor drinkwater, groen, koelteplekken, toegankelijkheid en voedingseducatie.
- In 2026 zijn bij lopende nieuwbouw en herinrichtingsprojecten plekken voor ontmoeting gerealiseerd.

Inwoners van de gemeente Rheden zijn vaardig om gezonde keuzes te maken

Wat willen we bereiken?

Sport en bewegen dragen bij aan het vergroten van de weerbaarheid en vitaliteit, aan het leren over sportiviteit en respect, aan maatschappelijke participatie en leefbaarheid in de buurt. Hiervoor stimuleren we deelname aan sport of bewegen onder verschillende doelgroepen, met extra aandacht voor groepen inwoners die weinig bewegen.

We zorgen voor goede sportlocaties in de gemeente Rheden, zowel traditionele sportruimtes (zoals gymzalen, sporthallen en zwembaden, als sport en beweegvoorzieningen in de openbare ruimte. Ook ondersteunen we sportverenigingen en andere sportaanbieders. We richten ons met de Open Club-gedachte en het Sportakkoord op samenwerking tussen sportaanbieders onderling en samenwerking met organisaties uit andere sectoren (onderwijs, cultuur, welzijn, zorg, bedrijfsleven etc.). Voorbeelden van de uitwerking van de Open Club zijn: vernieuwing van het sportaanbod, nieuwe lidmaatschapsvormen en gezamenlijke activiteiten van sportclubs voor de jeugd of senioren.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Ronald Ter Hoeven.
Speerpunt is R6 Versterken Sport & Beweging.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Beschikbaar budget heeft invloed op de keuze om wel/niet te sporten. Met de hoge energieprijzen en de inflatie kan een sportlidmaatschap onder druk komen te staan. De individualisering is een risico voor de bestaande verenigingssporten. Samenwerking tussen verenigingen en nieuwe lidmaatschapsvormen kunnen dit risico verminderen. Ook een gebrek aan kennis over een gezonde levensstijl bij inwoners en kennis bij trainers is een risico om te gaan sporten en bewegen.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het percentage volwassenen dat zijn/haar gezondheidsvaardigheden als voldoende beoordeelt is in 2024 gestegen ten opzichte van 2020.
- Het percentage jongeren van 0 t/m 19 jaar met gezond gewicht is in 2024 gestegen ten opzichte van 2022.
    1. We helpen minimaal 30 kinderen met (ernstig) overgewicht naar een gezonde leefstijl met het programma Gezond Onderweg (GO!).
    2. In samenwerking met minimaal 3 Sportclubs maken we het aanbod in sportkantines gevarieerder en gezonder (Gezonde Sportkantine).
- Het percentage jongeren van 12-18 jaar dat rookt is in 2024 gedaald ten opzichte van 2018.
- Het percentage inwoners dat problematisch alcohol gebruikt is in 2024 (18+ jr) en 2023 (12-18 jr) gedaald ten opzichte van 2020 (18+ jr) en 2018 (12-18 jr).
- In 2026 sport/beweegt 75% van de inwoners:
    1. We stellen in 2023 een nieuwe sportaccommodatievisie op.
    2. We onderzoeken in 2023 de nieuwste mogelijkheden voor de geplande vervanging van kunstgrasvelden.
    3. We voeren in samenwerking met partners op minimaal 5 basisscholen een nieuw concept rondom voldoende en goed bewegen op en rond school uit.
    4. We voeren samen met het onderwijs een pilot uit met een programma om de zwemvaardigheid van kinderen te behouden en waar nodig te verbeteren.
    5. We organiseren 3 nieuwe doelgroepprogramma's in het Biljoenbad Velp (Wmo doelgroepen).

6. We continueren het Open Club traject in de Zuidflank Rheden met een werkgroep van sportclubs en starten een Open Club met sportaanbieders en organisaties rondom sportpark Het Nieuwland Dieren.
7. Het programma School Legends laten we op minimaal één extra middelbare school (ten opzichte van één middelbare school op dit moment) uitvoeren. School Legends richt zich op een gezonde leefstijl onder scholieren uit het voortgezet onderwijs.
8. We starten in 2023 de uitvoering van het actieplan voor het stimuleren van buitenspelen dat in 2022 door een speelverkenner is opgesteld.

Jeugdigen groeien kansrijk op, ongeacht generatie-problematiek (armoede, werk, leefstijl, welzijn, inkomen en onderwijs)

Wat willen we bereiken?

Ieder kind verdient de best mogelijke start van zijn of haar leven en een optimale kans op een goede toekomst. Dit vraagt om een integrale aanpak vanuit diverse disciplines, zoals armoede, werk, inkomen, gezondheid en onderwijs. De aanpak hiervan richt zich op ouders, kinderen en omgeving. Met het project 'Kansrijke start' helpen we ouders om kinderen een gezonde, veilige en kansrijke start te geven.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Ronald Ter Hoeven.
Speerpunt is Overig.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De gevolgen van corona (psychosociale ontwikkelingen) kunnen invloed hebben op de ontwikkelmogelijkheden van jeugdigen. Ook de financiële bestaanszekerheid als gevolg van hoge energieprijzen en inflatie hebben invloed op de ontwikkelmogelijkheden van onze jeugd.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- 75% van de kinderen/gezinnen uit de doelgroep maakt gebruik van een of meer voorzieningen uit het Kindpakket (2024).
- 75% van de kinderen uit de doelgroep is in het bezit van de Gelrepas en zij hebben aan het einde van het pasjaar tenminste 75% van hun tegoed besteed (2024).
- Het aantal voortijdig schoolverlaters dat positief uitstroomt naar onderwijs, werk, of dagbesteding blijft gelijk of stijgt (76% in 2023).
    1. We stimuleren scholen om in te zetten op schoolaanwezigheid om vroegtijdige schoolverlaters te voorkomen.
    2. We zijn betrokken bij de regionale aanpak vroegtijdige schoolverlaters
    3. We geven het Regionaal Bureau Leerlingzaken de opdracht leerplicht-en kwalificatieplichtwet uit te voeren.
- We bereiken alle peuters met een verwachte onderwijsachterstand met vve.
- 90% van de kleuters met een vve-indicatie is gegroeid in de taalontwikkeling in relatie tot zichzelf.
- Het jeugdzorggebruik neemt af en is in 2024 niet meer dan 1,5% hoger dan het landelijk gemiddelde (2024).

Jeugdzorggebruik Rheden 15%, Nederland 13,2%, voorlopige cijfers 2022, bron CBS.

Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?						(x € 1.000,-)
	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
5.1 Sportbeleid en activering	449	458	479	479	479	479
5.2 Sportaccommodaties	4.084	3.873	4.373	4.407	4.414	4.464
7.1 Volksgezondheid	1.653	1.737	3.005	2.827	2.710	2.072
Subtotaal	6.186	6.068	7.857	7.713	7.603	7.015
Baten						
5.1 Sportbeleid en activering	14	10	10	10	10	10
5.2 Sportaccommodaties	1.569	1.412	1.412	1.412	1.412	1.412
7.1 Volksgezondheid	29	0	999	999	832	194
Subtotaal	1.613	1.422	2.421	2.421	2.254	1.616
Saldo van baten en lasten	-4.573	-4.646	-5.436	-5.292	-5.349	-5.399

Sociale basis

Inwoners wonen op een prettige manier langer zelfstandig

Wat willen we bereiken?

Komende jaren zal het aandeel senioren verder toenemen. Nu is 26% van de Rhedense inwoners 65 jaar of ouder (tegenover ruim 19% landelijk). Het is voor senioren van belang dat zij, op hun eigen wijze, volwaardig kunnen blijven deelnemen aan de samenleving. De gemeente zorgt ervoor dat senioren die zelf of met hulp van hun omgeving niet redden, de ondersteuning krijgen die nodig is om mee te kunnen blijven doen in de samenleving. De doelgroep Beschermd wonen GGZ/LVB ondergaat in de komende jaren een ingrijpende transitie van wonen en 24-uurszorg binnen een instelling Beschermd wonen naar 24-uurszorg in de thuissituatie in de vorm van 'Beschermd thuis' met een scheiding tussen wonen en zorg. Dat betekent dat meer mensen uit deze doelgroep zelfstandig in de wijk (blijven) wonen.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Gea Hofstede.
Speerpunt is Overig.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De beschikbaarheid van passende woningen en de hoge bouwkosten hebben invloed op het doel om passend te kunnen wonen. Personeelskrapte voor de verschillende voorzieningen in zorg en ondersteuning is een risico.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- In 2026 wordt gestreefd naar daling van het percentage inwoners in beschermd wonen van 2,4 (per 100 inwoners) naar het regionale gemiddelde van 1,7 (per 1000 inwoners).
- In 2024 zetten minimaal 10 inwoners de stap van beschermd wonen naar beschermd thuis en/of naar zelfstandig wonen in een uitstroomwoning van Vivare.

- 50 inwoners per jaar voeren preventieve levensloopbestendige woningaanpassingen uit (2024).

In de gemeente Rheden is sprake van een sterke en brede sociale basis.

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een kwalitatief, laagdrempelig en toegankelijk aanbod van algemene voorzieningen voor alle inwoners, van jong tot oud. Dit kunnen inwonersinitiatieven, semiprofessionele en professionele initiatieven zijn. Samen met inwoners voelen wij ons verantwoordelijk voor het in stand houden en versterken van de samenredzaamheid in onze dorpen. We ondersteunen inwoners in het omzien naar elkaar gemakkelijker te maken en zelf initiatieven te starten ook om samen hun buurt leuker, mooier en beter te maken.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Gea Hofstede.
Speerpunt is G4 Een nog stevigere Sociale Basis.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Als gevolg van de coronacrisis zijn vrijwilligers gestopt. Ook de vergrijzing is van invloed op ons vrijwilligersbestand. Het is hierbij belangrijk dat we onze vrijwilligersorganisaties ondersteunen waar nodig. Hiernaast is het vinden van gekwalificeerd personeel (krapte op de arbeidsmarkt) een risico om een goed voorzieningenniveau op peil te houden.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- In 2024 is de bekendheid en gebruik onder de inwoners met vrijwilligers- of andere hulporganisaties binnen de sociale basis toegenomen ten opzichte van de resultaten van het inwonerspanel Rheden Spreekt uit 2022.
- In 2024 wordt 75% van de inwoners die bij Incluzio Rheden bekend is met een ondersteuningsvraag, toegeleid naar het steunsysteem conform het Rhedens model.
- In 2024 heeft tenminste 80% van de jeugdige inwoners die ondersteuning krijgen uit de sociale basis geen of minder maatwerkvoorziening meer nodig.

Dorpen en wijken in de gemeente Rheden zijn samenredzaam

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een kwalitatief, laagdrempelig en toegankelijk aanbod van algemene voorzieningen voor alle inwoners, van jong tot oud. Dit kunnen inwonersinitiatieven, semiprofessionele en professionele initiatieven zijn. Samen met inwoners voelen wij ons verantwoordelijk voor het in stand houden en versterken van de samenredzaamheid in onze dorpen. We ondersteunen inwoners in het omzien naar elkaar gemakkelijker te maken en zelf initiatieven te starten ook om samen hun buurt leuker, mooier en beter te maken.
Met sociale activering vergroten we de mogelijkheden voor een zinvolle daginvulling in de directe omgeving van inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt door aansluiting te vinden bij de sociale basis. Het doel daarbij is: iedereen doet mee.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Gea Hofstede.
Speerpunt is G4 Een nog stevigere Sociale Basis.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De gevolgen van de coronacrisis hebben invloed op ons vrijwilligersbestand. Ook de financiële bestaanszekerheid heeft invloed op de inzet om samen zaken op te pakken door zorgen over werk, privé en of financiën.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het percentage inwoners dat de mate waarin buurtbewoners omzien naar elkaar beoordeelt als (zeer) goed is gestegen van 36% in 2022 naar 40% in 2024.
- Het percentage inwoners dat het geven van zorg aan een naaste beoordeelt met (helemaal) niet zwaar is gestegen van 45% in 2022 naar 50% in 2024.
- Het percentage inwoners dat vrijwilligerswerk doet in onze gemeente stijgt van 38% in 2022 naar 42% in 2024.
- We stimuleren de actieve cultuurparticipatie tot 35% actief en 45% enigszins actief in 2026 ten opzichte van de cijfers in 2018: 26% actief en 36% enigszins actief (cultuur inzetten als middel/preventie: actieve deelname en lidmaatschap vereniging).

Inwoners maken gebruik van hulp en ondersteuning vanuit de algemene en voorliggende voorzieningen. Maatwerk is beschikbaar voor wie dit nodig heeft

Wat willen we bereiken?

We zetten in op hulp en ondersteuning van een inwoner, zodat zij zelfredzaam kunnen zijn binnen de eigen sociale omgeving (het gezin, de buurt, het werk, de Rhedense Sociale Basis). We zetten daarbij in op preventie en op laagdrempelige collectieve, algemene voorzieningen dichtbij huis. Waar dit niet mogelijk is, wordt hulp ingezet vanuit zogenoemde maatwerkvoorzieningen Wmo/jeugdzorg. Maatwerkvoorzieningen zijn tijdelijk van aard en gericht op een structurele oplossing vanuit de eigen kracht en/of binnen de eigen sociale omgeving.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Gea Hofstede.
Speerpunt is G4 Een nog stevigere Sociale Basis.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De huidige arbeidskrapte heeft invloed om hulp en ondersteuning voor wie dat nodig heeft.

Beoogde resultaten

Bij dit doel hoort het volgende resultaat:

- Minimaal 75% van de inwoners hoeft geen gebruik te maken van Wmo geïndiceerde zorg.

Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?						(x € 1.000,-)
	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
4.2 Onderwijshuisvesting	2.569	2.533	3.046	3.240	3.454	3.527
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.103	2.615	2.855	2.862	2.948	3.025
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.	874	694	697	697	697	697
5.6 Media	886	887	887	887	887	887

6.1 Samenkracht en burgerparticip.	3.066	3.845	3.882	3.881	3.914	3.913
6.2 Wijkteams	515	602	583	584	590	590
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.090	2.640	2.846	2.995	3.034	3.072
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	14.987	14.713	16.114	16.468	16.828	17.154
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	15.396	16.114	17.243	16.052	16.055	16.267
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	928	200	933	933	933	933
Subtotaal	44.415	44.842	49.087	48.599	49.340	50.065
Baten						
4.2 Onderwijshuisvesting	440	475	507	507	507	507
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.435	940	940	940	940	940
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.	150	0	0	0	0	0
5.6 Media	0	0	0	0	0	0
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	193	234	252	252	252	252
6.2 Wijkteams	0	0	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	470	474	554	808	814	814
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	503	5	940	904	1.256	1.566
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	90	22	22	22	22	22
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	3.281	2.149	3.215	3.433	3.791	4.101
Saldo van baten en lasten	-41.134	-42.693	-45.872	-45.167	-45.549	-45.964

Taakvelden Samenleving

Bovenstaande tabel toont de baten en lasten die aansluiten bij een oude CBS-indeling van taakvelden. Deze indeling was naar mening van het CBS te grofmazig, waardoor vergelijkingen tussen gemeenten en het onderkennen van trends moeilijk was.

De ministeries van BZK en VWS hebben daarom besloten tot een verfijning van de taakvelden, waarbij de 5 taakvelden voor individuele voorzieningen Wmo en Jeugd moeten worden opgedeeld in 19 taakvelden.

In de Begroting willen we hierbij zoveel mogelijk aansluiten en is in de bijlage een voorlopige verdeling gemaakt van de baten en lasten in de nieuwe CBS-indeling.

Hoe meten wij onze prestaties?

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
Rhedense inwoners zijn financieel zelfredzaam		
Het percentage financiële problemen	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	GGD volwassenen- en ouderenmonitor
Het percentage regie over het leven	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	GGD volwassenen- en ouderenmonitor
Het percentage nieuwe asielstatushouders bij wie financiële ontzorging wordt verlengd	Resultaatindicator	Csam
Het aantal mensen met parttime werk naast de bijstand	Resultaatindicator	Csam
Rhedense inwoners maken optimaal gebruik van de ondersteuningsmogelijkheden		
Het aantal Gelrepashouders	Resultaatindicator	Csam
De bekendheid met financiële hulpverlening en de minimaregelingen uitgedrukt in een percentage van de inwoners uit de doelgroep	Resultaatindicator	1-meting Moventem
De tevredenheid met de minimaregelingen uitgedrukt in een cijfer	Resultaatindicator	1-meting Moventem
Inwoners in Rheden kunnen lezen, schrijven, rekenen en zijn digitaal vaardig		
Het percentage laaggeletterden	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	geletterdheid in zicht
Aantal cursusplaatsen in elke wijk (formeel en non formeel)	Inspanningsindicator	Monitor Taalhuis
Inwoners van de gemeente Rheden wonen in een leefomgeving die gezond is en stimuleert tot gezonde keuzes		
Het aantal overlastmeldingen door houtstook		
Het aantal inwoner dat tijdens periode van hitte voldoende verkoeling kan vinden in de eigen woning, tuin of buurt		
Het percentage inwoners dat aangeeft voldoende groen in de buurt te ervaren		
Het aantal gerealiseerde buurtspeelplaatsen met uitdagende speelvoorzieningen met aandacht voor drinkwater, groen, koelteplekken		
Het aantal plekke voor ontmoeting dat is gerealiseerd bij lopende nieuwbouw of herinrichtingsprojecten		
Inwoners van de gemeente Rheden zijn vaardig om gezonde keuzes te maken		

Het percentage inwoners dat zijn/haar gezondheidsvaardigheden als voldoende beoordeelt	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	GGD volwassenen- en ouderenmonitor
Het percentage jongeren (4-18 jaar) op een gezonde gewicht		GGD (jaarlijkse contactmomenten)
Het percentage jongeren dat rookt		GGD (Integrale Jeugdrapportage)
Het percentage inwoners (volwassenen & jongeren 12-18 jaar) dat problematisch alcohol gebruikt		GGD (Volwassenmonitor & Integrale Jeugdrapportage)
Het percentage inwoners dat minstens vier keer per maand sport en/of voldoet aan de beweegnorm		GGD & NOC*NSF
Jeugdigen groeien kansrijk op, ongeacht generatie-problematiek (armoede, werk, leefstijl, welzijn, inkomen en onderwijs)		
Het percentage gebruik voorzieningen uit kindpakket voor daarvoor in aanmerking komende kinderen	Resultaatindicator	kwartaalrapportages Stichting Leergeld
Het aantal kinderen met een Gelrepas en besteding pastegoed	Resultaatindicator	Rapportages Gelrepas (Paspartous)
Het percentage voortijdig-schoolverlaters dat positief instroomt in onderwijs, werk of dagbesteding	Resultaatindicator	
Het (non)bereik van peuters met een vve-indicatie		
Het percentage vve-kleuters dat zonder achterstand start in groep 3		
Het aantal kinderen en gezinnen dat gebruik maakt van geïndiceerde jeugdhulp		CBS
Inwoners wonen op een prettige manier langer zelfstandig		
Het aantal inwoners dat doorstroomt naar zelfstandig wonen	Resultaatindicator	Vivare
Het percentage inwoners in beschermd wonen	Inspanningsindicator	waar staat je gemeente
Het aantal inwoners per jaar dat preventieve levensloopbestendige woningaanpassingen uitvoert	Resultaatindicator	MHMT Stichting Stoer, aanvragen levensloopbestendigwonenregeling
In de gemeente Rheden is sprake van een sterke en brede sociale basis		
Het percentage inwoners dat bekend is met vrijwilligers- of andere hulporganisatie	Inspanningsindicator	Rheden Spreekt
Het percentage inwoners dat gebruik maakt van het aanbod van vrijwilligers- of andere hulporganisaties	Resultaatindicator	Rheden Spreekt
Het percentage inwoners dat bekend is bij Incluzio en met hun ondersteuningsvraag toe geleid wordt naar het steunsysteem conform het Rhedens model	Inspanningsindicator	KPI Incluzio
Het percentage jeugdige inwoners dat ondersteuning krijgt uit de sociale basis en geen of minder maatwerk nodig heeft	Resultaatindicator	KPI Incluzio
Dorpen en wijken in de gemeente Rheden zijn samenredzaam		

De beoordeling van buurtbewoners over de mate van omzien naar elkaar	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Rheden Spreekt
Het percentage inwoners dat de zorg voor een naaste zwaar vindt	Resultaatindicator	Rheden Spreekt
Het percentage inwoners dat vrijwilligerswerk doet in onze gemeente	Resultaatindicator	Rheden Spreekt
Het percentage actieve cultuur participatie	Resultaatindicator	Rheden Spreekt
Inwoners maken gebruik van hulp en ondersteuning vanuit de algemene en voorliggende voorzieningen. Maatwerk is beschikbaar voor wie dit nodig heeft		
Het percentage inwoners met een Wmo indicatie	Resultaatindicator	Klanttevredenheidsonderzoek (nog uit te voeren)

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft.
Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR);
- Veiligheids- Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN);
- Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen;
- Stichting Veilig Thuis.

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat mag het kosten?

Tabel: Programmastaat 1 Samenleving

1. Samenleving						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	**R 2022**	**PB 2023**	**B 2024**	**B 2025**	**B 2026**	**B 2027**
Lasten	84.129	79.546	89.273	89.191	89.356	89.196
Baten	20.434	18.278	22.931	23.149	22.960	22.632
Saldo van baten en lasten	**-63.695**	**-61.268**	**-66.342**	**-66.042**	**-66.396**	**-66.563**
Reserves						
Toevoeging	2.235	0	425	392	540	0
Ontrekking	2.285	219	161	44	44	44
Resultaat	**-63.646**	**-61.048**	**-66.605**	**-66.390**	**-66.891**	**-66.519**

2 Leefomgeving

Wat is onze visie?

Wij werken aan een duurzame en kwalitatieve woon- , werk- en leefomgeving in onze zeven dorpen en ons buitengebied. Samen met inwoners, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties bepalen we wat de voorwaarden zijn voor een gezonde, aantrekkelijke, klimaatbestendige en veilige omgeving waar iedereen zich thuis voelt. We koesteren daarbij onze identiteit die in belangrijke mate bepaald wordt door onze historische, landschappelijke en natuurlijke karakteristieken van de dorpen en het buitengebied.

De komende jaren werken we aan maatschappelijke opgaven die veel invloed hebben op onze leefomgeving. Meer dan voorheen gaat het om ontwikkelingen die op grotere schaal impact hebben. Soms ook op onze manier van leven. Denk hierbij aan de verandering van ons gebruik van fossiele brandstof naar een duurzame energie- en warmtevoorziening. Maar ook de grote behoefte aan passende woningen willen we binnen onze dorpen een goede plek geven. We zetten in op verduurzaming van mobiliteit en het vergroten van verkeersveiligheid. Dit vraagt om een samenhangende aanpak. Het betekent ook dat we duidelijke keuzes moeten maken. Met de nieuwe omgevingswet en de bijbehorende omgevingsvisie willen we dit in de praktijk vorm geven. We werken aan een nieuwe omgevingsvisie met duidelijke en richtinggevende keuzes, die vervolgens worden vertaald in het omgevingsplan en in omgevingsprogramma's.

Vernieuwing omgevingsbeleid

Het belangrijkste kader voor het realiseren van onze ruimtelijke projecten is de Omgevingswet. Deze treed nu definitief op 1 januari 2024 in werking. In Rheden grijpen we dit ook aan voor een vernieuwing in ons omgevingsbeleid. Sneller integraler, begrijpelijker, minder complex en met meer ruimte voor maatwerk. Het verbinden van ruimtelijke ontwikkelingen met maatschappelijke wensen en effecten staat centraal. Het doel van de Omgevingswet is daarnaast een vereenvoudiging van de regels en wetten op het gebied van alle omgevingsaspecten (lucht, geluid, RO, natuur, verkeer, klimaat, etc.). De invoering van de Omgevingswet betekent een zeer stevige inspanning voor onze organisatie en vraagt een andere rol van ambtenaren, college en de gemeenteraad.

We zijn inmiddels gestart met het Omgevingsvisietraject waarin we tot samenhangende beleidsvorming over de verschillende thema's heen willen komen. Ook willen de Omgevingsvisie gebruiken om tot duidelijke keuzes en prioritering te komen. Wij geven daarbij voorrang aan initiatieven die bijdragen aan de meest urgente maatschappelijke opgaven (bijvoorbeeld woningbouw, energie- en warmtetransitie, klimaatadaptie). Bovendien geven we uitvoering aan lopende plannen, gemaakte afspraken en genomen besluiten. Grote gebiedsontwikkelingen voor het komende decennium zijn het woningbouwproject IJsseldistrict, Masterplan Welkom Veluwezoom en de pilot wijkaanpak Stenfert. Daarnaast zien wij kansen om op het bedrijventerrein Haveland op termijn te transformeren naar een aantrekkelijk woon- en werkgebied.

Levendige dorpen met een passende woning en werkgelegenheid

Wij streven naar wijken waar men zich thuisvoelt en waar het veilig is. Waar we bewust omgaan met energie en wonen in duurzame, circulair gebouwde woningen en natuurinclusieve en klimaatbestendige wijken. Waar het woningtekort is afgenomen en er voldoende kansen zijn voor jongeren, gezinnen en ouderen om een passende woning te vinden, ook als zij zorg nodig hebben.

We streven naar een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor ondernemers. Wij werken continu aan een goed woon- en vestigingsklimaat met aantrekkelijke werklocaties, zoals winkelgebieden en bedrijventerreinen. We zetten ons in op de banen die er zijn en bieden inwoners, die mee kunnen doen, de mogelijkheid te werken. Dit kan niet zonder samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid. De ambitie hierbij is de lokale economie duurzamer te maken. Samen met ondernemers zetten wij stappen om de bedrijfsactiviteiten duurzamer te maken en dat betekent dat we steeds meer rekening moeten houden met maatschappelijke en milieuaspecten. De gemeente Rheden draagt bij aan de landelijke ambitie om in 2050 een circulaire economie te hebben. In de gemeente Rheden krijgen ondernemers de ruimte om optimaal te kunnen ondernemen, maar dit dient wel te gebeuren vanuit de brede welvaart principes.

Duurzame en leefbare wijken en dorpen

Wij zijn in 2040 een CO2 neutrale gemeente. Wij werken aan een versnelling van de opgave met bijbehorende intensivering van onze inzet. Samen met onze inwoners werken we dit de komende jaren uit naar aanleiding van de uitkomsten van het burgerberaad. We willen de komende vier jaar in vier wijken concreet aan de slag met de warmtetransitie. Uiteraard nemen wij deze ambities mee bij nieuwe (woningbouw) ontwikkelingen.

De bestaande openbare ruimte wordt klimaatadaptief en waterrobuust ingericht, door onder andere meer vergroening en minder verharding. We creëren hierdoor een toekomstbestendige leefomgeving waarin inwoners comfortabel en gezond wonen, waarin we een vitale bodem hebben en waar inwoners op loopafstand verkoeling kunnen vinden tijdens warme perioden. Dit draagt tevens bij aan een versterking van de biodiversiteit en het vergoenen van de openbare ruimte. Kwaliteit van de openbare ruimte is voor ons veel meer dan een mooie inrichting en een verzorgd onderhoud. De openbare ruimte draagt ook bij aan ontmoeting, beweging door sport en spel en een plezierige en veilige leefomgeving.

Rijk en verbonden landschap

Biodiversiteit is een parapluterm voor alle verschillende soorten die we op aarde hebben. Een goede biodiversiteit hebben we hard nodig. Dit houdt de leefomgeving gezond.

We voelen de grote verantwoordelijkheid om goed te zorgen voor onze inheemse flora en fauna. We willen een natuurinclusieve samenleving creëren door het aanbod aan leefgebieden te behouden en vergroten. Het behouden, herstellen en versterken van ons unieke landschap en biodiversiteit vraagt voortdurende inzet van vele partijen. Het teveel aan stikstofneerslag is schadelijk voor onze natuur en de biodiversiteit. Verdroogde natuur is vaak nog gevoeliger voor stikstof. De natuurwaarden van de Veluwe, maar ook onze bermen, landschapselementen staan daardoor onder druk. Het Rijk en de provincies zijn verantwoordelijk voor het stikstofvraagstuk. De problematiek is ingrijpend en complex en er zijn veel belangen mee gemoeid. Wij ondersteunen de verandering in de landbouw naar natuur-inclusief boeren. We willen als gemeente goed aanhaken op het stikstofvraagstuk en andere herstelprogramma's voor de natuur (o.a. gezonde bossen, heide, bodem).

Een goede dienstverlening richting ondernemers is een belangrijke voorwaarde om het welzijn van onze inwoners te vergroten. De kernkwaliteiten van de gemeente, prachtige ligging in het groen en aan het water, maken dat op het gebied van recreatie & toerisme en hoogwaardige zorg nog kansen liggen. We stimuleren duurzame recreatie en toerisme met specifieke aandacht.

In dit programma zijn de volgende bestuurlijke doelstellingen actueel:

Thema:
Energie- en warmtetransitie

- De bebouwde omgeving in Rheden is in 2040 aardgasvrij.
- Inwoners en bedrijven zijn zicht bewust van- en dragen bij aan de klimaatopgave.
- In 2040 wekken wij alle energie die wij gebruiken duurzaam op.

Thema:
Vernieuwing omgevingsbeleid

- In 2024 werken we met de Omgevingswet.
- In 2025 hebben wij een Omgevingsvisie.
- Wij versnellen gewenste ruimtelijke ontwikkelingen door prioritering.

Thema:
Volkshuisvesting

- Terugdringen woningtekort.
- Betaalbare, levensloopgeschikte en circulaire woningen.
- Veerkrachtige, duurzame wijken en dorpen zonder tweedeling.

Thema:
Economische ontwikkeling

- We stimuleren de verduurzaming van bedrijven.
- Wij streven naar een positieve werkgelegenheidsontwikkeling.
- Stijging van het aantal overnachtingen in de gemeente Rheden.

Thema:
Circulaire economie

- Gemeente Rheden geeft het goede voorbeeld op het gebied van circulair inkopen.
- Ondernemers zijn zich bewust van de kansen op het gebied van circulaire economie.
- We streven naar een maximaal scheidingspercentage.

Thema:
Biodiversiteit, erfgoed en landschap

- We werken aan het behouden en verbeteren van de biodiversiteit in de gemeente Rheden.
- Het beheer van het Rozendaalse Veld is gericht op bescherming en versterking van de natuurwaarde.
- Het beschermen, versterken en verbinden van het Rhedens landschap.
- Het erfgoed is in goede staat.
- We zetten erfgoed in voor het behalen van gemeentebrede doelen.
- We ontsluiten erfgoedinformatie voor iedereen.

Thema:
Inrichting en beheer openbare ruimte

- De openbare ruimte is duurzaam, heel en veilig ingericht, waarin de verschillende thema's zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit worden verwerkt.
- In het beheer en inrichting van de openbare ruimte geven we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning de mogelijkheid om werkervaring op te doen.
- Wateroverlast, hitte en droogte(stress) in de fysieke leefomgeving wordt beperkt en voorkomen.
- Kinderen en jongeren in de gemeente Rheden spelen volop buiten. Daarvoor zijn er voldoende, uitdagende en gevarieerde speelplekken in de openbare ruimte.
- Bewoners participeren in onze (her)inrichtingsprojecten en beheer van de openbare ruimte.
- De gemeente Rheden streeft met haar openbare verlichting veiligheid voor haar inwoners na. Op het gebied van duurzaamheid wil zij verder stappen zetten, door te investeren in energiebesparende LED-armaturen met dimmodules.
- De openbare ruimte is duurzame, schone, hele en veilige onderhouden.
- De functionaliteit van de riolering en daarmee de volksgezondheid is geborgd in het kader van goed, toekomstbestendig stedelijk waterbeheer.

Thema:
Mobiliteit en infra

- We bouwen aan een verkeersveilige, bereikbare en op een duurzame mobiliteit ingerichte woon-, werk-, en leefomgeving.

De doelstellingen zijn verwerkt in een doelenboom, waarin wordt beantwoord:

- Welk doel willen we bereiken om te komen tot deze visie?
- Welke resultaten moet het opleveren?
- Hoe meten wij onze prestaties?

Hierbij gaan we alleen in op nieuw beleid en politiek relevante zaken. Na deze doelenboom is informatie over betrokken Verbonden Partijen en - de beschikbaar gestelde middelen opgenomen. De bijdrage per programma aan de Sustainable Development Goals (SDG's) is opgenomen in bijlage 1: SDG's per programma.

Energie- en warmtetransitie

De bebouwde omgeving in Rheden is in 2040 aardgasvrij

Wat willen we bereiken?

We hebben niet alleen de opgave om in 2040 CO2 neutraal te zijn in Rheden. We moeten daarbij ook gefaseerd afscheid nemen van het aardgas als warmtebron. De recente geopolitieke

ontwikkelingen leggen een extra urgentie op dit proces. De tussenstand die we voorzien voor 2030 is dat er dan 5000 (particuliere) woningen klaar zijn om in de (nabije) toekomst van het aardgas af te gaan. Dit noemen we afkoppel-ready. Een onderdeel van deze aanpak is het toekomstklaar isoleren van de hele woningvoorraad, zowel huur als particulier eigendom. Daarmee, en met aangepast verwarmingsgedrag, hopen we 40% tot 50% van de energie die nodig is om onze huizen te verwarmen en te besparen.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is P2 Voortvarende warmtetransitie.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Een risico is dat de afhankelijkheid van de realisatie van dit doel met allerlei externe factoren (integrale wijkaanpak, rijk, subsidies, energieleveranciers, etc.) en complexiteit met zich meebrengt dat vertragend werkt.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- We starten we in een 2e wijk met een wijkgerichte aanpak en selecteren alvast een wijk voor 2025 (2024).

In Dieren-West werken we met een wijkuitvoeringsplan (WUP). Voor de andere wijken zullen we een keuze maken in de beste wijkaanpak. In 2024 starten we met een nieuwe wijk of nieuw dorp. Daarnaast selecteren we in 2024 samen met stakeholders een volgende wijk waar we in 2025 beginnen. Daarmee dragen we bij aan de versterking van wijken en het tegengaan van (energie)armoede.

- In Dieren-West openen we een energiewinkel/pop-up-store (2024).

Als een van de uitingen van concrete samenwerking in Dieren-West gaan we in de ruimte in de ontmoetingskerk een energiewinkel/pop-up-store openen. Samen met inwoners geven we daar invulling aan.

- We doen een verkenning naar concrete ontzorging voor inwoners in Dieren-West (2024).

Om er achter te komen of een collectieve ontzorging in het algemeen en een Maatschappelijke energiedienstorganisatie (MEDO) in het bijzonder een kans van slagen heeft, voeren we een concrete verkenning uit (geen onderzoek maar gericht op uitvoering). We zien het als geslaagd als er tenminste 20 huishoudens meedoen bij de eerste implementatie van een MEDO of beter passende ontzorging.

- Inwoners worden ondersteunt bij energiebesparende maatregelen (2024).

Door verruiming van de energiecoaches, de invoering van de fixteams en de subsidies voor eigenaren van slecht geïsoleerde woningen, worden tenminste 500 huishoudens bereikt. Zowel huurders (specifiek die met een smalle beurs) als eigenaren.

Inwoners en bedrijven zijn zicht bewust van- en dragen bij aan de klimaatopgave

Wat willen we bereiken?

Een belangrijke stap naar een succesvolle klimaataanpak is de bereidheid van inwoners en bedrijven om hun steentje bij te dragen. Om onze samenleving verder te verduurzamen samen met onze inwoners en met aandacht voor hun leefsituatie, is meer nodig dan een communicatiestrategie en een internetplatform. Zeker als we dit combineren met de wijkgerichte aanpak om van het aardgas af te gaan. Dan is het zaak aan te sluiten bij de situatie waarin verschillende mensen verkeren, de keuzes waar ze voor staan en ondersteuning te bieden bij het maken van de duurzame keuze voor nu en voor de toekomst. We verwachten veel aanbevelingen uit het burgerakkoord op dit gebied en zullen die gebruiken voor het verder uitbouwen van de strategie voor klimaatbewustzijn en actiebereidheid.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is C3 Gemeente sterker in Verbinding.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Een risico is dat de samenwerking tussen overheid en samenleving onvoldoende tot stand komt. Een ander risico is dat bepaalde andere maatschappelijke opgaven voor inwoners en bedrijven een grotere urgentie krijgt/heeft. Ook het werven van voldoende ambtelijke capaciteit vanwege de krapte op de arbeidsmarkt is een risico.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het klimaatplatform "Wat is jouw Rheden" wordt doorontwikkeld (2024).

Wat is jouw Rheden is op dit moment het digitale platform voor de energietransitie. Ook klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulaire economie krijgen een plaats in 2024. De plaats en betekenis (nut en noodzaak) van het platform worden meegenomen in een strategische plan van aanpak voor activering en bewustwording en het daaruit voortvloeiende uitvoeringsplan.

- We maken een plan voor de vergroting van bewustwording en kennis onder LO,VO en MBO leerlingen (2024).

We doen dit samen met de scholen die hier voor open staan. We ontwikkelen met hen interactieve en praktische lessen met betrekking tot klimaat, EnergieTransitie,biodiversiteit en circulaire economie en starten diverse projecten en pilots.

- We zetten volop in op activering en bewustwording (2024).

Middels campagnes, acties, keukentafelgesprekken en spreekuren. Conform het burgerakkoord zetten we gedragswetenschapper(s) in.

- We werken aan goed functionerende energieloketten voor inwoners en bedrijven (2024).

Op basis van de evaluatie en ervaringen met de diverse loketten (REL, RIJE, Energiebank) kijken we naar het best mogelijk loket voor inwoners. We leggen de nadruk op zichtbaarheid, bereikbaarheid en ontzorging .Voor bedrijven zetten we in op het Regionaal Energie Expertiseloket (REE).

In 2040 wekken wij alle energie die wij gebruiken duurzaam op

Wat willen we bereiken?

We willen dat de gemeente Rheden in 2040 CO2-neutraal is door te zorgen dat het energiegebruik in 2040 gehalveerd is ten opzichte van het huidige verbruik. En daarbij willen we dat de dan nog gebruikte energie duurzaam is opgewekt. Om dit te realiseren hebben we een spoor Warmtetransitie (van gasverbruik naar duurzame warmtevoorziening), een spoor Bewustwording en een spoor Opwek van duurzame energie.
In eerste instantie vindt de opwek van duurzame energie vooral plaats door middel van zonnepanelen op daken en gronden. In tweede instantie door kleinschalige windenergie. Grootschalige windenergie lijkt nu niet opportuun vanwege de nabijheid van de Wespendief. Afspraken binnen de Regionale Energie Strategie (RES) zijn daarvoor noodzakelijk.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is P2 Voortvarende warmtetransitie.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Voor het realiseren van de benodigde duurzame opwek is de gemeente afhankelijk van de medewerking van partijen als bewoners, bedrijven en initiatiefnemers. Daarnaast zoeken we oplossingen voor de congestie op het elektriciteitsnet, zodat opgewekte energie teruggeleverd kan worden op het net.

Beoogde resultaten
Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- In 2030 is op grote daken in Rheden minimaal 25,5 MW aan vermogen opgesteld.

Dit komt overeen met een verwachte opbrengst van minimaal 22GWh (GigaWattuur) en is conform de afspraken die in de RES zijn gemaakt. Grote daken zijn daken die geschikt zijn voor minimaal 15 kWp (kilowattpiek), hetgeen overeen komt met minimaal 43 panelen van 350Wp. Uitgaande van een gemiddeld elektriciteitsverbruik van 3.000 kWh per jaar, kunnen met de minimaal ten doel gestelde opbrengst van 22 GWh ongeveer 7300 huishoudens van elektriciteit worden voorzien.

- We zetten maximaal op zon-op-dak (2026).

Dit doen we middels campagnes, subsidies en ontzorging waarbij we rekening houden met netcongestie. Op woningen zetten we ons in voor een stijging die tenminste 1% hoger is dan het landelijk gemiddelde.

- We zetten in op kansen voor collectieve warmte (continu proces).

Voor een warmtenet rond de papierindustrie in Eerbeek, Loenen en Laag Soeren en voor grootschalige winning in de IJssel zetten we verdere stappen.

- In het Soerense Beekdal onderzoeken we of een groot (15ha+) Zonneveld gerealiseerd kan worden (2030).

Dit doen we in het kader van het gebiedsproces.

- In 2025 is er minimaal 7 hectare aan zonnevelden in Rheden (op land en water) gerealiseerd.

In 2022 is een drijvend zonneveld van 2 ha in de Havikerwaard Zuid in gebruik genomen. Verwacht wordt dat begin 2023 zonneveld De Bocht van 1 ha in gebruik wordt genomen, dat in 2024 het zonneveld van 2 ha in de oksel van de A348 bij Ellecom in gebruik wordt genomen en dat in 2025 nog minimaal 1 extra zonneveld van 2 hectare in gebruik wordt genomen. De kansen kunnen worden beperkt als gevolg van net congestie.

Wat mag het kosten?

Niet van toepassing.

Vernieuwing omgevingsbeleid

In 2024 werken we met de Omgevingswet

Wat willen we bereiken?

De Omgevingswet treedt per 1 januari 2024 in werking. Met deze wet worden de regels voor het beheer en de ontwikkeling van de leefomgeving volledig herzien. Deze stelselwijziging behoort tot de grootste wetgevingsoperaties van Nederland en heeft grote gevolgen voor de praktijk. Het motto van de nieuwe wet is ‘Ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit’ en staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. In 2024 bereiken we dat vergunningen eenvoudig aangevraagd en verleend kunnen worden en dat ruimtelijke ontwikkelingen vanuit de gedachte van de Omgevingswet worden opgepakt. Hiervoor geldt de nog op te stellen nieuwe omgevingsvisie als leidraad en vormt het tijdelijke omgevingsplan het toetsingskader. Landelijk wordt verwacht dat de overgang de nodige complicaties met zich mee gaat brengen. In Rheden zijn alle voorbereidingen gedaan om de dienstverlening naar onze inwoners, ondernemers en organisaties zo goed mogelijk door te laten lopen. De invoering zal echter van onze organisatie en bestuur flexibiliteit en extra inspanning vragen bij het inspelen op de invoering van de wet.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is P1 Implementatie Omgevingswet.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

- Hogere kosten invoering en uitvoering nieuwe Omgevingswet en voldoende beschikbare deskundige capaciteit.
- Onvoldoende compensatie voor incidentele en structurele implementatielasten door het Rijk.
- Onvoldoende functioneren DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet).

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Wij voldoen aan alle 19 eisen en 8 adviezen van de VNG. In 2032 moeten alle werkzaamheden afgerond zijn.

Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet kan aan alle 19 eisen in het overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van de VNG worden voldaan en zoveel mogelijk van de 8 adviezen opgevolgd.

- Onze systemen zijn gekoppeld aan de landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en initiatiefnemers kunnen vragenbomen doorlopen. koppeling bij inwerkingtreding, de vragenbomen zijn uiterlijk 2032 gereed.

Onze systemen zijn vanaf 2024 in staat om aanvragen of meldingen vanuit de landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) te doen of ontvangen. In de komende jaren ontwikkelen we steeds meer vragenbomen, daarbij wordt gestart met de topactiviteiten en moeten in 2032 alle activiteiten opgenomen zijn.

In 2025 hebben wij een Omgevingsvisie

Wat willen we bereiken?

In het kader van de Omgevingswet stellen wij een Omgevingsvisie op dat het gemeentelijk strategisch kader vormt voor ruimtelijke ontwikkelingen. Deze omgevingsvisie vervangt al het huidige omgevingsbeleid, inclusief de dorpsstructuurvisies en de omgevingsvisie Buitengebied. In 2023 zijn dorpsgesprekken gevoerd en is een omgevingsagenda vastgesteld die de basis vormt voor de Omgevingsvisie die in 2024 wordt opgesteld. We moeten een MER-procedure doorlopen en verwachten besluitvorming van de omgevingsvisie in 2025.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is P1 Implementatie Omgevingswet.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Beschikbaar hebben en houden van voldoende professionals in verband met de huidige krapte op de arbeidsmarkt.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Vaststellen omgevingsagenda met integrale doelen en hoofdopgaven (2024).

In de omgevingsagenda stellen we de integrale doelen en hoofdopgaven vast.

- Ontwerp omgevingsvisie vaststellen door college en ter informatie naar de raad (2024).

Wij versnellen gewenste ruimtelijke ontwikkelingen door prioritering

Wat willen we bereiken?

Tot nu toe werd getracht om alle kleine en grote ruimtelijke initiatieven en vraagstukken op te pakken, ook als deze niet direct kansrijk zijn of complex. In 2024 zetten we enerzijds in op het prioriteren van de lopende woningbouwprojecten die tot 2030 gerealiseerd worden, waarbij grotere plannen zoals IJsseldistrict de hoogste prioriteit hebben. Daarnaast worden verkenningen gedaan voor de toekomstige woningbouwlocaties, omdat ook na 2030 de vraag naar woningen nog groot is. Projecten met een lage(re) prioriteit pakken we niet of met minder inzet op. De (particuliere) ruimtelijke ontwikkelingen willen wij kostendekkend maken.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is G3 Versnelling woningbouw.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Stijgende bouwkosten, stikstofproblematiek en krappe arbeidsmarkt.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Versnelling woningbouw (projecten) (2030).

Door prioritering bereiken we dat de grotere woningbouwprojecten sneller worden uitgevoerd waardoor we eerder de benodigde woning aantallen bereiken

Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?						(x € 1.000,-)
	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
8.1 Ruimtelijke ordening	2.414	2.853	2.348	2.477	2.094	2.094
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	152	31	33	33	33	33
Subtotaal	2.566	2.884	2.381	2.510	2.127	2.127
Baten						
8.1 Ruimtelijke ordening	78	10	10	10	10	10
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	0	129	129	129	129	129
Subtotaal	78	139	139	139	139	139
Saldo van baten en lasten	-2.487	-2.745	-2.242	-2.371	-1.988	-1.988

Volkshuisvesting

Terugdringen woningtekort

Wat willen we bereiken?

We willen dat jongeren, gezinnen en ouderen een passende woning kunnen vinden in onze gemeente door nieuwbouw of transformatie van gebouwen naar wonen. Dit geldt ook voor aandachtsgroepen, zoals statushouders, arbeidsmigranten, woonwagenbewoners en mensen die wonen met zorg nodig hebben.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Gea Hofstede.
Speerpunt is G3 Versnelling woningbouw.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

- De nieuwbouwproductie is afhankelijk van andere partijen: ontwikkelaars, woningcorporaties.
- Te weinig ambtelijke capaciteit om projecten te begeleiden (meer prioritering is wenselijk).
- Externe factoren als stikstofbeleid, flora- en faunaregels, bezwaarschriftenprocedures, bouwkosten, beschikbaarheid bouwvakkers.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Verbetering gemeentelijke aanpak woningbouw (2024).

Op dit moment wordt er gewerkt aan een uitvoeringsstrategie woningbouwversnelling. Hierbij wordt gekeken naar een versnellingsteam, wat zijn belemmerende factoren in projecten en hoe kunnen we daarmee omgaan. En er wordt gekeken naar welke instrumenten er gebruikt kunnen worden om tot versnelling te komen. Ook wordt er gekeken naar kansrijke locaties voor de toekomst. Woningbouwversnelling betekent met name vertraging van de uitvoering van bestaande projecten voorkomen. In 2024 geven we uitvoering aan het plan van aanpak versnelling woningbouw.

- Toename aantal reguliere woningen (2030).

In de Woondeal 2.0 hebben we afgesproken 810 woningen toe te voegen aan de woningvoorraad in de periode tot en met 2030. Uit het woningbehoefteonderzoek 2022 komt een behoefte van 1675 woningen tot en met 2030. Dit is gezien de bouwmogelijkheden in onze gemeente en de lange looptijd van projecten niet realistisch. We zetten daarom vol in op het realiseren van de afspraken uit de Woondeal, we doen waar mogelijk meer en we gaan na welke mogelijkheden er zijn in de bestaande woningvoorraad (herstructurering/splitsen). Ook tussen 2030 en 2040 is er nog een grote behoefte aan woningen waardoor het nodig is om de huidige planvoorraad te vergroten.

- Meer flexwoningen/Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO)/bijzondere woonvormen (2024).

Nieuwbouw of transformatie van gebouwen waarin flexwoningen, CPO of bijzondere woonvormen worden gerealiseerd. Flexwoningen zijn tijdelijke woningen voor spoedzoekers (bijvoorbeeld mensen die vanuit een verbroken relatie snel een woning nodig hebben), statushouders en starters. CPO is collectief particuliere opdrachtgeverschap, waarbij een groep samen een woongebouw/woningen realiseert. Bijzondere woonvormen zijn woningen, afwijkend van de standaard woonvormen, zoals tiny houses, geclusterde woonvormen voor ouderen, een woonmix voor jong en oud etc. Voor de uitvoering is extra ambtelijke capaciteit nodig. In 2024 realiseren we 30 flexwoningen als pilot op basis waarvan we in de jaren daarna kijken hoe we dit kunnen uitbouwen.

Betaalbare, levensloopgeschikte en circulaire woningen

Wat willen we bereiken?

De juiste woningen toevoegen, waardoor het aanbod meer in lijn komt met de vraag. Dit betekent meer betaalbare woningen, ook in de sociale huur (nieuwbouw), meer (geclusterde) levensloopgeschikte woningen (nieuwbouw en bestaande bouw) en circulair gebouwde woningen. Doorstroming op de woningmarkt, in eerste instantie van ouderen, waardoor lange verhuisketens op gang komen. Meer levensloopgeschikte woningen is gekoppeld aan het doel programma samenleving: Inwoners wonen op een prettige manier thuis en doen mee in de samenleving.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Gea Hofstede.
Speerpunt is G3 Versnelling woningbouw.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

- Het stapelen van ambities bij nieuwbouwprojecten: betaalbaar, levensloopgeschikt, duurzaam etc.
- Marktpartijen die te hoge grondwaardes inboeken als winst. Grondprijzen van andere eigenaren dan de gemeente zullen ook moeten dalen om te kunnen voldoen aan de betaalbaarheid.
- Financiële (on)haalbaarheid van de bouw van betaalbare woningen.
- Ouderen verhuizen niet snel. Een nieuwe woning is vaak duurder dan de huidige woning.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Voldoende betaalbare woningen (2030).

Van de nieuwbouw moet 70% een betaalbare woning zijn (30% sociale huur, 40% middenhuur of betaalbare koop). Betaalbaar is sociale huur, middenhuur huur (<€ 1.026 per maand, prijspeil 2023) en betaalbare koop (<€355.000).

- Meer levensloopgeschikte woningen (2030).

Nieuwbouw: 33% levensloopgeschikte woningen (13% geclusterde woonvormen waarvan 4% geschikt voor zware zorgvraag)
Bestaande bouw + nieuwbouw: 2000 extra levensloopgeschikte woningen in de periode 2023-2030. Dus gemiddeld 285 extra levensloopgeschikte woningen per jaar. (Woonzorgvisie 2023)

- Meer doorstroming op de woningmarkt (2024).

In 2024 verhuizen 25 ouderen naar een passende woning met hulp van de wooncoach (Incluzio). Als aangetoond kan worden dat verhuizen niet is gelukt vanwege een tekort aan aanbod, kunnen aantallen naar beneden worden bijgesteld.

- Stimuleren circulaire woningbouw (continu proces).

Nieuwbouw: Per project wordt de circulaire impactladder ingevuld door de ontwikkelende partij om inzicht te krijgen.

Veerkrachtige, duurzame wijken en dorpen zonder tweedeling

Wat willen we bereiken?

(Veer-)krachtige, duurzame wijken/kernen met voldoende sociale binding, goede leefbaarheid en een juiste woningmix. We willen tweedeling in de dorpen tegengaan.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Gea Hofstede.
Speerpunt is Overig.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

- Het niet tot stand komen van samenwerking met andere partijen (woningcorporaties, zorg- en welzijnspartijen, politie, onderwijs etc.).
- Als er net voldoende sociale huurwoningen kunnen worden toegevoegd in meer veerkrachtige wijken, kan er geen sprake zijn van vermindering van sociale huur in weinig veerkrachtige wijken.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Integrale wijkvisie Stenfert Dieren (2026).

Aanpak van de wijk, waarbij datgene wat bewoners willen en kunnen het uitgangspunt is. Er wordt integraal samengewerkt met alle partijen in de wijk aan leefbaarheid en verduurzaming, zodat er een toekomstbestendige wijk ontstaat.

- Betere woningmix in minder veerkrachtige wijken (2026).

Circa 100 nieuwe sociale huurwoningen in veerkrachtige wijken gekoppeld aan een afname van 100 sociale huurwoningen in minder veerkrachtige wijken in de periode 2020 t/m 2026. Over deze uitruil zijn met Vivare afspraken gemaakt: Veerkracht in de gemeente Rheden (september 2021).

- Meer opwekken duurzame energie (continu proces).

Er moet meer duurzame energie worden opgewekt in Rheden: 16% in 2023. We zetten in op meer zon op dak. In 2021 heeft 10% van de woningen in de gemeente Rheden zonnepanelen (Regionale woningmarktmonitor).

- Besparen op energiegebruik (2028).

Voor het behalen van de klimaatopgave: CO2 neutraal in 2040 zetten we in op het verminderen van energiegebruik met 1,5% per jaar. Voor de woningvoorraad zetten we in op isoleren. We willen een vermindering van het aantal woningen met EFG energielabels. Uiterlijk 2028 (inspanningsverplichting voor 2027) zijn er met een enkele uitzondering (monumenten of te slopen woningen) geen sociale huurwoningen meer met een E, F of G label.

Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?						(x € 1.000,-)
	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
8.3 Wonen en bouwen	2.550	2.353	2.715	2.715	2.664	2.542
Subtotaal	2.550	2.353	2.715	2.715	2.664	2.542
Baten						
8.3 Wonen en bouwen	395	457	507	507	507	507
Subtotaal	395	457	507	507	507	507
Saldo van baten en lasten	-2.154	-1.896	-2.208	-2.208	-2.157	-2.035

Economische ontwikkeling

We stimuleren de verduurzaming van bedrijven

Wat willen we bereiken?

Het overkoepelende doel blijft Rheden CO2 neutraal in 2040. Het mantra blijft besparen, besparen, besparen, duurzaam opwekken van wat we dan nog nodig hebben en afscheid nemen van aardgas als energiedrager. Een duurzamere economie heeft daarin ook een bijdrage.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Ronald Ter Hoeven.
Speerpunt is P2 Voortvarende warmtetransitie.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

We kijken voor de uitvoering ook nadrukkelijk naar de regio als het gaat om het delen van kennis. De regionale Triple Helix kan hierbij ook een rol spelen.
Verduurzaming van de bedrijven is wel een primaire verantwoordelijkheid van de ondernemer. De gemeente zal waar mogelijk het bedrijfsleven ondersteunen. Het risico is aanwezig dat door beperkte capaciteit niet altijd een individuele benadering mogelijk is. Dit proberen wij te ondervangen door gebruik te maken van expertise van bijvoorbeeld de ODRA en door regionale ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid actief te communiceren naar onze lokale ondernemers.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- EPBD4 is structureel opgenomen in Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)-uitvoeringsprogramma Leefomgeving 2024 (2024).

De EPBD IV (Energy Performance of Buildings Directive) is een Europese richtlijn om efficiënte installaties in de gebouwde omgeving te stimuleren. Zo wordt de energie die in de gebouwde omgeving gebruikt wordt, zo efficiënt mogelijk ingezet en draagt de naleving van de richtlijn bij aan de verduurzaming van de gebouwde omgeving. De richtlijn bevat 3 thema's:

1. Systeemeisen technische bouwsystemen
2. Technische keuringen verwarmings- en aircosystemen
3. Laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer

- Stimuleringsmogelijkheden via VTH voor circulaire bedrijfsvoering voor gemeente helder en vertaald naar activiteiten (continu proces).

Circulaire bedrijfsvoering draagt bij aan klimaatbewust ondernemen en zo aan een duurzame samenleving. Heldere activiteiten geven concrete mogelijkheden te sturen op circulaire bedrijfsvoering.

- Meer opwekken van duurzame energie (2040).

Een bijdrage aan de totaal benodigde duurzame energie om in 2040 al het stroomverbruik op een duurzame wijze te hebben opgewekt. Hiervoor is het streven elk jaar een stijging te zien van de opwek van duurzame energie.

Wij streven naar een positieve werkgelegenheidsontwikkeling

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat de werkgelegenheid binnen de gemeente Rheden zich positief ontwikkelt.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Ronald Ter Hoeven.
Speerpunt is G2 Versterken Financiële bestaanszekerheid

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Negatieve conjuncturele ontwikkelingen kunnen leiden tot minder werkgelegenheid. Het niet blijven investeren in een aantrekkelijk vestigingsklimaat kan leiden tot minder bedrijvigheid en daarmee minder werkgelegenheid.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het aantal banen in de gemeente te laten stijgen met het Gelderse gemiddelde (bron: PWE Gelderland 2023) (2024).

Een groei in werkgelegenheid. Dit willen we realiseren door te stimuleren dat start-ups vanuit het onderwijs ontstaan. Innovatie willen we bevorderen door onderwijsinstellingen de ruimte te geven in de praktijk aan de slag te gaan (living labs). We voorzien ook een toename in de werkgelegenheid als we meer kansen benutten op het gebied van recreatie & toerisme.

- In 2024 wordt verder ingezet op het vergroten van bewustwording rondom inclusiviteit en de rol van de werkgevers besproken.

Inzicht in de mate van inclusiviteit bij werkgevers. De inclusie-agenda behelst ook de verantwoordelijkheid om voldoende stageplaatsen te creëren.

Stijging van het aantal overnachtingen in de gemeente Rheden

Wat willen we bereiken?

We streven ernaar om het aantal overnachtingen binnen de vrijetijdseconomie sector te laten stijgen. Enerzijds doordat meer toeristen hier verblijven, anderzijds doordat er meer mogelijkheden voor overnachtingsplaatsen komen. Met meerdaags verblijf verwachten we minder vervoersbewegingen en meer spreiding van bezoekers naar andere delen van de gemeente of naar de regio. Economisch gezien levert meerdaags toerisme meer op voor ondernemend Rheden.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Ronald Ter Hoeven.
Speerpunt is R2 Economische impuls T&R.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De (negatieve) aandacht voor de Posbank kan misschien leiden tot minder overnachtingen door toeristen. Daarnaast kunnen financiële crisis en pandemieën aanleiding geven tot minder uitgaven voor verblijf. Initiatiefnemers en/of investeerders zijn aan zet, gemeente kan in dezen alleen faciliteren.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het aantal overnachtingen is gestegen ten opzichte van 2022 (2024).

Een stijging van het aantal overnachtingen ten opzichte van 2023.

- Minder verkeersbewegingen door stimulering meerdaags verblijf (continu proces).

Meer hoogwaardig verblijf in de gemeente Rheden.

Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?						(x € 1.000,-)
	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
3.1 Economische ontwikkeling	309	437	445	445	395	395
3.3 Bedr.loket en bedr.regelingen	9	9	9	9	9	9
3.4 Economische promotie	287	373	404	374	374	374
Subtotaal	605	819	859	828	778	778
Baten						
3.1 Economische ontwikkeling	102	101	101	101	101	101
3.3 Bedr.loket en bedr.regelingen	11	9	9	9	9	9
3.4 Economische promotie	469	340	420	420	420	420
Subtotaal	582	450	530	530	530	530
Saldo van baten en lasten	-23	-369	-329	-298	-248	-248

Circulaire economie

Gemeente Rheden geeft het goede voorbeeld op het gebied van circulair inkopen

Wat willen we bereiken?

Het stimuleren van circulariteit binnen de gemeente Rheden. Het gaat hierbij zowel om mogelijkheden bij ontwikkelingen en projecten vanuit de interne organisatie als ook bij het beheer van de openbare ruimte.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is R1 Stimulering Circulaire Economie.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Het behalen van het doel vergt een inspanning van ambtelijke organisatie en circulaire economie is één van de belangen is die gewogen wordt in het bestuurlijk afwegingskader. Een ander risico is de gezamenlijke inkoop via de Connectie.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- De interne organisatie is geïnformeerd over de noodzaak van (lokaal) circulair inkopen (continu proces).

Meer bewustwording en het belang van circulair inkopen in de interne organisatie.

Ondernemers zijn zich bewust van de kansen op het gebied van circulaire economie

Wat willen we bereiken?

De bewustwording bij ondernemers over het onderwerp circulaire economie vergroten.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Ronald Ter Hoeven.
Speerpunt is R1 Stimulering Circulaire Economie.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De focus ligt vaak eerder bij de kortere termijn en urgente vraagstukken (denk aan handelen met Corona, stijgende energieprijzen, etc.) dan de langere termijn focus zoals bij circulaire economie. Hierdoor kan het zijn dat de boodschap/bewustwording over circulaire economie minder goed overkomt.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het begrip circulariteit en de kansen die hierbij behoren zijn onder de aandacht gebracht van alle ondernemersverenigingen (continu proces).

Meer kennis van en inzicht in de kansen die zich bij ondernemers voordoen op het gebied van circulariteit. Hierbij zal worden samengewerkt in Triple Helix verband.

We streven naar een maximaal scheidingspercentage

Wat willen we bereiken?

Zo weinig mogelijk huishoudelijk restafval (we streven naar een maximaal scheidingspercentage) en goede kwaliteit van de apart ingezamelde grondstofstromen. We willen maximaal inzetten (bijvoorbeeld door gerichte communicatie en handvatten te bieden) op het behalen van het maximaal scheidingspercentage binnen het huidige systeem.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Ronald Ter Hoeven.
Speerpunt is R1 Stimulering Circulaire Economie.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Inzichtelijk is gemaakt met welke maatregelen het scheidingspercentage verhoogd kan worden (2024).

Meer inzicht in de mogelijkheden die de gemeente heeft c.q. kan bieden aan de inwoners om het scheidingsgedrag te bevorderen.

Wat mag het kosten?

Niet van toepassing.

Biodiversiteit, erfgoed en landschap

We werken aan het behouden en verbeteren van de biodiversiteit in de gemeente Rheden

Wat willen we bereiken?

Het biodiversiteitsplan is in juni 2022 vastgesteld. De projecten en maatregelen die zijn opgenomen in de uitvoeringsagenda voor het jaar 2024 gaan we uitvoeren om de biodiversiteit in onze gemeente te behouden, te herstellen en te versterken.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is P3 Versterking Natuur & Landschap.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De krapte op de arbeidsmarkt en afhankelijkheid van derden geeft het risico dat we het realiseren van de uitvoeringsagenda niet kunnen garanderen.

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- We ondersteunen initiatieven vanuit de samenleving (continu proces).

Wij gaan ideeën en maatregelen uit de samenleving ondersteunen en zoeken actief de samenwerking met partijen en onze inwoners. We vergroten hierbij de biodiversiteit in tuinen en openbare ruimte. De initiatieven dragen bij aan een sociale, gezonde en gelukkige samenleving, bijvoorbeeld door adviseren en/of aanbieden van plantmateriaal en realiseren van nest- of schuilgelegenheid en samenwerking met onderwijsinstellingen in voorbeeldprojecten met budget voor materiaal en uitvoering.

- We beheren zo natuurvriendelijk mogelijk, en geven hierin het goede voorbeeld (continu proces).

Op ons eigen grondgebied (ca 30% van de gemeente) werken we aan het optimaliseren van de leefomgeving voor flora en fauna door het aanbieden van de zes V's (voedsel, voortplanting, verbinding, veiligheid, variatie en vocht). In aanleg en beheer liggen er kansen voor de biodiversiteit. We gaan van traditioneel beheer naar extensief en meer ecologisch beheer. We gaan bijvoorbeeld buurtbosjes in de dorpen en bermen, watergangen en oeverzones van het buitengebied biodiverser maken en beheren.

- Bewustwording. We gaan de zichtbaarheid, bekendheid en het maatschappelijk bewustzijn over biodiversiteit vergroten (continu proces).

We werken aan structurele communicatie rondom biodiversiteit door middel van het communicatieplan en informeren en inspireren onze inwoners en ondernemers (in afstemming met andere disciplines, o.a. klimaatadaptatie, duurzaamheid).

- We stimuleren dat in ruimtelijke ontwikkelingen een bijdrage geleverd wordt aan de biodiversiteit (continu proces).

We willen dat ruimtelijke ontwikkelingen bijdragen aan het behoud en herstel van biodiversiteit. In 2024 werken we verder aan het opstellen en implementeren van een puntensysteem om uitvoering te geven aan natuurinclusief ontwerpen, inrichten en bouwen. Ook werken we verder aan het opstellen van een soortenmanagementplan (SMP), waarmee we gebouw-bewonende soorten actief kunnen beschermen en hun populaties kunnen versterken.

Het beheer van het Rozendaalse Veld is gericht op bescherming en versterking van de natuurwaarde

Wat willen we bereiken?

De Beheervisie Rozendaalse Veld 2019-2029 geeft kaders voor het te voeren beheer en de gebruiksregels voor de komende 10 jaar. We staan medegebruik toe mits passend binnen behoud en versterking van de natuurwaarde.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is P3 Versterking Natuur & Landschap.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

- De verschillende belangen waardoor besluitvorming lang op zich laat wachten.
- De druk van verschillende gebruikers op het gebied.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Revitalisering Beekhuizense bossen (continu proces).

In de afgelopen jaren is er hard gewerkt aan de revitalisering van het bosareaal. In 2022 is de laatste grote revitaliseringslocatie uit dat traject succesvol omgevormd naar klimaatbestendig bos. In 2023 is een bosvak van circa 1 hectare, die nog bestaat uit monocultuur fijnspar, omgevormd naar een biodivers aangeplant bosvak met diverse boom en struiksoorten.

Het beschermen, versterken en verbinden van het Rhedens landschap.

Wat willen we bereiken?

Een belangrijk onderdeel van een aantrekkelijke, gezonde en karakteristieke woon- en leefomgeving in onze gemeente is het waardevolle landschap. We zetten ons actief in voor het borgen en doorontwikkelen van onze landschappelijke gebiedskwaliteiten en het (economisch) benutten voor bijvoorbeeld de recreatieve en toeristische beleving van ons buitengebied.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is P3 Versterking Natuur & Landschap.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Bereidheid van eigenaren, financiële middelen en capaciteit.

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Wij stellen een landschapsuitvoeringsprogramma op (2024).

Voor de realisatie van onze doelstellingen voor het versterken van de landschappelijke verbinding tussen IJssel-Veluwe en dorpen-buitengebied en het herstellen en verder ontwikkelen van een kwalitatief landschap als onderdeel van onze woon- en leefomgeving, stellen wij een landschapsuitvoeringsprogramma op (een uitvoeringsproject van de Omgevingsvisie Buitengebied). Met dit programma zullen wij de raad tevens een voorstel doen voor de financiering van dit landschapsprogramma, waarbij ook de mogelijkheid van een landschapsfonds wordt onderzocht.

- Toename realisatie landschapsprojecten van derden (2024).

We stimuleren de totstandkoming van meer initiatieven voor ontwikkeling en versterking van het Rhedense landschap door cofinanciering van gemeente.

Het erfgoed is in goede staat

Wat willen we bereiken?

Het cultuurhistorisch erfgoed (archeologie, historische bouwkunst, cultuurhistorisch landschap en immaterieel erfgoed) is van cruciaal belang voor Rheden. Het verschaft de gemeente en de gemeenschap een eigen, unieke identiteit en draagt bij aan zowel het welzijn als de welvaart van de inwoners. Behoud kan echter niet zonder ontwikkeling: erfgoed moet mee kunnen groeien met de tijd wil het zijn bestaansrecht houden. Waar als gevolg daarvan wijzigingen nodig zijn, gebeurt dit altijd met zoveel mogelijk behoud van en respect voor de historische karakteristieken. Om te voorkomen dat erfgoed onbedoeld verloren gaat, zetten we in op het vermeerderen en delen van kennis. We maken de regels voor eigenaren zo gemakkelijk mogelijk en helpen hen met deskundig en onafhankelijk advies. Ook verstrekken we subsidies om een bijdrage te leveren aan eventuele meerkosten.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is Overig.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De instandhoudingsopgave berust bij de eigenaren van erfgoed. De gemeente kan hen daarbij helpen en ondersteunen en erop toezien dat dit op een goede wijze gebeurt maar blijft van hen afhankelijk. Daarom wordt voortdurend aandacht besteed aan goede communicatie met de eigenaren zodat wij elkaar goed en snel kunnen vinden. Daarnaast is een risico dat ontwikkelingen die (veel) ruimte vragen de instandhouding van (rood én groen) erfgoed bedreigen. Om dat zoveel mogelijk te ondervangen, betrekken we erfgoed in een zo vroeg mogelijk stadium bij planontwikkelingen.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Alle vergunning- en subsidieaanvragen worden binnen de gestelde termijn afgehandeld en bij de uitvoering worden eigenaren deskundig begeleid (2024).

We geven eigenaren zo snel mogelijk duidelijkheid over de (on)mogelijkheden van hun wensen.

- We borgen de instandhouding en verduurzaming van erfgoed via de Omgevingsvisie en via subsidies voor eigenaren (2024).

Erfgoedbeleid als integraal onderdeel van de Omgevingsvisie. Voor instandhouding en verduurzaming van rood en groen erfgoed (denk aan landgoederen en cultuurlandschap) helpen we eigenaren door middel van een subsidieregeling met cofinanciering door de provincie Gelderland.

- We reiken jaarlijks een Erfgoedprijs uit (2024).

We zetten het Rhedense erfgoed en de mensen die zich daarvoor inspannen in het zonnetje. We doen dat door jaarlijks een Erfgoedprijs uit te reiken aan mensen/organisaties die zich hebben onderscheiden ten behoeve de instandhouding van het Rhedense erfgoed.

We zetten erfgoed in voor het behalen van gemeentebrede doelen.

Wat willen we bereiken?

Erfgoed is naast landschap de belangrijkste drager van onze ruimtelijke kwaliteit en identiteit. Het draagt bij aan Rheden als fijne gemeente om te wonen, werken en recreëren. Het is daarmee een belangrijk vertrekpunt voor ruimtelijke ontwikkelingen en een inspiratiebron voor de toekomst. Ook is erfgoed een bewezen belangrijke vestigingsfactor en draagt het -mits in goede staat- bij aan een goed economisch klimaat. Het biedt ook een beschermde (werk)plek voor wie dat nodig heeft via bijvoorbeeld de landgoedcoöperatie Veluwezoom. Het zijn enkele facetten die inspiratie bieden voor erfgoed als katalysator, innovatielab en (hulp)-motor voor het bereiken van onze gemeentebrede doelen. We zetten daarbij de komende tijd vooral in op het behalen van onze klimaatdoelen, leefbare wijken voor de toekomst en fijne plekken om te ontspannen voor inwoners en toeristen.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is Overig.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Een optimale vervulling van deze rol van erfgoed werkt alleen bij een integrale aanpak.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- We brengen het cultuurhistorische groen in de dorpen in beeld (2024).

Kennis over en bewustwording van het cultuurhistorische groen en de cultuurhistorische structuren in de dorpen dragen bij aan de duurzame instandhouding daarvan. Dit versterkt de identiteit en de ruimtelijke kwaliteit van de dorpen en kan een belangrijke bijdrage leveren aan klimaatadaptatie.

- We adviseren 40 monumenteneigenaren over de verduurzaming van hun pand (2024).

Verduurzaamde dragen bij aan een klimaatneutrale samenleving.

- We ondersteunen de initiatiefgroep in Ellecom bij het gebiedsgerichte project Maatwerk voor Monumenten Ellecom over de verduurzaming van historische panden in een historische omgeving (2024).

Met dit pilotproject (gefinancierd door de provincie) dragen we bij aan de (kennis over) verduurzaming van historische panden en gebieden als bijdrage aan een klimaatneutrale samenleving.

- Jaarlijks wordt minimaal één cultuurhistorische analyse opgesteld als onderlegger voor een integrale wijkaanpak (2024).

Hiermee leveren we een bijdrage aan leefbare, karakteristieke, groen en duurzame wijken waar de inwoners zich verbonden voelen met de wijk en elkaar.

- We voeren samen met de vijf andere Veluwezoomgemeenten het Cultuur- en Erfgoedpact Veluwezoom vol Verhalen uit (2024).

We ontsluiten per gemeente één extra belevingsplek gerelateerd aan de landgoederen en buitenplaatsen langs de Veluwezoom. Daarmee dragen we bij aan meer spreiding van toeristen en recreanten en de toeristisch-recreatieve beleving. Dit resultaat hangt af van het verkrijgen van extra financiering bij alle deelnemende gemeenten.

We ontsluiten erfgoedinformatie voor iedereen

Wat willen we bereiken?

We zijn wettelijk verplicht om onze informatievoorziening zodanig te organiseren dat dit een gelijke informatiepositie geeft aan iedereen: gemeente, inwoners en andere geïnteresseerden en belanghebbenden. Daarom richten we een database in waarin alle erfgoedinformatie -na screening- wordt opgenomen zodat deze kan worden ontsloten via o.a. de website Rheden op de

Kaart. Doel 3 is voorwaardenscheppend voor doel 1 en 2.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Paul Hofman.
Speerpunt is Overig.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

We werken deels samen met de vrijwilligers van Rheden op de Kaart. Dat is een goede, constructieve en budgettair ook gunstige samenwerking, maar bij het maken en halen van planningen moet daar wel rekening mee worden gehouden.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Een integrale gebiedsatlas (inclusief gebiedsgenese) die door iedereen eenvoudig kan worden geraadpleegd (2024).

We leveren een integrale onderlegger voor de omgevingsvisie op waarin alle informatie staat over de ondergrond, het landschap, erfgoed, occupatie en natuurlijke systemen door de eeuwen heen. Hiermee maken we inzichtelijk wat functies en ingrepen in een gebied of op een locatie kunnen betekenen voor bepaalde omgevingskwaliteiten. Het streven is dat de gebiedsatlas in 2024 minimaal 500 keer wordt geraadpleegd.

- Samen met Stichting Rheden op de Kaart ontsluiten we 1.000 Points of Interests via een vernieuwde website (2024).

Een betrouwbare website die voor iedereen op diverse kennis- en interesseniveaus raadpleegbaar is.

- Implementatie digitale erfgoedinformatie in omgevingsplan (2024).

We vertalen en implementeren de erfgoedinformatie uit de erfgoeddatabase voor gebruik in het Omgevingsplan. Dit betreft ook de wettelijke bescherming van de omgeving van een monument (monumentbiotoop).

- We actualiseren de archeologische waardenkaart (2024).

De meest actuele stand van zaken van ons archeologisch bodemarchief zodat dit kan worden meegenomen in Omgevingsvisie en -plan en voor iedereen raadpleegbaar is. We brengen de meest actuele stand van zaken van ons archeologisch bodemarchief in kaart zodat dit kan worden meegenomen in Omgevingsvisie en -plan en voor iedereen raadpleegbaar is o.a. via de vernieuwde website die met Stichting Rheden op de Kaart wordt gemaakt.

- Subsidie verwerven voor het ontsluiten van een archeologische vindplaats (2024).

Hiermee willen we archeologie voor een breder publiek ontsluiten, met een concrete aanpak om dit verder uit te rollen in de jaren daarna als resultaat.

Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?						(x € 1.000,-)
	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
5.5 Cultureel erfgoed	600	242	245	244	244	244
Subtotaal	600	242	245	244	244	244
Baten						
5.5 Cultureel erfgoed	360	45	45	45	45	45
Subtotaal	360	45	45	45	45	45
Saldo van baten en lasten	-240	-197	-199	-199	-199	-199

Inrichting en beheer openbare ruimte

De openbare ruimte is duurzaam, heel en veilig ingericht, waarin de verschillende thema's zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit worden verwerkt

Wat willen we bereiken?

In de basis zien wij beheer als het bieden van een functionele en duurzame openbare ruimte die:

- schoon, heel en veilig is.
- waarbij kapitaalvernietiging wordt voorkomen.
- waarbij meldingen van inwoners zoveel mogelijk worden voorkomen en indien mogelijke opgelost naar tevredenheid.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is D2 Vergroening Openbaar Groen.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De vraag naar uitvoerend personeel, bouwmaterialen en grondstoffen stijgt, waardoor we verwachten dat de prijzen in 2024 verder zullen stijgen. In de begroting van 2024 is er rekening gehouden met een stijging. Wanneer de stijging groter of lager is kan dat leiden tot bijstelling van de beschikbare budgetten voor het beheer en herinrichting van de openbare ruimte.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Bij de herinrichting en vervanging binnen de openbare ruimte vindt een integrale afweging plaats van de verschillende belangen van onder andere water en riolering (WTPO), wegen, groen, spelen, verkeersveiligheid, klimaatadaptatie, biodiversiteit en energietransitie (2024-2027).

Bij de vervanging en herinrichting een bijdrage leveren om de leefomgeving klimaatadaptief en waterrobuust in te richten. Met het effect het verminderen van het risico op wateroverlast (meekoppelkans hitte- en droogtestress). Uitgangspunt is dat deze initiatieven circulair aan te besteden.

- 2 keer per jaar wordt de Raad geïnformeerd over de voortgang van de grote civiele projecten (> €500.000,-) (2024).

In 2024 worden we onder andere de volgende projecten uitgevoerd: De Laakweg, Oranjeweg Rheden, Godard van Reedelaan De Steeg en de Oranjebuurt in Dieren.

- We vervangen/herinrichten de openbare ruimte als object aan het einde is van zijn levensduur is, of er sprake is van gewijzigde inrichting en/of functie (2024).

Bij de vervanging/herinrichting gaat het hierbij dus om een integrale aanpak van de hele omgeving: met wegen, groen, openbare verlichting. Het aanbrengen van extra riolering, waterberging, infiltratieriolen of hemelwaterriolen is vaak onderdeel van deze integrale projecten. Bij een dergelijke ingrijpende aanpak is het relatief gemakkelijk om ook andere wensen mee te nemen in het project. Denk dan aan het realiseren van meer groen, een wadi, een fietsstraat, het verplaatsen van parkeerplaatsen en dergelijke, of een andere uitstraling: de ruimte wordt immers toch opnieuw ontworpen en krijgt nieuw materiaal. Daarbij kijken we naar de mogelijkheden om zoveel als mogelijk te kiezen voor duurzame materialen en oplossingen. We kiezen voor deze strategie:

  - Als de technische kwaliteit van meerdere onderdelen onder het niveau ligt en aan het eind van de levensduur zijn. Wegen liften daarbij zoveel mogelijk mee met rioolvervangingen.

- Als er in de planning aangesloten kan worden op andere ontwikkelingen, zoals gassanering, woningbouw of aanleg warmtenet. Het opnieuw inrichten van de openbare ruimte is dan de laatste stap.
- Als er mogelijkheden en kansen zijn voor andere ambities en opgaven: voorkomen wateroverlast, droogte oplossen, vergroenen en biodiverser maken, aanpassen verkeer (30 km/uur) of fietsstraten.

In het beheer en inrichting van de openbare ruimte geven we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning de mogelijkheid om werkervaring op te doen

Wat willen we bereiken?

De werkzaamheden in de openbare ruimte en bij Buurtbeheer dragen hieraan bij. Dit leidt tot duurzame uitstroom en het verbeteren van hun toekomstperspectief. Daarnaast willen we ook meer studenten van bijvoorbeeld groene en civiele opleidingen de kans geven stage te lopen in het beheren van de openbare ruimte.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is G4 Een nog stevigere Sociale Basis.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Onvoldoende aanbod van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning.

Beoogde resultaten

Bij dit doel hoort het volgende resultaat:

- Bij de werkzaamheden in de openbare ruimte leiden we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning op naar werk, door ze een plek te bieden waar zij in een veilige omgeving werkervaring op kunnen doen (2024).

Wateroverlast, hitte en droogte(stress) in de fysieke leefomgeving wordt beperkt en voorkomen

Wat willen we bereiken?

We nemen klimaatadaptieve maatregelen in de openbare ruimte om de leefomgeving klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. De watergerelateerde maatregelen zijn uit het Watertakenplan 2023-2027 gedekt. Specifieke hittemaatregelen, om onder andere uitvoering te geven aan de 3-30-300 vuistregel, dienen als aparte investering in de begroting opgenomen te worden.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is D1 Waterbescherming & klimaatadaptatie.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Wateroverlast: waar overlast door hevige regenval is nemen we maatregelen in de openbare ruimte (2024-2027).
- Hitte en droogte: in de (integrale) projecten openbare ruimte vormen we gemiddeld 10% verharding om naar groen, ten opzichte van de bestaande situatie (2024-2027).

Op warme dagen kan de gevoelstemperatuur door (veel) steen en asfalt op sommige plekken erg hoog worden. Wanneer verharding omgevormd wordt naar groen is er minder opwarming en afgifte van warmte. Daarnaast kan hemelwater direct in de bodem zakken dit beperkt het risico op droogtestress en draagt bij aan een vitale(re) bodem.

Kinderen en jongeren in de gemeente Rheden spelen volop buiten. Daarvoor zijn er voldoende, uitdagende en gevarieerde speelplekken in de openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Buitenspelen lijkt heel gewoon, maar is heel belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Er is veel bewijs voor de effecten van buitenspelen op de fysieke, motorische, sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van kinderen. Buitenspelen draagt ook bij aan een sterke, betrokken wijk. Een buurt waar kinderen en jongeren vrij buiten kunnen spelen, waar zij gezelligheid brengen, is daardoor meer in trek. Naast spelen wordt er ook een bijdrage geleverd aan beweging, gezondheid en de leefbaarheid van de wijken.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is R6 Versterken Sport & Beweging.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Dat ondanks al onze inspanningen en ambitie toch minder kinderen buitenspelen.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Kinderen en jongeren stimuleren om buiten te spelen (2024-2027)

In 2024 starten we een pilot met het concept Loose Parts Play en in Velp starten we met sport en spelactiviteiten op 2 momenten in de week, in verschillende wijken. Link: (https://jantjebeton.nl/projecten/spelend-leren-met-loose-parts)

- Van de 10 te realiseren buurtspeelplaatsen zijn er inmiddels 4 gerealiseerd en in 2024 richten we 3 buurtspeelplaatsen in: Burg. Brandtplein (Velp), Speenkruidstraat (Rheden) en Koning Willem Alexanderplein (Velp).

De voorbereidingen van de 3 buurtspeelplaatsen die in 2024 gerealiseerd moeten zijn, zijn inmiddels opgestart

Bewoners participeren in onze (her)inrichtingsprojecten en beheer van de openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Bij het beheer en de inrichting van hun openbare ruimte, informeren we onze inwoners over de mate van participatie.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is C3 Gemeente sterker in Verbinding.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

- Geen gemeenschappelijk belang, verdeeldheid in de buurt.
- Imagoschade/ negatieve publiciteit bij onvoldoende draagvlak in de plannen.
- Langere doorlooptijd van de voorbereiding incl. hogere kosten.
- Onvoldoende capaciteit om dit te begeleiden.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- In 2024 hebben we 3 initiatieven voor een klimaatbestendige inrichting van de leefomgeving ondersteund.

De initiatieven leveren een bijdrage om de leefomgeving klimaatadaptief en waterrobuust in te richten. Het betreffen maatregelen/locaties die niet opgenomen zijn in het uitvoeringsprogramma van het Watertakenplan Olburgen 2023-2027, maar wel een effect hebben op het verminderen van het risico op wateroverlast (meekoppelkans hitte- en droogtestress).

- Inwoners zijn betrokken bij het onderhoud van de woon en leefomgeving door in de vorm van opruimen van zwerfafval en de adoptie van groen, afvalbakken en plantsoenbanken (2024).

De groenadoptie wordt in 2024 uitgebreid met 5%, van 31.500 m2 naar ruim 33.000 m2;
In 2023 is 37% van het totale areaal (150 afvalbakken/dispenser/hondenbak) geadopteerd. In 2024 houden we dit in stand en waar mogelijk breiden we uit.
In 2023 is 9% van het totale areaal (39 plantsoenbanken/picknick set) geadopteerd. In 2024 houden we dit in stand en waar mogelijk breiden we uit.

- Van de "Ik Buurt Mee" bewonersinitiatieven worden er 30% gerealiseerd binnen groen, spelen en wegmeubilair (2024).

Bewoners kunnen met middel van de € 7,50 waardebon samen met de buurt initiatieven realiseren

- In 2024 zijn 6 tot 8 Operatie Steenbreek buurtinitiatieven gerealiseerd.

Inwoners koppelen hemelwater af op eigen terrein of verwijderen verharding en voegen groen toe. Bewustwording dat elke regenwater-druppel telt en dat iedereen een bijdrage kan leveren aan het veranderend klimaat. Minder versteende voortuinen, minder regenwater dat met extreme regenbuien afstroomt naar het riool.

De gemeente Rheden streeft met haar openbare verlichting veiligheid voor haar inwoners na. Op het gebied van duurzaamheid wil zij verder stappen zetten, door te investeren in energiebesparende LED-armaturen met dimmodules

Wat willen we bereiken?

Verlichting helpt het menselijk oog om de omgeving waar te nemen. Openbare verlichting (OVL) moet zaken bij donkerte zichtbaar maken die voor een veilig en doelmatig gebruik van de openbare ruimte van belang zijn. Het doel van openbare verlichting is om optimaal bij te dragen aan de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid en de leefbaarheid van de openbare ruimte. Belangrijke randvoorwaarden daarbij zijn: doelmatig en efficiënt beheer, een zo laag mogelijk energieverbruik, het toepassen van duurzame oplossingen en borging van een veilige en goed functionerende installatie. Dit alles tegen verantwoorde kosten.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is C1 Veiliger woon- en werkomgeving

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De vraag naar uitvoerend personeel, bouwmaterialen en grondstoffen stijgt, waardoor we verwachten dat de prijzen in 2024 verder zullen stijgen. In de begroting van 2024 is er rekening gehouden met een stijging.
Wanneer de stijging groter of lager is kan dat leiden tot bijstelling van de beschikbare budgetten voor het beheer en herinrichting van de openbare ruimte;
Storingen waarbij we risico’s lopen ten aanzien van de veiligheid;
Capaciteit bij de netbeheerder.

Beoogde resultaten
Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- De gemeente gaat door met het verdere verlaging van het energieverbruik van de OVL (2024).
- In 2024 is 79% van de gemeente Rheden voorzien van duurzame energiebesparende verlichting, ten opzichte van 75 % in 2023 en 71 % in 2022.
- In 2031 is de hele gemeente voorzien van duurzame energiebesparende verlichting.

De openbare ruimte is duurzame, schone, hele en veilige onderhouden

Wat willen we bereiken?
We beheren de openbare ruimte volgens de in 2021 vastgestelde beheerplannen, waarbij de CROW kwaliteitsniveaus in de verschillende gebieden zijn afgestemd op de beschikbare middelen. Met het beheer van de openbare ruimte dragen we bij aan meer doelstellingen vanuit de andere beleidsterreinen, zoals bv. biodiversiteit, klimaatadaptatie, toegankelijkheid, gezondheid, bewegen en spelen.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is C1 Veiliger woon- en werkomgeving.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
De vraag naar uitvoerend personeel, bouwmaterialen en grondstoffen stijgt, waardoor we verwachten dat de prijzen in 2024 verder zullen stijgen. In de begroting van 2024 is er rekening gehouden met een stijging. Wanneer de stijging groter of lager is kan dat leiden tot bijstelling van de beschikbare budgetten voor het beheer en herinrichting van de openbare ruimte.

Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het beheer en onderhoud richt zich op het minimaal veilig en functioneel houden van de openbare ruimte. We onderhouden bijna de hele openbare ruimte op minimaal een CROW-kwaliteitsniveau B (basis) (2024).

De openbare ruimte voldoet aan de afgesproken kwaliteitsniveaus en we beperken hiermee kapitaalvernietiging. Wat verstaan wordt onder B kwaliteit staat beschreven in de landelijke kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018 van het CROW.

De functionaliteit van de riolering en daarmee de volksgezondheid is geborgd in het kader van goed, toekomstbestendig stedelijk waterbeheer

Wat willen we bereiken?
De afvalwaterketen moet bijdragen aan een goede, schone en prettige werk- en leefomgeving met als belangrijkste doel de volksgezondheid.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is D1 Waterbescherming & klimaatadaptatie.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Het klimaat heeft grote invloed op het water- en rioolbeheer en op de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.

Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- We onderhouden de riolering op basis van functionaliteit. Waar mogelijk wordt hemelwater afgekoppeld en gescheiden van huishoudelijk afvalwater. Hemelwater wordt lokaal benut en/of vertraagd afgevoerd om overlast bij extreme regenval te voorkomen (2024-2027).

Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?						(x € 1.000,-)
	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	758	814	857	861	866	870
5.7 Openbaar groen en recreatie	2.760	3.484	3.687	3.682	3.711	3.737
7.2 Riolering	3.274	3.208	3.848	4.405	4.824	5.787
7.3 Afval	4.023	4.575	4.608	4.606	4.604	4.602
7.4 Milieubeheer	2.454	2.842	3.161	3.679	3.640	3.640
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	660	563	624	623	621	599
Subtotaal	13.928	15.486	16.785	17.856	18.265	19.234
Baten						
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	624	463	442	442	442	442
5.7 Openbaar groen en recreatie	236	350	225	235	235	235
7.2 Riolering	4.817	4.885	5.676	6.028	6.618	6.618
7.3 Afval	5.165	5.588	5.606	5.945	5.945	5.945
7.4 Milieubeheer	66	835	1.315	1.833	1.919	1.919
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	660	806	806	806	806	806
Subtotaal	11.567	12.927	14.070	15.289	15.965	15.965
Saldo van baten en lasten	-2.361	-2.559	-2.715	-2.568	-2.300	-3.269

Mobiliteit en infra

We bouwen aan een verkeersveilige, bereikbare en op een duurzame mobiliteit ingerichte woon-, werk- en leefomgeving

Wat willen we bereiken?

Dit thema gaat over de fysieke omgeving en mobiliteit. Hoofddoel is dat we zorgen voor versterking van onze veilige, bereikbare en schone woon-, werk- en leefomgeving. Bij het beheer, onderhoud en de aanleg van nieuwe infrastructuur zijn natuurwaarden en klimaataanpak steeds prominenter in beeld.

Verkeersveiligheid
Wij willen de verkeersveiligheid in de wijken, en met prioriteit bij scholen, vergroten. Wij willen buurten (vracht-)autoluw maken en, waar mogelijk en verantwoord, de snelheid in de bebouwde kom verlagen naar 30 km per uur met bijbehorende wegaanpassingen. Bij de verkeersveiligheid in de wijken gaan we de bewoners intensief betrekken en zeggenschap geven. We gaan hiervoor het instrument van wijkbudgetten inzetten. Ons wegennet wordt fietsvriendelijker. Het fietsverkeer is uitgangspunt voor de inrichting van onze wegen. Ook zetten we ons in om in samenspraak met de provincie op provinciale wegen de veiligheid te verbeteren, verkeersgeluid te verminderen en de overlast van (sluip-) verkeer te verminderen. Ook de veiligheid van spoorovergangen willen we vergroten met oog voor de bereikbaarheid c.q. ontsluiting van het gebied aan de andere zijde van het spoor. Hiervoor doorlopen we een gefaseerd voorbereidings- en uitvoeringsproces met ProRail en de NS.

Bereikbaarheid
In de provincie Gelderland speelt dat voor de veerponten per 2024 het Verenfonds uitgeput raakt en de provincie zelf zich op termijn hieruit (financieel) terugtrekt. Dit betekent voor veel oeververbindingen dat ongeveer 80% van de exploitatiekosten vervalt. Overkoepelend en met samenwerkende overheden en partners wordt gekeken hoe op deze ontwikkeling ingespeeld kan worden met als doel dat de veerponten niet uit dienst raken. Ook op lokaal niveau worden gesprekken opgestart om te kijken hoe om te gaan met deze ontwikkeling.

Mobiliteit
We zetten in op wandelen, fietsen, autodelen en openbaar vervoer. We stimuleren slimme en duurzame mobiliteitsvormen. Wij willen de buslijnen minimaal behouden. We bouwen de laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer verder uit en we stimuleren door pilots verdere innovaties die bijdragen aan slimme en duurzame mobiliteit.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Gea Hofstede.
Speerpunt is G5 Verdere verduurzaming Mobiliteit.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Subsidieverwerving, prijswerking in grondstoffen en materialen, capaciteit in de projectketen, inperking/stopzetting van veerpontdiensten.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Toetsen van de gefaseerde aanpak in overwegbeveiliging door de spoorwegbeheerder (continu proces).

Meer kwaliteit en gebruikersgemak voor de inrichting van de openbare ruimte rondom de geplande spooroverwegaanpassingen. We stimuleren dat zoveel mogelijk spoorwegovergangen worden beveiligd of worden gesaneerd.

- Een actuele visie op (duurzame) mobiliteit (2024).

We stimuleren het fietsgebruik en andere vormen van slimme en duurzame vormen van mobiliteit. In 2024 volgt een uitwerking hiervan. Ook werken we verder aan onderliggend mobiliteitsbeleid (parkeernormen, deelmobiliteit, circulatieplan, etc.)

- We breiden de laadinfrastructuur voor motorvoertuigen uit (continu proces).

Wij streven er naar om in alle dorpskernen openbare laadvoorzieningen te plaatsen.
Dat doen we door zorgvuldig locaties aan te wijzen op basis van de prognose die de provincie heeft laten uitvoeren. Hiervoor is een plankaart beschikbaar.

- Verkeersveiligheid verbeteren door waar mogelijk in de bebouwde kom 30km zones instellen (continu proces).

Wij willen de verkeersveiligheid in de wijken, en met prioriteit bij scholen, vergroten. Wij willen buurten (vracht-)autoluw maken en, waar mogelijk en verantwoord, de snelheid in de bebouwde kom verlagen naar 30 km per uur met bijbehorende wegaanpassingen.

Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?						(x € 1.000,-)
	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
2.1 Verkeer en vervoer	4.778	5.536	6.337	6.458	6.560	6.433
2.2 Parkeren	132	103	77	69	69	69
2.5 Openbaar vervoer	157	125	125	125	125	125
Subtotaal	5.067	5.764	6.539	6.652	6.754	6.627
Baten						
2.1 Verkeer en vervoer	473	302	302	302	302	302
2.2 Parkeren	10	25	25	25	25	25
2.5 Openbaar vervoer	329	97	97	97	97	97
Subtotaal	813	425	425	425	425	425
Saldo van baten en lasten	-4.254	-5.339	-6.115	-6.227	-6.329	-6.202

Hoe meten wij onze prestaties?

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
De bebouwde omgeving in Rheden is in 2040 aardgasvrij		
Aantal woningen aardgasvrij(ready)	Inspanningsindicator	DEGO
Aantal huishoudens met een eigen woning waar tenminste 1 grote maatregel heeft plaatsgevonden	Resultaatindicator	DEGO, eigen administratie , RVO
Aantal huishoudens waar een energiecoach is geweest/en of kleine maatregelen zijn uitgevoerd	Resultaatindicator	DEGO, eigen administratie , RVO, energiebank, REL
Percentage energiebesparing	Resultaatindicator	Klimaatmonitor
Inwoners en bedrijven zijn zicht bewust van- en dragen bij aan de klimaatopgave		

Bezoekersaantallen "Wat is jouw Rheden" en aantal ontvangers nieuwsbrief (verdubbeld ten opzichte van 2023)	Resultaatindicator	eigen data
Aantal mensen die contact hebben gezocht met een energieloket (verdubbeld ten opzichte van 2023)	Resultaatindicator	REL, energiebank, RIJE, eigen administratie
Minimaal 3 projecten/processen/pilots met het onderwijs zijn opgestart	Resultaatindicator	Eigen administratie
Het aantal inwoners dat bekend is met de ET en tevreden is met de aanpak	Inspanningsindicator	Kwalitatief onderzoek - Enquete etc
In 2040 wekken wij alle energie die wij gebruiken duurzaam op		
% woningen en andere gebouwen met PV	Inspanningsindicator	DEGO, klimaatmonitor satellietbeelden
Totale percentage hernieuwbare energie	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Klimaatmonitor
Gerealiseerd vermogen voor opwek van zonne-energie op grote daken (daken geschikt voor minimaal 15 kWp (kilowattpiek)/minimaal 43 panelen van 350Wp)	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	CBS
Gerealiseerd aantal hectare grondgebonden zonne-energie (en op water)	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Gemeente Rheden
In 2024 werken we met de Omgevingswet		
Aantal aanvragen en meldingen via landelijke voorziening DSO	Resultaatindicator	RX Mission
Doorlooptijd besluitvorming	Resultaatindicator	RX Mission
In 2025 hebben wij een Omgevingsvisie		
Wij versnellen gewenste ruimtelijke ontwikkelingen door prioritering		
Monitor middels factsheets grote projecten	Procesindicator	Gemeente Rheden
Terugdringen woningtekort		
Uitvoering plan van aanpak versnelling woningbouw	Procesindicator	Monitoring projecten
Aantal toegevoegde reguliere woningen	Resultaatindicator	Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) gemeente Rheden
Aantal toegevoegde flexwoningen/CPO/bijzondere woonvormen	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	BAG gegevens gemeente Rheden en projectleiders
Betaalbare, levensloopgeschikte en circulaire woningen		
Percentage betaalbare woningen (nieuwbouw)	Resultaatindicator	BAG gegevens en planningslijst gemeente Rheden

Aantal toegevoegde levensloopgeschikte woningen (nieuwbouw en bestaande bouw)	Resultaatindicator	Woningcorporaties, projectleiders
Aantal doorgestroomde ouderen naar een passende, levensloopgeschikte woning	Resultaatindicator	Wooncoach van Incluzio
Circulair gebouwde woningen	Inspanningsindicator	Beleid Wonen
Veerkrachtige, duurzame wijken en dorpen zonder tweedeling		
Voortgang Integrale Wijkaanpak Stenfert	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Dashboard Pilot Integrale Wijkaanpak Dieren Stenfert
Uitruil sociale huurwoningen (nieuwbouw/differentiatie)	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Vivare, projectleiders, BAG
% woningen met zonnepanelen	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Regionale woningmarktmonitor
Energielabels woningen	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Regionale woningmarktmonitor
We stimuleren de verduurzaming van bedrijven		
Plan inrichting toezicht EPBD4 is gereed	Resultaatindicator	Uitvoeringsprogramma Leefomgeving 2024
Aantal haalbaarheidsstudies	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Gemeente Rheden
Wij streven naar een positieve werkgelegenheidsontwikkeling		
Het aantal banen in de gemeente Rheden (bron: PWE Gelderland 2023)		PWE 2023
% werkgevers dat het thema inclusiviteit bij werkgevers op de agenda heeft staan		
Werkgelegenheid aanwezig voor theoretisch en praktisch opgeleide personen in verhouding tot beroepsbevolking		PWE 2023
Stijging van het aantal overnachtingen in de gemeente Rheden		
% slaapplaatsen en overnachtingsaccommodaties behouden en zo mogelijk laten stijgen ten opzichte van 2022	Resultaatindicator	Toeristenbelasting
Gemeente Rheden geeft het goede voorbeeld op het gebied van circulair inkopen.		
% percentage aanbestedingen waar circulariteit een rol heeft gespeeld	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
Ondernemers zijn zich bewust van de kansen op het gebied van circulaire economie		
% ondernemers dat actief bezig is met circulariteit	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
We streven naar een maximaal scheidingspercentage		

% Afvalscheiding bij huishoudens	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Uitkomst jaarlijkse benchmark huishoudelijk afval
We werken aan het behouden en verbeteren van de biodiversiteit in de gemeente Rheden		
Toename van initiatieven van inwoners die actief bezig zijn met biodiversiteit		
Dit willen we bereiken door het invoeren van een puntensysteem voor natuurinclusief bouwen en ontwerpen	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
Het beheer van het Rozendaalse Veld is gericht op bescherming en versterking van de natuurwaarde		
Aantal m2 om te vormen bos van monocultuur naar biodivers		GEOVISIA
Het beschermen, versterken en verbinden van het Rhedens landschap		
Aantal landschapsprojecten derden	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
Het erfgoed is in goede staat		
We zijn dichterbij de eigenaren.	Resultaatindicator	Gemeente Rheden
Erfgoed als integraal onderdeel van de Omgevingsvisie	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
We zetten erfgoed in voor het behalen van gemeentebrede doelen.		
Aantal adviesgesprekken verduurzaming erfgoed	Resultaatindicator	
Cultuurhistorische analyses		
Projectplan Cultuur- en Erfgoedpact Veluwezoom vol Verhalen		
We ontsluiten erfgoedinformatie voor iedereen		
Gebiedsatlas	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Gebiedsatlas
Monumentenlijst		
Archeologische verwachtingskaart		
De openbare ruimte is duurzaam, heel en veilig ingericht, waarin de verschillende thema's zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit worden verwerkt		
Afschrijf termijnen verschillende kapitaalgoederen	Inspanningsindicator	GEOVISIA
Op basis van de vastgestelde kwaliteitsniveaus per asset wordt er periodiek gemonitord. 90% van de openbare ruimte is gelijk of hoger dan het vastgestelde kwaliteitsniveau	Inspanningsindicator	GEOVISIA
Voldoet aan de wet en regelgeving (verkeer, water en milieu)	Inspanningsindicator	Wet en regelgeving

In het beheer en inrichting van de openbare ruimte geven we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning de mogelijkheid om werkervaring op te doen		
Aantal garantiebanen en inwoners die participeren in beheer en projecten	Inspanningsindicator	Personeelsmanagement systeem
Wateroverlast, hitte en droogte(stress) in de fysieke leefomgeving wordt beperkt en voorkomen		
Het aantal m2 verhard oppervlak		
Percentage (%) asfalt		
Kinderen en jongeren in de gemeente Rheden spelen volop buiten. Daarvoor zijn er voldoende, uitdagende en gevarieerde speelplekken in de openbare ruimte		
Het percentage kinderen (4-12 jaar) dat per keer langer dan één uur buiten speelt is in 2026 gestegen ten opzichte van 2022		GGD
Het percentage kinderen (4-12 jaar) dat wekelijks minimaal vijf dagen buiten speelt is in 2026 gestegen ten opzichte van 2022	Resultaatindicator	GGD
Minimaal 33% van de jongeren (12-19 jaar) haalt in 2026 de beweegnorm		GGD
Het aantal gerealiseerde buurtspeelplaatsen	Resultaatindicator	GEOVISIA
Bewoners participeren in onze (her)inrichtingsprojecten en beheer van de openbare ruimte		
Aantal aanvragen en initiatieven	Inspanningsindicator	GEOVISIA
% van het totale areaal	Resultaatindicator	GEOVISIA
Het % "Ik Buurt Mee" initiatieven dat wordt gerealiseerd binnen groen, spelen en wegmeubilair	Resultaatindicator	Evaluatie Ik Buurt Mee
De gemeente Rheden streeft met haar openbare verlichting veiligheid voor haar inwoners na. Op het gebied van duurzaamheid wil zij verder stappen zetten, door te investeren in energiebesparende LED-armaturen met dimmodules		
Daling energieverbruik	Resultaatindicator	Jaarnota energieleverancier
Percentage duurzame energiebesparende verlichting	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	GEOVISIA beheersysteem
De openbare ruimte is duurzame, schone, hele en veilige onderhouden		
% dat voldoet aan het vastgestelde CROW kwaliteitsniveau	Resultaatindicator	CROW kennisplatform
De functionaliteit van de riolering en daarmee de volksgezondheid is geborgd in		

het kader van goed, toekomstbestendig stedelijk waterbeheer		
Periodieke inspecties	Inspanningsindicator	GEOVISIA beheersysteem / Kikker
Het benutten van kansen om hemelwater af te koppelen	Resultaatindicator	GEOVISIA beheersysteem / kikker
We bouwen aan een verkeersveilige, bereikbare en op een duurzame mobiliteit ingerichte woon-, werk- en leefomgeving		
Toename aantal laadpalen	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
Aantal 30km-zones en autoluwe buurten	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma 1, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen;
- Euregio Rijn-Waal (privaatrechtelijke samenwerking naar Duits recht).

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat mag het kosten?

Tabel: Programmastaat 2 Leefomgeving

2. Leefomgeving						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	**R 2022**	**PB 2023**	**B 2024**	**B 2025**	**B 2026**	**B 2027**
Lasten	25.316	27.548	29.524	30.805	30.834	31.553
Baten	13.796	14.443	15.716	16.935	17.611	17.611
Saldo van baten en lasten	**-11.519**	**-13.105**	**-13.807**	**-13.871**	**-13.222**	**-13.942**
Reserves						
Toevoeging	1.827	810	810	810	810	810
Ontrekking	2.139	162	985	683	683	683
Resultaat	**-11.208**	**-13.753**	**-13.632**	**-13.997**	**-13.349**	**-14.069**

3 Bestuur & organisatie

Wat is onze visie?

Dienstverleningsagenda
Een goede dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers en instellingen vinden wij belangrijk. Daarvoor is een goed werkende gemeentelijke organisatie nodig. Slagvaardigheid in het realiseren van onze ambities is daarbij essentieel. Op een aantal onderdelen verbeteren wij de digitale dienstverlening.

Kansengelijkheid en inclusie
Wij willen een samenleving die uitgaat van gelijkwaardigheid, diversiteit en inclusie. Wij ambiëren gelijke kansen voor iedereen. Onderdrukking, uitbuiting en uitsluiting worden door ons met kracht bestreden. De gemeente Rheden is daarom ook een regenbooggemeente.

Inwonersparticipatie
Eind 2022 is met een groot aantal inwoners in diverse werkgroepen samen met de gemeente het Burgerakkoord Rheden CO^2-neutraal gesloten. De raad heeft aangegeven dat het burgerakkoord zoveel mogelijk wordt geïmplementeerd. Vervolgens een duurzaamheidsagenda gemaakt, waarin de maatregelen verder zijn uitgewerkt. In 2024 zal de duurzaamheidsagenda verder worden uitgerold. Er zijn extra middelen nodig voor het proces en extra middelen voor de concrete maatregelen.

Regionale samenwerking en internationale betrekkingen
De coalitiepartijen hechten veel waarde aan de gemeentelijke onafhankelijkheid en zelfstandigheid. Voor een aantal maatschappelijke vraagstukken is regionale samenwerking gewenst of noodzakelijk en soms verplicht. De regionale samenwerkingen waarin wij participeren hebben een duidelijke toegevoegde waarde en vergroten onze effectiviteit en efficiency. In deze samenwerkingen hebben wij een actieve opstelling en inbreng. Daarbij hebben wij oog voor de democratische legitimatie. Wij intensiveren daarom de lokale en regionale samenwerking. Daarbij hechten wij veel waarde aan lokale samenwerkingen met ondernemers en het onderwijs. Met betrekking tot internationale samenwerking continueren we de samenwerking met Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) International op basis van participatie in hun programma’s en projecten.

Vastgoedportefeuille
Wij willen meer duurzame voorzieningen op maat voor toekomstbestendige dorpen. Daarbij geven wij aandacht aan circulair aanbesteden. Door middel van ons vastgoedbeleid willen wij de sociale verbindingen van de dorpen in Rheden behouden en, waar mogelijk, versterken. Op deze wijze behouden wij levendige dorpen met een duidelijk eigen karakter en identiteit. Ook culturele voorzieningen dragen bij aan de onderlinge sociale verbindingen. Tot slot draagt onze vastgoedstrategie bij aan solide, toekomstbestendige gemeentelijke financiën.

Professionalisering organisatie

Rheden wil een betrouwbare en slagvaardige organisatie zijn, die haar inwoners, ondernemers en bezoekers goede dienstverlening biedt.

In dit programma zijn de volgende bestuurlijke doelstellingen actueel:

Thema:
Dienstverleningsagenda
- Een klantgerichte en adequate dienstverlening aan inwoners, ondernemers en instellingen.

Thema:
Kansengelijkheid en inclusie
- Wij geven elke inwoner gelijke kansen.

Thema:
Inwonersparticipatie
- Actief betrekken van inwoners en ondernemers bij besluitvorming

Thema:
Regionale samenwerking en internationale betrekkingen
- Verbetering samenspel Omgeving - Gemeenteraad – College – organisatie.
- Vaststelling Lange Termijn Visie.
- Realisatie van toegevoegde waarde door samenwerking.

Thema:
Vastgoedportefeuille
- Verduurzaming van de vastgoedportefeuille.

Thema:
Integrale veiligheid
- Wij willen met elkaar een Rhedense samenleving zijn waarin iedere inwoner en ondernemer een veilige woon-, werk- en leefomgeving ervaart.

De doelstellingen zijn verwerkt in een doelenboom, waarin wordt beantwoord:
- Welk doel willen we bereiken om te komen tot deze visie?
- Welke resultaten moet het opleveren?
- Hoe meten wij onze prestaties?

Hierbij gaan we alleen in op nieuw beleid en politiek relevante zaken. Na deze doelenboom is informatie over betrokken verbonden partijen en de beschikbaar gestelde middelen opgenomen. De bijdrage per programma aan de Sustainable Development Goals (SDG's) is opgenomen in bijlage 1: SDG's per programma.

Dienstverleningsagenda

Een klantgerichte en adequate dienstverlening aan inwoners, ondernemers en instellingen

Wat willen we bereiken?

In 2024 willen wij bereiken dat 100% van de producten en diensten digitaal toegankelijk is. Daarnaast willen wij in het najaar graag een evaluatie doen van het project en de evaluatie over de kwaliteit van de dienstverlening per team. Op deze wijze willen wij een continu verbeterproces in gang zetten, met als basis de fysieke en digitale dienstverlening en de ontwikkelingen daarin.

Wij willen daarmee drie concrete ambities bereiken:

- Minimaal 100% van de teams heeft in 2024 een sterkte-zwakteanalyse voor hun bijdrage aan de dienstverlening.
- 100% van de producten en diensten die zijn digitaal beschikbaar.
- achter 100% van de E-formulieren wordt gevraagd naar de ervaringen en waardering van de digitale toegang

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is D5 Doorontwikkeling dienstverlening & digitalisering.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

- Capaciteit is schaars en de werkdruk is hoog waardoor het risico ontstaat dat Digitaal Rheden projecten vertragen.
- Een aantal projecten worden gelijktijdig uitgevoerd en werken in elkaar door, denk daarbij aan de vervanging van het zaaksysteem en de bouw van E-formulieren.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- 100% van de producten en diensten is per 31-12-2024 beschikbaar.

Aanvullende service naar inwoners aansluitend bij de digitale dienstverleningsontwikkeling landelijk

- 60% van de aanvragers geeft een voldoende voor de digitale dienstverlening in 2024 met de ambitie voor een 8 in 2026.

Inzicht in verbeterpotentieel dienstverlening: prioriteiten

Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?						(x € 1.000,-)
	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
0.1 Bestuur	2.857	2.738	2.854	2.580	2.580	2.580
0.2 Burgerzaken	1.844	1.681	1.800	1.736	1.736	1.736
0.4 Overhead	18.923	17.717	19.210	20.459	20.683	20.942
0.5 Treasury	47	186	-1.018	-1.787	-2.063	-2.540
0.61 OZB woningen	714	730	730	730	730	730
0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0
0.63 Parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0
0.64 Belastingen overig	0	0	0	0	0	0
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	0	0	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	-407	1.884	2.962	3.074	2.258	2.258
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	1	0	0	0	0	0
Subtotaal	23.979	24.936	26.538	26.792	25.924	25.706

Baten						
0.1 Bestuur	411	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	619	585	825	825	825	825
0.4 Overhead	611	23	27	27	27	27
0.5 Treasury	513	719	719	719	719	719
0.61 OZB woningen	6.840	7.400	8.288	8.288	8.288	8.288
0.62 OZB niet-woningen	2.488	2.549	2.854	2.854	2.854	2.854
0.63 Parkeerbelasting	4	4	4	4	4	4
0.64 Belastingen overig	245	85	85	85	85	85
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	95.762	92.976	99.774	99.200	91.284	89.841
0.8 Overige baten en lasten	40	0	300	300	0	0
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	107.534	104.339	112.875	112.302	104.086	102.643
Saldo van baten en lasten	83.555	79.403	86.337	85.509	78.161	76.937

Kansengelijkheid en inclusie

Wij geven elke inwoner gelijke kansen

Wat willen we bereiken?

Alle doelen uit het Regenboogplan voor 2023 zijn gerealiseerd. Voor 50% van de activiteiten wordt specifiek aandacht besteed aan de deelnamemogelijkheid van bijzondere doelgroepen. Minimaal 1 uitvoeringsproject vanuit het in 2021 gesloten preventie-akkoord heeft vergroting van de kansengelijkheid tot doel.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Carol van Eert.
Speerpunt is C4 Meer vertrouwen in de overheid.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Het risico bij dit onderwerp is dat het niet belegd is bij een medewerker binnen de afdeling Samenleving.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Zichtbaar werken aan kansengelijkheid (2024).

Beleving kansengelijkheid wordt versterkt.

- 50% activiteiten schenkt aandacht aan deelname bijzondere doelgroepen (2024).

Beleving kansengelijkheid inwoners is versterkt

- Minimaal 1 uitvoeringsproject vanuit Preventie-akkoord heeft in 2023 als doel kansengelijkheid te versterken 1-1-2024.

Beleving kansengelijkheid bij inwoners wordt versterkt

Wat mag het kosten?

Niet van toepassing.

Inwonersparticipatie

We betrekken actief onze inwoners en ondernemers bij besluitvorming

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat de inwoners en ondernemers actief worden betrokken bij besluitvormingsprocessen. In ieder inwonersproject wordt participatie benoemd en beschreven.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is C4 Meer vertrouwen in de overheid.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Het risico bestaat dat er geen toezicht is op het wel of niet toepassen van participatie binnen projecten en de mate waarin dit wordt toegepast. Soms kan het risico tijd een factor zijn waardoor participatie onderbelicht raakt.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Duurzaamheidsagenda uitvoeringsplan (2024).
- 90% van de plannen voor (inwoners)projecten heeft een participatiecomponent.

Er wordt actief nagedacht over hoe inwoners kunnen meedenken of meebepalen.

- Inzet van een participatie specialist (rol van communicatieadviseur) (2024) die advies kan geven over de aanpak.

Alhoewel de uitvoering binnen de projecten ligt, is het belangrijk dat een specialist meekijkt in de aanpak.

- De toolkit participatie is gereed (2024).

Om de participatie te faciliteren, komt er een toolkit beschikbaar om de juiste middelen in te kunnen zetten.

- Participatieplatform www.meedenkeninrheden.nl wordt gebruikt voor minimaal 4 participatietrajecten.

Platform is opgeleverd in 2023. Stimulering van het gebruik.

Wat mag het kosten?

Niet van toepassing.

Regionale samenwerking en internationale betrekkingen

Verbetering samenspel Omgeving - Gemeenteraad – College - organisatie

Wat willen we bereiken?

Aantoonbaar verbeterde college- en raadsvoorstellen (ambitie 2023: 20%). Een verbeterd vergadermodel voor de gemeenteraad met meer ruimte voor een verdiepend gesprek tussen College en Raad. Een strakke P&C cyclus (tijdig, actueel) op hoofdlijnen met sturingsinformatie en prestatie-indicatoren

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Carol van Eert.
Speerpunt is C3 Gemeente sterker in Verbinding.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Het ontbreken van duidelijke verantwoordelijkheden en rollen binnen de organisatie.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- 20% van de raadsvoorstellen is verbeterd (2024).

Grotere waardering van de Raad voor de Raadsvoorstellen/snellere besluitvorming

- Een verbeterd vergadermodel voor de gemeenteraad nader te bepalen
- Een strakkere P&C cyclus 1-1-2024.

Grotere waardering voor de sturingsinformatie

Vaststelling Lange Termijn Visie

Wat willen we bereiken?

De Raad accordeert een procesvoorstel om te komen tot de lange termijn visie en stelt de uitkomsten van het proces, de lange termijn visie, vast.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Carol van Eert.
Speerpunt is Overig.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Agendadruk. Dit vraagt en kost tijd om het proces en de inhoud goed neer te zetten.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Procesvoorstel vastgesteld (2024).

Draagvlak voor de uiteindelijke lange termijn visie.

- Lange Termijn Visie beschikbaar (2024).

Duidelijkheid over de toekomst van de gemeente Rheden bij inwoners, ondernemers en instellingen.

Realisatie van toegevoegde waarde door samenwerking

Wat willen we bereiken?

- Aantal samenwerkingsverbanden waarin wij onze posities en focus bestendigen (5: GMR, VGGM, ODRA, De Connectie, MGR SD).
- Stellen wij een kaderstellende visie op partnerschap c.q. samenwerking op (incl. een visie op de dienstverlening aan buurgemeenten).
- Leggen wij meer focus op de inhoudelijke meerwaarde en resultaten van de samenwerkingen.

Aantal samenwerkingsverbanden waarin wij onze posities en focus bestendigen (5: GMR, VGGM, ODRA, De Connectie, MGR SD).
Stellen wij een kaderstellende visie op partnerschap c.q. samenwerking op (incl. een visie op de dienstverlening aan buurgemeenten).
Leggen wij meer focus op de inhoudelijke meerwaarde en resultaten van de samenwerkingen.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Carol van Eert.
Speerpunt is C2 Meer waarde uit Regionale samenwerking.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Interne en regionale samenwerking staan op gespannen voet met urgente zaken in de waan van de dag. Het risico bestaat dat lange termijn meerwaarde op gespannen voet staat met korte termijn resultaat. Het risico is dan ook de factor tijd of beter geformuleerd het gebrek aan tijd. Een mogelijk tweede risico zijn de procedures en wet- en regelgeving. Deze kunnen vernieuwing als effect van interne- en regionale samenwerking in de weg staan.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Visie op partnerschap c.q. samenwerking (2024).

Gezamenlijk gedragen beeld in de Raad.

- 5 samenwerkingsverbanden bestendigen wij: GMR, VGGM, ODRA, De Connectie en MGR SD (2024).

Bijdrage aan de meer efficiënte bedrijfsvoering van de gemeente Rheden

- Inhoudelijke meerwaarde in meetbare termen vastgelegd (2024).

Basis voor een monitor voor de performance van onze samenwerkingen.

Wat mag het kosten?

Niet van toepassing.

Vastgoedportefeuille

Verduurzaming van de vastgoedportefeuille

Wat willen we bereiken?

In 2026 is 30% van de vastgoedportefeuille energieneutraal. De verduurzaming van Theotorne en de oplevering van een duurzaam en energieneutraal gemeentehuis zijn hier onderdeel van. De vaststelling van het beleidskader Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed zal naar verwachting in Q4 2024 plaatsvinden. Hierin wordt een uitvoeringsplan vastgesteld.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is D3 Verduurzaming maatschappelijk vastgoed.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Elk project en bouwproces van deze omvang brengt risico's met zich mee. De publieke opinie en de aandacht die er is voor ons nieuwe gemeentehuis vormt een risico. Daarnaast is personele capaciteit een risico voor de uitvoeringsfase.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- 30% van vastgoedportefeuille is energie neutraal.

Lagere CO2 uitstoot en lager energieverbruik.

- Verlaging van de kosten.

Betere kwaliteit van dienstverlening tegen minder kosten.

- Vastgelegde ambitie met betrekking tot de verduurzaming.

Volledig duurzaam gemeentelijk vastgoed in 2050

Wat mag het kosten?

Niet van toepassing.

Integrale veiligheid

Wij willen met elkaar een Rhedense samenleving zijn waarin iedere inwoner en ondernemer een veilige woon-, werk- en leefomgeving ervaart

Wat willen we bereiken?

We gaan samen met inwoners en instellingen een leefbaarheids- en veiligheidsaanpak opstellen, waarbij we starten in de meest kwetsbare wijken. Onderdrukking, uitbuiting en uitsluiting, worden door ons met kracht bestreden. Wij hebben aandacht voor de vroegtijdige signalering van kindermishandeling. Wij zijn alert op mensenhandel en treden op tegen drugshandel (en de daarmee samenhangende overlast). Waar nodig ontwikkelen wij een gerichte aanpak en versterken wij de handhaving. Wij bieden een veilige opvang voor vluchtelingen en zetten ons actief in om de integratie en participatie van statushouders, zowel lokaal als regionaal, te stimuleren. Wij blijven ons inzetten voor bestrijding van ondermijning en ook voor de bestrijding van cybercriminaliteit. Veiligheidsmaatregelen toetsen we op proportionaliteit en privacy-effecten.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Carol van Eert.
Speerpunt is C1 Veiliger woon- en werkomgeving.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

In het vastgestelde Integraal veiligheidsbeleid 2023-2026 staan ambities beschreven die met het nieuwe team openbare orde en veiligheid moeten worden opgepakt. In uitvoeringsplannen wordt beschreven hoe de doelstellingen daadwerkelijk behaald kunnen worden. Ondanks de uitbreiding in dit team moet er goed geprioriteerd worden. De laatste jaren is wel gebleken dat door (langdurige) crisis, zoals Corona en vluchtelingenopvang de doelstellingen som bij- of uitgesteld moeten worden.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- We intensiveren en verbreden de samenwerking in de jeugdketen (van vroegsignalering tot repressie) om zodoende eerder te signaleren en een sluitende aanpak te creëren (2024).

Uit de evaluatie van de jeugdaanpak (2022) zijn een aantal aanbevelingen naar voren gekomen die willen we in 2024 tot uitvoering hebben gebracht. Zo moet het huidige convenant worden geactualiseerd en is er de wens om individuele casuïstiek te bespreken.

- We vergroten de weerbaarheid van inwoners (van jong tot oud), bestuurders, medewerkers en ondernemers op het gebied van ondermijning en digitale veiligheid (2026).

Voor verschillende doelgroepen worden verschillende voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd op het gebied van digitale veiligheid en ondermijnende criminaliteit. Denk hierbij aan #Leerlingalert, Hackshield en oplichtingsbijeenkomsten voor ouderen.

- We blijven onze informatiepositie verbeteren, zodat we beschikken over een actueel ondermijningsbeeld (2026).

Door integrale controles brengen we bedrijventerreinen in beeld om zodoende onze informatiepositie te versterken (zogenoemde witte vlekken controles).

- We verminderen de kans op georganiseerde criminaliteit door middel van het opwerpen van barrières en inzetten van juridische instrumenten (2026).

Door extra capaciteit van een handhavingsjurist kunnen we beter en sneller doorpakken op handhavingszaken.

- We zorgen voor een sluitende aanpak op het gebied van zorg en veiligheid (2026).

We intensiveren de samenwerking tussen zorg- en veiligheidsprofessionals. Hierdoor verbeteren we (vroeg)signalering, preventie, informatiedeling, aanbieden van passende zorg, betere kennis van instrumenten en interventies door het aanreiken van handvatten voor op- en afschalen.

Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?						(x € 1.000,-)
	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.888	2.838	3.297	3.294	3.292	3.290
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.146	876	1.152	1.152	1.152	1.152
Subtotaal	4.034	3.715	4.449	4.446	4.444	4.442
Baten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	12	6	6	6	6	6
1.2 Openbare orde en veiligheid	420	21	21	21	21	21
Subtotaal	432	26	26	26	26	26
Saldo van baten en lasten	-3.602	-3.689	-4.423	-4.420	-4.418	-4.416

Hoe meten wij onze prestaties?

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
Een klantgerichte en adequate dienstverlening aan inwoners, ondernemers en instellingen		
% producten en diensten dat digitaal beschikbaar is	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
% deelnemers aan de enquête over de waardering van de (digitale) dienstverlening (via Rheden Spreekt!) dat een voldoende (6) scoort (ambitie: 2026: 8)	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
Wij geven elke inwoner gelijke kansen		
% doelen uit het Regenboogplan dat is gerealiseerd	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Regenboogplan
% activiteiten waarbij specifiek aandacht wordt besteed aan de deelnamemogelijkheid van bijzondere doelgroepen	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
Aantal uitvoeringsprojecten met als doel kansengelijkheid te vergroten	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
Inwonersparticipatie		
Duurzaamheidsagenda uitvoeringsplan gereed	resultaatindicator	uitvoeringsplan
90% van de plannen voor (inwoners)projecten heeft een participatiecomponent.	Opname onderdeel in formats	Manager/ projectleider
Inzet van een participatie specialist	Rol belegd	manager
De toolkit participatie is gereed (2024).	resultaatindicator	participatietoolkit
Aantal projecten op Participatieplatform www.meedenkeninrheden.nl	uitkomstindicator	www.meedenkeninrheden.nl
Verbetering samenspel Omgeving - Gemeenteraad – College – organisatie		
% aantoonbaar verbeterde raadsvoorstellen	Resultaatindicator	Griffie
Vaststelling Lange Termijn Visie		
Meerderheid Raad accepteert procesvoorstel om te komen tot een lange termijn visie		
Lange Termijn Visie vastgesteld		
Realisatie van toegevoegde waarde door samenwerking		
Visie op partnerschap c.q. samenwerking (incl. een cisie op dienstverlening aan buurgemeenten) beschikbaar	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
Aantal samenwerkingsverbanden		
Definitie van de meetbare inhoudelijke meerwaarde van de samenwerking		
Verduurzaming van de vastgoedportefeuille		
% van de vastgoedportefeuille dat energieneutraal is		

Het in gebruik nemen van nieuwe gemeentehuis en afstoten tijdelijke locaties		
Een uitvoeringsplan ten behoeve van de verduurzaming van ons maatschappelijk vastgoed is vastgesteld		
Wij willen met elkaar een Rhedense samenleving zijn waarin iedere inwoner en ondernemer een veilige woon-, werk- en leefomgeving ervaart		
Het veiligheidsgevoel wordt door de inwoners tenminste gewaardeerd met een 7,4	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Veiligheidsmonitor
Het convenant jeugdgroepen en het convenant zorg en veiligheidscasuïstiek zijn geactualiseerd.	Inspanningsindicator	Convenanten
We organiseren minimaal 3 voorlichtingsbijeenkomsten per jaar over ondermijnende criminaliteit en/of digitale veiligheid	Resultaatindicator	Bijeenkomsten
We voeren 2 integrale controles per jaar uit op het gebied van ondermijning.	Resultaatindicator	Integrale controles
We hebben een aanpak voorkomen escaleren (AVE) opgesteld.	Inspanningsindicator	Aanpak voorkomen escaleren

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie:

- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen;
- Gelders Archief;
- Gemeenschappelijke regeling intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie De Connectie;
- Alliander N.V.;
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten.

In de paragraaf Verbonden Partijen geven we inzicht in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en de risico's.

Wat mag het kosten?

Tabel: Programmastaat 3 Bestuur & organisatie

3. Bestuur & Organisatie						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	**R 2022**	**PB 2023**	**B 2024**	**B 2025**	**B 2026**	**B 2027**
Lasten	28.013	28.651	30.987	31.238	30.368	30.148
Baten	107.965	104.365	112.901	112.328	104.112	102.669
Saldo van baten en lasten	**79.952**	**75.714**	**81.914**	**81.090**	**73.743**	**72.521**
Reserves						
Toevoeging	1.945	937	780	0	0	0
Ontrekking	103	554	277	3	3	3
Resultaat	**78.111**	**75.331**	**81.411**	**81.093**	**73.747**	**72.524**

Paragrafen

A. Lokale Heffingen

In de paragraaf lokale heffingen gaan we in op de ontwikkelingen van de verschillende belastingen en heffingen en de consequenties voor onze inwoners. Daarbij besteden we aandacht aan de totstandkoming van de tarieven en de beleidskeuzes die daaraan ten grondslag liggen. Verder geven we inzicht in de kostendekking van een heffing.

Voor de lokale heffingen zijn de uitgangspunten zoals die zijn opgenomen in de kadernota 2024 leidend. Uitgangspunt is o.a. dat lokale belastingen en heffingen voor de inwoner niet meer stijgen dan de jaarlijkse inflatie. In de kadernota 2024 is uitgegaan van een inflatiepercentage van 3%.

De paragraaf lokale heffingen bestaat uit de volgende onderdelen:

- wettelijke bepalingen
- geraamde opbrengsten uit lokale heffingen
- ontwikkeling lokale lastendruk
- voorstel tariefaanpassingen (kostendekking heffingen)
- kwijtscheldingsbeleid

Wettelijke bepalingen

Gemeenten zijn beperkt in de belastingen die ze mogen heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen heft de gemeente rechten (leges) voor individuele diensten aan haar burgers. De tarieven van deze rechten dienen zo te worden gesteld dat de opbrengsten de kosten niet te boven gaan. De opbrengsten hebben een directe relatie met de kosten voor de dienstverlening (gebonden heffingen) en zijn daarmee maximaal 100% kostendekkend. Hierbij worden de direct en indirect toe te rekenen kosten en baten aan de prestatie (activiteit) toegerekend en vervolgens op grond van de geraamde aantallen 'omgeslagen' in een tarief, waarbij vervolgens een maximaal kostendekkend tarief ontstaat. Het gaat hierbij om rechten als afvalstoffenheffing en reinigingsrechten, rioolheffing, bouwleges en begraafrechten.

De opbrengst van de onroerende zaakbelasting wordt jaarlijks met in principe maximaal het verwachte inflatiepercentage verhoogd, tenzij de raad op voorstel van het college anders besluit. Ten aanzien van de secretarieleges wordt gestreefd naar 100% kostendekking. Echter, er wordt vanuit het Rijk voor bepaalde producten (paspoorten, rijbewijzen) een maximering van tarieven opgelegd waardoor de dekking aan verandering onderhevig is. Samenvattend:

Tabel: Uitgangspunten

Uitgangspunten tarievenbeleid lokale heffingen	100 % kostendekkend tarief	Jaarlijkse stijging op basis van inflatiepercentage	Andere uitgangspunten
Onroerendezaakbelastingen			X
Afvalstoffenheffing / reinigingsrechten	X		
Rioolheffing (en rioolaansluitrecht)	X		
Bouwleges	X		
Hondenbelasting		X	
Toeristenbelasting		X	
Forensenbelasting		X	
Secretarieleges	X		
Begraafrechten	X		

Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de lokale heffingen voor 2024 en de vergelijking met de primitieve begroting 2023.

Tabel: Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen

Opbrengsten lokale belastingen, heffingen en retributies (x € 1.000)	Netto 2023	Mutatie	Netto 2024	Kwijtschelding	Bruto 2024
Onroerende zaakbelastingen	9.943	900	10.843		10.843
Afvalstoffenheffing	4.939	563	5.502		5.502
Reinigingsrechten	49	0	49		49
Rioolheffing	4.597	792	5.389		5.389
Bouwleges	450	0	450		450
Hondenbelasting	85	3	88		88
Toeristenbelastingen	283	8	291		291
Secretarieleges	399	0	399		399
Begraafrechten	504	0	504		504
Forensenbelasting	57	2	59		59
Marktgelden	9	0	9		9
Overige heffingen	62	0	62		62
Totaal	**21.377**	**2.268**	**23.645**		**23.645**

Ontwikkeling lokale lastendruk

De provincie Gelderland onderzoekt jaarlijks de ontwikkelingen van de lokale lasten per individuele gemeente en vergelijkt de lokale lastendruk van de gemeenten onderling. In onderstaand overzicht ziet u een vergelijking van de totale belastingdruk per inwoner en per belastingsoort voor diverse gemeenten in de regio over de jaren 2022 en 2023. Tevens is de belastingdruk afgezet tegen het provinciaal gemiddelde.

Tabel: Ontwikkeling lokale lastendruk

	OZB		Afvalstoffen-heffing		Rioolheffing		Totale belastingdruk	
Gemeente	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Provinciaal gemiddelde	*275*	*289*	*98*	*102*	*99*	*103*	*472*	*494*
Gemeente								
Arnhem	341	362	121	123	105	106	566	591
Renkum	281	277	129	134	143	160	553	571
Zutphen	284	292	128	134	78	77	490	503
Brummen	290	298	74	82	124	137	487	517
Lingewaard	271	281	103	107	104	106	479	494
Doetinchem	232	239	143	144	104	109	479	492
Zevenaar	287	295	82	81	104	113	474	489
Rozendaal	267	281	108	124	91	91	466	495
Duiven	255	256	100	111	111	102	465	469
Bronckhorst	227	234	104	102	121	125	452	461
Doesburg	201	208	139	147	107	118	447	473
Westervoort	224	236	105	102	107	115	436	452
Rheden	**210**	**229**	**104**	**114**	**105**	**106**	**419**	**448**
Overbetuwe	179	185	121	123	40	38	341	345

Bron: Provincie Gelderland, afdeling KOB/IBT https\\:geldersefinancien.nl/viewer d.d. 24-08-2023.

Het uitgangspunt voor afval en riool is 100% kostendekking en voor OZB 3% inflatiestijging en aanvullend de afspraken uit het coalitie-akkoord (6%). Ten opzichte van 2022 is er sprake van een stijging van de belastingdruk per inwoner door hogere lasten bij afval en ozb. De tarieven 2023 voor riool zijn gelijk aan de tarieven voor 2022.

Voorstel tariefaanpassingen

Onderstaand wordt op grond van wettelijke bepalingen en beleidsuitgangspunten inzicht gegeven in de verwachte tariefbepaling voor 2024. Pas bij de vaststelling van de belastingverordeningen worden de tarieven definitief vastgesteld. Dit vindt plaats in de raadsvergadering van december 2023.

OZB

Bij het opstellen van de programmabegroting 2024 zijn alle mutaties in de WOZ-waarden tot het moment van opmaken van de begroting meegenomen (peildatum begin juni 2023) en is tevens de waardeontwikkeling van het bestand ingecalculeerd. Uw raad stelt de definitieve tarieven bij de wijziging van de belastingverordening vast. Uitgangspunt voor de berekening van de tarieven is de geraamde opbrengst (inclusief 3% inflatie en 9% verhoging voor realisatie ambities coalitieakkoord).

De aanpassing in het tarief wordt beïnvloed door vier factoren:

- de waarde ontwikkeling van woningen en niet-woningen begin juni waardoor de tarieven naar boven of beneden worden bijgesteld;
- de inflatiecorrectie van 3% wat een opwaarts effect heeft op de tarieven;
- een verhoging van 9% ten behoeve van realisatie ambities coalitieakkoord 2022-2026;
- een neerwaartse correctie op de waardeontwikkeling in verband met verwachte leegstand per 1-1-2024 bij OZB gebruikers niet woningen en een opwaartse correctie bij de waardeontwikkeling niet woningen eigenaren.

Per saldo leidt deze berekeningswijze van de tarieven tot een lastenverzwaring ter hoogte van 12% (het inflatiepercentage van 3% en verhoging 9% coalitieakkoord) voor zowel woningen als niet woningen.

Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

De totale te dekken kosten van de afvalstoffenheffing zijn als volgt opgebouwd:

Tabel: Totale te dekken kosten afvalstoffenheffing

Post	Kosten in 2023	Kosten in 2024
7.3 Afval	3.963.408	4.161.579
0.4 Overhead	81.129	107.030
0.5 Rente	3.241	9.054
0.64 Belastingen overig	110.000	110.000
0.8 Overige baten en lasten	-70.336	-70.336
2.1 Verkeer en vervoer	60.000	63.000
6.3 Inkomensregelingen	175.200	175.200
Btw compensatie	757.434	859.527
Totale kosten	5.080.076	5.415.054
Opbrengst heffingen	5.564.799	5.076.213

Inzet bestemmingsreserve	0	302.000
Totale dekking	5.564.799	5.378.213
Dekkingspercentage	110%	100%

Voor het belastingjaar 2024 zijn voor de kostentoerekening dezelfde uitgangspunten gehanteerd als in 2023.

Over de voorgaande belastingjaren ziet de ontwikkeling er als volgt uit:

Tabel: Ontwikkeling afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing	2021	2022	2023	2024	Verandering
Basisbedrag	36,10	36,57	38,57	38,57	0%
140 liter container	198,22	200,80	211,74	190,57	-10%
180 liter container	242,91	246,07	259,48	233,53	-10%
240 liter container	309,37	313,39	330,47	297,42	-10%
Verzamelcontainer hoogbouw	198,22	200,80	211,74	190,57	-10%

M.b.t. reinigingsrechten voor bedrijven is er voor het jaar 2024 ten opzichte van het 2023 sprake van een daling van het tarief met 10%. De gemeente treedt wat betreft de reinigingsrechten op als ondernemer, zodat over dit tarief nog 21% BTW berekend wordt.

Tabel: Tarief reinigingsrecht

Reinigingsrecht	2023	2024	Verandering
Tarief	264,64	238,18	-10%

Rioolheffing

De wet milieubeheer schrijft gemeenten voor een plan op te stellen voor de inzameling en het transport van afvalwater. Bij de tariefberekening heeft het geldende Gemeentelijk rioleringsplan als basis gediend.

De totale te dekken kosten van rioolheffing zijn als volgt opgebouwd:

Tabel: Totale te dekken kosten rioolheffing

Post	Kosten in 2023	Kosten in 2024
7.2 Riolering	2.542.874	2.509.293
0.4 Overhead	783.710	934.080
0.5 Rente	269.543	942.748
0.64 Belastingen overig	158.000	158.000
2.1 Verkeer en vervoer	227.905	227.905
6.3 Inkomensregelingen	180.000	180.000
Btw compensatie	435.425	437.277
Totale kosten	4.597.457	5.389.303
Opbrengst heffingen	4.597.457	4.808.680
Inzet voorziening	0	580.000
Totale dekking	4.597.457	5.388.680
Dekkingspercentage	100%	100%

Voor het belastingjaar 2024 zijn voor de kostentoerekening dezelfde uitgangspunten gehanteerd als in 2023. De tarieven voor riolering stijgen met 16%.

In december 2022 is aan de raad ter vaststelling een nieuw rioolbeheerplan voorgelegd. Uitvoering van dat plan betreft o.a. het plegen van diverse rioolinvesteringen in de komende jaren. Dit leidt tot hogere (kapitaal)lasten die vanuit het geldende principe van 100% kostendekkendheid d.m.v. een verhoging van de tarieven verwerkt worden in de rioolrechten.
Naar aanleiding van de besluitvorming zijn de betreffende kapitaallasten (jaarschijven 2024 t/m 2027) en hogere opbrengsten rioolrechten verwerkt in voorliggende meerjarenbegroting.

Over de voorgaande belastingjaren ziet de ontwikkeling er als volgt uit:

Tabel: Ontwikkeling rioolheffing

Rioolheffing	2021	2022	2023	2024	Verandering
Eigenaar	70,89	70,89	70,89	74,43	5%
< 300 m3	126,50	126,50	126,50	132,83	5%
300 - 999 m3	357,94	357,94	357,94	375,84	5%
1000 - 9999 m3	2.956,55	2.956,55	2.956,55	3.104,38	5%
> 9999 m3	23.237,02	23.237,02	23.237,02	24.398,87	5%

Lijkbezorgingsrechten

Sinds 2011 is er sprake van een kostendekkend tarief. Ten opzichte van het belastingjaar 2023 blijkt er geen noodzaak tot een aanpassing van de tarieven voor het belastingjaar 2024.

Toeristenbelasting & Watertoeristenbelasting

Voor deze belastingsoort geldt de beleidslijn dat de tarieven jaarlijks worden aangepast aan de inflatiecorrectie. Het tarief van de watertoeristenbelasting is per overnachting het dubbele van het basistarief toeristenbelasting.

De ontwikkeling van de toeristenbelasting staat in onderstaand overzicht vermeld.

Tabel: Tarieven toeristenbelasting

Toeristenbelasting	2023	2024	Verandering
Overnachtingen (basistarief)	2,09	2,15	3%
Seizoenstandplaatsen	256,39	264,08	3%
Jaarstandplaatsen	305,74	314,91	3%

De ontwikkeling van de watertoeristenbelasting staat in onderstaand overzicht vermeld.

Tabel: Tarieven watertoeristenbelasting

Watertoeristenbelasting	2023	2024	Verandering
Overnachtingen (basistarief)	4,18	4,31	3%

Forensenbelasting

Het basistarief van de forensenbelasting wordt gecorrigeerd met het jaarlijkse inflatiepercentage.

De ontwikkeling van de tarieven staat in onderstaand overzicht vermeld:

Tabel: Tarieven forensenbelasting

Forensenbelasting	2023	2024	Verandering
Basistarief	309,31	318,59	3%
Opslag	1,18	1,22	3%

Hondenbelasting

Vanaf 1 januari 2023 zijn de tarieven van de hondenbelasting kostendekkend om de uitgaven gerelateerd aan hondenbezit te kunnen betalen. De tarieven voor 2024 zijn met 3% geïndexeerd.

Tabel: Tarieven hondenbelasting

Hondenbelasting	2023	2024	Verandering
1e hond (basistarief)	38,16	39,30	1,14
2e hond	43,92	45,24	1,32
3e hond	49,68	51,17	1,49
4e hond	55,44	57,10	1,66
5e hond	61,08	62,91	1,83
Elke volgende meer	5,78	5,95	0,17
Kenneltarief	82,08	84,54	2,46

Leges

Voor de leges geldt het uitgangspunt dat de hiervoor in aanmerking komende producten gemiddeld kostendekkend worden geleverd. In november wordt middels een afzonderlijk raadsvoorstel aan de raad gevraagd akkoord te gaan met de legestarieven voor het komende begrotingsjaar.

Kwijtscheldingsbeleid

Rheden kent de mogelijkheid tot kwijtschelding van belastingen. Daarvoor is een kwijtscheldingsverordening opgesteld die in 2018 door de Raad is vastgesteld. De kwijtscheldingsverordening is opgesteld om een goed overzicht te hebben van de kaders. Voorheen was in diverse belastingverordeningen een artikel opgenomen over de kwijtschelding. Door alles in één verordening vast te leggen voorkomen we misverstanden in de uitvoering. Zeker nu de uitvoering van belastingen bij de Connectie is belegd.

Inwoners kunnen geheel of gedeeltelijk kwijtschelding krijgen voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Daarnaast is ook kwijtschelding mogelijk voor de leges van een ID-kaart en voor de hondenbelasting (gedeeltelijk). Inwoners die één keer kwijtschelding kregen toegekend, krijgen vervolgens automatische kwijtschelding indien hun financiële situatie niet is veranderd. Hierbij maken we gebruik van de gegevens van het Inlichtingenbureau.

Voor het jaar 2024 verwachten we geen verhoging van de kwijtscheldingen t.o.v. de begroting 2023.

B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Algemeen

Om te kunnen beoordelen hoe de gemeente Rheden er financieel voorstaat, is het van belang om inzicht te hebben in de financiële positie en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden). Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre wij in staat zijn om mogelijke tegenvallers (de risico's) op te vangen zonder dat de uitvoering van het beleid in gevaar komt.
De programmabegroting die wij u nu voorleggen is een programmabegroting 'onder spanning', dit wil zeggen dat er risico's op mogelijke afwijkingen genomen zijn op grond van onzekerheden die zich daarin kunnen voor doen. Hiermee creëren wij ruimte om tot een herziening van onze ambities voor de komende jaren te komen.

Met behulp van financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting wordt een beeld geschetst van onze financiële positie. Voor de beoordeling of een kengetal matig of goed is sluiten wij aan bij de richtlijnen van onze provinciale toezichthouder. Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van onze financiële positie.

Voor een adequate bedrijfsvoering is het belangrijk dat we risico's en onzekerheden tijdig in beeld hebben en ze op een gestructureerde wijze beheersen. We nemen deel aan een samenleving de complex is en continu aan verandering onderhevig is. Dit vraagt om een passend risicobewustzijn.

Risicomanagement

In voorliggende programmabegroting hebben we ook bij de programma's en paragraaf bedrijfsvoering aandacht voor risico's. Daarbij gaan we vooral in op mogelijke effecten op de beleidsrealisatie en bedrijfsvoering. Het risicoprofiel binnen de paragraaf Weerstandsvermogen ziet vooral toe op de belangrijkste financiële risico's die nog niet op een of andere wijze volledig zijn afgedekt. Hier kan sprake zijn van overlap, waardoor risico's zowel bij de beleidsdoelen als in deze paragraaf terugkomen.

Bij onderstaand onderdeel Risicoprofiel is een inventarisatie opgenomen van diverse ontwikkelingen met een mogelijk financieel risico.

Ons weerstandsvermogen (is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel) drukken we uit in de weerstandsratio. De weerstandsratio is ten opzichte van de jaarrekening 2022 (laatste actualisatie) gedaald van 1,7 naar 0,8. In de hierna volgende onderdelen geven we hierover een nadere toelichting.

Risicoprofiel

Ten opzichte van de jaarrekening 2022 is het risicoprofiel geactualiseerd. In onderstaande tabel zijn de risico's weergegeven.

Tabel: Risico-inventarisatie PB 2024

Risico-inventarisatie PB2024				
nr.	Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
1	Uitkering uit gemeentefonds:			
a	onderuitputting rijksuitgaven	50%	1.500.000	20%
b	nieuwe systematiek gemeentefonds	75%	1.000.000	13%
2	Aanvullende bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen i.v.m. mogelijke negatieve exploitatie.	25%	1.000.000	13%
3	Mogelijke hogere uitgaven voor WMO en jeugdzorg. De budgetten hiervoor zijn bijgesteld, maar vanwege toenemende en onvoorspelbare zorgvragen kan nadere bijstelling noodzakelijk blijken.	75%	1.000.000	13%
4	Bezuinigingsmaatregelen van het Rijk	50%	500.000	7%
5	Beheer openbare ruimte en vastgoed: mogelijke meerlasten als gevolg van prijsstijgingen bouwmaterialen en grondstoffen en door vertraging agv stikstofproblematiek .	75%	500.000	7%
6	Standaard risico met betrekking tot de Participatiewet: 1. Hogere lasten dan begroot omdat het aantal uitkeringsgerechtigden minder hard daalt dan het landelijk gemiddelde. 2. Tegenvallende inkomsten van het Rijk.	25%	500.000	7%
7	Kosten voor klimaatopgave	50%	300.000	4%
8	Kosten van personele inzet. Door nieuwe, vaak meer flexibele taken, is huidige personele inzet vaak niet voldoende. Dit i.c.m. krapte op arbeidsmarkt.	75%	250.000	3%
9	Implementatie Omgevingswet	75%	250.000	3%
10	Minima- en armoedebeleid: hogere kosten agv economische ontwikkelingen	50%	200.000	3%
11	Meerkosten als gevolg van hoge inflatie en CAO-ontwikkelingen.	50%	200.000	3%
12	Overige risico's (stelpost)	10%	250.000	3%
	Totaal risicoprofiel 2024:		**7.450.000**	**100%**

Toelichting op de kolommen

De kolom “risico” bevat de omschrijvingen van risico's (gebeurtenissen) die kunnen leiden tot een (nadelig) financieel gevolg. De waarschijnlijkheid dat de omschreven risico's zich daadwerkelijk voordoen wordt getoond in de kolom “kans”. Via de kolom “financieel gevolg” wordt getoond wat de financiële gevolgen zijn van het zich voordoen van het risico. Dit is een inschatting van het maximale financiële effect van het betreffende risico. De kolom “invloed” geeft aan welk aandeel het betreffende risico heeft in het totaal van alle mogelijke financiële risico's. Zichtbaar is dat de top 5 risico's 68% uitmaken van alle mogelijke risico's.
Voor deze paragraaf merken we het totaalbedrag aan als risicoprofiel.

Ten opzichte van de jaarrekening 2022 (laatste bijstelling) is de omvang van het risicoprofiel licht toegenomen van afgerond € 7,2 miljoen naar € 7,45 miljoen. De top vijf posten lichten we hierbij kort toe.

1a. Uitkering uit gemeentefonds: onderuitputting rijksuitgaven
Het is verstandig om de hoge accressen (toename van het gemeentefonds) naar aanleiding van de mei- en septembercirculaire 2022 te matigen met een percentage voor onderuitputting. Er is namelijk sprake van een uitzonderlijk hoog accres en het is nog maar de vraag of het Rijk erin slaagt om de begrote uitgaven in de komende jaren te realiseren. In het kader van de 'trap op, trap af' – systematiek is dit een financieel risico. In de berekening van deze risicopost gaan we uit van 15% (is afgerond € 1,5 miljoen) op de berekende hogere algemene uitkering in 2023 (ongewijzigd t.o.v. jaarstukken 2022).

Beheersmaatregel: Strak monitoren en waar mogelijk pro-actief acteren in onze eigen begroting door het maken van (beleids)keuzes.

1b. Uitkering uit gemeentefonds: nieuwe systematiek gemeentefonds
Op basis van de huidige systematiek groeit het gemeentefonds mee met de rijksuitgaven. Vanaf 2026 is dit niet meer het geval. Het kabinet heeft in de Voorjaarsnota 2023 gezegd dat het gemeentefonds vanaf 2027 geïndexeerd wordt op basis van de ontwikkeling van het nominaal bruto binnenlands product (BBP). Deze aanpassing in systematiek geeft financiële onzekerheden en kan leiden tot een substantieel lagere uitkering uit het fonds. Over deze ontwikkeling is nog overleg gaande met de VNG. De VNG heeft een zorg uitgesproken over of de nieuwe systematiek de gemeenten de gewenste financiële zekerheid en stabiliteit zal geven. We zien voldoende aanleiding om hiervoor een risicopost van € 1 miljoen op te nemen (ongewijzigd t.o.v. jaarstukken 2022).

Beheersmaatregel: Lobby richting het rijk via o.a. de VNG en (lokale) media.

2. Aanvullende bijdragen gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen
Bij deze inschatting is ook rekening houden met de risico-inventarisatie van De Connectie. De geïnventariseerde risico's van DC tellen op tot een risicoscore van € 5.375 duizend. De Connectie heeft niet de beschikking over een (positieve) eigen algemene reserve waarmee algemene risico's kunnen worden opvangen. Tot het moment dat er bij DC evenwicht is tussen weerstandscapaciteit en risicoprofiel, geldt dat wanneer risico's zich voordoen waar geen weerstandscapaciteit tegenover staat, de gemeenten hiervoor moeten worden aangesproken. Dit betekent dat de gemeenten hiervoor, pro rata, weerstandscapaciteit moeten organiseren. Op basis van de huidige verdeelsleutel is het aandeel van Rheden 17%, dit komt neer op € 914 duizend van bovengenoemde risicoscore. Voor de meeste overige GR-en en verbonden partijen zijn de afgelopen jaren weinig substantiële verhogingen van de gemeentelijke bijdragen aan de orde geweest. Voor alle GR-en en verbonden partijen schatten we een risico-bedrag van € 1.000k (ongewijzigd t.o.v. jaarstukken 2022).

Beheersmaatregel: Kritisch beoordelen van de begrotingen en uitgaven van de GR'n en nog sterker aandringen op verklaringen nut en noodzaak van de aanpassingen. Indien nodig afname van diensten aanpassen.

3. Hogere uitgaven voor WMO en Jeugdzorg
De zorgvraag van inwoners is de afgelopen jaren op onderdelen sterk toegenomen en daarmee ook de kosten voor deze zorg. Tegelijkertijd blijven zorgvragen een onvoorspelbaar karakter dragen in wanneer zij zich gaan voordoen, wat de aard en duur ervan is en tot welk financieel beslag dit leidt. Vanwege de wettelijke zorgplicht en de afgesloten contracten met aanbieders tot en met 2026 is de beïnvloeding hiervan gering.

Beheersmaatregel: Monitoren, pro-actief acteren en indien nodig en mogelijk maken van nieuwe keuzes in het proces van het koersdocument sociaal domein.

In de kadernota 2024 is gerekend met een ophoging van € 1,9 miljoen o.b.v. indexering zorgkosten met 7,27% (obv destijds beschikbare info). Door de NZa (Nederlandse Zorgautoriteit) en Ministerie van VWS is later bericht dat dit percentage onjuist c.q. te hoog is en bijgesteld dient te worden. Door de VNG is recent geadviseerd om uit te gaan van 5,52%. In regionaal verband vindt er nog overleg plaats over welke percentage definitief te hanteren, laatstgenoemde % of een % gebaseerd op de NZa-methode. Die bedraagt 6,53%. Dit jaar (Q4-2023) wordt een kostprijs onderzoek uitgevoerd voor diverse zorgvormen en zal er een herijking plaatsvinden wat kan leiden tot een hogere bijstelling van de indexering.

4. Bezuinigingsmaatregelen van het Rijk
Het ministerie van financiën heeft begin augustus 2023 een ombuigingslijst opgesteld en deze lijst bevat een overzicht van mogelijkheden om uitgaven te verlagen om daarmee de overheidsfinanciën te verbeteren. Dit overzicht van ombuigingen biedt technische ondersteuning voor politieke keuzes. De maatregelen zijn technisch vorm gegeven. Dit wil zeggen dat bekeken is of de maatregelen technisch mogelijk zijn, zonder daarbij een inhoudelijk of politiek oordeel te geven over de maatregelen. In deze lijst zijn besparingen opgenomen m.b.t. de gemeentelijke financiën. Dit betreft onder andere:

- overhevelen van specifieke uitkeringen naar het gemeentefonds en het afschaffen van het BTW-compensatiefonds (BCF): deze acties zouden gepaard gaan met door te voeren kortingen vanuit de gedachte dat beide voorstellen zouden moeten leiden tot een besparing op gemeentelijke lasten.
- toepassen van een generieke korting op het gemeentefonds.

Het nieuwe kabinet zal hierover besluiten moeten nemen. Tot die tijd is onduidelijk wat de financiële impact hiervan zal zijn. In het risicoprofiel is hiervoor een bedrag van € 500k opgenomen (nieuwe post t.o.v. de jaarrekening 2022).

Beheersmaatregel: Lobby richting het rijk via o.a. de VNG en (lokale) media.

5. Beheer openbare ruimte en vastgoed
In de begroting 2023 en in de jaarstukken 2022 hadden we een risicobedrag van € 250K vermeld voor mogelijke meerlasten als gevolg van prijsstijgingen bouwmaterialen en grondstoffen. Door de recente inflatie zal hier nog meer spanning op komen staan.
Voor dekking van de kapitaallasten investeringen wegen zetten we de reserve wegen in. Om ook op de langere termijn voldoende dekking te hebben zal de reserve wegen mogelijk op termijn nader gevoed moeten worden.
Het risicobedrag in voorliggende paragraaf verdubbeld naar € 500K.

Beheersmaatregel: Monitoren, goed budgetbeheer toepassen en waar mogelijk combineren van werkzaamheden om kosten te besparen.

<u>Stelpost overige risico's</u>
In deze inventarisatie is een stelpost opgenomen voor diverse overige risico's. Bijvoorbeeld voor mogelijke rekeningtekorten, hogere energielasten en kostenstijgingen bij projecten en grondcomplexen. Deze stelpost is t.o.v. de jaarstukken 2022 bijgesteld naar € 250k vooral naar aanleiding van de in juni 2023 gevormde verliesvoorziening ad € 2,8 miljoen voor project grondcomplex IJssel District.

Beheersingsmaatregelen

Uit de beschrijving van de risico's kunt u opmaken dat diverse risico's grotendeels op korte termijn door ons of door ons alleen niet te beïnvloeden zijn. Voor alle risico's geldt dat we sturen op die onderdelen waar we wel direct of samen met anderen invloed op hebben (zgn. beheersing), dat is echter nog geen garantie dat de risico's zich niet voor zullen doen.

Het verder uitwerken en implementeren van beheersmaatregelen is onderdeel van het groeiproces om te komen tot een professioneel niveau van risicobeheersing. Onderdeel van dit proces is het opstellen van een 'Nota risicomanagement' die gepland staat voor 2024. In die nota geven we kaders ten aanzien van risicobeheer en leggen we vast hoe we hiermee omgaan. Dit groeiproces moet het mogelijk maken om (meer) bewust om te gaan met risico's en hiervoor in gesprek te gaan welke maatregelen we treffen en welke risico's we accepteren.

Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit kan op verschillende manieren worden bepaald. Feitelijk komen alle budgetten, ook vrije reserves of bestemmingsreserves waarvan de bestemming nog gewijzigd kan worden, in aanmerking voor de bepaling van de weerstandscapaciteit. Om praktische redenen worden in deze paragraaf alleen de (nog) niet geoormerkte budgetten meegenomen voor de bepaling van de weerstandscapaciteit, deze ziet er daarmee als volgt uit:

Tabel: Beschikbare weerstandscapaciteit

Dekkingen	Omvang
Risicoreserve (stand PB 2024 01012024)	€ 3.293.210
Algemene reserve (stand PB 2024 01012024)	€ 5.510.657
Resultaat 2022 (dotatie AR nog te bepalen)	ntb
Resultaat 2023 (obv 2e berap 2023)	-/- € 2.892.000
Incidentele begrotingsruimte	€ 45.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 5.956.867

Risicoreserve en Algemene reserve
Deze beide reserves zijn meegeteld omdat hierop geen nadere verplichtingen rusten. Die verplichtingen zijn afgedekt via de bestemmingsreserve "te besteden gemeentelijke budgetten" en de overige bestemmingsreserves.

Resultaat 2022
Bij de vaststelling van de jaarstukken 2022 op 4 juli 2023 heeft de Raad besloten om, in afwachting van nadere bestemming, € 2.411.000 van het totale rekeningresultaat (ad € 3,3 miljoen voordelig) te storten in een 'reserve rekeningresultaat 2022'. Naar verwachting zal over deze bestemming in het najaar 2023 een besluit worden genomen. Dan zal duidelijk worden of er ook een dotatie aan de algemene reserve plaatsvindt.

Resultaat 2023
Het saldo van de door uw raad vastgestelde Begroting 2023 bedroeg € 530.000. De Raad heeft op 4 juli 2023 de 1e bestuursrapportage 2023 voor kennisgeving aangenomen en op 26 september 2023 de 2e bestuursrapportage 2023 vastgesteld. In die 2e berap is het verwachte saldo over 2023 bijgesteld naar € 2.892.000 nadelig.

Incidentele begrotingsruimte
In de begroting 2024 is voor onvoorziene incidentele lasten een budget van € 45.000 geraamd. Dit bedrag is vrij beschikbaar en onderdeel van de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit
Bestaand beleid is dat er bij afval en riool al naar 100% kostendekkendheid wordt gestreefd. Ten aanzien van de onbenutte belastingcapaciteit gaat het dan vooral over de onroerende zaakbelastingen (OZB). Hiervoor geldt als huidig uitgangspunt dat de opbrengst van de OZB

jaarlijks met maximaal het verwachte inflatiepercentage wordt verhoogd, tenzij de raad anders besluit al dan niet op voorstel van het college. Om die redenen wordt de onbenutte belastingcapaciteit bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing gelaten.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Tabel: Weerstandsratio

Weerstandsratio	Begroting 2024
Totale weerstandscapaciteit	€ 5.956.867
Risicoprofiel	€ 7.450.000
Weerstandsratio	**0,8**

Voor een nadere duiding van de ratio kan onderstaande normtabel worden gehanteerd.

Tabel: specificatie weerstandsratio

Weerstandsratio	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 - 2,0	Ruim voldoende
1,0 - 1,4	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Conclusie

Ten opzichte van de jaarrekening 2022 (laatste actualisatie) is het totaalbedrag risicoprofiel toegenomen en is de weerstandscapaciteit afgenomen. Hierdoor is de weerstandsratio ten opzichte van de jaarrekening 2022 gedaald van 1,7 naar 0,8.

Op basis van bovenstaande normtabel kan deze score als 'matig' worden gekwalificeerd.
Het is van belang om deze daling van het weerstandsvermogen om te buigen en ervoor te zorgen dat de score weer uitkomt in de categorie 'ruim voldoende'. Dit kan worden gerealiseerd door intensivering van risicobeheer en door het verhogen van de algemene reserve. Hiertoe is het zaak om in komende jaren (nog) meer in te zetten op beheersmaatregelen als onderdeel van risicomanagement en om rekeningoverschotten te realiseren.

Financiële Kengetallen

De financiële positie van de gemeente is onder meer te beoordelen aan de hand van een aantal financiële kengetallen. Om ook de vergelijkbaarheid tussen gemeente te bevorderen zijn er met ingang van 2015 door het BBV een vijftal voorgeschreven. De betreffende kengetallen zijn hieronder opgenomen en nader toegelicht.

Tabel: Verloop van de kengetallen

Financiële kengetallen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Netto schuldquote	59%	97%	89%	96%	121%	131%
Netto schuldquote voor alle verstrekte leningen	55%	93%	85%	92%	117%	127%
Solvabiliteitsratio	21%	15%	14%	14%	10%	6%
Kengetal grondexploitatie	0,18%	0%	0%	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	1,89%	1,60%	1,1%	0,7%	-4,2%	-5,7%
Belastingcapaciteit	90%	92%	92%	92%	92%	92%

Voor de goede orde: bovenstaande kengetallen zijn een resultaat van de cijfers in de meerjarenbegroting op basis van bestaande beleid.

Toelichting

Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 90% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarenzone (rood). Het bestuur moet er werk van maken om de schuld te verlagen. (Bron: VNG -website).

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio wordt berekend door het totale eigen vermogen te delen door het totaal van de passiva.

De structurele exploitatieruimte dient om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een percentage van 0% betekent een sluitende begroting, een positief percentage wil zeggen dat er begrotingsruimte is. Feitelijk biedt het financieel meerjarig perspectief bij de begroting een betere indicatie.

Het kengetal grondexploitatie kan een grote invloed op de financiële positie van een gemeente hebben (zowel positief als negatief). Dit kengetal geeft een indicatie van het relatieve belang van de grondexploitatie. Het percentage is de waarde van bouwgronden in relatie tot de totale baten exclusief de reserves. De jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie geeft overigens een concreter beeld van het verwachte verloop van grondexploitaties.

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen kan worden gerelateerd aan de totale woonlasten. De woonlasten worden bepaald aan de hand van de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde. Overigens zegt dit percentage niets over de feitelijke onbenutte belastingcapaciteit, dat is immers een politieke keuze (zie ook de passage hierover bij de weerstandscapaciteit op de vorige pagina's).

Beoordeling van de kengetallen

Net zoals bij de bepaling van de weerstandscapaciteit gelden er ook voor deze kengetallen geen harde voorgeschreven normen. Door de Provincie Gelderland is wel een indeling in drie categorieën opgegeven als richtinggevend voor de beoordeling. Aan de categorieën wordt in principe geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf dient plaats te

vinden. Wel kan er worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest. Eén afzonderlijk kengetal zegt niet alles, de kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden bezien. In onderstaande tabellen is een en ander weergegeven.

Tabel: Ontwikkeling financiële positie

Handreiking beoordeling	Categorie A (minst risicovol)	Categorie B	Categorie C (meest risicovol)
Netto schuldquote	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Solvabiliteitsratio	> 50 %	20 - 50 %	< 20 %
Structurele exploitatieruimte	BEGR en MJB > 0 %	BEGR of MJB > 0 %	BEGR én MJB < 0 %
Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
Belastingcapaciteit	< 95 %	95 - 105 %	> 105 %

Conclusie

De netto schuldquote 2024 bedraagt 89% en valt daarmee in categorie A, maar komt in komende jaren boven de 90% in categorie B terecht en in het laatste begrotingsjaar 2027 boven de 130% en daarmee in de meest risicovolle categorie C. De solvabiliteitsratio is licht gedaald ten opzichte van de vorige begroting (PB2023: 15%) en is nog steeds minder dan 20%.
De oorzaak van deze ontwikkeling is gelegen in de flinke omvang van investeringen in komende jaren. Om zowel de schuldquote als de solvabiliteitsratio te verbeteren, is het zaak om ons vreemd vermogen te verminderen en onze algemene reserve op te hogen. Van belang daarbij is om de geplande investeringen minder te gaan financieren door het afsluiten van leningen. Daarvoor is het nodig om structurele begrotingsruimte (overschotten) te creëren, zodat toekomstige kapitaallasten gedekt kunnen worden vanuit de reguliere exploitatie.
Op die manier zorgen we voor een betere verhouding tussen ons eigen en vreemd vermogen en daarmee voor een verbetering van onze financiële positie.
Een toename van de algemene reserve (door realisatie van rekeningoverschotten) zal moeten leiden tot verbetering van onze vermogenspositie. De kengetallen grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn, ook op basis van het bestaande beleid, stabiel en vallen in categorie A.

C. Onderhoud Kapitaalgoederen

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte. De openbare ruimte bestaat uit verschillende kapitaalgoederen (wegen, riolering, groen, openbare verlichting, speelvoorzieningen en gebouwen) welke dienen te worden onderhouden om de continuïteit te kunnen waarborgen.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het beleidskader en de financiële consequenties van het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte.
Het onderhoud van de kapitaalgoederen wordt zoveel mogelijk in samenhang met de diverse projecten uitgevoerd in integrale projecten.

Wettelijke eisen en informatievoorziening

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de bepalingen opgenomen waaraan de verslaglegging inzake het onderhoud kapitaalgoederen moet voldoen. In de 'financiële verordening gemeente Rheden' zijn eveneens bepalingen opgenomen. Daarbinnen zijn met name Artikel 12 van het BBV en Artikel 18 lid 1 en 2 van de Financiële verordening van belang. In de uitwerking van deze paragraaf zijn deze bepalingen als uitgangspunt gehanteerd.

Openbare ruimte

De gemeenteraad heeft in 2020 de Beheernota Openbare Ruimte vastgesteld. De Beheernota is de integrale vertaling van de (politieke) visie en het vastgestelde beleid van de gemeente op de openbare ruimte (voor de groene, grijze en blauwe assets) tot een financieel, technisch en kwalitatief uitgangspunt voor de beheerplannen. In 2024 wordt invulling gegeven aan het in 2021 vastgestelde integrale beheerplan en onderliggende beheerplannen.

Aan de hand van de Beheernota Openbare Ruimte en het integrale beheerplan openbare ruimte met de daar onderliggende beheerplannen zal de organisatie beter kunnen inspelen op kansen, ontwikkelingen en risico's.

Het is noodzakelijk om in een vroegtijdig stadium inzicht te hebben in de uit te voeren gemeentelijke projecten in de openbare ruimte. Hierdoor is het mogelijk de afzonderlijke planningen van de diverse disciplines op elkaar af te stemmen en prioriteiten hierin te stellen. Een dergelijke afstemming maakt uitvoering van integrale projecten mogelijk.

Integrale uitvoering betekent per definitie dat bepaalde werkzaamheden vervroegd of vertraagd worden uitgevoerd ten opzichte van de optimale technische en financiële planning van de afzonderlijke disciplines. Op termijn (cyclische onderhoudsperiode) nivelleert echter dit verschil. Een integrale planning ("werk met werk maken") heeft uit financieel en maatschappelijk oogpunt de voorkeur.

Ontwikkelingen

De vraag naar uitvoerend personeel, bouwmaterialen en grondstoffen stijgt, waardoor we verwachten dat de prijzen verder door stijgen. In 2024 is de prognose dat de prijzen verder gaan stijgen. In de begroting van 2024 is er rekening gehouden met een stijging.

Hieronder wordt per onderwerp ingegaan op kerncijfers, het beleidskader en ontwikkelingen. Indien van toepassing worden ook eventuele risico's genoemd.

Riolering en water

Tabel: Kerncijfers riolering en water

Aspect	Hoeveelheid
Riolering:	243.756 m^1
Infiltratieriool:	22.547 m^1
Persleiding:	38.515 m^1

Kaders

De gemeente heeft een verplichting tot het vaststellen van een Gemeentelijk Rioleringsplan, op grond van de Wet milieubeheer. Hierin dient verwoord te zijn hoe de gemeente aan haar (wettelijke) zorgplicht, voor een doelmatige inzameling en transport van afval-hemel en grondwater, invulling geeft.

Water en riolering zijn verweven met onze omgeving. We hebben de openbare ruimte nodig voor een goed, toekomstbestendig stedelijk waterbeheer. Anderzijds zijn water en riolering nodig om de omgeving goed te laten functioneren. De afvalwaterketen moet bijdragen aan een goede, schone en prettige werk- en leefomgeving met als belangrijkste doel de volksgezondheid. Daarbij moeten de doelen doelmatig worden gerealiseerd tegen minimale kosten.

Uw raad heeft in 2020 de beheernota Openbare Ruimte vastgesteld. Op basis van de Beheernota maakt de gemeenteraad een onderbouwde keuze voor integraal beleid en beheer van de openbare ruimte. De gemeenteraad legt hiermee het beleid, de kwaliteit en bijbehorende budgetten vast. De kadernota vormt de basis om het beleid uit te werken tot concreet beheer in het watertakenplan. In december 2022 is het Watertakenplan Olburgen 2023-2027 vastgesteld door de Raad.

Uit te voeren in 2024

- Uitvoeren geplande maatregelen uit het Watertakenplan Olburgen 2023-2027.
- Uitvoering geven aan de integrale investeringsprojecten.

Ontwikkelingen

Wanneer de Omgevingswet op 1 januari 2024 in werking treedt, worden vele wetten die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving, zoals de Wet milieubeheer (Wm) en de Waterwet, geïntegreerd. Dit houdt in dat de wettelijke planverplichting van het GRP komt te vervallen. Met andere woorden, dan komt het GRP niet terug als verplicht programma. Echter bepaalt artikel 3.14 van de Omgevingswet wel dat de gemeente een (onverplicht) gemeentelijk rioleringsprogramma vast kan stellen.

Het klimaat heeft grote invloed op het water- en rioolbeheer en op de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. In de Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) hebben alle overheden samen de ambitie vastgelegd om Nederland voor 2050 zo goed mogelijk klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. Dat het klimaat verandert staat vast, maar het is nog onzeker hoeveel en hoe groot de effecten op het beheer zullen zijn. We nemen klimaatadaptie structureel mee in onze opgaven.

Wegen

Tabel: Kerncijfers wegen

Aspect	Hoeveelheid
Asfalt	1.153.298 m2
Elementen	1.280.210 m2
Beton	82.684 m2
Overig	45.437 m2

Kaders

De gemeenteraad heeft in 2020 de Beheernota Openbare Ruimte vastgesteld. Op basis van de Beheernota en het in 2021 vastgestelde integrale beheerplan maakt de gemeenteraad een onderbouwde keuze voor integraal beleid en beheer van de openbare ruimte. De gemeenteraad legt hiermee het beleid, de kwaliteit en bijbehorende budgetten vast.

Planning uit te voeren in 2024

- Groot onderhoud conform jaarplanning;
- Klein onderhoud conform jaarplanning (klachtenonderhoud maakt hier deel van uit, uitvoering deels door Buurtbeheer gemeente Rheden deels door aannemers);
- Uitvoering geven aan de integrale investeringsprojecten vanuit met name het Watertakenplan Olburgen 2023-2027.

Openbare Verlichting

Tabel: Kerncijfers openbare verlichting

Aspect	Hoeveelheid
Lichtmasten	7.339 stuks
Armaturen	7.456 stuks
Lichtbronnen	7.456 stuks

Planning uit te voeren in 2024

Implementatie van het in 2021 vastgestelde beleidsplan openbare verlichting. Hierbij gaan we voor een duurzamer beheer van onze OVL en gaan we door met het verdere verlaging van het energieverbruik van de OVL.

- In 2024 is circa 79 % van de gemeente Rheden in duurzame energiebesparende verlichting ten opzichte van 75 % in 2023. Tevens gaan we verder met de uitrol naar 100% duurzame verlichting wat we uiterlijk in 2031 gerealiseerd willen hebben;
- Klein en groot onderhoud conform jaarplanning (klachtenonderhoud maakt hier deel van uit, uitvoering door aannemer);
- Uitvoering, zover van toepassing, geven aan de integrale investeringsprojecten zoals aangeven bij water en riolering.

Risico's

Door het uitvoeren van de grootschalige vervanging zijn de risico's teruggebracht naar het geringe niveau van een defecte lamp. Wel zien we meer en meer dat het (verouderde) net van Liander storingen veroorzaakt waardoor het lijkt alsof de verlichting stuk is maar de oorzaak in het net moet worden gezocht.

Ontwikkelingen

De armaturen en masten die worden vervangen zijn vanaf 2021 100% circulair. Vanwege de vervanging is er een besparing op energieverbruik te verwachten voor 2024.

Groen en spelen

Tabel: Kerncijfers groen en spelen

Aspect	Hoeveelheid
Openbaar groen	159 ha
Bomen (in de openbare ruimte)	14.113 st
Speelplaatsen	95 st
Speeltoestellen	452 st

Kaders

De gemeenteraad heeft in 2020 de Beheernota Openbare Ruimte vastgesteld. Op basis van de Beheernota en het in 2021 vastgestelde integrale beheerplan maakt de gemeenteraad een onderbouwde keuze voor integraal beleid en beheer van de openbare ruimte. De gemeenteraad legt hiermee het beleid, de kwaliteit en bijbehorende budgetten vast.

Uit te voeren in 2024

- Uitvoering geven aan de integrale projecten vanuit met name het Watertakenplan Olburgen 2023-2027.
- Op basis van inspecties en meerjaren-onderhoudsplanning wordt per jaar een jaarprogramma groen en spelen uitgevoerd.
- Uitvoering geven aan het speelbeleid Buiten spelen en sporten in Rheden 2022-2026.

Ontwikkelingen

In 2024 continueren wij het proces om ons openbaar groen klimaatbestendiger in te richten en beheren. Het proces richt zich op gebruik van plantsoorten en het verwerken van groenafval. Duurzaamheid en circulariteit hangen hiermee samen.

Een ontwikkeling die we de laatste jaren zien is de toename van het groenareaal. Dit heeft meerdere oorzaken. Nieuwbouw, minder verharding en percelen die uit de pacht komen.

Gebouwen

Tabel: Gebouwen

Soort	Locatie	Adres
1 Beleidsvolgend vastgoed		
Sport		
	Sporthal De Dumpel	Gruttostraat 14 Velp
	Gymzaal Jan Luijkenlaan	Jan Luijkenlaan 2-a Velp
	Sporthal De Hangmat	IJsselsingel 9 Rheden
	Openluchtbad Rheden	IJsselsingel 9 Rheden
	Gymzaal Bloemershof	Burg. Bloemerstraat 3 Dieren
	Sporthal Theotorne	Ericaplein 3 Dieren
	Gymzaal Huijgenslaan	Huijgenslaan 44 Dieren
	Kleedruimte De Pinkenberg	De Pinkenberg 5-a Rozendaal
	Biljoenbad	Gruttostraat 3 Velp
	WIK gebouw	IJsselsingel 95 Rheden
Onderwijs		
	De Kroeseboom	Haverweg16/16a Rheden
	Kon. Emmaschool	Hogestraat 31 Dieren
Dorpshuizen		
	MFA Het Kasteel	Heeckerenstraat 201 Velp
	MFA Van Voorhuizenschool	Schoolstraat 12 Velp
	MFA Nieuw Bergstein	Binnenweg 40-a Ellecom
	MFA De Oase	Ericaplein 1 Dieren
Cultuur		
	De Bundel (bibliotheek Dieren)	Ericaplein 5 Dieren
	Den Heuvel 32 (bibliotheek Velp)	Den Heuvel 32 Velp
	Openluchttheater De Pinkenberg	De Pinkenberg 6 Rozendaal
	Muziektent Velp	Overbeeklaan 7 Velp
	Muziektent Rheden	Havelandseweg 90 Rheden
	Muziektent Ellecom	Binnenweg 40c Ellecom
	Muziektent Spankeren	Kerkplantsoen 2 Spankeren
	Muziektent Laag-Soeren	Bosrichterlaan 1 Laag-Soeren
Parkeren		
	Parkeergarage Dieren	Hardewijkerweg 2 Dieren
Brandweer		
	Brandweergarage Velp	Noorder Parallelweg 21 Velp
	Brandweergarage Rheden	Worth Rhedenseweg 66 Rheden
	Brandweergarage Dieren	Burg. Bloemerstraat 1 Dieren
Cultureel erfgoed		
	Kerktoren NH-kerk Oude Jan Velp	Kerkstraat 56 Velp
	Kerktoren NH-kerk Rheden	Dorpsstraat 51 Rheden
	Kerktoren NH-kerk Ellecom	De Friedhof 6 Ellecom
	Kerktoren NH-kerk Spankeren	Kerkweg 2 Spankeren
	Poort Overbeek	Overbeeklaan ong. Velp
	Gemaal De Volharding	Lathumseweerweg 2 Velp
	Emmapyramide Velp	Kluizenaarsweg ong. Rozendaal

	Veerwachtershuisje Dieren	Aan ’t Veer 1 Dieren
	Israëlische begraafplaats	Bernard Zweerslaan 1 Dieren
	Priesnitzmonument	Priesnitzlaan 25 Laag-Soeren
2 Eigen huisvesting		
	Gemeentehuis De Steeg	Hoofdstraat 3 De Steeg
	Gemeentewerf Velp	Biljoen 8-10 Velp
	Gemeentewerf Dieren	Meidoornlaan 2 Dieren
	Begraafplaats Heiderust	Lentsesteeg 21 Rheden
	Begraafplaats Imboslaan	Imboslaan 63 Dieren
	Begraafplaats Harderwijkerweg	Harderwijkerweg 3 Dieren
3 Overig vastgoed		
	Woning sportpark Velp	De Pinkenberg 5 Rozendaal
	Woning Heiderust	Lentsesteeg 21 Rheden
	Koepel De Kaap	Beekhuizenseweg 2 Rheden
	Woning Sportpark	IJsselsingel 89 Rheden
	Woning Sportpark	Adm. Helfrichlaan 97 Dieren
	Bedrijfsruimte	Adm. Helfrichlaan 97-a Dieren
	Woning	Kappersweg 1 Spankeren
	Woonwagenstandplaats	Van Aldenburglaan 38 De Steeg
	Woonwagenstandplaats	Van Aldenburglaan 40 De Steeg
	Bedrijfspand	Stationsplein 32 Dieren
	Bedrijfspand	Spoorstraat 56 Dieren
	Woning	Jan Luijkenlaan 2 Velp

Evenementen- en marktaansluitingen 9 evenementenkasten

Onderhoud vastgoed

Er wordt voor het planmatig onderhoud gewerkt met een voorziening, genaamd “Onderhoud vastgoed”. De meerjarenonderhoudsplannen worden vierjaarlijks geactualiseerd. Het onderhoud is aanbesteed zodat de continuïteit en de kwaliteit van het onderhoud gewaarborgd blijft. Er vindt een jaarlijkse actualisatie van plaats van de verkochte en nieuwe panden vastgoedportefeuille, met een actualisatie van de onderhoudsbudgetten.

Uit te voeren in 2024

- Onderhoud conform jaarplanning
- Verduurzaming Theothorne
- Verduurzamingsplan op hoofdlijnen inclusief uitvoeringsplan
- Huisvestingsplan voor de organisatie
- Portefeuilleplan waarin de huisvesting van de beleidsdoelen is geborgd

Ontwikkelingen

Er wordt gewerkt aan een energieneutrale vastgoedportefeuille in 2040. We werken ook aan duurzame huisvesting van onze eigen organisatie en zorgen we voor een bestendige en toekomstgerichte vastgoedportefeuille

D. Financiering

In de paragraaf financiering wordt de financieringsfunctie uiteengezet. In de financiële verordening is opgenomen dat het college zorgdraagt voor de uitoefening van de financieringsfunctie. De kaders daarvoor zijn vastgelegd in het treasurystatuut, vastgesteld in 2014.

Deze paragraaf bevat o.a. de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente wordt toegerekend. Daarnaast geeft het inzicht in de financieringsbehoefte van de gemeente.

In deze paragraaf zijn de volgende onderdelen opgenomen:

- Algemene ontwikkelingen
- Doelstelling van de treasuryfunctie
- Risicobeheer treasuryfunctie
- Beleid inzake financiering en financieringspositie
- Rentemethodiek

Algemene ontwikkelingen

Rente ontwikkeling

De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de centrale banken. De rente is in 2023 weer gestegen, de verwachting is dat de rente in 2024 op het niveau van 2023 zal blijven. Voor de renteberekening 2024 is hier van uitgegaan.

Langlopende leningen

In 2024 zullen een tweetal langlopende leningen aflopen. Deze zullen voor het volledige bedrag worden hergefinancierd. Dit gaat om een totaal van 20.500.000. Door het herfinancieren van deze leningen voldoet de gemeente aan de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is het maximale bedrag dat de gemeente met kort geld mag lenen.

Kasgeldleningen

Voor kortlopende financieringsbehoefte kan de gemeente een kasgeldlening afsluiten. In de huidige situatie wordt bij een kasgeldlening lage rente gehanteerd.

Omslagrente

Als gevolg van de oplopende rente bij langlopende leningen is de omslagrente in de begroting 2024 berekend op 2,067%. Zie voor een nadere toelichting het onderdeel "Rentemethodiek".

Doelstelling treasuryfunctie

Aantrekken van middelen

Bij het aantrekken van middelen wordt gestreefd naar het optimaliseren van de renteresultaten en het beperken van renterisico’s. De looptijd van nieuw aan te trekken leningen worden afgestemd op de actuele rente ontwikkeling en de verwachte liquiditeitsbehoefte.

Verstrekking van leningen en garantstellingen

Ingevolge de Wet FIDO kan de gemeente slechts leningen en garanties verstrekken ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak. De gemeente Rheden hanteert bij het verstrekken van leningen uit hoofde van de publieke taak de volgende uitgangspunten:

a) de activiteit waarvoor een lening of garantie wordt gevraagd dient bij te dragen aan de realisering van één of meerdere voor de gemeente Rheden maatschappelijk relevant geachte doelstellingen, blijkende uit beleidsplannen en/of de begroting.
b) de kredietrisico's dienen aanvaardbaar te zijn. Het college zal hiervoor een schriftelijk advies vragen van een intern- en/of extern financieel deskundige over de kredietwaardigheid van de aanvrager;
c) de aanvrager heeft schriftelijk verklaard dat de benodigde financiering niet kon worden verkregen bij derden in de vorm van subsidies etc.;
d) de aanvrager heeft schriftelijk aangetoond in het bezit te zijn van alle eventueel voor de activiteit noodzakelijke (publiekrechtelijke en onherroepelijke geworden) vergunningen en eventueel benodigde privaatrechtelijke toestemmingen;
e) de aanvrager verleent medewerking aan de door de gemeente geëiste voorwaarden, waaronder de lening c.q. garantstelling tot stand zal komen. Deze voorwaarden betreffen onder meer de beperking van de financiële risico's voor de gemeente, onder meer door het –zo mogelijk- vestigen van een zakelijk zekerheidsrecht (b.v. hypotheekrecht), een looptijd van de lening of garantstelling van maximaal 15 jaar na ondertekening van de overeenkomst, een vooraf bepaald aflossingsschema en de informatieplicht bij het niet nakomen van de betalingsplicht;
f) het college verleent geen medewerking aan een aanvraag voor een lening of garantie van een winst beogende (commerciële) instelling', als bedoeld in artikel 2 van de Wet op de Vennootschapsbelasting. In bijzondere omstandigheden, dan wel onbillijkheden van overwegende aard, kan het college van deze voorwaarde afwijken.
g) Voor het begrotingsjaar 2023 wordt uitgegaan van een maximale hoofdsom van leningen en garanties van € 1.000.000 welke door het college mag worden aangegaan. Het is het college niet toegestaan om dit budget te overschrijden, zonder instemming van de raad.

Wij nemen, gelet op bovengenoemde voorwaarden, een beslissing of we zullen meewerken aan het verstrekken van een lening of een garantie. We stellen de aanvrager van de lening of garantstelling schriftelijk in kennis van (de argumenten van) het genomen besluit. Uw raad zal vooraf in kennis worden gesteld bij het verstrekken van leningen of garantstellingen voor een bedrag hoger dan € 250.000 per aanvraag. Wij zullen in deze gevallen in onze besluitvorming de zienswijze van de raad meenemen.

Risicobeheer treasuryfunctie

Hieronder wordt een analyse gegeven van de risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de treasuryfunctie binnen de gemeente Rheden. Wij gaan daarbij in op de renterisico's, kredietrisico's, en debiteurenrisico.

Renterisico's

Voor het renterisicobeheer worden de normen gehanteerd conform de Wet FIDO. Het gaat hierbij om de kasgeldlimiet, waarbij een beperking wordt opgelegd aan de omvang van de netto vlottende schuld én de renterisiconorm. De renterisiconorm bepaalt het maximum aan leningen met een rente typische looptijd van één jaar of langer die geherfinancierd moeten worden of waarvan de rente herzien moet worden. Deze normen zijn ingesteld om de invloed van rentewijzigingen op het resultaat te beperken. Hieronder wordt een berekening gegeven van de *kasgeldlimiet* en de *renterisiconorm*.

Tabel: Berekening kasgeldlimiet

Post(bedragen x € 1.000)	2024
Begrotingstotaal (bedrag)	149.773
Toegestane kasgeldlimiet (percentage)	8,5%
Kasgeldlimiet (bedrag)	12.731

De kasgeldlimiet geeft de maximale omvang van de netto vlottende schuld aan. De netto vlottende schuld is het saldo van rekening courant kredieten en tegoeden, het kasgeld en de opgenomen gelden met een oorspronkelijke rent typische looptijd van korter dan één jaar.
Indien 3 kwartalen achtereen de kasgeldlimiet wordt overschreden moet de toezichthouder (de provincie) geïnformeerd worden en een plan worden ingediend. Wanneer de netto vlottende schuld boven de kasgeldlimiet uitkomt, wordt door omzetting naar een langlopende lening ruimte gecreëerd. Door middel van een goede planning en monitoring wordt de kasgeldlimiet bewaakt.

Tabel: Berekening renterisiconorm

Post (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
1. Renteherzieningen	0	0	0	0
2. Aflossingen	20.500	0	15.000	20.000
3. Renterisico (=1+2)	20.500	0	15.000	20.000
4a. Begrotingstotaal	149.773	151.466	152.086	151.299
4b. Percentage cf. ministeriële regeling	20%	20%	20%	20%
4. Renterisiconorm (=4ax4b)	29.955	30.293	30.417	30.260
5. Ruimte binnen de norm (=4 -3)	9.455	30.293	15.417	10.260

De renterisiconorm geeft de som aan van het bedrag aan vaste schuld waarvan de rente mag worden herzien of het bedrag dat in aanmerking komt voor herfinanciering. Hiermee wordt nagestreefd dat de vaste leningenportefeuille zodanig gespreid is dat de renterisico's gelijkmatig over de jaren zijn verdeeld. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal.

Het renterisico wordt berekend door te bepalen welk deel van de portefeuille aan vaste schuld in enig jaar geherfinancierd moet worden door het aangaan van nieuwe leningen én voor welk deel van de vaste schuld op basis van de leningsvoorwaarden de rente wordt herzien. Het aldus berekende bedrag geeft dan het bedrag aan waarover renterisico's worden gelopen.

Kredietrisico's

Kredietrisico's worden gelopen bij het uitzetten van overtollige middelen en het verstrekken van leningen en garantstellingen. Kredietrisico's worden beperkt door de eisen die de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO) stelt aan tegenpartijen en producten op de geld- en kapitaalmarkten en door de specifieke eisen die de gemeente stelt aan de partij waaraan middelen worden verstrekt.

De verwachting is dat er in 2024 geen overtollige middelen worden uitgezet. Eventuele tijdelijke overtollige kasmiddelen zullen worden uitgezet conform de wettelijke kaders inzake het schatkistbankieren.

Op de reeds verstrekte leningen is het risico minimaal gezien de geldnemers en de looptijd. Het gaat hier een achtergestelde lening aan Alliander, AV Gelre, Starterslening VROM, SVN duurzaamheids-leningen en SVN blijvers leningen. Begin 2023 bedraagt het saldo ca. € 5,2 miljoen.

Daarnaast neemt de gemeente Rheden deel in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Middels een achtervangovereenkomst staat de gemeente per 31-12-2022 garant voor ca. € 211,1 miljoen aan leningen die zijn verstrekt aan woningcorporaties. Gezien de vermogenspositie van het WSW, de goede controle en toetsing door dit fonds en de spreiding van de risico's over de deelnemende gemeenten en het feit dat er nog nimmer een beroep op de achtervang is gedaan, is dit als een zeer laag risico te kwalificeren.

Debiteurenrisico's

De debiteuren worden in de balans gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van een voorziening voor dubieuze debiteuren. Periodiek worden de posten beoordeeld op inbaarheid. Eventuele oninbare vorderingen worden afgeboekt ten laste van de voorziening. De hoogte van deze voorziening wordt jaarlijks bij de jaarrekening opnieuw vastgesteld.

Beleid inzake financiering en financieringspositie

De financieringskosten worden in de begroting 2024 en de meerjarenraming 2024-2027 opgenomen op basis van een geactualiseerde middellange financieringsprognose. Hierbij wordt de financieringspositie van de gemeente berekend en over het overschot c.q. tekort rente gecalculeerd.

In het volgende overzicht wordt de verwachte financieringsbehoefte weergegeven.

Tabel: Berekening financieringstekort

Post (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2024
Materiële vaste activa	128.026	165.480
Immateriële vaste activa	472	435
Financiële vaste activa	5.229	5.225
Erfpachtgronden	690	690
Totaal vaste activa	**134.417**	**171.830**
Algemene reserve	8.804	5.912
Bestemmingsreserve	20.834	19.075
Voorzieningen	10.892	10.873
Vreemd vermogen lang	100.500	100.500
Financieringstekort	**6.613**	**35.470**

Het verwachte financieringstekort is groter dan de kasgeldlimiet. Onderstaand is een overzicht opgenomen van de financieringsportefeuille voor langlopende leningen.

Tabel: Financieringsportefeuille voor langlopende leningen

Jaar (bedragen x € 1.000)	Loop-tijd	Rente	Jaar laatste aflossing	Stand 1-1-2024	Aflossing	Herfinan-ciering/ extra lening	Stand 31-12-2024
2023	10	3,48%	2028	10.000			10.000
2018	10	1,26%	2028	15.000			15.000
2023	5	3,35%	2028	5.000			5.000
2023	5	3,35%	2028	5.000			5.000

2019	5	0,265%	2024	12.500	12.500	12.500	12.500
2019	5	-0,01%	2024	8.000	8.000	8.000	8.000
2021	5	-0,26%	2026	15.000			15.000
2021	6	-0,20%	2027	10.000			10.000
2022	5	2,62%	2027	10.000			10.000
2023	PM	PM	PM	10.000			15.000
				100.500	20.500	20.500	100.500

Rentemethodiek

Met ingang van het begrotingsjaar 2017 worden de rentelasten toegerekend aan de taakvelden. Bij de toerekening van de rentelasten is de rente-omslag-methode voorgeschreven. Het totaal van de rentelasten wordt omgeslagen over het geheel van de investeringen. Als rentelasten worden beschouwd:

- Voor de externe financiering: het totaal van de rentelasten op de langlopende geldleningen en de kortlopende financiering minus de renteopbrengsten van overtollige middelen.
- Voor de interne financiering: de bespaarde rente over de reserves en voorzieningen.

Door toepassing van de rente-omslag-methode worden de rentelasten op basis van de stand van de investeringen toegerekend aan de taakvelden in de programmabegroting. De gedachte achter het toerekenen van bespaarde rente over de reserves en voorzieningen is dat het voor de kostprijsberekening niet uitmaakt of hiervoor externe financiering is aangetrokken of dat dit uit eigen middelen gefinancierd is.

Voor 2024 bedraagt het voorgecalculeerde omslagpercentage 2,067%.

Tabel: Berekening omslag rente

Post (bedragen x € 1.000)	Bedrag
Externe rentelasten	1.775
Externe rentebaten	20
Totaal door te rekenen externe rente	1.755
minus:	
Rente doorberekend aan de grondexploitatie	6
Saldo door te rekenen rente	1.749
plus:	
Rente over eigen vermogen per 1-1	581
Rente over voorzieningen	134
Saldo aan taakvelden toe te rekenen rente *)	2.464
Rente omslag (= toe te rekenen rente/waarde vaste activa per 1-1	2,067%

*) Inclusief taakveld Overhead

E. Bedrijfsvoering

Wat is onze visie?

Een goede dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers en instellingen vinden wij belangrijk. Daarvoor is een goed werkende gemeentelijke organisatie nodig, die kan inspelen op de uitdagingen die de komende tijd op ons staan te wachten. Slagvaardigheid en wendbaarheid in het realiseren van onze ambities is daarbij belangrijk, om te bouwen aan een toekomstbestendige en klantgerichte gemeente. Onze bedrijfsvoering staat voor deskundigheid, betrouwbaarheid, transparantie en kwaliteitszorg. Advies & partnerschap bij iedere stap! Bij alles wat we doen, zorgen we dat het in de toekomst / duurzaam is geborgd.

Wij hebben onze visie vertaald in 5 beleidsdoelen:

1. Toegankelijke, effectieve en efficiënte dienstverlening
2. Goed werkgever- en werknemerschap
3. Interne en regionale samenwerking vanuit toegevoegde waarde
4. Stevig en betrouwbaar fundament
5. Transparante en kwalitatieve sturing

De digitaliseringsopgave door middel van het programma Digitaal Rheden is geen sinecure en vergt een forse investering zoals aangegeven bij de bij Kadernota 2023. We willen en moeten een slag maken om onze publieke rol richting inwoners en ketenpartners waar te blijven maken. De samenleving digitaliseert, is gemiddeld 4 uur en 44 minuten per dag online en heeft hoge verwachtingen als het gaat om dienstverlening. Nieuwe wet- en regelgeving dwingt ons om verder te digitaliseren (o.a. Omgevingswet, Wet open overheid, nieuwe Archiefwet, Wet modernisering elektronisch berichten verkeer, Baseline Informatievoorziening Overheid etc.) en digitaal werken wordt de norm bij ingebruikname van ons nieuwe gemeentehuis. Met Digitaal Rheden werken we aan de volgende beleidsdoelen: efficiëntere dienstverlening (inclusief digitaal werken), goed werkgeverschap, verbeteren interne en externe samenwerking, een stevig fundament en betrouwbare ICT en transparante sturing. Op deze beleidsdoelen zijn (maatschappelijke) effecten en resultaten noodzakelijk en onuitstelbaar.

In dit programma zijn de volgende bestuurlijke doelstellingen actueel:

Thema: Digitale toegankelijkheid van dienstverlening aan de inwoners, ondernemers en instellingen (Digitaal Rheden).

- Toegankelijke effectieve en efficiënte dienstverlening.

Thema: Goed werkgever- en werknemerschap.

- Goed werkgever- en werknemerschap.

Thema: Interne en regionale samenwerking vanuit toegevoegde waarde.

- Interne en regionale samenwerking.

Thema: Verbeteren structurele inrichting van interne (administratieve) processen en systemen.

- Stevig en betrouwbaar fundament.

Thema: Transparante en kwalitatieve sturing.

- Transparante en kwalitatieve sturing.

De doelstellingen zijn verwerkt in een doelenboom, waarin wordt beantwoord:

- Welk doel willen we bereiken om te komen tot deze visie?
- Welke resultaten moet het opleveren?

- Hoe meten wij onze prestaties?

Hierbij gaan we alleen in op nieuw beleid en politiek relevante zaken.

Digitale toegankelijkheid van dienstverlening aan de inwoners, ondernemers en instellingen (Digitaal Rheden)

Toegankelijke effectieve en efficiënte dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Verhogen van de digitale toegankelijkheid, effectiviteit en efficiëntie van onze dienstverlening aan de inwoners, ondernemers en instellingen. Daarnaast worden onze inwoners, ondernemers en partners ondersteund in het kader van digitale fitheid en inclusie. Een meetinstrument wordt eind 2023/begin 2024 ingebouwd in de digitale toegang via E-formulieren. Met het behalen van de gestelde doelstellingen kunnen wij onze inwoners alle producten en diensten ook digitaal bedienen.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is D5 Doorontwikkeling dienstverlening & digitalisering.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

- Interne capaciteitsverstoringen om te voldoen aan de wettelijke opgave van de WMEBV. Het is een majeure digitaliseringsslag.
- De gemeentelijke organisatie heeft beperkt ervaring met digitale dienstverlening. De benodigde (wendbare) organisatie is nog geen feit. Besparingsbesluiten (zoals te nemen rond I-participatie) kunnen de noodzakelijke verdere digitalisering in de weg staan.
- De gemeente is voor haar dienstverlening ook zelf afhankelijk van anderen. Het stevige fundament dat samen met deze partners vorm krijgt, is nog niet volledig op orde.
- Technische gevolgen van veranderingen in het zaaksysteem en de nieuwe website brengen risico's met zich mee.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Verbeterde digitale dienstverlening (2026).

Toelichting: Rapportcijfer 7 in 2024 en toegroeien naar een 8 in 2026.

- Volledig digitaal toegankelijke website (2024).

Toelichting: Een website die voldoet aan de AA-norm van de WCAG 2.1 (Web Content Accessibility Guidelines).

Goed werkgever- en werknemerschap

Goed werkgever- en werknemerschap

Wat willen we bereiken?

Verbeteren van ons werkgeverschap om medewerkers aan te trekken, te binden en boeien, vitaal te laten bijdragen aan succes vanuit eigen verantwoordelijkheid van de medewerker.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Gea Hofstede.
Speerpunt is Overig.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Er is een aantal grote HR-projecten dat we moeten uitvoeren om goed werkgever te blijven. Het is onze ambitie om dit binnen de beschikbare capaciteit op te lossen, maar het risico is aanwezig dat we extra capaciteit nodig hebben om dit te kunnen realiseren.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Score aantrekkelijk werkgeverschap (2024).

Resultaten meting beschikbaar in 2024 met een score 'voldoende'

- % Ziekteverzuim (2025).

Ziekteverzuim is gelijk aan landelijke gemeentescore (voor 2023 is dit 6,5%).

- % tijdige en passende invulling vacatures (2024).

Toelichting: 80% van de vacatures die we hebben uitgezet is tijdig en passend ingevuld.

Interne en regionale samenwerking vanuit toegevoegde waarde

Interne en regionale samenwerking

Wat willen we bereiken?

Verhogen van de toegevoegde waarde van onze interne en regionale samenwerking met onze (keten)partners.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is C2 Meer waarde uit Regionale samenwerking.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Interne en regionale samenwerking staan op gespannen voet met urgente zaken van de waan van de dag. Het risico bestaat dat lange termijn meerwaarde op gespannen voet staat met korte termijn resultaat. Het risico is dan ook de factor 'tijd' of beter gezegd gebrek aan tijd.
Een mogelijk tweede risico zijn de procedures en wet- en regelgeving. Deze kunnen vernieuwing als effect van interne en regionale samenwerking in de weg staan.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Visie op partnerships (2024).

Visie vastgesteld voor 1-1-2024.

- Perceptie van partners over dienstverlening (2024).

Inzicht in perceptie van partners over dienstverlening door middel van een gestructureerde manier van rapporteren.

- Dienstverlening De Connectie (2024).

95% van de dienstverlening voldoet aan de afgesproken servicenormen.

Verbeteren structurele inrichting van interne (administratieve) processen en systemen

Stevig en betrouwbaar fundament

Wat willen we bereiken?

Verbeteren van de structurele inrichting van onze interne (administratieve) processen en systemen.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is D5 Doorontwikkeling dienstverlening & digitalisering.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

In het geval dat administratieve processen en systemen niet adequaat ingericht zijn ingericht c.q. worden toegepast, kan dit leiden tot lagere kwalitatieve (financiële) informatievoorziening. Met mogelijk nadelige effecten op besluitvorming in de planning- & controlcyclus.

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Bestuurlijke P&C rapportages juist en tijdig (2023).

De Raad beschikt over de juiste informatie om de besluitvorming over de P&C documenten zorgvuldig op te pakken.

- Jaarrekeningcontrole conform planning (2025).

Goedkeurende controleverklaring.

- Prestatie-indicatoren inkoop (2024).

In 2023 doelstelling formuleren op prestatie-indicatoren inkoop in overleg met de raad.

Transparante en kwalitatieve sturing

Transparante en kwalitatieve sturing

Wat willen we bereiken?

Verhogen van de transparantie en kwaliteit van onze sturing.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is Dorus Klomberg.
Speerpunt is Overig.

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Het verhogen van de transparantie en kwaliteit van onze sturing vraagt capaciteit en wendbaarheid van de organisatie. In de huidige omstandigheden achten wij de ambitie realistisch.

Beoogde resultaten

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Digitale werkomgeving bezwaarschriften (2024).

I-BABS wordt doorontwikkeld tot digitale werkomgeving voor de commissie bezwaarschriften en ombudscommissie.

- Effectindicatoren VNG (Sustainable Development Goals) toegepast (2026).

In 2023 hebben we 10% van de effectindicatoren toegepast. We werken ernaar toe dat we in 2026 alle effectindicatoren hebben verwerkt (100%).

- Nota risicomanagement (2024).

Een actuele nota risicomanagement (helpt inzichtelijk maken hoe wij hiermee omgaan).

Hoe meten wij onze prestaties?

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
Toegankelijke effectieve en efficiënte dienstverlening		
Perceptie digitale dienstverlening	Resultaatindicator	Meting
Toegankelijkheid website	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
Goed werkgever- en werknemerschap		
Score aantrekkelijk werkgeverschap	Resultaatindicator	Niet wettelijk voorgeschreven.
% Ziekteverzuim	Resultaatindicator	Niet wettelijk voorgeschreven.
% tijdige en passende invulling vacatures	Resultaatindicator	Niet wettelijk voorgeschreven.
Interne en regionale samenwerking		
Visie op partnerships	Resultaatindicator	Ja/Nee
Perceptie dienstverlening aan partners	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Meeting
Dienstverlening Connectie	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Bestuursrapportages
Stevig en betrouwbaar fundament		
Documenten P&C cyclus worden conform planning opgeleverd	Resultaatindicator	Integrale planning P&C cyclus
Opvolging bevindingen externe audits	Resultaatindicator	Rapportage Concern Control
Gestandaardiseerd inkoopproces	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
Transparante en kwalitatieve sturing		
Afhandeling bezwaarschriften	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	
% Toegepaste effectindicatoren VNG (SDG indicatoren)		
Inzicht in risico's doelen programmabegroting	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	concernbrede telling hierop door team Concern Control

Personeelsbeleid

De samenleving verandert snel, maar ook nieuwe taken en complexe vraagstukken stellen steeds andere eisen aan de gemeente. Hierdoor vraagt dit een continue ontwikkeling van de gemeentelijke organisatie en haar medewerkers. Meer en meer werken wij toe naar een flexibele, projectmatige en opgavegerichte organisatie, waarbij het anticiperen op de samenleving centraal staat.

In 2021-2022 is gestart met de eerste fase van het organisatieplan met als doel te komen tot een toekomstbestendige organisatie. We hebben deze fase in het afgelopen jaar afgerond. Belangrijke resultaten zijn een passende organisatiestructuur, aandacht voor de medewerkers en een behapbare span of control. Dit vormt de basis voor een verdere ontwikkeling van de ambtelijke organisatie en daarmee een volgende stap in de organisatie- en cultuurontwikkeling.

Daarnaast hebben we te maken met een aantal andere ontwikkeling, zo kent onze organisatie een relatief hoog verzuim en is de werkdruk hoog. Bovendien hebben we te maken met krapte op de arbeidsmarkt en een hoog verloop, wat mede veroorzaakt wordt door de krapte op de arbeidsmarkt. Het wordt steeds lastiger om vacatures tijdig in te vullen. De beschikbaarheid van externe krachten om dit op te vangen en te zorgen voor vervanging bij verzuim is beperkt. Bovendien leidt dit tot hogere kosten.

Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijk goed naar ons personeelsbeleid te kijken en als werkgever nog meer inzetten op het 'binden en boeien'. Hier is inmiddels een start mee gemaakt, maar moet de komende jaren nog meer op worden ingezet. Voor de komende jaren wordt dit verder uitgewerkt. Een passende salariëring hoort hierbij. We zijn daarom in 2023 ook een project gestart om onze functie- en functie waardering systeem (HR21) te actualiseren waarvan de doorwerking in 2024 zichtbaar wordt.

Het is belangrijk dat we investeren in eigentijds HR beleid, waarmee we inspelen op de beschreven ontwikkelingen in samenhang met ons huidige personeelsopbouw. We hebben te maken met een vergrijzend personeelsbestand. Om toekomstbestendig te blijven, zetten we in op strategische personeelsplanning en investeren we in de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers. Onze medewerkers verdienen aandacht en investeren in hun ontwikkeling en inzetbaarheid is daarom essentieel.

Naast een aanpassing van het personeelsbeleid richten we ons op een heldere wijze van sturen, duidelijke doelen en het stellen van kaders om de doelen te bereiken. De organisatie en cultuurontwikkeling richt zich daarom sterk op een veranderende manier van werken aan de hand van de vier kernwaarden: Oprecht nieuwsgierig; Experimenteren; Persoonlijk leiderschap en Samenwerken. Belangrijke doelen zijn werkplezier en de ruimte voor persoonlijke ontwikkeling. Dat doen we onder andere door te werken aan gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid, het maken van keuzes en prioriteren en de inzet van leiderschapsontwikkeling. Voor de realisatie van strategische opgaven is het belangrijk dat er samengewerkt wordt tussen verschillende afdelingen en wordt gezocht naar onderlinge verbinding. We hebben dit geborgd in de uitvoeringsagenda voor de jaren 2024-2026.

Ontwikkelingen bedrijfsvoering

De rol van de gemeente verandert. De gemeente treedt steeds meer op als partner. Denk aan burgerparticipatie, faciliteren en co-creëren. Samen met onze inwoners en bedrijven, instellingen en andere overheden realiseren we steeds meer gezamenlijk maatschappelijke opgaven. De verwachtingen zijn hoog en de opgaven vaak ook dynamischer en complexer. Ook de onvoorspelbaarheid en onzekerheid nemen toe (botsende belangen, verdere juridisering en financiële claims. Optreden als partner vraag meer afstemming, ondersteuning en vastleggen van afspraken om gezamenlijke opgave te realiseren, zowel intern als extern. Dat vraagt om een stevige organisatie van Bedrijfsvoering die daar op inspeelt en klaar voor is. Dat heeft ook zijn

keerzijde. De vraag aan advies neemt toe. Daarnaast zijn de verschillende taakvelden/ vakgebieden binnen bedrijfsvoering sterk in ontwikkeling. Financiële vraagstukken worden complexer, Privacywetgeving en ook rechterlijke uitspraken (bijv. Vastgoed "Didam-arrest") en de doorvertaling daarvan. Wat dat concreet betekent is nu niet (nog) bekend. Zodra daar meer duidelijkheid over is wordt e.e.a. op later moment in beeld gebracht.

Begroting 2024 (excl. griffie en bestuur)

Toelichting ontwikkeling formatie en salarisbudget MJB 2024-2027.

Toename formatie:

In de programmabegroting 2023-2026 ben u geïnformeerd over de ontwikkelingen ten aanzien van de professionalisering van de organisatie. Hiervoor heeft uw raad in de programmabegroting 2023-2026 de volgende middelen beschikbaar gesteld:

in euro's				
2023	2024	2025	2026	2027
1.143.299	1.797.406	2.396.543	2.310.800	2.310.800

In 2023 heeft de verdeling van de toegekende middelen plaatsgevonden over diverse functies in de organisatie. Verspreid over drie jaren is voor professionalisering totaal 27,31 fte toegevoegd aan de bestaande formatie. Het grootste deel is toegekend in 2023, namelijk 14,54 fte. Daarnaast is de formatie in 2023 met 7,78 fte toegenomen als gevolg van andere formatiemutaties. Hiervoor zijn bestaande financiële middelen ingezet. De belangrijkste mutaties worden hierna toegelicht in fte's:

Inzet t.b.v. openbare ruimte	5,2	Dekking ten laste van projecten
Beheerder kabels en leidingen	1	Dekking leges MOOR*
Onderwijsbeleid en administratie	0,79	Salarisbudget toegekend in de Kadernota 2022
Financiële hulpverlening	0,52	Materieel budget financiële hulpverlening
Overige aanpassingen	0,27	Diverse overige budgetten
	7,78	

*MOOR: Meldpunt Opbrekingen Openbare Ruimte

De formatie vóór verwerking van de mutaties bedroeg in 2023 totaal 349,61 fte. (Paragraaf Bedrijfsvoering begroting 2023). Na verwerking van alle formatiemutaties bedraagt de totale formatie 384,72. Een stijging van 35,11 fte, als volgt over de jaren verdeeld:

2023	22,32	14,54 professionalisering	7,78 overig
2024	8,09	8,07 professionalisering	0,02 overig
2025	4,7		
	35,11	fte	

Effect formatie-uitbreiding op de meerjarenbegroting

In de primaire begroting 2023-2026 was rekening gehouden met de financiële gevolgen van de formatie-uitbreiding voor de professionalisering van de organisatie. In onderstaande tabel zien we het verschil in euro's ten opzichte van de meerjarenbegroting ná verwerking van alle formatiemutaties in de jaren 2024 t/m 2027.

Ontwikkeling formatiebudget 2024-2027 in euro's.

Jaar	MJB primair	MJB na wijziging	verschil
2023	*27.236.309	29.514.153	2.277.844
2024	27.872.784	30.288.051	2.415.267
2025	28.471.921	30.662.443	2.190.522
2026	28.386.178	30.576.700	2.190.522
2027	28.386.178	30.576.700	2.190.522

** Verschil MJB primair 2023 € 27.236.309 met formatiebudget 2023 € 26.073.047 vermeld in paragraaf Bedrijfsvoering begroting 2023: €1.163.262. Het verschil betreft het toegekende bedrag voor de professionalisering € 1.143.499 en € 19.963 salariskosten trouwambtenaren (vanaf deze begroting meegenomen in salarisbudgetten).*

De stijging van de salariskosten (jaarschijf 2024 primair versus jaarschijf 2024 na wijziging) is voor een groot deel te verklaren door de CAO ontwikkeling in 2023. Deze ontwikkeling leidt tot een stijging van de salariskosten van gemiddeld 7%. Deze CAO ontwikkeling is in de Kadernota 2024 reeds gemeld. Door een daling van bepaalde pensioenafdrachten in 2023 is er aan de andere kant sprake van een geringe daling in de salariskosten. Totaal effect € 1.537.600.

Het beschikbare formatiebudget is gewijzigd als gevolg van de formatie-uitbreiding van 7,78 fte, zoals hiervoor toegelicht, totaal € 652.922.

In 2024 is het verschil tussen de gewijzigde en primaire begroting € 224.745 hoger dan in de jaren 2025 en verder. Daar zijn twee oorzaken te noemen: in 2024 is éénmalig € 100.000 in de Kadernota 2024 gemeld voor de salarislasten van boven-formatieve medewerkers. Daarnaast bleek in 2023 dat het voor de functies, die voortkomen uit de professionalisering van de organisatie, praktisch niet altijd mogelijk was deze gedeeltelijk in te vullen. Er zat immers een opbouw in de toekenning van de financiële middelen. Er is dan ook in 2023 en 2024 een "voorschot" genomen op de invulling in de volgende jaren. Vanaf 2025 is dat verschil er niet meer. Het totaal toegekende budget voor professionalisering is dan gelijk aan het eindbedrag van € 2.310.800.

<u>Ontwikkeling inhuurbudgetten: 2024-2027</u>

Het totale bedrag aan inhuur bedroeg volgens de toelichting in de paragraaf Bedrijfsvoering in de programmabegroting 2023-2026 totaal € 871.885. Daarvan was het grootste deel ad € 750.000 bestemd voor de implementatie van de Omgevingswet. Het inhuurbudget in de meerjarenbegroting 2024-2027 is als volgt opgebouwd:

In euro's:

Onderwerp	Document	2023	2024	2025	2026	2027
Implem. Omgevingswet	Kadernota 2023	750.000	750.000	750.000	250.000	250.000
Omgevingswet aanvulling	Begr.2023-2026	*250.000*	250.000	250.000	250.000	250.000
Energie-en warmte transitie	Begr.2023-2026	*827.000*	1.035.000	1.248.000	1.659.000	1.659.000
Verbinder energietransitie	Begr.2024-2027		125.000	125.000		
Verbinder energietransitie	2e berap 2023	*144.000*				
Uitv.burgerakkoord ET-team	Begr.2024-2027		125.000	125.000	125.000	125.000
Aanv.versnelling energietr.	Begr.2024-2027		42.000	347.000	22.000	22.000
Aanv.versnelling energietr.	2e berap 2023	*10.000*				
Sport in Rheden		62.839	62.839	62.839	62.839	62.839
Diverse posten		59.046	59.046	59.046	59.046	59.046
Totaal		**2.102.885**	**2.448.885**	**2.966.885**	**2.427.885**	**2.427.885**

Het budget 2023 is uitgebreid met de mutaties zoals deze tot nu toe zijn verwerkt in onze begroting.

CAO 2023
De huidige CAO loopt tot eind 2023. De begrote bedragen voor de jaren 2024 t/m 2027 zijn hierop gebaseerd. Voor 2024 worden in de nieuw af te sluiten CAO opnieuw afspraken gemaakt over eventuele salarisontwikkelingen. In de Kadernota 2024 hebben we rekening gehouden met een verhoging van de salariskosten als gevolg van nieuwe CAO afspraken, totaal € 1.600.000. Dit bedrag is gebaseerd op de loonvoet sector Overheid in het CEP voor 2024, 5,2%.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin waar zij nauw mee samenwerken. Voor bedrijfsvoering gaat dit met name om de Connectie.

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Interne Audit op Rechtmatigheid en Doelmatigheid

Welke context speelt er?

We richten ons in dit onderdeel van de begroting op de concern-brede beheersing van de gemeente Rheden. Dit omvat de financiële beheersing, informatiebeveiliging en voldoen aan privacy-wetgeving; maar ook de inrichting van de Planning en Controle Cyclus.

Wat willen we bereiken?

Het meer 'in Control' komen is een ontwikkelproces waarbij we voortborduren op eerdere jaren. Wie beschouwen control (beheersing) in de brede zin, uiteraard gericht op financiën maar ook op andere facetten van bedrijfsvoering waaronder privacy en informatiebeveiliging. Daarbij is control niet alleen gericht op het voldoen aan wet en regelgeving, de zogenaamde rechtmatigheid, maar ook op efficiënt behalen van onze doelen (doelmatigheid en doeltreffendheid).

Onze 'visie op control' is gestoeld op 4 pijlers: kernwaarden, (gewenst) gedrag, sturing en bijsturing & lerend vermogen. Control gaat enerzijds om de juiste balans vinden tussen risico's en beheersing; en anderzijds over de wijze van sturen, beheersen en verantwoorden gericht op een doeltreffende en doelmatige realisatie van (bestuurlijke) doelstellingen. Voor 2023 vertaalt dit zich in de volgende speerpunten:

1. Doorontwikkeling programmabegroting en bestuurlijke P&C cyclus
   In 2021 is een traject gestart gericht op het beter leesbaar maken van de Begroting om de Raad beter in staat te stellen haar controlerende rol op te pakken. Met deze begroting 2024 is weer een stap gezet in dit groeimodel, waarbij de begroting meer doel- en resultaat gestuurd is opgesteld.

Risico's komen niet meer alleen terug in de paragraaf B. Weerstandsvermogen, maar zijn nu per doel opgenomen. Het antwoord op de vraag "Wat mag het kosten?" is vanaf dit jaar per Thema en Taakveld binnen de programma's Programma opgenomen.

2. Informatiebeveiliging (BIO)
   Een organisatie is afhankelijk van informatie. Vanaf 1 januari 2019 geldt de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), die de verouderde Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten opvolgt. De basis voor de in de BIO voorgestelde aanpak is het uitvoeren van risicoanalyses en het op basis daarvan nemen van maatregelen.

Structurele aandacht voor informatieveiligheid is noodzakelijk, de risico’s nemen toe. De verdere invoering van de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) pakken we samen met onze partners op. Een aantal concrete resultaten voor 2024 (die ook voor 2023 van toepassing waren):

- Continueren de bewustwordingscampagne informatieveiligheid en privacy.
- Wachtwoordkluis en standaard veilig mailen.
- Monitorings en detectieomgeving (SOC/SIEM).

3. Rechtmatigheidsverantwoording & Interne Audits
   Per boekjaar 2023 is de rechtmatigheidsverantwoording verplicht. Hierin legt het college verantwoording af over de rechtmatigheid, als basis voor de dialoog met de raad. Het accent van de externe controle door de accountant verschuift dan van rechtmatigheid meer naar getrouwheid van de jaarrekening. Vooruitlopend op de wettelijke verplichting, heeft het college met de jaarrekening 2021 hierop al verantwoording afgelegd. Deze werkwijze die voor 2021 is ingezet, passen we ook toe voor 2024.

   Om tot een rechtmatigheidsverantwoording te komen wordt gebruik gemaakt van het instrument Verbijzonderde Interne Controle (VIC, ook wel Interne Audits genoemd). In 2023 zijn we gestart met een traject om meer gebruik gaan maken van Data Gedreven Audits, zodat de beschikbare capaciteit efficiënter wordt ingezet. We gaan in 2024 mee verder. Daarbij gaan we op zoek naar tooling om deze controles efficiënter uit te voeren en de opvolging van de daaruit volgende bevindingen beter centraal te monitoren. De verwachting is dat hiervoor geen extra financiële middelen nodig zijn.

4. Integraal risicomanagement
   Een belangrijk onderdeel van "In Control" zijn, heeft te maken met risicomanagement. Risicomanagement begint bij het inzichtelijk maken en het bespreken van risico's. Vanaf deze begroting nemen we per doel op welke risico's dit doel in de weg staan. Daarnaast is in de paragraaf weerstandsvermogen aandacht voor het verloop en de beheersing van de risico's. Hiermee wordt het risicobewustzijn verhoogd.

   De inspanningen tot nu toe zijn gekoppeld aan de P&C cyclus en de daarbij horende P&C documenten. In 2024 willen we verder gaan onderzoeken hoe we het in kaart brengen en bespreken van risico's meer onderdeel kunnen laten zijn van de dagelijkse werkzaamheden.

5. Doelmatigheidsonderzoeken (213a)
   Artikel 213a van de Gemeentewet schrijft voor dat het college periodiek onderzoek verricht naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door hen gevoerde bestuur. Vanuit pragmatisch oogpunt is in 2022 is voorgesteld om deze onderzoeken te combineren met rechtmatigheidsonderzoek. Vanuit (een deel van) de Raad is aangegeven voorkeur te geven aan aparte onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid, om dit onderwerp meer aandacht te geven en zodat de rapportage aan de Raad hierop niet in het geding komt. In 2024 willen we hier nadere invulling aan geven op basis van ervaringen die we hebben opgehaald bij andere gemeenten.

F. Verbonden Partijen

Het doel van deze paragraaf is de Raad inzicht te verschaffen in beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente Rheden in private en publiekrechtelijke organisaties. In de Financiële verordening gemeente Rheden 2016 (artikel 21) is vastgelegd dat in de programmabegroting van elk van de verbonden partijen wordt weergegeven: het openbaar belang, het eigen vermogen, de solvabiliteit, het financieel resultaat en het financieel belang alsmede de aanwezige financiële risico’s en de zeggenschap van de gemeente. Verder dient in elk geval te worden ingegaan op nieuwe verbonden partijen, het beëindigen van bestaande verbonden partijen, het wijzigen van bestaande verbonden partijen en eventuele problemen bij bestaande verbonden partijen.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (artikel 15) definieert een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Gerelateerd aan de definitie van verbonden partijen in het BBV kent de gemeente Rheden de volgende verbonden partijen in 2024:

Tabel: Verbonden partijen

Rechtsvorm	Verbonden partij	Verbonden programma
Gemeenschappelijke regelingen	Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)	1. Samenleving
	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	1. Samenleving 3. Bestuur en Organisatie
	Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN)	1. Samenleving
	Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	2. Leefomgeving
	Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen	1. Samenleving 2. Leefomgeving 3. Bestuur en organisatie
	Gelders Archief	3. Bestuur en Organisatie
	Gemeenschappelijke regeling intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie De Connectie	3. Bestuur en Organisatie
Overige verbonden partijen	Alliander N.V.	3. Bestuur en Organisatie
	Stichting Veilig Thuis	1. Samenleving
	Euregio Rijn-Waal (privaatrechtelijke samenwerking naar Duits recht)	2. Leefomgeving
	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	3. Bestuur en Organisatie

Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De MGR SDCG kent drie programma's, waarbinnen zij de haar opgedragen taken regionaal uitvoert in vijf modules. Met er boven een kleine beheerorganisatie die voldoende is toegerust om de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren.

De programma's met de vijf modules zijn als volgt:

- Programma Zorg met de module Inkoop Zorg;
- Programma Onderwijs met de module Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL);
- Programma Participatie met de modules WerkgeversServicepunt (WSP), Werkgeverschap Sociale Werkvoorziening (WgsW) en Contractmanagement Inburgeringstrajecten.

De samenwerkingsmodule Inkoop Zorg is gericht op inkoop van maatwerkvoorzieningen voor de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning. Naast inkoop vindt contractbeheer, contractmanagement en contractmonitoring plaats.

Binnen de samenwerkingsmodule RBL worden de belangen behartigd van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de leerplichtwet en de wettelijke taken van de RMC-functie (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt).

De samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt focust zich o.a. op de ondersteuning van werkgevers bij arbeidsgerelateerde vraagstukken met daarbij het accent op de (inclusieve) personeelsvraag en op het plaatsen van werkzoekenden/uitkeringsgerechtigden uit de bestanden van gemeenten om daarmee uitstroom uit de uitkering te bevorderen.

De module werkgeverschap SW is belast met het formeel werkgeverschap voor de ruim 1700 SW medewerkers. De MGR heeft voor de uitvoering een dienstverleningsovereenkomst met Scalabor B.V. als uitvoerend werkgever gesloten.

De module Contractmanagement Inburgeringstrajecten is belast met contractbeheer en contractmanagement van inburgeringstrajecten die de deelnemende gemeenten hebben ingekocht ten behoeve van de uitvoering van de wet inburgering.

De bestaande Modulaire Gemeenschappelijke Regeling zal gewijzigd worden vanwege wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Ook is het nodig de regeling aan te passen om dienstverlening van het Steunpunt SROI aan de bestaande samenwerkingsmodule WSP toe te kunnen voegen. Daarnaast wordt van dit wijzigingsmoment gebruik gemaakt om een nieuwe samenwerkingsmodule 6 'Samenwerkingsmodule facilitering overige regionale taken sociaal domein' te implementeren. Deze samenwerkingsmodule heeft tot doel het Regionaal Portefeuillehouders Overleg ambtelijk te faciliteren en het mogelijk te maken ambtelijke regionale beleidsondersteuning bij de MGR onder te brengen. De verwachting is dat de nieuwe regeling op 1 januari 2024 in werking zal treden.

Zeggenschap

De hoofdstructuur van de MGR bestaat uit een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB). Alle deelnemende gemeenten vaardigen 1 vertegenwoordiger namens het college af in het AB dat daarmee uit 11 leden bestaat.

Bij de bepaling van de zeggenschap wordt vooralsnog uitgegaan van een stemverhouding waarin inwonertallen, op basis van een vastgestelde staffel, een rol spelen. Uitgaande van in totaal 21 stemmen heeft de gemeente Rheden hier 2 stemmen.

De MGR als openbaar lichaam is een samenwerkingsvorm met rechtspersoonlijkheid. Gemeenten dragen (uitvoerende) verantwoordelijkheden over aan de MGR en hebben daarmee minder lokale autonomie. Het betreft hier uitvoeringstaken, waarbij de beleidsverantwoordelijkheid blijft liggen bij de gemeente (raad en college).

Programmadoelstelling

De deelname aan de MGR levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 1 Economische Ontwikkeling en programma 2 Welzijn.

De beleidsvoornemens

Met deze samenwerking beogen we een flexibele regionale samenwerkingsconstructie voor het sociaal domein, die voldoende is toegerust de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren. De MGR richt zich op het regionale samenspel van afstemming, ontwikkeling en uitvoering en het versterken van de onderlinge samenhang tussen modules.

Bij de module Inkoop Zorg wordt de lijn van doorontwikkeling en kwaliteitsverbetering van de zorg als het gaat om de output/effectiviteit van de zorg en verbetering van de controle op de rechtmatigheid van de geboden zorg aan inwoners voortgezet. Er is een regionaal handhavingskader gerealiseerd waarmee de regio gezamenlijk en daadkrachtiger toezicht kan gaan uitvoeren op gecontracteerde zorg. Het ontwikkelde handhavingskader wordt uiterlijk maart 2024 uitgerold. De mogelijkheden voor het verder uitbreiden van de data-analyse en het proactief kwaliteitsmanagement zal verder onderzocht en uitgewerkt worden.

Voor leerplichttaken is door branchevereniging Ingrado in 2022 een nieuw formatierichtlijn gepubliceerd. Op basis daarvan is voor 2023 voorgesteld de formatie uit te breiden en deze te evalueren. Afgaande op de nieuwe formatierichtlijn, huidige ontwikkelingen en trends zal er in 2024 een tweede stap nodig zijn in de formatie-uitbreiding.

Vanaf 2023 wordt vanuit de regio gewerkt aan het mede ontwikkelen van de landelijke kaders en de regionale implementatie van de nieuw te vormen Regionale Werkcentra. De verwachting is dat eind 2024/begin 2025 de contouren hiervan bekend zijn en onderzocht kan gaan worden welke werkvorm het best passend is voor onze arbeidsmarktregio. Voor het WSP zal deze zich enerzijds toespitsen op het behouden en uitbreiden van werkgeverscontacten. Anderzijds richt zich dit op de samenwerking met en de zichtbaarheid bij gemeenten.

Vanaf 2023 is Scalabor door de gemeenten in de regio voor een periode van drie jaar opnieuw aangewezen als uitvoerder van de SW-taken voor de SW-medewerkers in onze regio. Daarmee is ook geborgd dat de MGR voor deze periode het formeel werkgeverschap voor de SW-medewerkers uitvoert. Met een opzegtermijn van een jaar dienen gemeenten zich in 2025 opnieuw te beraden over de vraag of zij ook na deze periode het formeel en materieel werkgeverschap willen blijven beleggen bij de combinatie MGR/Scalabor.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	699	4.362	425	6.869	0
2022 JR	685	4.388	-339	6.696	0
2023 BEGR	676	3.133	0	7.470	0

2024 BEGR	676	2.995	0	7.293	0

Autonome ontwikkelingen en ontwikkelingen binnen het uitvoeringsbeleid leiden in 2023 tot een aanzienlijke begrotingswijziging. Qua autonome ontwikkelingen hebben de indexaties van lonen en prijzen een aanzienlijke impact. De herziening betreft wijzigingen waarop weinig invloed uitgeoefend kan worden om de toename in kosten te beperken en heeft ook effect op de begroting voor 2024.

Risico's

Voor de MGR geldt dat de kosten, ook in het geval de vastgestelde begroting wordt overschreden, worden verdeeld over de deelnemende gemeenten volgens de vastgestelde verdeelsleutel. Om onvoorziene uitgaven op te kunnen vangen, zijn er beperkte bestemmingsreserves per module ingericht (max. 50k). Voor WgSW is dit in principe 1% van de loonsom.

Niet zozeer een risico maar wel goed te benoemen is dat door de uitvoering van deze taken bij een gemeenschappelijke regeling te beleggen, de directe autonomie met betrekking tot de uitvoering ook is overgedragen.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De uitvoering op basis van de wet veiligheidsregio's en de gemeenschappelijke regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden. De VGGM is een samenwerkingsverband op het gebied van brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Zeggenschap Gemeente

De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de VGGM en algemeen bestuur van de VGGM. De Wethouder Volksgezondheid / WMO neemt deel aan de bestuurscommissie van de VGGM.

Programmadoelstelling

De VGGM levert een bijdrage aan de doelstellingen van de programma's Samenleving en Bestuur en Organisatie.

Ontwikkelingen

Inflatie en loon prijscompensatie
Het grootste deel van de toename van de gemeentelijke bijdrage in 2024 heeft betrekking op de loon-prijscompensatie.

Versterking GGD
De problematiek is complexer geworden, denk aan een grotere bewustwording in de samenleving als het gaat om gezondheid en hygiëne, de toegenomen aandacht voor preventie, de opvang van vluchtelingen waaronder Oekraïners, complexe en intensievere jeugdgezondheidszorg vraagstukken en een hoog ziekteverzuim onder eigen medewerkers. Maar ook een tekort aan

jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen door een krappe arbeidsmarkt. Hierdoor in dringend versterking nodig bij de GGD.

Versterking bedrijfsvoering
Geconcludeerd is dat de VGGM ad hoc acteert op (verander)vraagstukken en daarmee risico's loopt in de continuïteit van de taakuitvoering. Deze werkwijze is mede ingegeven door een krappe bedrijfsvoering en complexe governance. VGGM start in 2023 met een programma Beter Bedrijfsvoeren met als doel om een ambitieniveau voor de organisatie te bepalen, bedrijfsvoering te versterken en de governance te verduidelijken.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	9.615	63.229	1.730	4.026	0
2022 JR	8.513	51.358	707	3.978	0
2023 BEGR	6.619	52.308	0	4.246	0
2024 BEGR	6.178	55.150	0	4.796	0

Risico's

Het financiële risico bestaat uit onzekerheid van hiervoor genoemde ontwikkelingen en daarmee de financiële bijdrage aan de VGGM.

Stichting Veilig Thuis Gelderland-Midden

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Stichting Veilig Thuis Gelderland Midden is verantwoordelijk namens de gemeenten om zorg te dragen voor de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO).

Het uitvoeren van taken op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling als bedoeld in de Wmo 2015 in de regio Gelderland-Midden.

Zeggenschap

De burgemeester maakt deel uit van dagelijks en algemeen bestuur van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM) en de Stichting Veilig Thuis valt hier als een onafhankelijke stichting onder. Belangrijke besluiten van het bestuur moeten ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht worden voorgelegd. Ieder lid van de Raad van Toezicht heeft één stem. In de Raad van Toezicht is een wethouder uit Rheden toegetreden. Besluiten worden in beginsel genomen met een meerderheid van stemmen.

Programmadoelstelling

De Stichting Veilig Thuis levert een bijdrage aan de doelstellingen van de programma's Samenleving en Bestuur & organisatie.

Ontwikkelingen

Toename van complexiteit van de casuïstiek
Afgelopen jaren worden we geconfronteerd met een toename van de complexiteit in casuïstiek, resulterend in een stijging van de dienst Voorwaarden & Vervolg. Enerzijds veroorzaakt doordat in de corona periode gezinnen minder begeleid zijn door hulpverleners, waardoor de problematiek zich heeft opgestapeld. Daarnaast merken we dat we de laatste tijd te maken hebben met meer meldingen over vluchtelingen gezinnen en asielzoekers. Ook bij deze gezinnen speelt veelal veel problematiek.

Aannemen dataspecialist
In 2022 hebben we bij VTGM een start gemaakt met het ontwikkelen van een dashboard. Door de sterke informatiepositie van VT beschikken we over veel gegevens. Landelijk worden deze (achteraf) verzameld door het CBS. Voor de bedrijfsvoering en het volgen van trends heeft VTGM een real time dashboard. Met de inzet van een dataspecialist kunnen we onder andere iedere gemeente inzicht geven in het aantal meldingen en adviezen op wijkniveau, als mede informatie verstrekken over het aantal inwoners die betrokken zijn en welke functie de melders beoefenen.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	350	2.154	21	261	0
2022 JR				261	0
2023 BEGR			0	284	0

Risico's

Het risico is beperkt tot de financiële bijdrage aan de Stichting Veilig Thuis.

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen, formeel de Bedrijfsvoering Organisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN), is een Gemeenschappelijke Regeling van 18 gemeenten in de regio voor de uitvoering van het gemeentelijk doelgroepenvervoer. Doelgroepenvervoer is vervoer waar inwoners op grond van Wmo, Jeugdwet of Onderwijswetgeving aanspraak maken.

Doel van de Gemeenschappelijke Regeling is ontwikkeling en instandhouding van een hoogwaardig systeem van doelgroepenvervoer. Het vervoer wordt aangeboden onder de naam Avan.

Met de provincie Gelderland heeft de BVODRAN een samenwerkingsovereenkomst gesloten. In deze overeenkomst komen de provincie Gelderland en de BVODRAN overeen dat de vervoersorganisatie het aanvullend openbaar vervoer voor de provincie Gelderland uitvoert.

Zeggenschap

Namens de gemeente Rheden is één wethouder lid van het Bestuur. Alle gemeenten hebben één stem. Bij stemming wordt besloten op basis van gewone meerderheid. Er is voorzien in een gewogen op basis van inwonertal. Een gemeente kan hiervoor een schriftelijk verzoek indienen voorafgaand aan de betreffende bestuursvergadering.

Programmadoelstelling

Via onze deelname in de vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen leveren wij een bijdrage aan de programmadoelstelling "Wij bevorderen de zelfredzaamheid van inwoners in hun dagelijkse leven".

Ontwikkeling in 2024 en verder

Vanaf maart 2020 heeft de Corona-crisis een forse impact op het feitelijk gebruik van het vervoer. Naar verwachting zullen deze effecten voor een deel structureel merkbaar blijven.

In het Meerjaren Programma 2024-2026 BVO DRAN zijn naast corona-effecten, twee ontwikkelingen van belang:

- Zero emissie: binnen de BVO DRAN is de ambitie afgesproken dat binnen doelgroepenvervoer uiterlijk 1 januari 2028 sprake is van 100% zero emissie.
- Indexering vervoerskosten: mede door de ontwikkeling van de brandstofprijzen en de geprognosticeerde inflatie zal sprake zijn van een forse indexatie voor 2023 (en verder).

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	0	10.608	0	1.209	0
2022 JR	0	10.314	0	1.450	0
2023 BEGR	0	10.750	0	1.873	0
2024 BEGR	0	12.000	0	2.104	0

Risico’s

De meerjarenbegroting is aan fluctuaties onderhevig als gevolg van de prognoses van de vervoersomvang en de ontwikkeling van de brandstofprijzen en overige kosten die de indexering beïnvloeden. Dit heeft een direct effect op de hoogte van de gemeentelijk bijdrage.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) is per 1 april 2013 gestart. Gemeente Rheden heeft de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu (milieu-vth-taken) ondergebracht in ODRA. Doel van de samenwerking in deze regeling is kwaliteitsverbetering, het verhogen van de robuustheid en het efficiënter kunnen uitvoeren van deze grotendeels wettelijk voorgeschreven taken.

Zeggenschap gemeente

De portefeuillehouder is lid van het Algemeen Bestuur dat bestaat uit 11 personen. Van de 102 stemmen heeft Rheden 8 stemmen. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 5 leden. Eén lid vertegenwoordigt de gemeenten Doesburg, Renkum, Rheden en Rozendaal.

Programmadoelstelling

ODRA levert met name een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 2 Leefomgeving.

De beleidsvoornemens

Uitvoering geven aan de milieu-vth-taken door middel van een dienstverleningsovereenkomst en een jaarlijks uitvoeringsprogramma. ODRA draagt zo bij aan het behouden en verbeteren van een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving. Net als de gemeente is ODRA volop bezig met de implementatie van de Omgevingswet, waarbij ODRA een trekkersrol vervult voor regionale afstemming. ODRA verkent en versterkt verder haar rol in de energietransitie en circulaire economie. Rond toezicht en handhaving zet ODRA in op informatie- en datagericht werken. Met haar kennis van de Rhedense bedrijven draagt ODRA bij aan het tegengaan van ondermijning (Programma Bestuur en organisatie, thema Integrale veiligheid).

Naast het beleggen van de milieu-vth-taken verkennen we de mogelijkheden om milieu(beleids)advisering rond de thema's geluid, lucht, externe veiligheid etc. bij ODRA te beleggen en regionaal de milieusamenwerking te versterken. In de hele regio is het milieutaakveld kwetsbaar (vaak eenpitters) en hebben we allemaal te maken met de deregulering van de milieuregels met de Omgevingswet. Zo kunnen we bovendien de specialistische milieukennis bij ODRA (tbv de milieu-vth-taken) nog beter benutten en beleid en uitvoering beter op elkaar aan laten sluiten.

De begroting van ODRA is vanaf 2020 gebaseerd op beheerste outputfinanciering. Nadeel van een dergelijke financiering is de focus op het sec uitvoeren van producten en het halen van aantallen en daarmee niet per se opgavegericht. ODRA verkent komende jaren hoe ODRA beter kan aansluiten op de opgaven van de partners en beter kan sturen op landelijke, regionale en lokale milieudoelstellingen. Hiertoe werkt ODRA aan een meerjarenplan.

In 2022 heeft de Commissie Van Aartsen 10 aanbevelingen gedaan ter versterking van het landelijke milieu-vth-stelsel. Landelijk worden deze aanbevelingen uitgewerkt in het Interbestuurlijk programma Versterking VTH (2023-2024). Zomer 2023 zijn criteria vastgesteld voor robuuste omgevingsdiensten. Opvolging hiervan kan alleen met minder Gelderse omgevingsdiensten. ODRA voorziet bovendien vanuit de eigen praktijk niet robuust meer te zijn over 5-10 jaar, vooral vanwege de steeds complexere maatschappelijke opgaven en eisen aan de bedrijfsvoering. ODRA verkent daarom diverse toekomstscenario's, waaronder fusie met de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN). Verder kan de opvolging van de aanbevelingen van de Commissie Van Aartsen verstrekkende gevolgen hebben voor de financiering van de omgevingsdiensten (bv rechtstreeks vanuit het rijk).

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	950	6.446	64	550	0
2022 JR	809	5.826	53	558	0
2023 BEGR	745	5.446	0	675	0
2024 BEGR	706	5.083	0	646	0

Risico's

Outputfinanciering brengt een aantal (financiële) risico's met zich mee, we noemen de volgende:

- meer vraag door Rheden dan waar in de begroting van Rheden rekening mee is gehouden;
- minder vraag door andere partners dan waar in de begroting van ODRA rekening is gehouden. Wanneer de vraag sterk afneemt, kunnen waarschijnlijk niet alle vaste kosten worden gedekt en wordt van alle partners een aanvullende bijdrage gevraagd;
- met de invoering van de nieuwe Omgevingswet veranderen taken, verschuiven taken tussen ODRA, provincie en gemeenten. ODRA heeft voor deze veranderingen een conservatieve capaciteitinschatting meegenomen;
- ODRA heeft een lagere indexering (4%) begroot dan de verwachte CPB-index (bijna 10%). Het risico is echter dat de werkelijke prijsstijgingen hoger uitvallen. Met name de kosten van externe inhuur van medewerkers nemen toe vanwege schaarste van specialisten op de arbeidsmarkt.

Als Rheden hebben we wel instrumenten om goed te sturen op de vraag om meerwerk zoveel mogelijk te beperken. De ervaring is dat de fluctuatie in het vraaggestuurde deel van het werk van ODRA (vergunningen, klachten en advisering) door de jaren heen niet groot is. Daarnaast heeft ODRA afgelopen jaren laten zien goed te sturen op begroting en werkprogramma's en heeft ODRA een algemene reserve van 500K (raming eind 2023) om tegenvallers zelf op te vangen. ODRA heeft daarbij wel aangegeven dat gezien de geraamde omzet van ODRA in 2024 (ruim 24 miljoen) de algemene reserve te laag te achten voor een gezonde bedrijfsvoering. Onderzocht wordt wat een passende reserve is.

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Wij zetten ons in voor een gezonde, veilige en sociale samenleving. Wij betrekken daarbij partners zoals inwoners, ondernemers, instellingen en andere overheden. In partnerschap zien wij de sleutel voor ontwikkeling en vooruitgang. Steeds meer maatschappelijke vraagstukken vragen om een boven-lokale aanpak. Op veel terreinen werken wij samen met regionale partners.

Op 1 januari 2021 is, onder de naam Groene Metropoolregio, een versterkte regionale samenwerking van 18 gemeenten in werking getreden. Met een sterke profilering kan onze regio zich positioneren als de vijfde metropoolregio van ons land en krijgen wij meer toegang tot nationale en Europese programma's en budgetten.

De regio groeit snel. In maart 2020 is de Woondeal tot stand gekomen waarin is afgesproken dat de regio 50.000 – 60.000 woningen realiseert in de periode tot 2040. Substantiële woningbouw kan een sociaal economische impuls geven aan onze lokale samenleving en sluit aan bij de grote vraag naar (betaalbare) woningen. Met name waar dat gecombineerd kan worden met wijkverbetering of herbestemming van bedrijfslocaties bij vertrekkende industrie.
De centrale ambitie van de GMR is een 'kwalitatieve groei' dat wil zeggen een positieve ontwikkeling van de werkgelegenheid en woningmarkt voor onze inwoners met behoud van de voor

de regio typische balans tussen levendige stedelijkheid en een ontspannen leefkwaliteit.
In het visiedocument zijn de ambities van de Groene Metropoolregio vastgelegd. Deze ambities zijn vertaald naar een Agenda 2023-2026 vanuit vijf hoofdopgaves: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene Groei regio.

De Groene Metropoolregio werkt daarbij nauw samen met de regio Foodvalley hetgeen heeft geleid tot erkenning als novex-gebied. Daarnaast zijn de provincie, The Economic Board, de waterschappen en maatschappelijke partners nauw betrokken bij de hoofdopgaves en speerpunten daarbinnen.

De gemeente Rheden is een actief lid van de Groene Metropoolregio. Wij participeren op basis van de Regionale Agenda 2023-2024 in alle 5 hoofdopgaven.
In 2024 zal een nieuwe meerjarige Regionale Agenda worden opgesteld en voorgelegd aan de deelnemende gemeenten.
De GMR vraagt in haar begroting 2024, mede op basis van de Cao-afspraken en de hoge inflatie, een gemeentelijke bijdrage van € 421.406 (inclusief de bijdrage aan The Economic Board). In het licht van de grote maatschappelijke opgaven verwachten wij deze samenwerking op de opgaven ook na 2024 te continueren.

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Met de Gemeenschappelijk Regeling, (GR) beogen de samenwerkende gemeenten een goede uitgangspositie voor de regio te creëren waarbinnen gewerkt kan worden aan een verdere ontwikkeling van de regio. Hierbij geldt dat de stedelijk ontwikkeling in balans moet zijn met een goed leefklimaat.

Zeggenschap Gemeente

De Gemeenschappelijke Regeling betreft een regionale samenwerking op collegeniveau, dus zonder overdracht van raadbevoegdheden.

Binnen de Groene Metropool regio Arnhem Nijmegen worden vanuit 5 opgaven gewerkt vanuit vijf Bestuurlijke Opgave Teams (BOT) aan vijf verschillende en samenhangende opgaven. Aan een BOT wordt deelgenomen door de betrokken portefeuillehouder van elk deelnemend college.

Een netwerkdirectie van gemeentesecretarissen draagt zorg voor het ambtelijk opdrachtgeverschap en de capaciteit in de opgaven.

Programmadoelstelling

Het GO draagt bij aan de programmadoelstellingen van programma's Samenleving en Leefomgeving.

De beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De GR omvat regionale samenwerking op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling (waaronder wonen, landschap, verkeer en mobiliteit) en sociaaleconomische ontwikkeling (waaronder werkgelegenheid, bedrijvigheid, recreatie, toerisme, leefbaarheid en cultuur) op de schaal van de regio, waarbij integraliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit belangrijke uitgangspunten zijn.

De regio werkt hieraan vanuit vijf opgaven die in onderlinge samenhang tot uitvoer worden gebracht:

- de productieve regio (economie);
- de verbonden regio (mobiliteit);
- de groene regio (wonen en duurzame verstedelijking;
- de circulaire regio (Milieu en Duurzaamheid);
- de ontspannen regio (Cultuur & Toerisme).

De begroting 2024 houdt rekening met deelname van de gemeente Rheden aan alle vijf de opgaven.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	0	1.364	331	119	0
2022 JR	348	4.928	321	119	0
2023 BEGR	100	1.763	0	155	0
2024 BEGR				*421	0

*Vanaf 2024 vermelden we hier de totale bijdrage inclusief de bijdragen aan de opgaven (5,84 per inwoner). De bijdrage regiobureau bedraagt vanaf 2024 2,71 per inwoner. Voor The Economic Board is de bijdrage ongewijzigd, namelijk 1 euro per inwoner.

Risico's

Het risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage.

Gemeenschappelijke regeling Gelders Archief, Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het beheer van archiefbescheiden vindt normaliter plaats door de verschillende overheden zelf op grond van de Archiefwet 1995. De hoofdtaak van het Gelders Archief is het beheren van de archiefstukken en collecties van de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland. Het Gelders Archief draagt zorg voor het behoud van archieven van overheden en particulieren die voor blijvende bewaring in aanmerking komen. Dit is een wettelijke taak op basis van de Archiefwet 1995. Daarnaast maakt het Gelders Archief archieven toegankelijker en ontwikkelt onderwijsprogramma's.

Zeggenschap

Het algemeen bestuur bestaat uit 6 leden. De burgemeester van Renkum vertegenwoordigt in het algemeen bestuur de gemeenten Renkum, Rozendaal en Rheden.

Programmadoelstelling

Het Gelders Archief draagt bij aan de programmadoelstellingen van programma bestuur en organisatie.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	254	20.330	-114	240	0
2022 JR	463	20.372	208	246	0
2023 BEGR	463	19.290	0	248	0
2024 BEGR	463	18.792	0	262	0

Risico's

De deelneming aan het Gelders Archief is beperkt tot een lumpsumverdeling. De lumpsum bijdrage is gebaseerd op de werkelijk in te brengen dossiers gegenereerd vanuit de gemeentelijke organisatie. Voorheen was de lumpsumbijdrage gebaseerd op de oorspronkelijk ingebrachte dossiers in strekkende meters.

De Connectie

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De gemeente Rheden heeft in 2017 een groot deel van haar bedrijfsvoeringstaken ondergebracht in De Connectie. In de bedrijfsvoering organisatie De Connectie werken de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden samen op het gebied van bedrijfsvoering.

Zeggenschap

De gemeente Rheden wordt in het bestuur vertegenwoordigd door de portefeuillehouder bedrijfsvoering.

Programmadoelstelling

De Connectie draagt bij aan de doelen benoemd in Paragraaf E. Bedrijfsvoering en Programma 3 Bestuur & Organisatie.

De beleidsvoornemens

De uitgangspunten van de dienstverlening van De Connectie zijn de vijf K's: kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid, kansen en klant.

De Connectie denkt en werkt vanuit de klant en zet de klant altijd centraal. De Connectie levert producten en diensten tegen een gezamenlijk afgesproken kwaliteit. De Connectie investeert in medewerkers en biedt hen kansen zich te ontwikkelen. De Connectie kent de trends en ontwikkelingen, speelt daarop in en vertaalt deze in samenwerking met de klant naar haar bedrijfsvoering. Hierdoor zijn partners in staat om zich volledig te richten op hun inwoners, bedrijven en toeristen. Ze zijn daardoor minder kwetsbaar. Door producten en diensten te harmoniseren en te digitaliseren werkt De Connectie efficiënter. Dit leidt ertoe dat de kosten voor de partners omlaaggaan.

De Connectie ontwikkelt zich naar een flexibele, open en daadkrachtige organisatie die zich makkelijk aanpast aan nieuwe ontwikkelingen. De beleidsvoornemens zijn concreet gemaakt via een tweetal programmalijnen:

- Bedrijfsvoering gemeenten.
  De Connectie wil zich onderscheiden in de dienstverlening aan aangesloten gemeenten. Dit betekent dat ze uitstekende vakinhoudelijke kennis heeft en een kwalitatief hoogstaande partner in de bedrijfsvoering van de gemeenten wil zijn.
- Belastingen gemeenten
  We zorgen voor een van een zo volledig mogelijke belastingopbrengst middels een zo goed mogelijke dienstverlening en tegen zo laag mogelijke kosten. De Connectie wil minimaal een servicegerichte organisatie worden. De afdeling belastingen is servicegericht wanneer we in staat zijn om behoeften, wensen en verwachtingen van klanten te vertalen naar succesvolle producten, diensten en dienstverlening.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	58	36.362	76	7.364	0
2022 JR	1.884	37.850	421	7.253	0
2023 BEGR	1.484	30.004	0	9.149	0
2024 BEGR	1.919	25.219	0	8.605	0

Risico’s

De Connectie onderschrijft de principes van het risico-gestuurd werken. Dit houdt in dat risico’s gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat beheersmaatregelen worden genomen om de risico’s te beheersen. Zij ontwikkelt het risicomanagement continu, door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en anderzijds door het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement. Dit gebeurt vanuit zowel het perspectief van onze organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van informatieveiligheid en business continuïteit.

De belangrijkste financiële risico's zoals aangedragen door de Connectie zijn:

- De Connectie is afhankelijk van (duurdere) inhuur voor het continueren van de dienstverlening (risico 3). Er wordt rekening gehouden met een inhuur van 1,1% (begroot), de realisatie over 2022 was echter 25,1% (pagina 15 van de jaarstukken 2022). Dit is niet alleen duurder, het maakt het opbouwen en vasthouden van kennis ook lastiger. Helaas is dit, zeker binnen de overheidsector, een landelijke ontwikkeling.
- Tevens een landelijke ontwikkeling is de toename in het aantal No-Cure-No-Pay bezwaren (risico 8). De afhandeling van deze bezwaren is een aanzienlijke kostenpost.
- Er blijft sprake van een toenemende dreiging op het gebied van Informatieveiligheid en privacy (risico 10). De budgetten zijn de afgelopen jaren opgehoogd om deze gevaren voor mogelijk te beheersen.

Deze en andere risico's zijn beschreven in hoofdstuk 4 van de meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 van de Connectie (pagina 21-25). Net als andere verbonden partijen heeft de Connectie een beperkt eigen risicovermogen en nemen houden wordt, indien nodig, naar rato een beroep gedaan om het risicovermogen van de 3 deelnemende gemeenten.

Euregio Rijn-Waal

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Euregio werkt sinds 1958 aan de opbouw en versterking van grensoverschrijdende structuren. De Euregio is een openbaar lichaam naar buitenlands (Duits) recht en bestaat uit ca. 55 leden (voornamelijk gemeenten).

Zeggenschap

De Euregioraad bestaat uit ca. 136 leden, die tenminste twee keer per jaar bijeenkomen. Rheden heeft drie vertegenwoordigers in de Euregioraad. De mate van zeggenschap is gering. Het dagelijks bestuur is in 2019 uitgebreid van zeven naar acht leden. Ter voorbereiding van de raadsbesluiten zijn er drie commissies ingesteld:

- Commissie voor Grensoverschrijdende Verstandhouding
- Commissie voor Economische Aangelegenheden
- Commissie voor Financiën en Projecten

Een specifieke financiële controlecommissie controleert de jaarrekening.

Programmadoelstelling

De deelname aan de Euregio Rijn-Waal levert voornamelijk een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma's Samenleving en Leefomgeving.

Beleidsvoornemens

Gelet op de wijze waarop de Euregio Rijn/Waal het openbaar belang behartigt, is er voor de gemeente geen reden om het beleid te wijzigen.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	1.750	3.338	-12	11	0
2022 JR	1.747	2.920	-3	11	0

Risico’s

Het risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Den Haag

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat

alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De gemeente Rheden heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op aandelen die de gemeente bezit.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de BNG (in 2013 en navolgende jaren) geformuleerd. De omvang van het stemrecht in de BNG biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

Wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente Rheden in de aandeelhoudersvergadering. Het percentage aandelen van de gemeente Rheden is 0,336%. De zeggenschap is dus uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

De BNG levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 3 Bestuur & organisatie.

Beleidsvoornemens

Behoud van het aandelenbezit BNG, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om gezamenlijk de financiering van de publieke taak zo efficiënt mogelijk te organiseren. Expertise op dit vlak ligt bij de BNG. Daarnaast ontvangt de gemeente Rheden dividend uit het aandelenbezit.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	5.062	143.995	236.000	0	426
2022 JR	4.615	107.459	300.000	0	467

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

Risico’s

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico’s opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit BNG door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.
Bij de samenstelling van de begroting 2024-2027 was het nog niet duidelijk of de verwachte dividendopbrengst over het jaar 2023 positief of negatief dient te worden bijgesteld.

Alliander N.V.

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Netwerkbedrijf Alliander beheert regionale energienetwerken en levert netwerk gerelateerde diensten op het gebied van complexe energie-infrastructuren en de openbare ruimte.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de Alliander geformuleerd; er is sprake van participatie op basis van een historisch gegroeide situatie. De omvang van het stemrecht in de Alliander biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

De gemeente heeft stemrecht via het platvorm Nuval namens de deelnemende gemeenten. Het percentage aandelen dat de gemeente Rheden heeft is 0,043%. Zeggenschap is uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

Alliander levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 3 Bestuur & organisatie.

Beleidsvoornemens

Het beleidsvoornemen is behoud van het aandelenbezit, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om invloed te houden op de wijze waarop Alliander haar diensten levert.

De gemeente Rheden ontvangt dividend uit het aandelenbezit. De huidige aandelen Alliander zijn voor € 184.560 op de balans gewaardeerd (verkrijgingswaarde).

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	4.470.000	5.739.000	242.000	0	37
2022 JR	4.570.000	6.122.000	198.000	0	30

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

Risico’s

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico’s opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit Alliander door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering (184.560) op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de

begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.

G. Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft inzicht in het grondbeleid en de doelstellingen die worden nagestreefd. Tevens wordt in deze paragraaf de financiële positie van de grondexploitatie uiteengezet. Deze paragraaf kent de volgende indeling:

- wettelijke eisen en informatievoorziening;
- uitgangspunten grondbeleid;
- financiële uitgangspunten grondexploitatie;
- resultaten grondexploitatie (o.a. ontwikkeling reserve risicobuffer);
- risico's.

In de paragraaf grondbeleid wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de begroting 2024 in vergelijking met de prognoses volgens de overeenkomstige paragraaf in de laatste jaarrekening.

Wettelijke eisen en informatievoorziening

De verslagleggingsvoorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording: BBV) vragen om transparantie in het grondbeleid voor de raad. In de eerste plaats vanwege de grote financiële belangen en risico's die inherent zijn aan de grondexploitatie. In de tweede plaats zal de relatie van de doelstellingen van het grondbeleid met de doelen in het programmaplan dienen te worden gelegd.
In de financiële verordening gemeente Rheden zijn bepalingen opgenomen inzake het grondbeleid. De verordening voorziet in een vierjaarlijkse actualisatie van het grondbeleid in de vorm van een nota grondbeleid. In de raadsvergadering van januari 2020 heeft de raad ingestemd met de beleidsnota grondbeleid 2020. In deze beleidsnota zijn de uitgangspunten voor begroting en realisatie van het grondbeleid en de grondexploitatie uitgewerkt.

Uitgangspunten grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is geen doel op zich, maar dient primair om andere beleidsdoelen te realiseren. Via het strategisch grondbeleid kan worden gestuurd op gewenste ontwikkelingen en kan regie worden behouden over nieuwe ontwikkelingen en zaken die niet door de markt worden opgepakt. De instrumenten van de Wet ruimtelijke ordening en het grondexploitatieplan zijn hierbij een hulpmiddel. De structuurvisie bepaalt primair waar grondbeleid zal worden ingezet om gewenste ontwikkelingen te initiëren. De doelstellingen c.q. uitgangspunten van de woonvisie zijn eveneens leidend voor het te voeren grondbeleid en ook bij het actualiseren van de bestemmingsplannen worden keuzen mede bepaald door het te voeren grondbeleid.
Vanuit de verschillende beleidsvelden is de noodzaak voor een actieve rol van de gemeente bij de ontwikkeling van gronden niet groot.
Op basis hiervan is het grondbeleid zoals verwoord in de nota grondbeleid 2020 gehandhaafd gebleven. Dit betekent: primair wordt gekozen voor een faciliterend grondbeleid, waarbij gemeentelijke sturing via het ruimtelijk beleid wordt vormgegeven. De gemeente is terughoudend ten aanzien van actief grondbeleid.

De volgende uitgangspunten vormen in de gemeente Rheden de basis voor het strategisch grondbeleid:

1. De structuurvisie dient als input voor het strategisch grondbeleid;
2. Daar waar marktontwikkelingen aansluiten bij het gemeentelijke beleid is geen gemeentelijke interventie in de vorm van actief grondbeleid nodig;
3. Het grondbeleid ondersteunt het ruimtelijk beleid en daarmee een aantal maatregelen die ruimtelijk, functioneel en financieel met elkaar samenhangen;
4. Voor een goede regievoering is een zekere mate van grondbezit noodzakelijk;

5. Het grondbeleid wordt uitgevoerd via een zelfvoorzienende grondexploitatie.

Op basis van deze uitgangspunten wordt een keuze gemaakt voor een actief dan wel passief grondbeleid of een vorm van publiekrechtelijke samenwerking. Het grondbeleid zal op basis van de nieuw te maken structuurvisies nader geconcretiseerd worden in een uitvoeringsprogramma. Voor de kern Rheden is dit uitvoeringsprogramma inmiddels vastgesteld door de raad. In de nota grondbeleid is een programmatische vertaling opgenomen.

Financiële uitgangspunten grondexploitatie

Financiële kaders

In de Nota Grondbeleid 2020 zijn de financiële uitgangspunten van de grondexploitatie opgenomen. Een belangrijk uitgangspunt is dat de grondexploitatie zelfvoorzienend moet zijn. Voor het geval de grondexploitatie verliesgevend is, dat wil zeggen op het moment dat toekomstige verliezen niet meer gedekt kunnen worden uit de exploitatieoverschotten worden de plannen versoberd of het programma (ambitieniveau) neerwaarts bijgesteld.

Voor het opvangen van macro-economische ontwikkelingen voor het bestaande beleid, alsmede voor de ontwikkelingen van toekomstige plannen komen de verwachte winsten sinds 2010 ten gunste of ten laste van de bestemmingsreserve Risicobuffer Grondexploitaties.
Op termijn dient de omvang van deze reserve zodanig te zijn dat nieuwe verliesgevende plannen hieruit gedekt kunnen worden.

Financiële uitgangspunten prognoses

Naast de bovengenoemde financiële kaders zijn in de beleidsnota grondbeleid Rheden 2020 de volgende financiële uitgangspunten opgenomen, die bepalend zijn voor de financiële prognoses in de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027:

- Twee keer per jaar wordt per complex een actualisatie opgesteld van de te verwachten inkomsten en uitgaven (exploitatie opzet). Hierbij worden voor de bepaling van de hoeveelheden en prijzen de uitgangspunten gehanteerd, zoals deze zijn vastgelegd in de beleidsnota grondbeleid;
- Overeenkomstig de beleidsnota grondbeleid en de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling worden de volgende uitgangspunten gekozen inzake de verantwoording van de toekomstige resultaten:
  - Voor de verliesgevende deelcomplexen wordt een voorziening gevormd ter hoogte van het verwachte verlies, op het moment dat het verlies zichtbaar wordt (voorzichtigheidsprincipe). De voorziening wordt gevormd op het moment dat een (deel)complex in exploitatie wordt genomen. Met het bestuurlijk vaststellen van het te realiseren plan wordt ook het financieel kader vastgesteld. Met dit uitgangspunt voor het in exploitatie nemen van een complex wordt een reëel beeld gegeven van het te verwachten exploitatieresultaat en de noodzakelijke hoogte van de voorziening voor verliesgevende complexen;
  - Voor de winstgevende deelcomplexen gelden de regels vanuit de BBV-commissie inzake tussentijdse winstneming. De commissie stelt dat het verantwoorden van tussentijdse winstneming een verplichting is die voortvloeit uit het realisatiebeginsel en geen keuze. Naast het realisatiebeginsel gelden als belangrijke uitgangspunten het voorzichtigheidsbeginsel en het toerekeningsbeginsel. Voor het bepalen van de tussentijdse winstneming geldt de zogenaamde POC (percentage of completion) – methode. In de praktijk betekent de POC – methode dat de tussentijdse winstneming wordt berekend op basis van de kosten en opbrengsten die zijn gerealiseerd per grondexploitatie. De genomen winst wordt gestort in de Risicobuffer Grondexploitaties.
  - Vanuit de grondexploitatie worden de kosten van het gemeentelijk personeel gedekt, waarbij de bijdrage vanuit de grondexploitatie aan het concern is gebaseerd op de omvang

van de ontwikkelingen in de grondexploitatie. Uitgangspunt hierbij is dat alle personele kosten gedekt worden voor zover deze zijn toe te rekenen aan de grondexploitatie.

Resultaten grondexploitatie

In dit onderdeel wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de begroting 2024 in vergelijking met de financiële situatie zoals vastgelegd in de laatste jaarrekening. Indien aan de orde worden de belangrijkste verschillen nader verklaard.

Resultaatverwachting grondexploitatie

De grondexploitatie is opgebouwd uit een aantal complexen. Voor deze complexen wordt 2 keer per jaar op basis van de uitgangspunten van de vastgestelde bestemmingsplannen een prognose gemaakt van de te verwachten resultaten. De frequente actualisatie van de exploitatieopzetten waarborgt een continu inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie. In het onderstaande overzicht blijkt welke resultaten worden verwacht van de 'lopende' complexen, volgens de meest recente prognose. Deze resultaten zijn op basis van de contante waarde. Dit op grond van het uitgangspunt in de beleidsnota grondbeleid Rheden.

- Saldo contante waarde: saldo eindwaarde uitgedrukt in de geldwaarde van vandaag (of een ander nader aan te geven datum);
- Saldo eindwaarde: saldo van kosten en opbrengsten op einddatum van de exploitatie, rekening houdend met alle rentekosten en -opbrengsten en kosten- en opbrengstenstijgingen gedurende de looptijd van het project.

Op grond van de gewijzigde BBV mogen de NIEGG met ingang van 1 januari 2016 geen deel meer uitmaken van de grondexploitatie. Deze worden verantwoord onder de materiële vaste activa op de balans.

IJsseldistrict
Op 27 juni 2023 is de grondexploitatie voor het IJsseldistrict vastgesteld. Van daaruit zijn de volgende beslispunten genomen:

1. Instemmen met het vaststellen van het ontwikkelplan IJssel District en de grondexploitatie plangebied IJssel District.
2. Voor de grondexploitatie IJssel District een verliesvoorziening vast te stellen ter grootte van het in de grondexploitatie geprognosticeerde resultaat op eindwaarde, van - € 2.780.000, die ten laste komt van de algemene reserve.
3. Openen van de grondexploitatie IJssel District.

Het resultaat van deze grondexploitatie is in onderstaand schema opgenomen. Bij actualisatie van de grondexploitatie en vaststelling van de jaarrekening 2022 was deze grondexploitatie nog niet opgenomen.

Tabel: Prognose resultaten grondexploitatie

Complex (bedragen x € 1; + = winst; - = verlies)	Prognose Begroting 2024 Eindwaarde	Prognose Begroting 2024 CW	Prognose Jaarrekening CW 2022	Resultaat-ontwikkeling Contante Waarde
Dr. Visserstraat	-46.737	-46.525	-46.525	0
Vitatron	-132.917	-132.316	-132.316	0
IJssel District	- 2.780.000	- 2.281.000	0	- 2.281.000
Totaal verliesgev.	-2.959.654	- 2.459.841	-178.841	- 2.281.000
Totaal	**-2.959.654**	**- 2.459.841**	**-178.841**	**- 2.281.000**
Voorziening verliesgevende complexen 1)	2.959.654			

1) Saldo verliesgevende complexen op eindwaarde wordt afgedekt door een voorziening.

Algemene toelichting
De toelichting op de resultaatontwikkeling vindt zoals hierboven aangegeven plaats op de contante waarde. Uit het bovengenoemd overzicht op contante waarde blijkt dat volgens de begroting een totaal resultaat op de lopende complexen wordt verwacht van -/- € 2.459.841. Het totaalsaldo op eindwaarde is € 2.959.654 negatief, waarbij opgemerkt dat het totaalbedrag voor verliesgevende complexen wordt afgedekt door de voorziening verliesgevende complexen grondexploitatie.

Waarschijnlijk worden de grondexploitaties Dr. Visserstraat en Vitatron per 31 december 2023 (bij vaststelling van de geactualiseerde grondexploitaties) afgesloten.

Ontwikkeling reserve risicobuffer grondexploitaties

De bufferreserve is in 2010 ingesteld en had per 1-1-2022 een positief saldo van € 660.222. Er is geen sprake van tussentijdse winstnemingen. Ten behoeve van de implementatie van de Omgevingswet is in totaal € 1.067.000,- onttrokken aan de reserve risicobuffer grondexploitaties, waarvan € 378.585 in 2022.

Door onttrekkingen en toevoegingen is het saldo per 1-1-2023 van de risicobuffer € 273.207.

Tabel: Ontwikkeling reserve risicobuffer grondexploitaties

Risicobuffer (bedragen x € 1)	
Saldo 1-1-2022	660.222
Dotaties 2022	0
Onttrekkingen 2022	-387.015
Saldo per 31-12-2022	273.207

De hoogte van de reserve is relatief gering. Het is van belang om in komende jaren waar mogelijk deze reserve weer op te hogen en daarmee een substantiële buffer te creëren voor het opvangen van kosten gerelateerd aan grondexploitatie zonder een beroep te hoeven doen op de algemene reserve.

Winstgevende en verliesgevende grondexploitatie

De verwachte resultaten zijn in zijn geheel en per complex uiteengezet. Hierbij is sprake van zowel winstgevende als verliesgevende complexen. Dit op basis van de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling.

Voor alle verliesgevende deelcomplexen die in exploitatie zijn genomen zijn voorzieningen gevormd. Uit onderstaand overzicht blijkt dat voor de verliesgevende complexen in exploitatie een totaal verlies wordt verwacht van € 2.959.653. Voor dit bedrag is een voorziening gevormd conform de voorschriften uit de BBV. Er zijn geen winstgevende complexen.

Tabel: Winstgevende en verliesgevende complexen

Jaar	Deelcomplex	Verwacht resultaat
	Winstgevende complexen	
	Verliesgevende complexen in exploitatie	€ 2.959.653

Risico's grondexploitatie

Exploitatie van bouwgrond gaat per definitie gepaard met risico's. De volgende risico's kunnen worden genoemd:

- nationale en regionale marktomstandigheden betreffende woningbouw en bedrijventerreinen;
- (verwachte) overheidsmaatregelen (zoals milieuvoorschriften, ruimtelijke ordening, subsidiemogelijkheden);
- prijsontwikkeling in onder andere de bouwsector;
- procedures die moeten worden doorlopen en de resulterende (mogelijk lange) doorlooptijd;
- claimgevoeligheid (onder andere planschade);
- algemene economische ontwikkeling;
- invloed van provincie en rijksoverheid op gewenste woningbouwprogramma's en uitgifte van bedrijventerreinen.

Binnen bepaalde marges zijn de risico's beheersbaar. Inherent aan een bouwgrondexploitatie is altijd het meerjarig karakter. Om dit proces goed te kunnen beheersen is het noodzakelijk voortdurend inzicht te hebben in de ontwikkeling van baten en lasten.

Op grond van een analyse van de risico's zijn de volgende verhoogde risico's te benoemen:

- Als algemeen risico kan worden vermeld dat er tussentijds als gevolg van (inspraak) procedures, wetswijzigingen e.d. plannen inhoudelijk aangepast zullen moeten worden. De financiële effecten hiervan kunnen een negatieve invloed hebben op de zelfvoorzienendheid van de grondexploitatie.
- Wanneer de niet in exploitatie genomen gronden in exploitatie genomen worden kunnen deze verliesgevend zijn. Op dat moment zal een extra voorziening getroffen dienen te worden. Dit hangt af van de uiteindelijke plannen voor deze gronden.

Tenslotte is per 1 januari 2016 de VPB-plicht voor overheidsbedrijven ingevoerd. Dit houdt in dat concurrerende en/of op winst gerichte ondernemingsactiviteiten van overheden vanaf 1 januari 2016 voortaan belastingplichtig kunnen zijn. Hieronder vallen ook de grondexploitaties. In de loop van 2023 wordt getoetst of het totaal van de grondexploitaties van de gemeente Rheden als een (winstgevende) onderneming kan worden gezien. Naar verwachting zal er geen sprake zijn van een VPB-plicht.

H. Openbaarheidsparagraaf

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)

De openbaarheidsparagraaf is een nieuwe verplichte paragraaf in de jaarstukken 2022. De verplichting komt voort uit artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) dat bepaalt dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting en verantwoording aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Met de verplichte openbaarheidsparagraaf wordt beoogd om een impuls te geven aan de actieve openbaarheid. In deze paragraaf geven wij u inzicht in de voortgang op de beleidsvoornemens en rapporteren wij over de openbaarmaking.

Digitaal Rheden

Nieuwe wet- en regelgeving maar ook de digitalisering van de samenleving dwingt ons om verder te digitaliseren. Zo wordt digitaal werken de norm bij in gebruikname van ons nieuwe gemeentehuis. De implementatie van de Wet open overheid is een belangrijk onderdeel van het Programma Digitaal Rheden, een meerjarig programma waar we in 2022 mee zijn gestart. Meer informatie over Digitaal Rheden leest u terug in de paragraaf Bedrijfsvoering.

De Woo

De Wet open overheid is op 1 mei 2022 inwerking getreden. Het doel van de Woo is een transparante overheid. Enerzijds wordt dit bereikt door de passieve openbaarmaking, welke ook al onder de voorganger de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) van toepassing was. Daarmee kan een burger een verzoek tot openbaarmaking van informatie doen.

De Woo voegt daar de actieve openbaarmakingsplicht aan toe. De gemeente krijgt de verplichting om documenten uit elf informatiecategorieën uit eigen beweging openbaar te maken. De invoering van de Woo is gefaseerd, waarbij de actieve openbaarmakingsplicht op een nader bekend te maken tijdstip in delen zal worden ingevoerd. Als eerste zal een start zal worden gemaakt informatie die relatief eenvoudig openbaar te maken is.

Daarnaast eist de Woo dat de informatiehuishouding van de gemeente op orde is. Informatie moet beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren zijn.

Stand van zaken

De projectgroep Implementatie Woo, op dit moment bestaande uit zeven projectleden en een projectleider, is in 2021 gestart. De ervaringen die wij in 2022 hebben opgedaan nemen wij mee richting 2023 en zijn input voor de programmabegroting 2023-2026. We hebben een inventarisatie gemaakt van de behoefte aan anonimiseringssoftware binnen Rheden, waarna is besloten tot aanschaf. Met deze software kunnen documenten makkelijk en snel worden geanonimiseerd: dit is noodzakelijk wanneer het om grote aantallen documenten gaat die vanwege de actieve openbaarmakingsplicht geanonimiseerd gepubliceerd moeten worden.

De aanschaf van de anonimiseringssoftware wordt in samenspraak gedaan met de gemeente Arnhem, de gemeente Renkum en De Connectie in het kader van de harmonisatie. De Connectie is sowieso een belangrijke partner in de implementatie van de Woo, aangezien zij verantwoordelijk

zijn voor het beheer van veel ICT-toepassingen binnen Rheden. Er wordt structureel overleg gevoerd en over en weer informatie gedeeld.

Door de projectgroep is een impactanalyse van de Woo opgesteld, waar een beeld wordt geschetst van de omvang van de opdracht om de Woo binnen onze organisatie te implementeren. Er worden stappen gezet om de behandeling van Woo-verzoeken efficienter en meer gecentraliseerd in te richten. Zo zal een Woo-coordinator worden aangesteld die verantwoordelijk is voor de het binnen de organisatie verdelen en behandelen van de ontvangen Woo-verzoeken.

De activiteiten die moeten worden uitgevoerd om aan de verplichtingen van de Woo te kunnen voldoen zijn (voor zo ver op dit moment mogelijk) in beeld gebracht. Daarbij is een planning opgesteld voor in ieder geval tot in 2024. Hoe meer informatie over de manier van implementatie door gemeenten en de benodigde -toepassingen vanuit het Rijk beschikbaar komt, hoe beter de projectgroep in beeld kan brengen welke activiteiten binnen Rheden uitgevoerd dienen te worden.

Een groot deel van de WOO verzoeken werd via de website Rheden.nl ingediend en ook digitaal afgehandeld. In 2022 ontving de gemeente 25 Woo-verzoeken (met ingang van mei). Via de website officielebekendmakingen.nl en de website Rheden.nl worden bepaalde documenten van de raad en het college al actief openbaar gemaakt. Zo kan ervaring worden opgedaan en gebruikt voor komst van de actieve openbaarmakingsplicht.

De Woo koppelt de plicht tot actieve openbaarmaking aan de beschikbaarheid van het Platform Open OverheidsInformatie (PLOOI), een centrale voorziening ontwikkeld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken. PLOOI was bij inwerkingtreding van de WOO niet gereed, waarmee de plicht tot actieve openbaarmaking is opgeschort totdat deze voorziening beschikbaar komt. Eind 2022 werd echter duidelijk dat PLOOI wordt stopgezet vanwege de te grote complexiteit en dat er een nieuwe voorziening zal worden ontwikkeld.

KOOP heeft van het ministerie de opdracht gekregen om de Woo-index en de zoekfunctie te realiseren. De Woo-index verwijst naar documentcollecties die al elders door bestuursorganen op internet zijn gepubliceerd en de zoekfunctie maakt de documenten in deze collecties centraal doorzoekbaar.

Dit betekent dus dat alle overheidsorganen voor de in de Woo benoemde informatiecategorieën (die niet reeds via andere kanalen worden gepubliceerd) een online locatie in moeten gaan richten waar zij de betreffende informatie kunnen publiceren en via PLOOI kunnen ontsluiten. De eerste stap bestaat nog altijd uit het concreet maken van de informatiecategorieën uit de wet: om welke documenten gaat het precies en in het kader van welke werkprocessen worden die documenten ontvangen of opgemaakt. De projectgroep is hiermee aan de slag gegaan.

Op dit moment worden de Woo-verzoeken zelf en documenten uit de overige informatiecategoriëen in Rheden nog niet actief openbaar gemaakt totdat de nieuwe voorziening beschikbaar is. De documenten waar middels een Woo-verzoek om is verzocht zijn wel gepubliceerd op onze website en daarmee voor iedereen openbaar.

Financiële begroting

Inleiding

Naast de beleidsvoornemens en de hierbij behorende financiële middelen die opgenomen zijn in de programma’s en paragrafen bevat deze begroting ook een financiële begroting. In dit hoofdstuk is de financiële begroting 2024 opgenomen conform de eisen die het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) hieraan stelt.

In het onderdeel 'Financieel meerjarig perspectief' zijn de uitgangspunten voor deze begroting opgenomen, het totaaloverzicht van de baten en de lasten, de incidentele baten en lasten en de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

In het onderdeel van 'Financiële positie' is de geprognosticeerde balans opgenomen, het verwachte verloop van de activa, de financiering en een beknopt overzicht van de reserves en voorzieningen.

Financieel meerjarig perspectief

In het onderdeel financieel meerjarig perspectief worden de uitgangspunten en de voorgeschreven verplichte overzichten zoals de recapitulatiestaat, de incidentele baten en lasten en de structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves beschreven.

Uitgangspunten meerjarig perspectief 2024-2027

In deze begroting zijn de financiële uitgangspunten gehanteerd zoals vastgesteld bij de Kadernota 2024. Deze uitgangspunten zijn bepalend voor het ramen van de baten en lasten en daarmee het begrotingsresultaat en het resultaat van de meerjarenraming.

Financieel beleid

De begroting 2024 is opgebouwd vanuit het bestaande, door de Raad geaccordeerde, beleid. Voor nieuw beleid geldt het uitgangspunt van de integrale afweging, waarbij de Raad, gegeven het zijn toekomende budgetrecht, de besluiten neemt en daarmee de nieuwe middelen beschikbaar stelt.

Lokale heffingen

De jaarlijkse vaststelling van de tarieven, zoals deze in de begroting worden verwerkt, is gebaseerd op het door de Raad vastgestelde tarievenbeleid en hieraan ten grondslag liggende consistente en objectieve uitgangspunten. Voor diverse lokale heffingen gelden wettelijke voorschriften, zoals ter zake van retributies waarvoor geldt dat de opbrengst maximaal 100% van de kosten mag bedragen.

Voor de afvalstoffenheffing en het rioolrecht gelden kostendekkende tarieven.

Voor de opbrengst vanuit de onroerende zaakbelastingen (OZB) wordt ook uitgegaan van een stijging met het inflatiepercentage van 3%. De relatieve stijging van de tarieven wordt nader toegelicht in de paragraaf Lokale heffingen.

Leges

De leges worden in de begroting geraamd op basis van het verwacht aantal verstrekkingen en de tarieven overeenkomstig de geldende verordening. Op basis van de begrote lasten over 2024 worden in het najaar van 2023 de nieuwe kostendekkende tarieven berekend en in een wijziging van de legesverordening aan de raad ter vaststelling voorgelegd.

Algemene uitkering

De berekening van de algemene uitkering voor de begroting en meerjarenraming is gebaseerd op de meicirculaire 2023. In de verwerking van de algemene uitkering zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Voor de jaren 2024 tot en met 2027 worden de accrespercentages van de meicirculaire 2023 verwerkt;
- Voor de raming van de algemene uitkering over het begrotingsjaar 2024 worden de verdeeleenheden, van waaruit de algemene uitkering wordt berekend bij het opstellen van de begroting, geactualiseerd;
- De algemene uitkering is als bate opgenomen onder Algemene dekkingsmiddelen.

Loon- en prijsontwikkelingen

In de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027 worden de loon- en prijsontwikkelingen aangehouden zoals deze door het Centraal Planbureau worden geraamd. In de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027 zijn stelposten gereserveerd om de verwachte loon en prijsstijgingen op te vangen.

Financieringskosten (rentekosten)

De financieringskosten worden in de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027 opgenomen op basis van een geactualiseerde middellange financieringsprognose. Hierbij is de financieringspositie van de gemeente her berekend en over het overschot c.q. tekort rente gecalculeerd.

In de begroting 2024 is voor het financieringstekort een rentekostenvoet gehanteerd van 3% voor zover deze de kasgeldlimiet overschrijdt. Tot de kasgeldlimiet geldt een rentepercentage van 2%. Voor de rentelasten die bij derden in rekening worden gebracht en die onderdeel uitmaken van de kostprijsberekening van de in het verleden gedane investeringen - gelden de destijds vastgestelde rentepercentages.

Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten worden berekend naar gelang de economische levensduur van het betreffende activum. Hierbij worden de afschrijvingstermijnen gehanteerd, zoals opgenomen in bijlage 1 van de financiële verordening gemeente Rheden 2019. Met het vaststellen van de programmabegroting 2024 stelt de Raad overeenkomstig het bepaalde in de Financiële verordening gemeente Rheden de middelen beschikbaar voor de uitvoering van het investeringsprogramma (investeringslijst 2024-2027) door het college.

Personeelskosten (salariskosten)

De salariskosten zijn in de begroting 2024 geraamd op de toegestane formatieomvang en de hierbij behorende loonkosten van de personeelsleden op basis van de huidige cao afspraken met daarbij een inschatting van een CAO-stijging in 2024.

Rentebeleid reserves en voorzieningen

In de begroting 2024 zullen de ‘rentekosten reserves en voorzieningen’ worden verwerkt overeenkomstig het huidige rentebeleid, zoals dat is verwoord in de nota weerstandsvermogen.

Subsidieverstrekkingen

De hoogte van de subsidieverstrekkingen worden gebaseerd op de van toepassing zijnde subsidieverordeningen en, voor zover hier sprake van is, subsidiecontracten. Indien in deze een indexering is voorzien, geldt voor het jaar 2024 een stijging van maximaal het verwachte inflatiepercentage van 3,0%. Indien een indexering niet is voorzien geldt de nullijn.

Grondexploitatie

De uitgangspunten die bepalend zijn voor de financiële prognoses in de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027 zijn opgenomen in de Nota Grondbeleid 2020 gemeente Rheden.

Opbrengst huur en pacht

De opbrengsten van de huur en de pacht worden begroot op basis van de hieraan ten grondslag liggende contracten.

Autonome kostenontwikkeling en budgetaanpassingen op bestaand beleid

Ten aanzien van het opstellen van de begroting 2024 en de budgetaanpassingen ten opzichte van de begroting 2023 gelden de begrotingsrichtlijnen. Deze luiden voor het begrotingsjaar 2024 als volgt:

- Voor elke budgetverhoging geldt dat sprake moet zijn van uitvoering van bestaand beleid en dat in voldoende mate moet worden aangegeven welke oorzaken ten grondslag liggen aan de budgetverhoging;
- Het betreffende budget waarover de budgetverhoging wordt aangevraagd, dient in voldoende mate te zijn onderbouwd in aantallen en prijzen;
- Bij elke budgetverhoging dient te worden aangegeven in hoeverre een budgetverhoging noodzakelijk is en in hoeverre bijsturingmaatregelen een budgetverhoging kunnen voorkomen.

Kosten Regionale samenwerking

De kosten als gevolg van de regionale samenwerking worden in de begroting opgenomen.

Recapitulatiestaat

De recapitulatiestaat, zoals hieronder weergegeven, geeft inzicht in de baten en lasten en toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma voor de primitieve begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027.
De saldo's per programma zijn hierbij in een afzonderlijke tabel zichtbaar gemaakt. Tot slot is hier nog een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen opgenomen.

Deze gegevens zijn afgezet tegen jaarrekeningcijfers van 2022 en de primitieve begroting 2023 (nog ongewijzigd).

Tabel: Overzicht baten en lasten

Post (bedragen x € 1.000)	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten						
1. Samenleving	84.129	79.546	89.273	89.191	89.356	89.196
2. Leefomgeving	25.316	27.548	29.524	30.805	30.834	31.553
3. Bestuur en organisatie	28.013	28.651	30.987	31.238	30.368	30.148
subtotaal lasten programma's	137.458	135.745	149.784	151.235	150.558	150.897
Toevoegingen aan reserves						
1. Samenleving	2.235	0	425	392	540	0
2. Leefomgeving	1.827	810	810	810	810	810
3. Bestuur en organisatie	1.945	937	780	0	0	0
subtotaal toevoegingen	6.007	1.747	2.015	1.202	1.350	810
Baten						
1. Samenleving	20.434	18.278	22.931	23.149	22.960	22.632
2. Leefomgeving	13.796	14.443	15.716	16.935	17.611	17.611
3. Bestuur en organisatie	107.965	104.365	112.901	112.328	104.112	102.669
subtotaal baten programma's	142.196	137.086	151.549	152.412	144.683	142.912
Onttrekkingen aan reserves						
1. Samenleving	2.285	219	161	44	44	44
2. Leefomgeving	2.139	162	985	683	683	683
3. Bestuur en organisatie	103	554	277	3	3	3
subtotaal onttrekkingen	4.527	936	1.424	731	731	731
Saldo baten en lasten	**4.738**	**1.341**	**1.765**	**1.177**	**-5.875**	**-7.985**
Saldo onttrekkingen en toevoegingen	**-1.480**	**-811**	**-591**	**-471**	**-619**	**-79**
Totaal saldo	**3.257**	**530**	**1.174**	**706**	**-6.494**	**-8.063**

Tabel: Overzicht saldo baten en lasten

Programma (bedragen x € 1.000)	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
1. Samenleving	-63.646	-61.048	-66.605	-66.390	-66.891	-66.519
2. Leefomgeving	-11.208	-13.753	-13.632	-13.997	-13.349	-14.069
3. Bestuur en organisatie	78.111	75.331	81.411	81.093	73.747	72.524
Totaal	**3.257**	**530**	**1.174**	**706**	**-6.494**	**-8.063**

Tabel: Overige informatie

Post (bedragen x € 1.000)	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Programma				
1. Samenleving	-66.342	-66.042	-66.396	-66.563
2. Leefomgeving	-13.807	-13.871	-13.222	-13.942
3. Bestuur en organisatie	-9.132	-8.134	-7.341	-6.861
totaal	**-89.281**	**-88.047**	**-86.959**	**-87.367**
Algemene dekkingsmiddelen	110.275	109.701	101.785	100.342
VpB	0	0	0	0
Overhead	-19.183	-20.432	-20.656	-20.915
Onvoorzien	-45	-45	-45	-45
Subtotaal programma's inclusief algemene dekkingsmiddelen, VpB, overhead en onvoorzien	**1.765**	**1.177**	**-5.875**	**-7.985**
Saldo van ontrekkingen en toevoegingen aan reserves	-591	-471	-619	-79
Geraamd resultaat	**1.174**	**706**	**-6.494**	**-8.063**
Incidentele baten en lasten	-923	-888	-450	90
Structureel begrotingssaldo	**2.097**	**1.594**	**-6.044**	**-8.153**

Incidentele baten en lasten

Tabel: Overzicht geraamde incidentele baten en lasten 2024-2027

Programma (bedragen x € 1.000)	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Incidentele lasten				
1. Samenleving	425	392	540	0
2. Leefomgeving	510	596	10	10
3. Bestuur en organisatie	780	0	0	0
Totaal incidentele lasten	**1.715**	**988**	**550**	**10**
Incidentele baten				
1. Samenleving	117	0	0	0
2. Leefomgeving	402	100	100	100
3. Bestuur en organisatie	274	0	0	0
Totaal incidentele baten	**793**	**100**	**100**	**100**
Saldo incidentele lasten en baten	**-923**	**-888**	**-450**	**90**

Hieronder worden per programma de incidentele baten en lasten besproken. De Gemeente Rheden hanteert een ondergrensbedrag voor incidentele posten van € 10.000.

In onderstaande toelichting wordt het boekwerk gemeld waarin de incidentele post gemuteerd is, daarbij worden de volgende afkortingen gehanteerd:

- KN23; Kadernota 2023, gepubliceerd in 2022.
- KN24; Kadernota 2024, gepubliceerd in 2023 (niet vastgesteld).
- PB23; Programmabegroting 2023, gepubliceerd in 2022.
- PB24; Programmabegroting 2024, dit document.

Tabel: Programma 1. Samenleving

Programma (bedragen x € 1.000)	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten				
Reserve hervormingsagenda jeugdstelsel	425	392	540	
Baten				
Wmo maatwerk voorzieningen rollen en (mobiel) vervoer	117			
Totaal incidentele lasten / baten	**-308**	**-392**	**-540**	**0**

Reserve hervormingsagenda jeugdstelsel
Bron: KN24/PB24 € 425k (2024), € 392k (2025) en €540k (2026).
Wat: Reserve gevormd om eventuele nadelige effecten van de hervormingsagenda jeugdstelsel op te vangen. De extra Rijksbijdragen voor deze hervormingsagenda mochten in eerste instantie voor 75% in de gemeentebegroting worden opgenomen. In de septembercirculaire 2022 zijn we geïnformeerd over de verhoging van het percentage naar 100%. Het verschil van 25% wordt in de jaren 2024, 2025 en 2026 aan deze reserve toegevoegd.
Aard: Reserve-dotatie, dus in beginsel incidenteel.
Duur: Stortingen in 2024, 2025 en 2026.

Wmo maatwerk voorzieningen rollen en (mobiel) vervoer
Bron: KN23 € 117k (2024).
Wat: Wij hebben te maken met een structurele toename van de begrote lasten op het gebied van (mobiele) vervoersvoorzieningen vanaf 2021. Dit heeft te maken met de vanaf dat moment geldende contract-afspraken en de groei van het aantal inwoners die een beroep doet op deze Wmo-voorziening. Voor 2024 kan een deel (€ 117 k) van de extra kosten ten laste van de in 2021 gevormde Reserve Hulpmiddelen worden gebracht.
Aard: Reserve-onttrekking, dus in beginsel incidenteel.
Duur: Onttrekking in 2024.

Tabel: Programma 2. Leefomgeving

Programma (bedragen x € 1.000)	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten				
Reserve SBO landschapsbeleidpl	10	10	10	10
Omgevinswet	500	500		
Handhavinsjurist Omgevingswet		86		
Baten				
Mutaties grondexploitatie	0	0	0	0
Reserve woongebieden	100	100	100	100
Reserve afvalverwerking	302			
Totaal incidentele lasten / baten	**-108**	**-496**	**90**	**90**

Reserve SBO landschapsbeleidplan
Bron: PB24 € 10k (2023 e.v.).
Wat: De reserve dient ter dekking van toekomstige uitgaven voor de uitvoering van het landschapsbeleidsplan. Deze reserve is in de Programmabegroting 2023 verschoven van structurele toevoeging reserves naar incidentele posten.
Aard: Reserve-toevoeging, dus in beginsel incidenteel.
Duur: Voor onbepaalde tijd.

Omgevingswet
Bron: KN23, PB23 € 500k (2024-2025).
Wat: Middelen voor de implementatie van de Omgevingswet. Het betreft het extra eenmalige budget bovenop het structureel extra beschikbaar gestelde geld (per saldo € 500k).
Aard: Eenmalig.
Duur: Tot en met kalenderjaar 2025.

Handhavingsjurist Omgevingswet
Bron: PB23/PB24 € 86k (2025).
Wat: Bekostiging van extra inzet juridische advisering m.b.t. de nieuwe Omgevingswet. Dit is een onderdeel van de middelen, beschikbaar gesteld in de begroting 2023 voor de professionalisering van de organisatie.
Aard: Eenmalig
Duur: Kalenderjaar 2025.

Mutaties grondexploitatie
Op 27 juni 2023 is de grondexploitatie IJssel District door de raad vastgesteld. De grondexploitatie wordt in 2024 geactualiseerd en (opnieuw) ter vaststelling aan de raad voorgelegd en dan verwerkt in de begroting. Naar verwachting is dit in 2024 de enige lopende grondexploitatie van de gemeente.

Reserve woongebieden
Bron: PB24 € 100k (2023 e.v.).
Wat: In de Nota heroverweging 2010 is de vorming van de reserve herstructurering woongebieden opgenomen. Uit deze reserve worden diverse uitgaven voor wijkvernieuwing gedekt (jaarlijks € 100.000). Deze reserve is in de Programmabegroting 2023 verschoven van structurele onttrekking reserves naar incidentele posten.
Aard: Reserve-onttrekking, dus in beginsel incidenteel.

Duur: Voor onbepaalde tijd.

Reserve afvalverwerking
Bron: PB24 € 302k (2024)
Wat: Gevormd bij de jaarrekening 2022. Het saldo wordt volledig ingezet in 2024.
Aard: Reserve-onttrekking, dus in beginsel incidenteel.
Duur: Alleen voor 2024.

Tabel: Programma 3. Bestuur en organisatie

Programma (bedragen x € 1.000)	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten				
Reserves-mutatie Nieuwbouw Gemeentehuis	780			
Baten				
Reserves-mutatie Nieuwbouw Gemeentehuis	274			
Totaal incidentele lasten / baten	**-507**	**0**	**0**	**0**

Reserves-mutatie Nieuwbouw Gemeentehuis
Bron: PB23/PB24, € 274k onttrekking en € 780k dotatie (2024).
Wat: Conform 'Actualisatie dekkingsplan nieuw gemeentehuis d.d. 15 augustus 2022' worden de vrijvallende kapitaallasten in 2024 gedoteerd in de Reserve Nieuwbouw Gemeentehuis. In 2024 wordt er € 274k onttrokken voor huisvesting.
Aard: Eenmalig.
Duur: Kalenderjaar 2024.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Tabel: Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Reserve (bedragen x € 1.000)	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Reserve Openbare Ruimte	800	800	800	800
Totaal structurele toevoegingen	**800**	**800**	**800**	**800**
Reserve Openbare Ruimte	521	521	521	521
Reserve onderhoud gebouwen	3	3	3	3
Reserve Dorpsvisie	62	62	62	62
Reserve Carion	5	5	5	5
Reserve Nieuwbouw Zwembad	40	40	40	40
Totaal structurele onttrekkingen	**631**	**631**	**631**	**631**

Reserve Openbare Ruimte
Wat: De bestemmingsreserve Openbare Ruimte is e onder andere op gericht om de toekomstige stijgende kapitaallasten Openbare Ruimte op te vangen. Vanaf 2025 worden alle overschotten in de exploitatiebegroting Openbare Ruimte gestort in deze afzonderlijke bestemmingsreserve.

Aard: Bestedingsfunctie

Reserve onderhoud gebouwen
Wat: Uit deze reserve worden de afschrijvingslasten gedekt van de investeringen zoals die in het SBO gebouwen zijn opgenomen. In de kadernota 2021 (vastgesteld in 2020) is deze jaarlijkse dekking verminderd van circa € 17.000 naar circa € 3.000 vanwege het omzetten van een reserve in een voorziening.
Aard: Bestedingsfunctie

Reserve Dorpsvisie
Wat: De reserve is bestemd voor de stationsomgeving en wordt ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten.
Aard: Bestedingsfunctie

Reserve voormalig Carion
Wat: Betreft de dekking van de afschrijvingslasten voor de verbouwing van de OASE in Dieren.
Aard: Bestedingsfunctie

Reserve Nieuwbouw Zwembad
Wat: De reserve is destijds gevormd in verband met het realiseren van een nieuw overdekte zwemvoorziening. In het najaar 2020 is het Biljoenbad opgeleverd. De reserve zal worden ingezet ter dekking van de kapitaallasten nieuwbouw zwembad.
Aard: Bestedingsfunctie

Financiële positie

In het onderdeel financiële positie worden de geprognosticeerde balans, de investeringen, de financiering en de reserves & voorzieningen beschreven.

Geprognosticeerde balans

In de vernieuwde BBV is opgenomen dat in de begroting en meerjarenraming een geprognosticeerde begin- en eindbalans moet worden opgenomen. Deze dient ten minste de posten te bevatten om het EMU-saldo te kunnen berekenen. De geprognosticeerde balans wordt hieronder weergegeven.

Tabel: Uiteenzetting financiële positie

Saldo per 31-12 (bedragen x € 1.000)	R 2022	PB 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Vaste activa	124.909	134.417	171.830	185.157	208.281	213.129
Vlottende activa						
Voorraden	249	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	28.992	16.000	16.000	16.000	16.000	16.000
Totaal activa	**154.150**	**150.417**	**187.830**	**201.157**	**224.281**	**229.129**
Vaste passiva						
Algemene reserve	11.584	8.804	5.912	7.086	7.792	1.298
Bestemmingsreserve	18.044	20.834	19.075	19.546	20.165	20.244
Gerealiseerd resultaat	3.258	-2.892	1.174	706	-6.494	-8.063
Saldo eigen vermogen	32.886	26.746	26.161	27.338	21.463	13.479
Vaste schulden	90.736	100.500	100.500	100.500	100.500	100.500
Voorzieningen	7.563	10.892	10.873	11.436	11.997	12.560
Vlottende passiva						
Netto vlottende schuld < 1 jaar	13.354	3.279	41.296	52.883	81.321	93.590
Overlopende passiva	9.611	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Saldo VV	121.264	123.671	161.669	173.819	202.818	215.650
Totaal passiva	**154.150**	**150.417**	**187.830**	**201.157**	**224.281**	**229.129**

Investeringen

In onderstaande tabel zijn onze vaste activa opgenomen. Onder activa verstaan we investeringen die in het verleden zijn gedaan en nu nog tegen een bepaalde waarde op onze balans staan. In de tabel gaan wij er van uit dat de geplande investeringen voor 2024 per 1 januari 2025 zijn afgerond.

Tabel: Mutaties vaste activa

Omschrijving (bedragen x € 1.0000)	Aanvang 2024	Mutaties 2024	Ultimo 2024	Mutaties 25-27	Ultimo 2027
Materiële vaste activa	128.716	37.454	166.170	41.420	207.590
Immateriële vaste activa	472	-37	435	-109	326
Financiële vaste activa	5.229	-4	5.225	-12	5.213
Totaal mutaties	**134.417**	**37.413**	**171.830**	**41.299**	**213.129**

Het saldo van de geraamde investeringen en de afschrijvingen zijn in dit overzicht opgenomen en in het meerjarenperspectief doorgetrokken. Het gaat om investeringsprojecten uit de openbare ruimte (o.a. wegen en riolering), de nieuwbouw van het gemeentehuis en geplande vervangingsinvesteringen.

Reserves en voorzieningen

In de onderstaande tabel hebben we de totalen van de algemene reserve, de bestemmingsreserves en de voorzieningen opgenomen. Voor de stand per 1-1-2024 is uitgegaan van de gegevens conform de 2de Bestuursrapportage 2023.

Tabel: Reserves en voorzieningen

Mutaties (bedragen x € 1.000)	Stand	Dotaties	Onttrekkingen	Stand
2024	1-jan			31-dec
Algemene reserve	8.804	0	-2.892	5.912
Bestemmingsreserves	20.835	2.015	-3.775	19.075
Voorzieningen	10.892	864	-882	10.874
Totaal mutaties	**40.531**	**2.879**	**-7.549**	**35.861**

Bijlagen

Bijlage 1 SDG's per programma

Tabel: SDG's Programma 1 Samenleving

Thema	SDG 1	SDG 2
Financiële bestaanszekerheid	Geen Armoede	Ongelijkheid verminderen
Sociale basis	Duurzame steden en gemeenschappen	Goede gezondheid en welzijn
Vitaal & gezond	Goede gezondheid en welzijn	Ongelijkheid verminderen

Tabel: SDG's Programma 2 Leefomgeving

Thema	SDG 1	SDG 2
Energie- en warmtetransitie	Betaalbare en duurzame energie	Klimaatactie
Vernieuwing omgevingsbeleid	Leven op het land	Duurzame steden en gemeenschappen
Volkshuisvesting	Duurzame steden en gemeenschappen	Ongelijkheid verminderen
Economische ontwikkeling	Eerlijk werk en economische groei	Geen armoede
Circulaire economie	Verantwoorde consumptie en productie	Klimaatactie
Biodiversiteit, erfgoed en landschap	Leven op het land	Duurzame steden en gemeenschappen
Inrichting en beheer openbare ruimte	Leven op het land	Industrie, innovatie en infrastructuur
Mobiliteit en infra	Industrie, innovatie en infrastructuur	Duurzame steden en gemeenschappen

Tabel: SDG's Programma 3 Bestuur & organisatie

Thema	SDG 1	SDG 2
Dienstverleningsagenda	Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten	
Kansengelijkheid en inclusie	Gendergelijkheid	Ongelijkheid verminderen
Regionale samenwerking en internationale betrekkingen	Partnerschappen om doelstellingen te bereiken	
Vastgoedportefeuille	Duurzame steden en gemeenschappen	Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten
Integrale veiligheid	Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten	

Bijlage 2 Beleidskaders per programma

Samenleving

- Jeugdwet
- Besluit Jeugdwet
- Regeling Jeugdwet
- Wet langdurige zorg
- Wet maatschappelijke ondersteuning
- Uitvoeringsbesluit wet maatschappelijke ondersteuning
- Wet publieke gezondheid
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening
- Wet op het consumentenkrediet
- Drank en Horecawet
- Winkeltijdenwet

Leefomgeving

- Verordening afvoer hemelwater, 2022
- Erfgoedverordening, 2022
- Toetsingskader vergunningplicht erfgoed Rheden, 2022
- Doelgroepenverordening woningbouw, 2022
- Zelfbewoningsplicht nieuwbouw, 2022
- Masterplan welkom Veluwezoom, 2022
- Masterplan IJsseldistrict, 2022
- Beleidsnota Buitenspelen, 2022
- Biodiversiteitsplan, 2022
- Bommenregeling, 2022
- Subsidieverordening erfgoed, 2021
- Beleidsnotitie Bouwen op achterterreinen in Rheden, 2021
- Convenant Veilige School IJsselwaarden, 2021
- Beleidsregels afwegingkader voor huisvesting van arbeidsmigranten, 2021
- Integraal beheerplan openbare ruimte 2021-2025
- Woonvisie 2020-2026, 2020
- Visie huisvesting arbeidsmigranten en zorgcliënten, 2020
- Gebiedspaspoort Laag-Soeren, 2020
- Beheernota Openbare Ruimte, 2020
- Structuurvisie Rivierklimaatpark IJsselpoort, 2020
- Evaluatie implementatie en uitvoering evenementenbeleid, 2020
- Regenboogplan, 2020
- Beleidskader Energie en Landschap (E&L), 2020
- Beleidskader Samen Energie Opwekken (SEO), 2020
- Integraal veiligheidsplan 2021 - 2022, 2020
- Wijziging beleidsregel wet Bibob en samenvoeging functies, 2020
- Beleidsregels Opiumwet artikel 13b gemeente Rheden 2020, 2020
- Convenant regionale samenwerking crisisbeheersing en bevolkingszorg Gelderland Midden, 2020
- Wijziging Algemene Plaatselijke verordening 2020, 2020
- Nota Grondbeleid 2020-2023, 2020
- Visie Rozendaalseveld, 2019
- Omgevingsvisie Buitengebied, 2019
- Rhedens Vastgoedkader, 2019
- Beleidskader klimaataanpak 2019-2022, 2019
- Grondstoffenvisie, 2019
- Structuurvisie Dieren, 2019
- Actualisatie beleidsregels Wet Bibob, 2019

- APV 2019 geactualiseerd, 2019
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, 2019
- Aanpak ondermijning: meldpunt en verwerkingsprocedure, 2019
- Lokale aanpak radicalisering en polarisatie, 2019
- Verbeterde meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, 2019
- Samenwerkingsconvenant en Privacy Protocol casusoverleg overlastgevers en personen met verward gedrag, 2019
- Beleidsregel Wet aanpak woonoverlast, 2019
- Beleidsregel Sluiting van een voor het publiek toegankelijk gebouw, inrichting of ruimte gemeente Rheden, 2019
- Samenwerkingsconvenant en privacy protocol aanpak jeugdgroepen 2018-2022, 2018
- Watertakenplan Olburgen 2018-2022, 2018
- Watertakenplan Olburgen 2023-2027, 2022
- Detailhandelsstructuurvisie Kiezen voor eigen kwaliteit, 2017
- Structuurvisie Velp, 2017
- Welstandsnota inclusief beeldkwaliteitsplannen, 2017
- Evenementenbeleid, 2017
- Nota Integrale Veiligheid 2017 - 2020, 2017
- Integraal Alcohol- en drugsbeleid 2017-2020, 2017
- Erfgoednota 2017-2021
- Visie Wonen, Welzijn, Zorg, 2016
- Fietsplan Rheden, 2016
- Agenda Ruimtelijke Adaptatie Rheden, 2016
- Uitgangspunten inrichting openbare ruimte winkelgebied Calluna, 2016
- Structuurvisie Kleine Kernen, 2016
- Economisch visie en uitvoeringsprogramma 2016-2020, 2016
- Visie op flexibilisering / functieverruiming op de bedrijventerreinen in de gemeente Rheden, 2016
- Aanwijzingsbesluit Digitaal Opkopersregister, 2016
- Regionale aanpak huiselijk geweld + lokale aanpak, 2016
- Protocol bijtincidenten honden, 2016
- Aanwijzingsbesluit detectieverbod, 2016
- Aanwijzingsbesluit gebieden alcoholverbod, 2016
- Evaluatie Drank- en horecawet gemeente Rheden, 2015
- Nota Uitvoering exploitatie kamerverhuurpanden, 2015
- Notitie 'Hogere grenswaarden Wet geluidhinder Rheden', 2015
- Gebiedsvisie Landgoed Avegoor, 2015
- Nota milieuzonering Rheden, 2015
- Nota Standaardmethodiek bestemmingsplannen dorpen Rheden, 2015
- Nota parkeernormen Rheden, 2015
- Structuurvisie Rheden mijn dorp van morgen, 2014
- Beleidsregels Wet Bibob (incl. uitbreiding exploitatie kamerverhuur), 2014
- Nota signaleren, corrigeren en activeren (evaluatie aanpak jongerenoverlast), 2013
- Visie op digitale dienstverlening, 2013
- Notitie Integrale handhaving ruimte, 2013
- Parkeerverordening, 2013
- Verkeerscirculatieplan Dieren e.o., 2013
- Notitie Externe veiligheid, 2012
- Convenant Groene Vallei Veluwezoom, 2012
- Nota Bodembeheer, 2011
- Nota van uitgangspunten Calluna, 2011
- Convenant Gelders Arcadië, 2011
- Buurtbemiddeling, 2010
- Wet Victoria (aanpak woonoverlast), 2010
- Convenant burgernet, 2010

- Wijkvisie 'Velp Zuid straks', 2009
- Uitvoeringsprogramma huishoudelijk afval, 2009
- Verordening reinigingsheffingen Rheden, 2009
- Verkeerscirculatieplan Velp, 2008
- Archeologienota Uitgediept, 2008
- Beleidsnota Bomen, 2005
- Groenstructuurplan, 2002
- Verkeersveiligheidsplan, 2000
- Kredietvoorwaarden Monumentenfonds Rheden, 1998

Bestuur en organisatie

- Grondwet
- Gemeentewet
- Burgerlijk wetboek
- Algemene wet bestuursrecht
- Ambtenarenwet 2017
- Sociale verzekeringswetten
- Wet op de loonbelasting
- Europese richtlijnen aanbesteden
- Gids proportionaliteit
- Aanbestedingswet 2012/ gewijzigde aanbestedingswet 2016 per juli 2016
- Wet gemeenschappelijke regelingen
- Wet normering topinkomens
- Wet markt en overheid
- Wet nadeelcompensatie en schadevergoeding bij onrechtmatige besluiten
- Besluit accountantscontrole decentrale overheden
- Archiefwet en besluit
- Wet basisregistraties adressen en gebouwen (+regeling en besluit)
- Wet Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob)

Paragraaf E. Bedrijfsvoering

- Gemeentewet
- CAO Gemeenten
- SDG lijst VNG
- Uniforme Producten en diensten Lijst (UPL)
- Besluit begroting en verantwoording (BBV)
- Wet financiering decentrale overheden (fido)
- Wet houdbare overheidsfinanciën
- Besluit financiële verhouding 2001
- Financiële verhoudingswet
- Uitvoeringsbesluiten en uitvoeringsregeling kostenverrekeningen
- Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo)
- Regeling schatkistbankieren decentrale overheden
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
- Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo)
- Europese richtlijn inzake staatssteun
- Regeling verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen
- Wet op het BTW Compensatiefonds
- Wet op de vennootschapsbelasting
- Wet op de omzetbelasting
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)
- Baseline informatiebeveiliging Overheid (BIO)

Bijlage 3 Beleidsindicatoren

Tabel: Beleidsindicatoren

Prog.	Beleidsindicatoren (verplicht):	Waarde	Jaar
	Taakveld 0. Bestuur en ondersteuning		
3	1. Formatie (fte per 1.000 inwoners)	8,82	2024
3	2. Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	8,66	2024
3	3. Apparaatskosten (kosten per inwoner in €)	1.597	2024
3	4. Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	9,06%	2024
3	5. Overhead (% van totale lasten)	12,83%	2024
	Taakveld 1. Veiligheid		
3	6. Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 jongeren)	7,0	2022
3	8. Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	1,3	2022
3	9. Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	3,0	2022
3	10. Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	0,9	2022
3	11. Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)(aantal per 1.000 inwoners)	5,8	2022
	Taakveld 3. Economie		
2	14. Functiemenging (%)	45,6%	2022
2	16. Vestiging van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	161,6	2022
	Taakveld 4. Onderwijs		
1	17. Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	1,3	2022
1	18. Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	37	2022
1	19. Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	2,2%	2021
	Taakveld 5. Sport, cultuur en recreatie		
1	20. Niet sporters (%)	49,8%	2020
	Taakveld 6. Sociaal domein		
1	21. Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	687,7	2022
1	22. Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	1%	2021
1	23. Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	6%	2021
1	24. Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van der beroepsbevolking)	69,6%	2022
1	26. Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	2%	2021
1	27. Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners)	377,1	2021
1	28. Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	273,8	2022
1	29. Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	15,0%	2022
1	30. Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	1,6%	2022
1	31. Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,3%	2022
1	32. Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (aantal per 10.000 inwoners)	850	2022
	Taakveld 7. Volksgezondheid en milieu		
2	33. Omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	162	2020
2	34. Hernieuwbare elektriciteit (%)	12,2%	2021
	Taakveld 8. Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		
2	35. Gemiddelde WOZ-waarde (in € 1.000)	347	2023
2	36. Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	1,6	2022
2	37. Demografische druk (%)	84,6%	2023
3	38. Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in €)	846	2023
3	39. Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in €)	893	2023

Bijlage 4 Taakvelden

Tabel: Taakvelden

		2024		2025		2026		2027	
Taakveld	Omschrijving taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0.1	Bestuur	2.854	0	2.580	0	2.580	0	2.580	0
0.10	Mutaties reserves	2.015	1.424	1.202	731	1.350	731	810	731
0.2	Burgerzaken	1.800	825	1.736	825	1.736	825	1.736	825
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	857	442	861	442	866	442	870	442
0.4	Overhead	19.210	27	20.459	27	20.683	27	20.942	27
0.5	Treasury	-1.018	719	-1.787	719	-2.063	719	-2.540	719
0.61	OZB woningen	730	8.288	730	8.288	730	8.288	730	8.288
0.62	OZB niet-woningen	0	2.854	0	2.854	0	2.854	0	2.854
0.63	Parkeerbelasting	0	4	0	4	0	4	0	4
0.64	Belastingen overig	0	85	0	85	0	85	0	85
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	99.774	0	99.200	0	91.284	0	89.841
0.8	Overige baten en lasten	2.962	300	3.074	300	2.258	0	2.258	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.297	6	3.294	6	3.292	6	3.290	6
1.2	Openbare orde en veiligheid	1.152	21	1.152	21	1.152	21	1.152	21
2.1	Verkeer en vervoer	6.337	302	6.458	302	6.560	302	6.433	302
2.2	Parkeren	77	25	69	25	69	25	69	25
2.5	Openbaar vervoer	125	97	125	97	125	97	125	97
3.1	Economische ontwikkeling	445	101	445	101	395	101	395	101
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	9	9	9	9	9	9	9	9
3.4	Economische promotie	404	420	374	420	374	420	374	420
4.2	Onderwijshuisvesting	3.046	507	3.240	507	3.454	507	3.527	507
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.855	940	2.862	940	2.948	940	3.025	940
5.1	Sportbeleid en activering	479	10	479	10	479	10	479	10
5.2	Sportaccommodaties	4.373	1.412	4.407	1.412	4.414	1.412	4.464	1.412
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	697	0	697	0	697	0	697	0
5.5	Cultureel erfgoed	245	45	244	45	244	45	244	45
5.6	Media	887	0	887	0	887	0	887	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.687	225	3.682	235	3.711	235	3.737	235
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.882	252	3.881	252	3.914	252	3.913	252
6.2	Wijkteams	583	0	584	0	590	0	590	0
6.3	Inkomensregelingen	21.532	16.437	22.396	16.437	22.396	16.437	22.396	16.437

6.4	Begeleide participatie	10.797	858	10.483	858	10.017	478	9.720	478
6.6	Maatwerkvoorziening (WMO)	2.846	554	2.995	808	3.034	814	3.072	814
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	16.114	940	16.468	904	16.828	1.256	17.154	1.566
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	17.243	22	16.052	22	16.055	22	16.267	22
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	933	0	933	0	933	0	933	0
7.1	Volksgezondheid	3.005	999	2.827	999	2.710	832	2.072	194
7.2	Riolering	3.848	5.676	4.405	6.028	4.824	6.618	5.787	6.618
7.3	Afval	4.608	5.606	4.606	5.945	4.604	5.945	4.602	5.945
7.4	Milieubeheer	3.161	1.315	3.679	1.833	3.640	1.919	3.640	1.919
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	624	806	623	806	621	806	599	806
8.1	Ruimtelijke ordening	2.348	10	2.477	10	2.094	10	2.094	10
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	33	129	33	129	33	129	33	129
8.3	Wonen en bouwen	2.715	507	2.715	507	2.664	507	2.542	507
Totaal Begroting		**151.799**	**152.973**	**152.437**	**153.143**	**151.908**	**145.414**	**151.707**	**143.643**
Resultaat			**1.174**		**706**		**-6.494**		**-8.063**

Bijlage 5 Meerjarig Investeringsplan

Uitgangspunten

Alleen de kredieten 2024 t/m 2027 en de hiermee samenhangende kapitaallasten zijn in het onderstaand overzicht vermeld.
Opgevoerde kredieten in enig jaar worden in principe het jaar N+1 afgeschreven.
Renteberekening vindt plaats op basis van boekwaarde 1 januari van het lopende jaar.
Toegerekende rente 2024 t/m 2027 is 2,067%.

Tabel: Kredieten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Afsch.	Totaal-Krediet	Krediet 2023	2024	2025	2026	2027	Kapitaallasten 2024	2025	2026	2027
Nieuw Gemeentehuis De Steeg	40	26.552	14.792	11.760	0	0	0	306	1.213	1.199	1.185
Bedrijfsvoering											
Digitaal Rheden	5	2.500	0	1.200	1.000	300	0	0	265	481	538
Terugkoop brandweerkazerne Dieren	40	921	921	0	0	0	0	40	40	39	39
Samenleving - Sport in Rheden											
Sporthallen - Vervangen 3 schrobmachines	5	12	0	12	0	0	0	0	3	3	3
Renovatie Sporthal Theothorne	20	1.260	1.260	0	0	0	0	89	88	86	85
Ellecom - Hoofdveld - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	0	0	200	0	0	0	0	24
Nieuwland - Veld 1 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	200	0	0	0	0	24	24	23
Nieuwland - Veld 4 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	0	0	200	0	0	0	0	24
Nieuwland - Veld 5 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	0	200	0	0	0	0	24	24
Pinkenberg - Veld 1 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	200	0	0	0	0	24	24	23
Pinkenberg - Veld 2 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	200	0	0	0	0	24	24	23
Pinkenberg - Veld 3 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	200	0	0	0	0	24	24	23
Pinkenberg - Veld 4 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	0	0	200	0	0	0	0	24
Rheden - Korfbalveld 1 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	200	0	0	0	0	24	24	23
Rheden - Veld 2 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	0	200	0	0	0	0	24	24
Samenleving - Onderwijshuisvesting											
Vernieuwbouw de Arnhorst	40	4.386	335	4.051	0	0	0	7	91	200	198
Nieuwbouw dependance Daalhuizen	40	1.540	123	1.417	0	0	0	3	32	70	70

Vernieuwing KC de Wensvogel	40	3.562	285	0	3.277	0	0	6	6	74	163
Deelkinderopvang KC de Wensvogel	40	805	64	0	741	0	0	1	1	17	37
Aankoop tijdelijke huisvesting	40	1.924	0	1.924	0	0	0	0	88	87	86
Technische en functionele aanpassing Leerrijk	25	286	23	263	0	0	0	0	17	17	17
Vernieuwing Roccallischool	40	353	0	0	353	0	0	0	0	7	7
Deel kinderopvang Rocccallischool	40	64	0	0	64	0	0	0	0	1	1
Leefomgeving											
3. Rehabilitatie kosten van de wegen bij vervanging riolering	60	525	525	0	0	0	0	20	19	19	19
3. Vervanging lichtmasten openbare verlichting	40	356	356	0	0	0	0	16	16	16	16
4. Rehabilitatie kosten van de wegen bij vervanging riolering	60	525	0	525	0	0	0	0	20	19	19
4. Vervanging lichtmasten openbare verlichting	40	382	0	382	0	0	0	0	17	17	17
5. Rehabilitatie kosten van de wegen bij vervanging riolering	60	525	0	0	525	0	0	0	0	20	19
5. Vervanging lichtmasten openbare verlichting	40	424	0	0	424	0	0	0	0	19	19
6. Rehabilitatie kosten van de wegen bij vervanging riolering	60	525	0	0	0	525	0	0	0	0	20
6. Vervanging lichtmasten openbare verlichting	40	321	0	0	0	321	0	0	0	0	15
7. Rehabilitatie kosten van de wegen bij vervanging riolering	60	525	0	0	0	0	525	0	0	0	0
7. Vervanging lichtmasten openbare verlichting	40	265	0	0	0	0	265	0	0	0	0
Investering kunstwerken	40	387	75	78	78	78	78	3	7	10	14
Investering levensverlengend onderhoud	15	856	160	174	174	174	174	14	29	44	58
Investering wegen	60	6.368	1.200	1.292	1.292	1.292	1.292	45	93	140	187
Investeringen meubilair/verkeerstekens	10	495	75	105	105	105	105	9	22	34	46
30 Km zone De Steeg Zuid-Oost	60	50	50	0	0	0	0	2	2	2	2
30 km zone Rheden (ten noorden van Oranjeweg)	60	364	0	364	0	0	0	0	14	13	13
60 Km zone Havikenwaard	60	60	0	60	0	0	0	0	2	2	2
Fietsplan 2016/Harderwijkerweg Dieren	60	500	500	0	0	0	0	19	18	18	18
Fietsplan 2016/Imboslaan Dieren	60	250	0	250	0	0	0	0	9	9	9
Uitvoeringsprogramma Fietspadenplan 2006-2013	15	46	46	0	0	0	0	4	4	4	4
Verbetering kruispunt Orjanjeweg / Laakweg	60	65	65	0	0	0	0	2	2	2	2
Verkeersmaatregelen in combinatie met riolering (5% van reh. SBO Wegen)	15	175	70	26	26	26	26	6	8	10	13
Wegvakken Rozendaalselaan	60	72	0	0	0	72	0	0	0	0	3
Vervanging ANWB bewegwijzering	10	100	100	0	0	0	0	12	12	12	11
2. Renovatie bomen c.a. (incl. areaauitbreiding)	30	340	340	0	0	0	0	18	18	18	18
3. Renovatie bomen c.a. (incl. areaauitbreiding)	30	357	0	357	0	0	0	0	19	19	19
4. Renovatie bomen c.a. (incl. areaauitbreiding)	30	357	0	0	357	0	0	0	0	19	19
5. Renovatie bomen c.a. (incl. areaauitbreiding)	30	357	0	0	0	357	0	0	0	0	19

6. Renovatie bomen c.a. (incl. areaauitbreiding)	30	357	0	0	0	0	357	0	0	0	0
Hittestress	20	800	0	200	200	200	200	0	14	28	42
Investering spelen	20	562	108	114	114	114	114	8	16	23	31
Masterplan Veluwezoom	60/10	2.285	124	458	520	757	70	3	12	23	38
Woonwagens	25	600	0	100	100	100	100	0	6	12	18
Leefomgeving - Riolering											
Aanleg drainage systeem Velp-Zuid	80	260	260	0	0	0	0	9	9	8	8
Aanleg drainage systeem Velp-Zuid	30	720	0	0	0	720	0	0	0	0	39
Aanleg riool Kaneelweg-Edyweg	60	22	0	0	0	22	0	0	0	0	1
Aanpak waterprobleem Havelandseweg	30	190	0	190	0	0	0	0	10	10	10
Aanpak waterprobleem Lentsesteeg Noord	30	153	0	0	0	0	153	0	0	0	0
Aanpak waterprobleem omgeving gemeentehuis	15	250	0	0	250	0	0	0	0	22	21
Aanpassen /verwijderen overstorten/-leidingen Talingsingel (2) en Rietganssingel (1)	15	40	0	0	0	40	0	0	0	0	3
Afsluiten gem riool Fazant,patrijs en ind.laaan	15	46	0	0	0	46	0	0	0	0	4
Annastraat Velp	60	1.304	0	1.304	0	0	0	0	49	48	48
Buitensingel afkoppelen, noodvoorziening (Berging)	30	185	0	0	0	0	185	0	0	0	0
Cort v/d Lindestraat Dieren	60	4.504	0	0	0	4.504	0	0	0	0	168
Harderwijkerweg Dieren	80	1.000	1.000	0	0	0	0	33	33	33	32
Havelandseweg	80	190	190	0	0	0	0	6	6	6	6
Infiltratie De Steeg Noord	15	500	0	0	500	0	0	0	0	44	43
Kleine rioolvervangingen	60	2.620	0	655	655	655	655	0	24	49	73
Klimaatadaptatie	30	500	0	125	125	125	125	0	7	13	20
Larensteinselaan	60	55	0	0	55	0	0	0	0	2	2
Lentsesteeg	80	428	428	0	0	0	0	14	14	14	14
Meekoppelkansen BRP 2018	60	750	0	750	0	0	0	0	28	28	27
Meekoppelkansen BRP 2019	60	750	0	0	750	0	0	0	0	28	28
Meekoppelkansen BRP 2020	60	750	0	0	0	750	0	0	0	0	28
Meekoppelkansen BRP 2021	60	750	0	0	0	0	750	0	0	0	0
Ombouw VGS De Beemd naar VGS 2.0	15	26	0	0	0	26	0	0	0	0	2
Operatie Steenbreek	15	200	0	50	50	50	50	0	4	9	13
Orjanjeweg Rheden	80	230	230	0	0	0	0	8	8	8	7
Reconstructie Oranjebuurt Dieren	60	5.675	0	5.675	0	0	0	0	212	210	208
Relinen	60	1.000	0	250	250	250	250	0	9	19	28
Rioolvervanging Brantsenpark	60	509	0	0	0	0	509	0	0	0	0
Rioolvervanging Buizerdlaan	60	488	0	0	0	488	0	0	0	0	18

Rioolvervanging cluster Bachlaan	60	1.748	0	0	0	0	1.748	0	0	0	0
Rioolvervanging cluster Broekveldseweg	60	1.303	0	0	0	1.303	0	0	0	0	49
Rioolvervanging Cluster Cort v/d Lindestraat	60	4.504	0	0	0	4.504	0	0	0	0	168
Rioolvervanging cluster Nassaustraat	60	621	0	0	0	0	621	0	0	0	0
Rioolvervanging cluster Peter v Anrooylaan	60	1.558	0	0	0	0	1.558	0	0	0	0
Rioolvervanging cluster Thorbeckestraat	60	1.700	0	0	1.700	0	0	0	0	63	63
Rioolvervanging en aanpak waterprobleem Oranjeweg	60	2.550	0	2.550	0	0	0	0	95	94	93
Rioolvervanging en relinen	80	250	250	0	0	0	0	8	8	8	8
Rioolvervanging Haviklaan	60	487	0	0	0	487	0	0	0	0	18
Rioolvervanging Hogeweg	60	277	0	0	277	0	0	0	0	10	10
Rioolvervanging Kastanjelaan	60	694	0	694	0	0	0	0	26	26	25
Rioolvervanging Kerkallee	60	2.134	0	0	2.134	0	0	0	0	80	79
Rioolvervanging Mezenlaan	60	858	0	0	0	858	0	0	0	0	32
Rioolvervanging Oranjebuurt rheden	60	3.289	0	0	0	3.289	0	0	0	0	123
Rioolvervanging Patrijslaan	60	1.427	0	0	0	1.427	0	0	0	0	53
Rioolvervanging Rietganssingel	60	200	0	200	0	0	0	0	7	7	7
Rioolvervanging Spechtlaan	60	488	0	0	0	488	0	0	0	0	18
Rioolvervanging Valkenlaan	60	487	0	0	0	487	0	0	0	0	18
Rioolvervanging Vogelplantsoen	60	1.422	0	0	0	0	1.422	0	0	0	0
Rioolvervanging Wilhelminaweg	60	1.247	0	0	0	1.247	0	0	0	0	47
Sluiten ovs en leiding dichtmaken de Steeg	60	33	0	33	0	0	0	0	1	1	1
SSW Burg. Bloemersstraat	15	567	0	567	0	0	0	0	50	49	48
SSW Doctor de Visserstraat	30	2.250	0	0	2.250	0	0	0	0	122	120
SSW Larensteinselaan-Annastr	30	240	0	240	0	0	0	0	13	13	13
SSW Meester B. Leeuwenplein	30	354	0	0	0	0	354	0	0	0	0
SSW Oranjebuurt, Ijsselsingel	30	637	0	0	0	637	0	0	0	0	34
SSW Parallelweg	30	531	0	0	531	0	0	0	0	29	28
SSW Patrijslaan	30	283	0	0	0	283	0	0	0	0	15
SSW Wilhelminaweg	30	2.067	0	0	0	2.067	0	0	0	0	112
SSW Zilverakkerweg	30	709	0	0	0	0	709	0	0	0	0
Steenbreek 2022	80	100	100	0	0	0	0	3	3	3	3
Zuider Paralelweg Velp	80	1.304	0	1.304	0	0	0	0	43	43	43
Leefomgeving - Buurtbeheer											
Auto's (incl. maatregel 96)	6	120	0	120	0	0	0	0	22	22	22
Bedrijfswagens buurtbeheer	8	850	0	850	0	0	0	0	124	122	119
Beluchter/prikrol/rotorkopeg	10	14	0	14	0	0	0	0	2	2	2

Bezander	15	16	0	16	0	0	0	0	1	1	1
Electrotruck	15	48	0	0	48	0	0	0	0	4	4
Grondverdichters	10	16	0	16	0	0	0	0	2	2	2
Totalen		**127.819**	**24.055**	**41.715**	**19.325**	**29.774**	**12.395**	**714**	**3.154**	**4.253**	**5.627**

Bijlage 6 Reserves en Voorzieningen

Tabel: Reserves

Omschrijving Reserve (bedragen x € 1.000)	1-1-2023	+/-	1-1-2024	+/-	1-1-2025	+/-	1-1-2026	+/-	1-1-2027	+/-	31-12-2027
Reserves											
Algemene reserve											
Algemene reserve ter financiering	8.291	-2.780	5.511	-2.892	2.619	1.174	3.793	706	4.499	-6.494	-1.995
Risico reserve	3.293	0	3.293	0	3.293	0	3.293	0	3.293	0	3.293
Totaal	**11.584**	**-2.780**	**8.804**	**-2.892**	**5.912**	**1.174**	**7.086**	**706**	**7.792**	**-6.494**	**1.298**
Bestemmingsreserves											
Reserve rekeningresultaat 2022	0	2.411	2.411	0	2.411	0	2.411	0	2.411	0	2.411
Res.best.2018/Versterking re-integratie	52	-52	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Doorontwikkeling WABO	55	0	55	0	55	0	55	0	55	0	55
Reserve SBO speelvoorziening	464	0	464	0	464	0	464	0	464	0	464
Reserve SBO gem. gebouwen	973	-3	970	-3	966	-3	963	-3	960	-3	956
Reserve SBO wegen	2.071	800	2.871	279	3.150	279	3.429	279	3.708	279	3.987
Reserve SBO straatverlichting	18	0	18	0	18	0	18	0	18	0	18
Reserve SBO landschapsbeleidpl	36	10	46	10	56	10	66	10	76	10	86
Reserve actalisering bestemmingsplannen	66	0	66	0	66	0	66	0	66	0	66
Reserve nieuwbouw zwembad	1.359	-40	1.319	-40	1.280	-40	1.240	-40	1.201	-40	1.161
Reserve bos en natuurgebieden	92	0	92	0	92	0	92	0	92	0	92
Reserve risicobuffer grondexploitaties	273	0	273	0	273	0	273	0	273	0	273
Reserve herstructuring woongebieden	1.432	-100	1.332	-100	1.232	-100	1.132	-100	1.032	-100	932
Reserve dorpsvisie Dieren (i.r.t. traverse Dieren)	2.064	-62	2.002	-62	1.940	-62	1.878	-62	1.815	-62	1.753
Reserve onderhoud gebouwen	656	-100	556	0	556	0	556	0	556	0	556

Reserve te besteden gemeentelijke budgetten	4.100	-915	3.185	-117	3.068	0	3.068	0	3.068	0	3.068
Reserve Carion	158	-5	153	-5	148	-5	143	-5	138	-5	134
Reserve Armoedebeleid	10	-10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve klimaat	200	0	200	0	200	0	200	0	200	0	200
Reserve COVID-19	963	-108	855	-855	0	0	0	0	0	0	0
Reserve Beschut werk	187	-187	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve Wet inburgering	80	-80	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve project gemeentehuis	603	386	989	-989	0	0	0	0	0	0	0
Reserve Maatregelen Energiearmoede	2.131	0	2.131	0	2.131	0	2.131	0	2.131	0	2.131
Reserve afvalverwerking	0	302	302	-302	0	0	0	0	0	0	0
Reserve bovenwettelijk verlof	0	544	544	0	544	0	544	0	544	0	544
Reserve hervormingsagenda Jeugdstelsel	**0**	0	0	425	425	392	817	540	1.357	0	1.357
Totaal bestemmingsreserves	**18.043**	**2.791**	**20.834**	**-1.759**	**19.075**	**471**	**19.546**	**619**	**20.165**	**79**	**20.244**
Totaal reserves	**29.627**	**11**	**29.638**	**-4.651**	**24.987**	**1.645**	**26.632**	**1.325**	**27.957**	**-6.415**	**21.542**

Tabel: Voorzieningen

Omschrijving Reserve (bedragen x € 1.000)	1-1-2023	+/-	1-1-2024	+/-	1-1-2025	+/-	1-1-2026	+/-	1-1-2027	+/-	31-12-2027
Voorzieningen											
Voorziening frictiekosten en casco	117	0	117	0	117	0	117	0	117	0	117
Voorziening pensioen en wachtgeld bestuur	1.382	0	1.382	0	1.382	0	1.382	0	1.382	0	1.382
Voorziening spaarverlof	128	0	128	0	128	0	128	0	128	0	128
Voorziening grondcomplex IJssel District	0	2.780	2.780	0	2.780	0	2.780	0	2.780	0	2.780
Totaal	**1.627**	**2.780**	**4.407**	**0**	**4.407**	**0**	**4.407**	**0**	**4.407**	**0**	**4.407**

Voorzieningen middelen derden											
Voorziening onderhoud riolering	2.486	5	2.491	-575	1.916	5	1.921	5	1.926	5	1.931
Voorziening afkoopsom onderhoud graven	1.954	-215	1.740	-215	1.525	-215	1.311	-215	1.096	-215	882
Voorziening SBO Gebouwen	1.496	758	2.254	772	3.025	772	3.797	772	4.568	772	5.340
Totaal	**5.936**	**548**	**6.485**	**-18**	**6.466**	**562**	**7.029**	**562**	**7.590**	**562**	**8.153**
Totaal Voorzieningen	**7.563**	**3.328**	**10.892**	**-18**	**10.873**	**562**	**11.436**	**562**	**11.997**	**562**	**12.560**

Bijlage 7 Begroting 2023

In deze bijlage wordt de huidige begroting 2023, stand na 2de BeRap '23, getoond (onder voorbehoud van vaststelling op 26-9-23).

Programma 1 Samenleving

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	PB 2023	Mutatie	GB 2023
Lasten			
4.2 Onderwijshuisvesting	2.533	0	2.533
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.615	190	2.804
5.1 Sportbeleid en activering	458	14	472
5.2 Sportaccommodaties	3.873	127	4.000
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	694	3	697
5.6 Media	887	0	887
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3.845	20	3.865
6.2 Wijkteams	602	4	606
6.3 Inkomensregelingen	18.878	2.549	21.427
6.4 Begeleide participatie	9.758	1.514	11.272
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.640	-31	2.609
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	14.713	869	15.582
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	16.114	638	16.752
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	200	733	933
7.1 Volksgezondheid	1.737	944	2.682
subtotaal	79.546	7.574	87.120
Baten			
4.2 Onderwijshuisvesting	475	0	475
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	940	0	940
5.1 Sportbeleid en activering	10	0	10
5.2 Sportaccommodaties	1.412	0	1.412
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie			0
5.6 Media			0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	234	0	234
6.2 Wijkteams			0
6.3 Inkomensregelingen	14.228	2.209	16.437
6.4 Begeleide participatie	478	230	708
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	474	80	554
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	5	291	296
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	22	733	755
6.82 Geëscaleerde zorg 18-			0
7.1 Volksgezondheid	0	1.008	1.008
subtotaal	18.278	4.551	22.829
Saldo van baten en lasten	-61.268	-3.023	-64.291
Reserves			
Toevoeging	0	0	0
Onttrekking	219	755	974
Resultaat	-61.048	-2.268	-63.317

Programma 2 Leefomgeving

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	PB 2023	Mutatie	GB 2023
Lasten			
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	814	234	1.048
2.1 Verkeer en vervoer	5.536	201	5.737
2.2 Parkeren	103	3	106
2.5 Openbaar vervoer	125	0	125
3.1 Economische ontwikkeling	437	-42	395
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	9	0	9
3.4 Economische promotie	373	3	376
5.5 Cultureel erfgoed	242	0	242
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.484	372	3.856
7.2 Riolering	3.208	15	3.223
7.3 Afval	4.575	8	4.583
7.4 Milieubeheer	2.842	130	2.971
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	563	16	579
8.1 Ruimtelijke ordening	2.853	-300	2.553
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	31	2.782	2.813
8.3 Wonen en bouwen	2.353	118	2.471
subtotaal	27.548	3.539	31.088
Baten			
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	463	0	463
2.1 Verkeer en vervoer	302	38	340
2.2 Parkeren	25	0	25
2.5 Openbaar vervoer	97	0	97
3.1 Economische ontwikkeling	101	0	101
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	9	0	9
3.4 Economische promotie	340	0	340
5.5 Cultureel erfgoed	45	0	45
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	350	0	350
7.2 Riolering	4.885	43	4.928
7.3 Afval	5.588	0	5.588
7.4 Milieubeheer	835	10	845
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	806	0	806
8.1 Ruimtelijke ordening	10	0	10
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	129	0	129
8.3 Wonen en bouwen	457	0	457
subtotaal	14.443	90	14.534
Saldo van baten en lasten	-13.105	-3.449	-16.554
Reserves			
Toevoeging	810	0	810
Onttrekking	162	420	582
Resultaat	-13.753	-3.029	-16.782

Programma 3 Bestuur en organisatie

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	PB 2023	Mutatie	GB 2023
Lasten			
0.1 Bestuur	2.738	131	2.870
0.2 Burgerzaken	1.681	109	1.790
0.4 Overhead	17.717	2.679	20.397
0.5 Treasury	186	0	186
0.61 OZB woningen	730	0	730
0.62 OZB niet-woningen			0
0.63 Parkeerbelasting			0
0.64 Belastingen overig			0
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds			0
0.8 Overige baten en lasten	1.884	-190	1.694
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)			0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.838	105	2.943
1.2 Openbare orde en veiligheid	876	65	941
subtotaal	28.651	2.900	31.551
Baten			
0.1 Bestuur	0	0	0
0.2 Burgerzaken	585	0	585
0.4 Overhead	23	0	23
0.5 Treasury	719	0	719
0.61 OZB woningen	7.400	0	7.400
0.62 OZB niet-woningen	2.549	0	2.549
0.63 Parkeerbelasting	4	0	4
0.64 Belastingen overig	85	0	85
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	92.976	1.894	94.869
0.8 Overige baten en lasten			0
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)			0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	6	0	6
1.2 Openbare orde en veiligheid	21	0	21
subtotaal	104.365	1.894	106.259
Saldo van baten en lasten	75.714	-1.007	74.707
Reserves			
Toevoeging	937	0	937
Onttrekking	554	2.882	3.437
Resultaat	75.331	1.875	77.207

Bijlage 8 Kerngegevens

Tabel: Kerngegevens

Categorie	Detail	Begroting 2023	Begroting 2024
Sociale structuur			
Inwoners	0-4 jaar	1.763	1.738
	5-19 jaar	6.548	6.512
	20-64 jaar	23.554	23.623
	> 65 jaar	11.607	11.714
	Totaal	43.472	43.587
Uitkeringsgerechtigden (cijfers eind juli 2022)	Algemene bijstand	866	833
	IOAW	37	31
	IOAZ	4	6
	Bbz	9	7
Fysieke structuur			
Oppervlakte	Land (in ha)	8.173	8.173
	Binnenwater (in ha)	266	266
	Openbaar groen (in ha)	157	159
	Wegen: asfalt (in m2)	1.130.018	1.153.298
	Wegen: elementen (in m2)	1.354.545	1.408.331
Lengte	Riolering (in km)	244	244
Aantal	Woningen	21.287	*21.327
	Lantaarnpalen	7.048	7.339
	Bomen	13.621	14.113
	Speelplaatsen	80	95
	Speeltoestellen	424	452
Voorzieningen	(aantallen op teldatum 1 oktober 2021)		
Openbaar basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.499	1.496
Bijzonder basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.649	1.610
Voortgezet onderwijs	Aantal scholen	3	3
	Aantal leerlingen	2.498	2.483

*Het totaal aantal woningen per 31-12-2022 is gebaseerd op de cijfers van het CBS

Bijlage 9 EMU-saldo

Tabel: EMU-saldo

	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2023	B 2024	B 2025
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-6.138	1.765	1.177
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	4.685	37.413	13.327
3.	Mutatie voorzieningen	2.673	-19	563
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-249	0	0
5.	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo		**-7.901**	**-35.667**	**-11.587**

Bijlage 10 Taakvelden Samenleving

In deze bijlage is een voorlopige verdeling gemaakt van de baten en lasten van een aantal taakvelden in de nieuwe CBS-indeling.

Oude CBS-indeling

Wat mag het kosten? (x € 1.000,-)	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten				
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.846	2.995	3.034	3.072
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	16.114	16.468	16.828	17.154
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	17.243	16.052	16.055	16.267
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	933	933	933	933
Subtotaal	**37.136**	**36.448**	**36.850**	**37.426**
Baten				
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	554	808	814	814
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	940	904	1.256	1.566
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	22	22	22	22
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0
Subtotaal	**1.516**	**1.734**	**2.092**	**2.402**
Saldo van baten en lasten	**-35.620**	**-34.714**	**-34.758**	**-35.024**

Nieuwe CBS-indeling

De verdeling van de baten en lasten is een voorlopige toerekening over de nieuwe, uitgebreide set van taakvelden. Voor de verdeling is deels gebruik gemaakt van ervaringscijfers en deels voor een arbitraire toewijzing gekozen Dit laatste is met name aan de orde bij de classificatie van de lasten van lumpsumcontracten, uitvoeringskosten, advieskosten en personeelskosten. De verdeling wordt nog nader uitgewerkt,

Daarnaast zijn er inmiddels door de ministeries van VWS en BZK knelpunten gesignaleerd bij de nieuwe indeling. Voor het jaar 2025 en verder willen de ministeries van VWS en BZK wederom wijzigingen doorvoeren in de Iv3-indeling voor Jeugd en Wmo. Binnenkort worden hieromtrent de eerste voorstellen gedaan aan gemeenten. De grootste wijzigingen betreffen Jeugd en in mindere mate de Wmo. Daarbij moet onder andere het volgende punt nog verder verkend worden met gemeenten: Aparte taakvelden voor personeelslasten Jeugd en Wmo: om te voorkomen dat personeelslasten over alle andere taakvelden Jeugd en Wmo toegerekend moet worden, zouden twee aparte taakvelden personeelslasten Jeugd en Wmo opgenomen kunnen worden.

Wat mag het kosten? (x € 1.000,-)	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027
Lasten				
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.846	2.995	3.034	3.072
6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	6.982	7.162	7.165	7.173
6.71b Begeleiding (WMO)	6.072	6.228	6.231	6.237
6.71c Dagbesteding (WMO)	2.125	2.180	2.181	2.183

6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0
6.72a Jeugdhulp begeleiding	3.532	3.288	3.288	3.332
6.72b Jeugdhulp behandeling	3.947	3.675	3.675	3.724
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	831	774	774	784
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	0
6.73a Pleegzorg	831	774	774	784
6.73b Gezinsgericht	623	580	580	588
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	3.532	3.288	3.288	3.332
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	3.739	3.481	3.482	3.528
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	208	193	193	196
6.74c Gesloten plaatsing	0	0	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	935	899	1.251	1.561
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0
6.82a Jeugdbescherming	800	800	800	800
6.82b Jeugdreclassering	133	133	133	133
Subtotaal	**37.136**	**36.448**	**36.850**	**37.426**
Baten				
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	554	808	814	814
6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0
6.71b Begeleiding (WMO)	5	5	5	5
6.71c Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0
6.72a Jeugdhulp begeleiding	22	22	22	22
6.72b Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	0	0	0	0
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	0
6.73a Pleegzorg	0	0	0	0
6.73b Gezinsgericht	0	0	0	0
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0
6.74c Gesloten plaatsing	0	0	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	935	899	1.251	1.561
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0
6.82a Jeugdbescherming	0	0	0	0
6.82b Jeugdreclassering	0	0	0	0
Subtotaal	**1.516**	**1.734**	**2.092**	**2.402**
Saldo van baten en lasten	**-35.620**	**-34.714**	**-34.758**	**-35.024**

Bijlage 11 Specificatie Ontwikkelingen & Besparingen 2024-2027

Specificatie ontwikkelingen en besparingen 2024-2027

Na het opstellen van de kadernota is er sprake geweest van nieuwe ontwikkelingen en hebben we kansen op besparingen in beeld gebracht. In onderstaande tabel worden deze afwijkingen (bij posten groter dan 100 duizend, zowel nadelig als voordelig) toegelicht. Per begrotingsprogramma leest u eerst de ontwikkelingen na kadernota en vervolgens de kansen op besparingen die worden voorgesteld om tot een sluitend meerjarenperspectief voor 2024 en 2025 te komen.

Tabel: specificatie nieuwe ontwikkelingen en besparingen

Nr	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
1	**Samenleving (sociaal domein):**				
	Nieuwe ontwikkelingen				
1a	BUIG - uitgaven	-771	-771	-771	-771
1b	Indexatie Wmo - Specifiek	-150	-150	-150	-150
1c	Personeelskosten	-600	-600	-600	-600
1d	Individuele Studietoelage	-100	-100	-100	-100
1e	Jeugdzorg (ZiN + Pgb)	-1.390	-1.390	-1.390	-1.390
1f	Wmo (ZiN + Pgb)	-300	-300	-300	-300
1g	Bijzondere Bijstand	-250	-250	-250	-250
	Overige	-20	-20	-20	-20
		-3.581	-3.581	-3.581	-3.581
	Kansen op besparingen				
1e	Jeugdzorg (ZiN + Pgb)	750	750	750	750
1f	Wmo (ZiN + Pgb)	750	750	750	750
1h	BUIG - inkomsten	1.500	1.500	1.500	1.500
1i	Brug tussen bijstand en werk	265	265	265	265
1j	Energiekosten - Sport in Rheden	379	379	379	379
1k	Wijziging Brede Regeling Combinatiefuncties	194	194	194	194
1l	Innovatiebudget	131	131	131	131
1m	LVB	213	213	213	213
1n	Beschermd wonen – Secundaire kosten	1.296			
1o	OCO - Koploper	195	5		
1p	OCO - Geheugen		130		
1q	Inzet OAB/GALA		100		
1r	ESF	150	150		
1s	Indexering zorgkosten	450	450	450	450
1t	Reserve Hervormingsagenda jeugdstelsel	425	392		
	Overig	100	160	100	100
		6.798	5.569	4.732	4.732
	Totaal programma	**3.217**	**1.988**	**1.151**	**1.151**

Nr	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
2	**Leefomgeving (fysiek domein):**				
	Nieuwe ontwikkelingen				
2a	Landschap	-150	-150	-150	-150
		-150	*-150*	*-150*	*-150*
	Kansen op besparingen				
2b	Stelpost Energietransitie	230	230	230	230
2c	Aanpassen structureel budget structuurvisies/bestemmingsplannen (thema Omgevingsbeleid)	113	113	113	113
2d	Stelpost implementatie Omgevingswet	183	204	0	0
2e	Inzet reserve wegen (dekking kap.lst.)	521	521	521	521
	Overige	130	130	130	130
		1.177	1.198	994	994
	Totaal programma	**1.027**	**1.048**	**844**	**844**
3	**Bestuur en organisatie (incl. overhead)**				
	Nieuwe ontwikkelingen				
3a	Burgerakkoord	-250	-250	-250	-250
3b	Connectie correctie op 1e berap	219	220	220	0
3c	Vastgoed onderhoud, huren en pachten	-173	-173	-173	-173
3d	Dekking exploitatie huisvesting 2024	274			
3e	Aanpassing algemene uitkering	95	484	59	-3.443
3f	Energielasten	-800	-800		
3g	Ontwikkeling rentelasten	-357	-402	-338	-862
	Overige	60	120	120	120
		-932	-801	-362	-4608
	Kansen op besparingen				
3f	Stelpost energielasten	300	300		
3h	Taakstelling Gemeenschappelijke Regelingen	300	300	300	300
3i	Inzet stelpost raadswensen	1.250	1.250	1.000	1.000
3j	Aanpassing OZB naar 9%	900	900	900	900
3k	OZB inflatiecorrectie	298	298	298	298
		3.048	3.048	2.498	2.498
	Totaal programma	**2.116**	**2.450**	**2.136**	**-2.110**
	Totaal aan verklarende posten	**6.360**	**5.486**	**4.131**	**-115**

Toelichting overige ontwikkelingen groter dan € 100 duizend op hoofdlijnen:

1. Samenleving (sociaal domein):

- 1a BUIG – uitgaven
  De overschrijding van € 771 k op de BUIG wordt veroorzaakt door de verhoging van de uitkeringen per januari 2023 en de stijging van het Wettelijk Minimum Loon (WML). Ook de Loonkostensubsidie stijgt wanneer het WML stijgt.

- 1b Indexatie Wmo – Specifiek
  In verband met het continueren van zorg is er regionaal een opslag vastgesteld voor bepaalde zorgproducten. De financiële impact is ingeschat op € 150k.

- 1c Personeelskosten
  In zomer 2022 heeft adviesbureau Berenschot een benchmark onderzoek uitgevoerd op vraag van onze gemeente of de huidige formatie binnen afdeling Samenleving van de gemeente voor de teams: Beleid, Toegang Jeugd en Toegang Wmo in grote lijnen overeenkomt met die van vergelijkbare gemeenten. Daaruit blijkt dat de vaste formatie / budget aanzienlijk lager is dan in referentiegemeenten. Op dit moment wordt deze extra minimale personeelsbehoefte met inhuur ingevuld en is het financiële effect hiervan € 600 k. In de Begroting 2024 is deze aanpassing structureel doorgezet waarmee de inhuur beperkt wordt.

- 1d Individuele Studietoelage
  Door een toename van het aantal aanvragen (verdriedubbeling op dit moment) in combinatie met gewijzigde wetgeving (o.a. hogere toeslag) is het budget verhoogd met € 100k.

- 1e Jeugdzorg (ZiN + Pgb)
  In de periodieke rapportage jeugdzorg Rheden constateren we een toename van het aantal cliënten met jeugdhulp van 6% ten opzichte van vorig jaar. We zien eveneens een toename van inzet zwaardere zorgvormen. Daarbij hebben we ook te maken met de ontwikkeling naar kleinschaligere verblijfslocaties. Dat alles resulteert in een toename van de kosten ZiN (€ 1.515). De verminderde inzet van Pgb resulteert in een afname van het budget (€ 125k).

  Er is een taakstellende besparing van structureel € 1.500 k vastgesteld voor de zorgkosten Maatwerk 18- (= Jeugdzorg) en Maatwerk 18+ (= Wmo). Deze besparing is voorlopig voor 50% toebedeeld aan Jeugdzorg. De komende tijd moet de invulling hiervan in concrete maatregelen in beeld worden gebracht en de uitvoering in gang gezet. De voorstellen hiervoor worden onderdeel van de uitwerking van het Koersdocument Sociaal Domein.

- 1f Wmo (ZiN + Pgb)
  Door een toename van het aantal cliënten dat recht heeft op een Wmo voorziening, zijn de kosten voor ZIN hoger gebudgetteerd (€500 k). De mindere inzet van Pgb resulteert in een lager budget (€ 200 k).

  Er is een taakstellende besparing van structureel € 1.500 k vastgesteld voor de zorgkosten Maatwerk 18- (= Jeugdzorg) en Maatwerk 18+ (= Wmo). Deze besparing is voorlopig voor 50% toebedeeld aan Wmo. De komende tijd moet de invulling hiervan in concrete maatregelen in beeld worden gebracht en de uitvoering in gang gezet. De voorstellen hiervoor worden onderdeel van de uitwerking van het Koersdocument Sociaal Domein.

- 1g Bijzondere Bijstand
  We hebben te maken met een stijging van de gemiddeld uitgaven per cliënt, die nauw verband houdt met een stijging van de algemene bijstand.

- 1h BUIG – inkomsten
  Per 1 januari 2023 is het wettelijk minimumloon (WML) met 10,15% verhoogd. Bij de vaststelling van het definitieve budget 2023 in september van dit jaar zal de WML-verhoging in het macrobudget verwerkt worden. Indicatief gaat het voor de gemeente Rheden om een verhoging van € 1,5 mln. Vooruitlopend op de definitieve vaststelling wordt deze verhoging nu al meegenomen in deze begroting. Daarnaast is er nog een aanpassing aangekondigd van een extra budget voor de taakstelling statushouders. Deze is ook begrepen in de genoemde € 1,5 mln.

- 1i Brug tussen bijstand en werk
  Ter uitvoering van de motie "De brug tussen bijstand en werk, op weg naar waarderende participatie" doen we een voorstel voor het verstrekken van een uitstroompremie aan degenen in de bijstand die parttime werk vinden (en in de bijstand blijven) ofwel uitstromen uit de bijstand in verband met werk. Nadere toelichting is gegeven in een raadsinformatiebrief. In de Kadernota 2024 was vooruitlopend hierop al een post opgenomen. In deze Begroting is de post en budget vervallen.

- 1j Energiekosten - Sport in Rheden
  Voor elektriciteit is het budget in de Kadernota 2024 opgehoogd met € 153 k), voor gas is de verhoging € 226 k. Deze aanpassingen maken nu deel uit van de mutatie van de energielasten die is opgenomen bij programma 3.

- 1k Wijziging Brede Regeling Combinatiefuncties
  De bestaande Brede Regeling Combinatiefuncties is gewijzigd van een decentralisatie-uitkering naar een specifieke uitkering (SPUK). We ontvangen het geld niet meer via het gemeentefonds, maar via een specifieke uitkering.

- 1l Innovatiebudget
  Vanaf 2015 is er als onderdeel van de drie decentralisatie van het sociaal domein innovatiebudget bij de gemeente opgenomen. Het budget is eerder al gehalveerd en kan nu geheel vrijvallen.

- 1m LVB
  In de samenwerkingsafspraken tussen de tien gemeenten in de regio Centraal-Gelderland over Beschermd Wonen is afgesproken dat de LVB middelen niet meer worden overgedragen. Hiermee kan dit budget (€ 213 k per jaar) vrijvallen.

- 1n Beschermd wonen – Secundaire kosten
  In het "Voorstel Financiële afspraken BW", waarmee zoals eerder vermeld nog wel alle colleges van de regiogemeenten moeten instemmen, is ook een compensatie vastgesteld voor secundaire kosten voor de jaren 2022, 2023 en 2024. Het gaat hierbij om kosten op het gebied van bijstand, re-integratie, Gelrepas en zorg gemaakt voor inwoners opgenomen in BW-locaties. Voor deze Begroting kiezen we als uitgangspunt dat de toegezegde compensatie voor 2022 en 2023 kan worden gereserveerd (omdat de kosten nog uit reguliere budgetten zijn te dekken) en in 2024 mogen vrijvallen.

- 1o OCO – Koploper
  Voor Onafhankelijke Cliënt Ondersteuning is een eenmalige Rijksbijdrage ontvangen omdat Rheden een van de Koploper-gemeenten is op dit terrein. Naar inschatting is een groot deel van deze middelen niet nodig omdat de lasten van OCO uit reguliere budgetten kan worden gedekt. Dit eenmalige voordeel van € 200 k kan in 2024 en 2025 vrijvallen.

- 1p OCO - Geheugen

Voor Onafhankelijke Cliënt Ondersteuning worden subsidies verstrekt. Naar verwachting resulteert de afwikkeling van 2023 met de subsidieontvanger(s) in een eenmalig voordeel van € 130 k, een bedrag dat in 2025 mag vrijvallen.

- 1q Inzet OAB/GALA
  Voor het Onderwijs Achterstandenbeleid bestaat een SPUK-regeling. Daarnaast is er een Brede SPUK-regeling voor alle gemeenten beschikbaar gesteld voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis (GALA).

  De SPUK-regelgeving geeft aan welke lasten uit de SPUK mogen worden gedekt. Binnen de gemeente wordt komende tijd onderzocht welke kosten, die nu nog uit reguliere budgetten worden gedekt, onder de genoemde regelingen kunnen worden gebracht. Vooruitlopend op de resultaten van het onderzoek wordt een incidenteel voordeel in de begroting verwerkt voor het jaar 2025.

- 1r ESF
  Volgens de einddeclaratie van het project ESF REACT-EU zal de gemeente Rheden vanuit het Europees Sociaal Fonds (ESF) een subsidie ontvangen van indicatief € 946 k.

  Een deel van de toegezegde middelen zijn reeds bestemd. Voor het deel dat nog niet is bestemd (€ 330 k) word voorgesteld dit in 2024 en 2025 in twee gelijke delen te laten vrijvallen.

- 1s Indexering zorgkosten
  De budgetten voor Huishoudelijke Verzorging, Dagelijkse ondersteuning, Hulpmiddelen, Wmo en Jeugdzorg zijn in de Kadernota 2024 verhoogd met 7,27 %. Dit percentage was een inschatting door NZA (Nederlandse Zorg Autoriteit) en zou bij het opstellen van de programmabegroting 2024 worden aangepast conform het voorstel van de MGR voor de aanpassing van de tarieven 2024. Het voorstel van de MGR, dat nog niet is vastgesteld, komt lager uit en resulteert tot een voorlopige bijstelling van structureel € 450 k. Van belang is het te vermelden dat er voor een groot aantal producten nog tariefonderzoeken lopen waardoor uiteindelijk de zorgproducten mogelijk duurder worden dan nu ingeschat. Deze onderzoeken worden in het najaar afgerond.

- 1t Reserve Hervormingsagenda jeugdstelsel
  In de Kadernota 2024 is een nieuw te vormen reserve "Bestemmingsreserve hervormingsagenda Jeugdstelsel" voorgesteld. Hiermee kunnen eventuele nadelige financiële effecten van de hervormingsagenda worden opgevangen. De in de Kadernota 2024 opgenomen dotaties in 2024 en 2025 worden gehalveerd in de Begroting 2024.

  De komende tijd zal de invulling van de Hervormingsagenda in concrete maatregelen in beeld worden gebracht en bijbehorende financiële implicaties, zowel aan de lastenkant als aan de batenkant (Gemeentefonds). Hierbij hebben we als gemeente nauw overleg met de regiogemeenten.

2. Leefomgeving (fysiek domein):

- 2a Landschap
  Het behouden, herstellen en versterken van ons unieke landschap en biodiversiteit vraagt voortdurende inzet van vele partijen. Actueel is de stikstofproblematiek, die ook in onze gemeente en voor veel van onze agrariërs speelt. Wij ondersteunen de verandering in de landbouw naar natuur-inclusief boeren. We maken werk van een rijk en verbonden landschap. Gezien de grote opgave en ontwikkelingen in het landelijk gebied willen we hierin investeren, o.a. via een meer programmatische aanpak. In de omgevingsagenda en omgevingsvisie werken we dit nader uit. Omdat de huidige ontwikkeling nu om actie vraagt, zetten wij in op een investering voor deze opgave.

- *2b Stelpost Energietransitie*
  Dit betreft de verwachte Rijks financiering voor de opgave van de energietransitie. De spelregels van het Rijk voor het beschikbaar stellen zijn nog niet voor alle delen definitief bekent. Op basis van de door het Rijk genoemde macro bedragen en de grote aandacht voor dit thema hebben wij de verwachting dat de komende jaren extra (Rijks)middelen beschikbaar worden gesteld. Hierbij is het risico aanwezig dat dit deels mogelijk niet beschikbaar komt. De omvang van het risico dat niet beschikbaar komt schatten wij nu in op € 230k. De verdere aanwijzing moet plaatsvinden op grond van de nieuwe energiewet. Uiteraard speelt hierbij ook de uitkomst van de landelijke verkiezingen een rol.

- 2c Aanpassen structureel budget structuurvisies/bestemmingsplannen (thema Omgevingsbeleid)
  Voor komende jaren is structureel € 288.000 opgenomen voor structuurvisies/bestemmingsplannen. Gezien de bestedingen van afgelopen jaren verwachten wij dat het reëel is om dit bedrag naar beneden bij te stellen. Tegelijkertijd verwachten we aankomende jaren bij de invoering van de omgevingswet nog de nodige "kinderziekten". Bijvoorbeeld bij het toewerken naar het nieuwe omgevingsplan. Dit samen maakt dat wij voor structuurvisies en omgevingsplannen vanaf 2024 structureel € 175k begroten. Daarmee wordt een bezuiniging van € 113k gerealiseerd. Nadat we twee jaar ervaring hebben met de nieuwe omgevingswet zullen we dit budget opnieuw bezien.

- 2d Stelpost implementatie Omgevingswet
  Het Rijk is 'onduidelijker' voor de jaren daarna. BZK en VNG doen op dit moment onderzoek naar de toekomstige baten en lasten van de invoering van de omgevingswet. Wij verwachten dat ondanks eerder gedane toezeggingen door het Rijk het werken met de nieuwe omgevingswet door gemeenten niet structureel kostendekkend kan plaatsvinden. De ontwikkelingen hiervan nemen wij mee bij het opstellen van de begroting 2025 en verder.

- 2e Inzet reserve wegen (dekking kap.lst.)
  Aan de reserve wegen wordt jaarlijks € 800k toegevoegd. Deze reserve wegen is onder andere bestemd voor dekking van (toekomstige) kapitaallasten van investeringen wegen. De onttrekking ad € 521k betreft de geraamde kapitaallasten van investeringen wegen volgens het MIP 2024-2027.

3 Bestuur en organisatie (incl. overhead):

- 3a Burgerakkoord
  Uitvoering van de duurzaamheidsagenda m.b.t. de Klimaatopgave Burgerakkoord door een onafhankelijk burgerberaad.

- 3b Connectie correctie op 1e berap
  De geschatte kosten voor prijsontwikkelingen die de Connectie heeft doorbelast aan de regio vallen lager uit dan begroot.

- 3c Vastgoed onderhoud, huren en pachten
  In 2023 heeft een actualisatie van de meer jaren onderhoudsplannen van ons vastgoed plaatsgevonden. Hierin zien we dat de onderhoudskosten over alle onderhoudsposten voor de gehele portefeuille gestegen zijn. Een deel van de onderhoudskosten, klein onderhoud (storingen, vandalisme etc.) en de kosten van inspecties, keuringen en andere wettelijke verplichtingen, worden uit de exploitatielasten betaald. Deze kosten zijn aanzienlijk gestegen, hiervoor wordt een bijstelling van 173k gevraagd.

- 3d Dekking exploitatie huisvesting 2024
  Dit betreft een onttrekking van de reserve gemeentehuis voor de dekking van huisvestingslasten in 2024 (conform dekkingsplan nieuw gemeentehuis).

- 3e Aanpassing Algemene Uitkering
  Bijstelling van de opbrengsten Algemene Uitkering. Betreft o.a. een stijging van het aantal inwoners met 250 i.v.m. met de huisvesting van de Oekraïners in 2024 en 2025. Daarnaast bijstelling van overige maatstaven en verwerking van dalende effecten septembercirculaire in 2027.

- 3f Energielasten
  Op basis van de huidige energiekosten is er een schatting gemaakt van de kosten voor 2024 en 2025. Dit betreft meerkosten voor gas en elektra voor alle locaties (€ 800 duizend). De hogere energiekosten voor de opvanglocaties Oekraïners hebben we buiten beschouwing gelaten. Deze worden vergoed door het Rijk. Daarbij verwachten we via de septembercirculaire een compensatie voor de stijging in energielasten (€ 300 duizend).

- 3g Ontwikkeling rentelasten
  Hogere rentelasten als gevolg van gestegen rente op de geld- en kapitaalmarkt. Een aantal leningen is in 2023 verlengd tegen een hoger rentepercentage. Verder is er een nieuwe lening van € 10 miljoen afgesloten voor de bouw van het gemeentehuis.

- 3h Taakstelling Gemeenschappelijke Regelingen
  Betreft een verlaging van de gemeentelijke bijdrage aan Gemeenschappelijke Regelingen door bijstelling van ambities.

- 3i Inzet stelpost raadswensen
  Het college stelt voor om de stelpost raadswensen volledig in te zetten voor Burgerberaad, burgerparticipatie, Blijfwijk en Woningbouwversnelling en om de financiële positie te versterken. Deze stelpost was voor een periode van 4 jaar bedoeld, deze is na 2026 verstreken.

- 3j Aanpassing OZB naar 9%
  Voor het realiseren van alle ambities en het verbeteren van de financiële situatie wordt voorgesteld om de OZB, exclusief de inflatiecorrectie, met 9% te verhogen.

- 3k OZB inflatiecorrectie
  Conform de uitgangspunten zoals verwoord in de kadernota wordt de OZB met het inflatiepercentage (3%) verhoogd.

Tot slot
De financiële effecten van deze ontwikkelingen zijn vertaald in de begroting. De (resterende) risico's leest u terug binnen de individuele programma's, de paragrafen en in de risicoparagraaf van deze begroting.

Bijlage 12 Sustainable Development Goals (SDG)

Deze bijlage bevat een beschrijving van de zogenaamde SDG als onderdeel van de Global Goals waaraan de verschillende thema's in de begroting bijdragen.

	Global Goal (sub)doelen
1.1	Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan $1,25 per dag moeten rondkomen.
1.2	Tegen 2030 het aandeel mannen, vrouwen en kinderen van alle leeftijden die volgens de nationale definities in armoede leven in al haar dimensies, minstens tot de helft terugbrengen.
1.3	Nationaal toepasbare sociale beschermingssystemen en maatregelen implementeren voor iedereen, met inbegrip van sociale beschermingsvloeren, en tegen 2030 een aanzienlijke dekkingsgraad realiseren van de armen en de kwetsbaren.
1.4	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle mannen en vrouwen, in het bijzonder de armen en de kwetsbaren, gelijke rechten hebben op economische middelen, alsook toegang tot basisdiensten, eigenaarschap en controle over land en andere vormen van eigendom, nalatenschap, natuurlijke hulpbronnen, gepaste nieuwe technologie en financiële diensten, met inbegrip van microfinanciering.
1.5	Tegen 2030 de weerbaarheid opbouwen van de armen en van zij die zich in kwetsbare situaties bevinden en hun blootstelling aan en kwetsbaarheid voor met klimaat-gerelateerde extreme gebeurtenissen en andere economische, sociale en ecologische schokken en rampen beperken.
1.a	Zorgen voor een aanzienlijke mobilisatie van middelen afkomstig uit verschillende bronnen, ook via versterkte ontwikkelingssamenwerking, om adequate en voorspelbare middelen te voorzien voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, om programma's en beleidslijnen te implementeren die een einde moeten maken aan armoede in al haar vormen.
1.b	Solide beleidskaders creëren op nationaal, regionaal en internationaal niveau, die zijn gebaseerd op ontwikkelingsstrategieën ten gunste van de armen en het genderbeleid, om de versnelde investering te ondersteunen in acties die gericht zijn op het uitroeien van de armoede.

	Global Goal (sub)doelen
2.1	Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang.
2.2	Tegen 2030 een einde maken aan alle vormen van malnutritie, waarbij ook tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar; en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen.
2.3	Tegen 2030 de landbouwproductiviteit en de inkomens verdubbelen voor kleinschalige voedselproducenten, in het bijzonder vrouwen, inheemse bevolkingen, familieboeren, veefokkers en vissers, onder meer door een veilige en

	gelijke toegang tot land, andere productieve hulpbronnen en inputs, kennis, financiële diensten, markten en opportuniteiten die toegevoegde waarde bieden en ook buiten de landbouw tewerkstelling genereren.
2.4	Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren.
2.5	Tegen 2020 de genetische diversiteit in stand houden van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren en hun in het wild levende verwanten, ook aan de hand van zaad- en plantenbanken die op een degelijke manier beheerd en gediversifieerd worden op nationaal, regionaal en internationaal niveau; en de toegang bevorderen tot het eerlijk en billijk delen van voordelen afkomstig van het gebruik van genetische hulpbronnen en daaraan gekoppelde traditionele kennis, zoals internationaal overeengekomen.
2.a	Verhogen van de investeringen, door versterkte internationale samenwerking, in landelijke infrastructuur, landbouwkundig onderzoek en uitgebreide diensten, technologische ontwikkeling en genetische databanken voor planten en vee om de landbouwkundige productiecapaciteit in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, te versterken.
2.b	Corrigeren en voorkomen van handelsbeperkingen en scheefgegroeide situaties op de wereldlandbouwmarkten, door onder andere tegelijk alle vormen van landbouwexportsubsidies en alle exportmaatregelen met een gelijkaardig effect af te schaffen, in overeenstemming met het mandaat van de Ontwikkelingsronde in Doha.
2.c	Maatregelen aannemen die de correcte werking moeten garanderen van de voedselgrondstoffenmarkten en hun afgeleiden en een snelle toegang tot marktinformatie bevorderen, met inbegrip van informatie over voedselreserves, om de extreme volatiliteit van de voedselprijzen te helpen beperken.

3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN	**Global Goal (sub)doelen**
3.1	Tegen 2030 de globale moedersterfte terugdringen tot minder dan 70 per 100.000 levendgeborenen.
3.2	Tegen 2030 een einde maken aan vermijdbare overlijdens van pasgeborenen en kinderen onder de 5 jaar, waarbij alle landen er moeten naar streven om het sterftecijfer van baby's minstens tot 12 per 1000 levendgeborenen te beperken alsook het sterftecijfer van kinderen jonger dan 5 jaar eveneens in te perken tot maximum 25 per 1000 levendgeborenen.
3.3	Tegen 2030 een einde maken aan epidemieën zoals aids, tuberculose, malaria en verwaarloosde tropische ziekten, alsook hepatitis, door water overgebrachte ziekten en andere overdraagbare ziekten bestrijden.
3.4	Tegen 2030 de vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde inperken via preventie en behandeling, en mentale gezondheid en welzijn bevorderen.
3.5	3.5 De preventie en behandeling versterken van misbruik van verslavende middelen, met inbegrip van drugsgebruik en het schadelijk gebruik van alcohol.
3.6	Tegen 2020 het aantal doden en gewonden in het verkeer wereldwijd halveren.
3.7	Tegen 2030 universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorgdiensten garanderen, met inbegrip van diensten voor

	gezinsplanning, informatie en opvoeding, en voor de integratie van reproductieve gezondheid in nationale strategieën en programma's
3.8	Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen
3.9	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aantal sterfgevallen en ziekten verminderen als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling en besmetting van lucht, water en bodem.
3.a	Waar nodig de implementatie van de kaderovereenkomst van de Wereldgezondheidsorganisatie over tabakscontrole versterken.
3.b	Het onderzoek en de ontwikkeling ondersteunen van vaccins en geneesmiddelen voor overdraagbare en niet-overdraagbare ziekten voor de overdraagbare en de niet-overdraagbare ziekten die in hoofdzaak ontwikkelingslanden treffen, toegang verschaffen tot betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins, volgens de richtlijnen van de Verklaring van Doha aangaande het TRIPS-akkoord en Volksgezondheid. De Verklaring bevestigt het recht van ontwikkelingslanden om ten volle gebruik te maken van de bepalingen van de Overeenkomst aangaande de Handelsaspecten van de Intellectuele Eigendom (TRAIPR) die ruimte laat voor de bescherming van de volksgezondheid; en, in het bijzonder, het verschaffen van toegang tot geneesmiddelen voor iedereen.
3.c	De financiering van de gezondheidszorg aanzienlijk opvoeren, net als de aanwerving, de ontwikkeling, de opleiding en het lange tijd in dienst houden van gezondheidswerkers in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.
3.d	De capaciteit van alle landen versterken, in het bijzonder die van de ontwikkelingslanden, met betrekking tot systemen voor vroegtijdige waarschuwing, risicovermindering en het beheer van nationale en globale gezondheidsrisico's.

4 KWALITEITS-ONDERWIJS	**Global Goal (sub)doelen**
4.1	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten.
4.2	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens in hun vroege kindertijd toegang hebben tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding voorafgaand aan de lagere school zodat ze klaar zijn voor het basisonderwijs.
4.3	Tegen 2030 gelijke toegang garanderen voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwaliteitsvol technisch, beroeps- en hoger onderwijs, met inbegrip van de universiteit.
4.4	Tegen 2030 het aantal jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, voor tewerkstelling, degelijke jobs en ondernemerschap aanzienlijk opdrijven.
4.5	Tegen 2030 genderongelijkheden wegwerken in het onderwijs en zorgen voor gelijke toegang tot alle niveaus inzake onderwijs en beroepsopleiding voor de kwetsbaren, met inbegrip van mensen met een handicap, inheemse bevolkingen en kinderen in kwetsbare situaties.
4.6	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle jongeren en een groot aantal volwassenen, zowel mannen als vrouwen, geletterd en rekenvaardig zijn.

4.7	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling.
4.a	Bouwen en verbeteren van onderwijsfaciliteiten die aandacht hebben voor kinderen, mensen met een beperking en gendergelijkheid en die een veilige, geweldloze, inclusieve en doeltreffende leeromgeving bieden voor iedereen.
4.b	Tegen 2020 het aantal studiebeurzen wereldwijd en substantieel verhogen dat beschikbaar is voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en de Afrikaanse landen, voor toegang tot het hoger onderwijs, met inbegrip van beroepsopleiding en programma's omtrent informatie en communicatietechnologie, techniek, ingenieurswezen en wetenschappen, in ontwikkelde landen en andere ontwikkelingslanden.
4.c	Tegen 2030 op aanzienlijke wijze de toevloed verhogen van gekwalificeerde leraren, ook via internationale samenwerking voor lerarenopleidingen in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.

5 GENDER-GELIJKHEID	**Global Goal (sub)doelen**
5.1	Een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, overal.
5.2	Alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare en de privésfeer uitroeien, ook inzake vrouwenhandel en seksuele en andere soorten uitbuiting.
5.3	Uit de wereld helpen van alle schadelijke praktijken, zoals kind-, vroege en gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking.
5.4	Erkennen en naar waarde schatten van onbetaalde zorg en thuiswerk door het voorzien van openbare diensten, infrastructuur en een sociaal beschermingsbeleid en door de bevordering van gedeelde verantwoordelijkheden binnen het gezin en de familie, zoals dat nationaal van toepassing is.
5.5	Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven.
5.6	Verzekeren van universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg en reproductieve rechten zoals overeengekomen in het kader van het Actieprogramma van de Internationale Conferentie over Bevolking en Ontwikkeling en het Peking-Actieplatform en de slotdocumenten van hun desbetreffende conferenties.

6 SCHOON WATER EN SANITAIR	**Global Goal (sub)doelen**
6.1	Tegen 2030 komen tot een universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen.
6.2	Tegen 2030 komen tot toegang tot gepaste en degelijke sanitaire voorzieningen en hygiëne voor iedereen en een einde maken aan openbare ontlasting, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan de behoeften van vrouwen en meisjes en mensen in kwetsbare situaties.
6.3	Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot

	ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recyclage en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd.
6.4	Tegen 2030 in aanzienlijke mate de efficiëntie van het watergebruik verhogen in alle sectoren en het duurzaam winnen en verschaffen van zoetwater garanderen om een antwoord te bieden op de waterschaarste en om het aantal mensen dat af te rekenen heeft met waterschaarste, aanzienlijk te verminderen.
6.5	Tegen 2030 het geïntegreerde beheer van de waterhulpbronnen implementeren op alle niveaus, ook via gerichte grensoverschrijdende samenwerking.
6.6	Tegen 2020 de op water gebaseerde ecosystemen beschermen en herstellen, met inbegrip van bergen, bossen, moerassen, rivieren, grondwaterlagen en meren.
6.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking en de capaciteitsopbouwende ondersteuning uitbreiden voor de ontwikkelingslanden voor activiteiten die betrekking hebben op water en sanitaire voorzieningen en programma's, met inbegrip van technologieën voor waterwinning, ontzilting, waterefficiëntie, afvalwaterzuivering, recyclage en hergebruik.
6.b	De deelname versterken en ondersteunen van plaatselijke gemeenschappen bij de verbetering van het waterbeheer en van de sanitaire voorzieningen.

7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE	**Global Goal (sub)doelen**
7.1	Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energie-diensten garanderen.
7.2	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.
7.3	Tegen 2030 de globale snelheid van verbetering in energie-efficiëntie verdubbelen.
7.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking verhogen om toegang te vergemakkelijken tot onderzoek en technologie inzake schone energie, met inbegrip van de hernieuwbare energie, de energiedoeltreffendheid en de geavanceerde en schonere fossiele brandstoffentechnologie, en de investering promoten in energie-infrastructuur en schone energietechnologie.
7.b	7.b Tegen 2030 de infrastructuur uitbreiden en de technologie upgraden om moderne en duurzame energiediensten te kunnen aanbieden aan alle ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun respectieve steunprogramma's.

8 EERLIJK WERK EN ECONOMISCHE GROEI	**Global Goal (sub)doelen**
8.1	De economische groei per capita in stand houden in overeenstemming met de nationale omstandigheden en, in het bijzonder, minstens 7% aangroei van het bruto binnenlands product per jaar in de minst ontwikkelde landen.
8.2	Tot meer economische productiviteit komen door diversificatie, technologische modernisatie en innovatie, ook door de klemtoon te leggen op sectoren met hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren.
8.3	Bevorderen van op ontwikkeling toegespitste beleidslijnen die productieve activiteiten ondersteunen, alsook de creatie van waardige jobs, ondernemerschap, creativiteit en innovatie, en de formalisering en de groei aanmoedigen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ook via toegang tot financiële diensten.

8.4	Tegen 2030 geleidelijk aan de wereldwijde efficiëntie, productie en consumptie van hulpbronnen verbeteren en streven naar de ontkoppeling van economische groei en achteruitgang van het milieu, volgens het 10-jarig Programmakader voor Duurzame Consumptie en Productie, waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen.
8.5	Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde.
8.6	Tegen 2020 het aandeel aanzienlijk terugschroeven van jongeren die niet aan het werk zijn, geen onderwijs volgen en niet met een opleiding bezig zijn.
8.7	Onmiddellijke en effectieve maatregelen nemen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensensmokkel en het verbod en de afschaffing van de ergste vormen van kinderarbeid veiligstellen, met inbegrip van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten, en tegen 2025 een einde stellen aan kinderarbeid in al haar vormen.
8.8	De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in precaire werkomstandigheden bevinden.
8.9	Tegen 2030 beleidslijnen uitwerken en implementeren ter ondersteuning van het duurzaam toerisme dat jobs creëert en plaatselijke cultuur en producten bevordert.
8.10	Versterken van de mogelijkheden van de plaatselijke financiële instellingen om toegang tot het bankwezen, de verzekeringen en financiële diensten voor allen aan te moedigen.
8.a	Verhogen van de Aid for Trade voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, ook via het verbeterde geïntegreerde kader voor handelsgerelateerde bijstand aan de minst ontwikkelde landen.
8.b	Tegen 2020 een globale strategie voor jongerentewerkstelling ontwikkelen en die operationeel maken en het Globale Jobspact van de Internationale Arbeidsorganisatie implementeren.

9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR	**Global Goal (sub)doelen**
9.1	Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen.
9.2	Bevorderen van inclusieve en duurzame industrialisering en, tegen 2030, het aandeel in de werkgelegenheid en het bruto binnenlands product van de industrie aanzienlijk doen toenemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, en dat aandeel verdubbelen in de minst ontwikkelde landen.
9.3	De toegang vergroten van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden, tot financiële diensten, inclusief betaalbare kredietverlening, alsook hun integratie in waarde-ketens en markten.
9.4	Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden.
9.5	Verbeteren van het wetenschappelijk onderzoek, moderniseren van de technologische capaciteiten van industriesectoren in alle landen, in het bijzonder in ontwikkelingslanden, waarbij ook tegen 2030 innovatie wordt aangemoedigd en op aanzienlijke wijze het aantal onderzoeks- en ontwikkelingswerkers per miljoen inwoners wordt verhoogd en waarbij ook meer wordt uitgegeven aan publiek en privaat onderzoek en ontwikkeling.

9.a	De duurzame en veerkrachtige ontwikkeling van infrastructuur mogelijk maken in ontwikkelingslanden aan de hand van extra financiële, technologische en technische steun aan Afrikaanse landen, de minst ontwikkelde landen, de door land ingesloten ontwikkelingslanden en de kleine eilandstaten.
9.b	Ondersteunen van de binnenlandse technologische ontwikkeling, onderzoek en innovatie in ontwikkelingslanden, ook door een gunstig beleidsklimaat te garanderen voor, onder andere, industriële diversificatie en waarde-toevoeging aan handelsproducten.
9.c	In aanzienlijke mate de toegang verhogen tot informatie- en communicatietechnologie en streven naar het verschaffen van universele en betaalbare toegang tot internet in de minst ontwikkelde landen tegen 2020.

10 ONGELIJKHEID VERMINDEREN	**Global Goal (sub)doelen**
10.1	Tegen 2030 geleidelijk tot een inkomenstoename van de onderste 40% van de bevolking komen tegen een ritme dat hoger ligt dan het nationale gemiddelde, en die toename ook in stand houden.
10.2	Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status.
10.3	Gelijke kansen verzekeren en ongelijkheden wegwerken, ook door het afvoeren van discriminerende wetten, beleidslijnen en praktijken en door het bevorderen van de geschikte wetgeving, beleidslijnen en acties in dit opzicht.
10.4	Beleid voeren dat geleidelijk tot een grotere gelijkheid leidt, in het bijzonder inzake fiscaliteit, lonen en sociale bescherming.
10.5	De regulering en monitoring verbeteren van de globale financiële markten en instellingen en de implementatie versterken van dergelijke reguleringen.
10.6	Een verbeterde vertegenwoordiging verzekeren en een beter gehoor geven aan de ontwikkelingslanden bij de besluitvorming in mondiale, internationale economische en financiële instellingen om te komen tot meer doeltreffende, geloofwaardige, verantwoordelijke en legitieme instellingen.
10.7	Een ordelijke, veilige, regelmatige en verantwoordelijke migratie en mobiliteit van mensen mogelijk maken, ook via de implementatie van geplande en degelijk beheerde migratiebeleidslijnen.
10.a	Het beginsel implementeren van speciale en gedifferentieerde behandeling voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met de overeenkomsten van de Wereldhandelsorganisatie.
10.b	Officiële ontwikkelingsbijstand en financiële stromen aanmoedigen, met inbegrip van directe buitenlandse investeringen, voor staten waar de behoefte het grootst is, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, de Afrikaanse landen, de kleine eilandstaten en de door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun nationale plannen en programma's.
10.c	Tegen 2030 de transactiekosten van overschrijvingen van migranten reduceren tot minder dan 3% en transfer vanuit landen met kosten hoger dan 5% elimineren.

11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN	**Global Goal (sub)doelen**
11.1	Tegen 2030 voor iedereen toegang voorzien tot adequate, veilige en betaalbare huisvesting en basisdiensten, en sloppenwijken verbeteren.

11.2	Tegen 2030 toegang bieden tot veilige, betaalbare, toegankelijke en duurzame vervoerssystemen voor iedereen, verbetering van de verkeersveiligheid, met name door uitbreiding van het openbaar vervoer, met speciale aandacht voor de behoeften van mensen in kwetsbare situaties, vrouwen, kinderen, personen met handicaps en ouderen
11.3	Tegen 2030 inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteit opbouwen voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen in alle landen.
11.4	De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen.
11.5	Tegen 2030 het aantal doden en getroffenen aanzienlijk verminderen en in aanzienlijke mate de rechtstreekse economische impact op het bruto binnenlands product terugschroeven dat veroorzaakt wordt door rampen, met inbegrip van rampen die met water verband houden, waarbij de klemtoon ligt op het beschermen van de armen en van mensen in kwetsbare situaties.
11.6	Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer.
11.7	Tegen 2030 universele toegang voorzien tot veilige, inclusieve en toegankelijke, groene en openbare ruimtes, in het bijzonder voor vrouwen en kinderen, ouderen en personen met een handicap.
11.a	Positieve economische, sociale en ecologische verbanden ondersteunen tussen stedelijke, voorstedelijke en landelijke gebieden door de nationale en regionale ontwikkelingsplanning te versterken.
11.b	Tegen 2020 het aantal steden en menselijke nederzettingen aanzienlijk verhogen die geïntegreerde beleidslijnen en plannen goedkeuren en implementeren inzake inclusie, doeltreffendheid van hulpbronnengebruik, mitigatie en adaptatie aan klimaatverandering, weerbaarheid tegen rampen, en in overeenstemming met het kader van Sendai voor rampen-risicovermindering 2015-2030 een holistisch ramprisicobeheer ontwikkelen en implementeren op alle niveaus.
11.c	De minst ontwikkelde landen steunen, ook via financiële en technische bijstand, in het opbouwen van duurzame en veerkrachtige gebouwen waarbij gebruik wordt gemaakt van lokale materialen.

12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE	**Global Goal (sub)doelen**
12.1	Het 10-jarig Programmakader inzake Duurzame Consumptie- en Productiepatronen implementeren, waarbij alle landen actie ondernemen, en waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen, rekening houdend met de ontwikkeling en de mogelijkheden van de ontwikkelingslanden.
12.2	Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.
12.3	Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.
12.4	Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.
12.5	Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.

12.6	Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.
12.7	Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten.
12.8	Tegen 2030 garanderen dat mensen overal beschikken over relevantie informatie over en zich bewust zijn van duurzame ontwikkeling en levensstijlen die in harmonie zijn met de natuur.
12.a	Ondersteunen van ontwikkelingslanden ter versterking van hun wetenschappelijke en technologische mogelijkheden om de richting uit te gaan van meer duurzame consumptie- en productiepatronen.
12.b	Ontwikkelen en implementeren van instrumenten om de impact te monitoren van duurzame ontwikkeling op duurzaam toerisme dat werkgelegenheid creëert en de plaatselijke cultuur en producten promoot.
12.c	Inefficiënte subsidies voor fossiele brandstoffen die afval producerende consumptie aanmoedigen rationaliseren, door storende marktinvloeden uit de wereld te helpen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, ook door het belastingsysteem te herstructureren en deze schadelijke subsidies te laten uitdoven, waar deze bestaan, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke noden en omstandigheden in de ontwikkelingslanden en waarbij de mogelijke negatieve invloeden worden geminimaliseerd op hun ontwikkeling op een manier die de armen en de getroffen gemeenschappen beschermt.

13 KLIMAATACTIE	**Global Goal (sub)doelen**
13.1	De veerkracht en het aanpassingsvermogen versterken van met klimaat in verband te brengen gevaren en natuurrampen in alle landen.
13.2	Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning.
13.3	De opvoeding, bewustwording en de menselijke en institutionele capaciteit verbeteren met betrekking tot mitigatie, adaptatie, impactvermindering en vroegtijdige waarschuwing inzake klimaatverandering.
13.a	De verbintenis uitvoeren die door de ontwikkelde landen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering genomen werd omtrent de doelstelling om tegen 2020 gezamenlijk jaarlijks $ 100 miljard bijeen te brengen uit allerlei bronnen, om tegemoet te komen aan de behoeften van de ontwikkelingslanden in de context van aanzienlijke mitigatieacties en van transparantie inzake implementatie, en om door deze kapitalisatie het Groene Klimaatfonds zo snel mogelijk volledig operationeel te maken.
13.b	Mechanismen promoten om de capaciteit te vergroten in het kader van doeltreffende aan klimaatverandering gekoppelde planning en beheer in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, waarbij ook wordt gefocust op vrouwen, jongeren en lokale en gemarginaliseerde gemeenschappen.

14 LEVEN IN HET WATER	**Global Goal (sub)doelen**
14.1	Tegen 2025 de vervuiling van de zee voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door ronddrijvend afval en voedingsstoffen.

14.2	Tegen 2020 op een duurzame manier zee- en kustecosystemen beheren en beschermen om aanzienlijke negatieve gevolgen te vermijden, ook door het versterken van hun veerkracht, en actie ondernemen om deze te herstellen en om te komen tot gezonde en productieve oceanen.
14.3	De impact van de verzuring van de oceanen minimaliseren en aanpakken, ook via verhoogde wetenschappelijke samenwerking op alle niveaus.
14.4	Tegen 2020 op een doeltreffende manier de visvangst reguleren en een einde maken aan overbevissing, aan illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en aan destructieve visserijpraktijken, en op wetenschap gebaseerde beheerplannen implementeren, om de visvoorraden zo snel mogelijk te herstellen, op zijn minst op niveaus die een maximale duurzame opbrengst kunnen garanderen zoals bepaald door hun biologische kenmerken.
14.5	Tegen 2020 minstens 10% van de kust- en zeegebieden behouden, in overeenstemming met het nationale en internationale recht en gebaseerd op de beste beschikbare wetenschappelijke informatie.
14.6	Tegen 2020 bepaalde vormen van visserijsubsidies afschaffen die bijdragen tot overcapaciteit en overbevissing, komaf maken met subsidies die bijdragen tot illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en geen nieuwe vergelijkbare subsidies invoeren, erkennen dat een passende en doeltreffende speciale en gedifferentieerde behandeling van de ontwikkelingslanden en van de minst ontwikkelde landen integraal deel zou moeten uitmaken van de onderhandelingen inzake visserijsubsidies van de Wereldhandelsorganisatie.
14.7	Tegen 2030 de economische voordelen vergroten voor kleine eilandstaten en voor de minst ontwikkelde landen van het duurzaam gebruik van mariene rijkdommen, ook via het duurzaam beheer van visserij, aquacultuur en toerisme.
14.a	De wetenschappelijke kennis vergroten, onderzoekscapaciteit ontwikkelen en mariene technologie overdragen, waarbij rekening wordt gehouden met de criteria en richtlijnen van de Intergouvernementele Oceanografische Commissie inzake de overdracht van mariene technologie, om de gezondheid van de oceaan te verbeteren en de bijdrage te verruimen van de mariene biodiversiteit tot de ontwikkeling van ontwikkelingslanden, in het bijzonder kleine eilandstaten en de minst ontwikkelde landen.
14.b	Toegang verschaffen aan kleinschalige ambachtelijke vissers tot mariene hulpbronnen en markten.
14.c	Het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hulpbronnen versterken door het implementeren van internationaal recht zoals dat wordt weerspiegeld in het VN-Zeerechtverdrag, dat een wettelijk kader voorziet voor het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hun hulpbronnen, zoals ook wordt vermeld in paragraaf 158 van 'De toekomst die wij willen'.

15 LEVEN OP HET LAND	**Global Goal (sub)doelen**
15.1	Tegen 2020 het behoud, herstel en het duurzaam gebruik van terrestrische en inlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten waarborgen, in het bijzonder bossen, moeraslanden, bergen en droge gebieden, in lijn met de verplichtingen van de internationale overeenkomsten.
15.2	Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen, verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren.
15.3	Tegen 2030 de woestijnvorming tegengaan, aangetast land en gedegradeerde bodem herstellen, ook land dat wordt aangetast door woestijnvorming, droogte en overstromingen, en streven naar een wereld die qua landdegradatie neutraal is.

15.4	Tegen 2030 het behoud garanderen van de ecosystemen in de bergen, met inbegrip van hun biodiversiteit, om hun vermogen te versterken voordelen te genereren die essentieel zijn voor duurzame ontwikkeling.
15.5	Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen.
15.6	Bevorderen van het eerlijk en billijk verdelen van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen en bevorderen van gepaste toegang tot dergelijke hulpbronnen, zoals internationaal overeengekomen.
15.7	Dringende maatregelen nemen om een einde te maken aan stroperij en handel in beschermde flora- en faunasoorten en zowel de vraag als het aanbod van illegale wilde dieren aan te pakken
15.8	Tegen 2020 maatregelen nemen om de introductie te voorkomen en de impact van invasieve uitheemse soorten op land- en waterecosystemen aanzienlijk te verminderen en de prioritaire soorten te bestrijden of uit te roeien
15.9	Integreer tegen 2020 de waarde van ecosystemen en biodiversiteit in nationale en lokale planning, ontwikkelingsprocessen, armoedebestrijdingsstrategieën en -rekeningen
15.a	Mobiliseer en verhoog de financiële middelen uit alle bronnen om biodiversiteit en ecosystemen te behouden en duurzaam te gebruiken
15.b	Aanzienlijke middelen uit alle bronnen en op alle niveaus mobiliseren om duurzaam bosbeheer te financieren en ontwikkelingslanden voldoende stimulansen te bieden om dit beheer te bevorderen, ook voor instandhouding en herbebossing
15.c	Wereldwijde steun voor de bestrijding van stroperij en de handel in beschermde soorten te vergroten, onder meer door het vermogen van lokale gemeenschappen om duurzame mogelijkheden voor levensonderhoud na te streven

16 VREDE, VEILIGHEID EN STERKE PUBLIEKE DIENSTEN	**Global Goal (sub)doelen**
16.1	Alle vormen van geweld en de daaraan gekoppelde sterftecijfers wereldwijd aanzienlijk terugschroeven.
16.2	Een einde maken aan het misbruik, de exploitatie, de handel en van alle vormen van geweld tegen en het martelen van kinderen.
16.3	De rechtsregels bevorderen op nationaal en internationaal niveau en gelijke toegang tot het rechtssysteem voor iedereen garanderen.
16.4	Tegen 2030 ongewettigde financiële en wapenstromen aanzienlijk indijken, het herstel en de teruggave van gestolen goederen versterken en alle vormen van georganiseerde misdaad bestrijden.
16.5	Op duurzame wijze komaf maken met corruptie en omkoperij in al hun vormen.
16.6	Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus.
16.7	Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen.
16.8	Verruimen en versterken van de participatie van de ontwikkelingslanden in de instellingen van mondiaal bestuur.
16.9	Tegen 2030 een wettelijke identiteit voorzien voor iedereen, met inbegrip van geboorteregistratie.
16.10	Publieke toegang tot informatie en beschermen van fundamentele vrijheden, volgens de nationale wetgeving en internationale overeenkomsten garanderen.
16.a	Versterken van de relevante nationale instellingen, ook via internationale samenwerking, voor het opbouwen van capaciteit op alle niveaus, in het bijzonder

	in de ontwikkelingslanden, om geweld te voorkomen en terrorisme en misdaad te bestrijden.
16.b	Bevorderen en afdwingen van niet-discriminerende wetten en beleidslijnen voor duurzame ontwikkeling.

	Global Goal (sub)doelen
17.1	Versterken van de binnenlandse middelenmobilisatie (DRM), ook via internationale steun aan ontwikkelingslanden, om de binnenlandse capaciteit te verbeteren voor het innen van belastingen en andere inkomsten.
17.2	Ontwikkelde landen dienen ten volle hun verbintenissen aangaande officiële ontwikkelingshulp te implementeren, waaronder ook de verbintenis van vele ontwikkelde landen om 0,7% van het bruto nationaal inkomen te besteden aan officiële ontwikkelingshulp voor ontwikkelingslanden (ODA/GNI) en 0,15% tot 0,20% ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen; ODA-donoren worden aangemoedigd om voor zichzelf een doelstelling te bepalen om minstens 0,2% van de ODA te besteden aan de minst ontwikkelde landen.
17.3	Bijkomende financiële middelen voor ontwikkelingslanden mobiliseren vanuit verschillende bronnen.
17.4	Ontwikkelingslanden bijstaan in hun streven naar schuldhoudbaarheid op lange termijn via gecoördineerde beleidslijnen waarbij aandacht wordt besteed aan het aanmoedigen van de schuldfinanciering, de schuldverlichting en de schuldherstructurering, indien van toepassing, en de externe schuld aanpakken van arme landen met een grote schuldenlast om hun schuldencrisis in te perken.
17.5	Regelingen goedkeuren en uitvoeren die investeringen in de minst ontwikkelde landen moeten bevorderen.
17.6	Versterken van de Noord-Zuid-, de Zuid-Zuid- en de regionale en internationale trilaterale samenwerking inzake wetenschap, technologie en innovatie en vergemakkelijken van de toegang daartoe; en het delen van kennis uitbreiden volgens voorwaarden die wederzijds worden bepaald, ook via de verbeterde coördinatie tussen bestaande mechanismen, in het bijzonder op het niveau van de Verenigde Naties, en via een mondiaal mechanisme voor de facilitering van technologie.
17.7	De ontwikkeling, overdracht, verspreiding en verdeling van ecologische technologieën aan ontwikkelingslanden volgens gunstige voorwaarden, ook inzake gunstige en preferentiële bepalingen, zoals wederzijds overeengekomen.
17.8	De technologiebank en het mechanisme voor het opbouwen van wetenschappelijke, technologische en innoverende capaciteit voor de minst ontwikkelde landen volledig operationeel maken tegen 2017 en het gebruik opdrijven van de technologie die dit mogelijk moet maken, in het bijzonder de informatie- en communicatietechnologie.
17.9	De internationale steun verhogen voor het implementeren van doeltreffende en doelgerichte capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden ter ondersteuning van nationale plannen die erop gericht zijn om alle Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te implementeren, ook via de Noord-Zuid-, Zuid-Zuid- en trilaterale samenwerking.
17.10	Een universeel, op regels gebaseerd, open, niet-discriminerend en billijk multilateraal handelssysteem bevorderen onder de Wereldhandelsorganisatie, ook via het volbrengen van de onderhandelingen onder de Ontwikkelingsagenda van Doha van deze organisatie.

17.11	De export van ontwikkelingslanden aanzienlijk doen toenemen, in het bijzonder met de bedoeling om het aandeel van de minst ontwikkelde landen in de mondiale export tegen 2020 te verdubbelen.
17.12	Tijdige uitvoering van belastingvrije en quotavrije markttoegang op duurzame basis voor alle minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met besluiten van de Wereldhandelsorganisatie, onder meer door ervoor te zorgen dat preferentiële oorsprong regels die van toepassing zijn op invoer uit de minst ontwikkelde landen transparant en eenvoudig zijn en bijdragen tot het vergemakkelijken van de markttoegang.
17.13	De globale macro-economische stabiliteit versterken, ook via beleidscoördinatie en beleidscoherentie.
17.14	Beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling versterken.
17.15	De beleidsruimte en het leiderschap van elke land respecteren om beleidslijnen uit te werken en om duurzame ontwikkeling te implementeren om een einde te maken aan armoede.
17.16	Het Globaal Partnerschap voor duurzame ontwikkeling versterken, aangevuld door partnerschappen met meerdere belanghebbenden (multi-stakeholder-partnerschappen) en kennis, expertise, technologie en financiële hulpmiddelen mobiliseren en delen met het oog op het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen in alle landen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden.
17.17	Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en het netwerk van partnerschappen.
17.18	Tegen 2020 de steun voor capaciteitsopbouw verhogen aan ontwikkelingslanden, inclusief de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, om de beschikbaarheid van hoogwaardige, actuele en betrouwbare gegevens opgedeeld naar inkomen, gender, leeftijd, ras, etnische afkomst, migratiestatus, handicap, geografische locatie en andere kenmerken relevant in een nationale context, aanzienlijk op te drijven.
17.19	Tegen 2030 voortbouwen op bestaande initiatieven om metingen te ontwikkelen met betrekking tot de vooruitgang van duurzame ontwikkeling die kunnen dienen als aanvulling op het bruto binnenlands product, en de statistische capaciteitsopbouw ondersteunen in ontwikkelingslanden.

18 DEEL EN GEEF DOOR	**Global Goal (sub)doelen**
18.1	Werken vanuit rollen
18.2	Toegevoegde waarde is leidend
18.3	Gelijkwaardigheid in samenwerking
18.4	Regionale samenwerking
18.5	Werken vanuit eigen verantwoordelijkheid
18.6	Formeel en informeel handelen

Specificatie ontwikkelingen en besparingen 2024-2027

Na het opstellen van de kadernota is er sprake geweest van nieuwe ontwikkelingen en hebben we kansen op besparingen in beeld gebracht. In onderstaande tabel worden deze afwijkingen (bij posten groter dan 100 duizend, zowel nadelig als voordelig) toegelicht. Per begrotingsprogramma leest u eerst de ontwikkelingen na kadernota en vervolgens de kansen op besparingen die worden voorgesteld om tot een sluitend meerjarenperspectief voor 2024 en 2025 te komen.

Aanvulling: In de laatste kolom treft u voor de kansen op besparingen ter vergelijking de raming (en bijbehorend taakveld) uit de begroting 2023 aan.

Tabel: specificatie nieuwe ontwikkelingen en besparingen

Nr	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	PB2023	Taak-veld
1	**Samenleving (sociaal domein):**						
	Nieuwe ontwikkelingen						
1a	BUIG - uitgaven	-771	-771	-771	-771		
1b	Indexatie Wmo - Specifiek	-150	-150	-150	-150		
1c	Personeelskosten	-600	-600	-600	-600		
1d	Individuele Studietoelage	-100	-100	-100	-100		
1e	Jeugdzorg (ZiN + Pgb)	-1.390	-1.390	-1.390	-1.390		
1f	Wmo (ZiN + Pgb)	-300	-300	-300	-300		
1g	Bijzondere Bijstand	-250	-250	-250	-250		
	Overige	-20	-20	-20	-20		
		-3.581	-3.581	-3.581	-3.581		
	Kansen op besparingen						
1e	Jeugdzorg (ZiN + Pgb)	750	750	750	750	16.114	6.72
1f	Wmo (ZiN + Pgb)	750	750	750	750	14.713	6.71
1h	BUIG - inkomsten	1.500	1.500	1.500	1.500	14.228	6.3
1i	Brug tussen bijstand en werk	265	265	265	265	18.878	6.3
1j	Energiekosten - Sport in Rheden	379	379	379	379	567	4.2/5.2
1k	Wijziging Brede Regeling Combinatiefuncties	194	194	194	194	92.976	0.7
1l	Innovatiebudget	131	131	131	131	131	6.71/72
1m	LVB	213	213	213	213	213	6.71
1n	Beschermd wonen – Secundaire kosten	1.296				6.042	6.3/6.4 / 6.71
1o	OCO - Koploper	195	5			131	6.71
1p	OCO - Geheugen		130			200	6.71
1q	Inzet OAB/GALA		100			2.615	4.3
1r	ESF	150	150			9.758	6.4
1s	Indexering zorgkosten	450	450	450	450	30.827	6.71/72
1t	Reserve Hervormingsagenda jeugdstelsel	425	392			0	0.10
	Overig	100	160	100	100	-	
		6.798	5.569	4.732	4.732		
	Totaal programma	**3.217**	**1.988**	**1.151**	**1.151**		

Nr	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	PB2023	Taak-veld
2	**Leefomgeving (fysiek domein):**						
	Nieuwe ontwikkelingen						
2a	Landschap	-150	-150	-150	-150		
		-150	*-150*	*-150*	*-150*		
	Kansen op besparingen						
2b	Stelpost Energietransitie	230	230	230	230	0	7.4
2c	Aanpassen structureel budget structuurvisies/bestemmingsplannen (thema Omgevingsbeleid)	113	113	113	113	288	8.1
2d	Stelpost implementatie Omgevingswet	183	204	0	0	250	8.1
2e	Inzet reserve wegen (dekking kap.lst.)	521	521	521	521	0	0.10
	Overige	130	130	130	130	-	-
		1.177	1.198	994	994		
	Totaal programma	**1.027**	**1.048**	**844**	**844**		
3	**Bestuur en organisatie (incl. overhead)**						
	Nieuwe ontwikkelingen						
3a	Burgerakkoord	-250	-250	-250	-250		
3b	Connectie correctie op 1e berap	219	220	220	0		
3c	Vastgoed onderhoud, huren en pachten	-173	-173	-173	-173		
3d	Dekking exploitatie huisvesting 2024	274					
3e	Aanpassing algemene uitkering	95	484	59	-3.443		
3f	Energielasten	-800	-800				
3g	Ontwikkeling rentelasten	-357	-402	-338	-862		
	Overige	60	120	120	120		
		-932	-801	-362	-4608		
	Kansen op besparingen						
3f	Stelpost energielasten	300	300			0	0.8
3h	Taakstelling Gemeenschappelijke Regelingen	300	300	300	300	15.000	div
3i	Inzet stelpost raadswensen	1.250	1.250	1.000	1.000	0	0.8
3j	Aanpassing OZB naar 9%	900	900	900	900	9.943	0.61/62
3k	OZB inflatiecorrectie	298	298	298	298	9.943	0.61/62
		3.048	3.048	2.498	2.498		
	Totaal programma	**2.116**	**2.450**	**2.136**	**-2.110**		
	Totaal aan verklarende posten	**6.360**	**5.486**	**4.131**	**-115**		

Toelichting overige ontwikkelingen groter dan € 100 duizend op hoofdlijnen:

0. Meicirculaire 2023 voor 2024-2027
Nadere toelichting van deze financiële mutaties is terug te lezen in de memo 'Financiële effecten meicirculaire gemeentefonds 2023' dat op 20 juni 2023 (gevoegd bij stukken Kadernota 2024 raad 4-7-2023) met de Gemeenteraad is gedeeld.

1. Samenleving (sociaal domein):

- 1a BUIG – uitgaven
  De overschrijding van € 771 k op de BUIG wordt veroorzaakt door de verhoging van de uitkeringen per januari 2023 en de stijging van het Wettelijk Minimum Loon (WML). Ook de Loonkostensubsidie stijgt wanneer het WML stijgt.

- 1b Indexatie Wmo – Specifiek
  In verband met het continueren van zorg is er regionaal een opslag vastgesteld voor bepaalde zorgproducten. De financiële impact is ingeschat op € 150k.

- 1c Personeelskosten
  In zomer 2022 heeft adviesbureau Berenschot een benchmark onderzoek uitgevoerd op vraag van onze gemeente of de huidige formatie binnen afdeling Samenleving van de gemeente voor de teams: Beleid, Toegang Jeugd en Toegang Wmo in grote lijnen overeenkomt met die van vergelijkbare gemeenten. Daaruit blijkt dat de vaste formatie / budget aanzienlijk lager is dan in referentiegemeenten. Op dit moment wordt deze extra minimale personeelsbehoefte met inhuur ingevuld en is het financiële effect hiervan € 600 k. In de Begroting 2024 is deze aanpassing structureel doorgezet waarmee de inhuur beperkt wordt.

- 1d Individuele Studietoelage
  Door een toename van het aantal aanvragen (verdriedubbeling op dit moment) in combinatie met gewijzigde wetgeving (o.a. hogere toeslag) is het budget verhoogd met € 100k.

- 1e Jeugdzorg (ZiN + Pgb)
  In de periodieke rapportage jeugdzorg Rheden constateren we een toename van het aantal cliënten met jeugdhulp van 6% ten opzichte van vorig jaar. We zien eveneens een toename van inzet zwaardere zorgvormen. Daarbij hebben we ook te maken met de ontwikkeling naar kleinschaligere verblijfslocaties. Dat alles resulteert in een toename van de kosten ZiN (€ 1.515). De verminderde inzet van Pgb resulteert in een afname van het budget (€ 125k).

  Er is een taakstellende besparing van structureel € 1.500 k vastgesteld voor de zorgkosten Maatwerk 18- (= Jeugdzorg) en Maatwerk 18+ (= Wmo). Deze besparing is voorlopig voor 50% toebedeeld aan Jeugdzorg. De komende tijd moet de invulling hiervan in concrete maatregelen in beeld worden gebracht en de uitvoering in gang gezet. De voorstellen hiervoor worden onderdeel van de uitwerking van het Koersdocument Sociaal Domein.

- 1f Wmo (ZiN + Pgb)
  Door een toename van het aantal cliënten dat recht heeft op een Wmo voorziening, zijn de kosten voor ZIN hoger gebudgetteerd (€500 k). De mindere inzet van Pgb resulteert in een lager budget (€ 200 k).

  Er is een taakstellende besparing van structureel € 1.500 k vastgesteld voor de zorgkosten Maatwerk 18- (= Jeugdzorg) en Maatwerk 18+ (= Wmo). Deze besparing is voorlopig voor 50% toebedeeld aan Wmo. De komende tijd moet de invulling hiervan in concrete

maatregelen in beeld worden gebracht en de uitvoering in gang gezet. De voorstellen hiervoor worden onderdeel van de uitwerking van het Koersdocument Sociaal Domein.

- 1g Bijzondere Bijstand
  We hebben te maken met een stijging van de gemiddeld uitgaven per cliënt, die nauw verband houdt met een stijging van de algemene bijstand.

- 1h BUIG – inkomsten
  Per 1 januari 2023 is het wettelijk minimumloon (WML) met 10,15% verhoogd. Bij de vaststelling van het definitieve budget 2023 in september van dit jaar zal de WML-verhoging in het macrobudget verwerkt worden. Indicatief gaat het voor de gemeente Rheden om een verhoging van € 1,5 mln. Vooruitlopend op de definitieve vaststelling wordt deze verhoging nu al meegenomen in deze begroting. Daarnaast is er nog een aanpassing aangekondigd van een extra budget voor de taakstelling statushouders. Deze is ook begrepen in de genoemde € 1,5 mln.

- 1i Brug tussen bijstand en werk
  Ter uitvoering van de motie "De brug tussen bijstand en werk, op weg naar waarderende participatie" doen we een voorstel voor het verstrekken van een uitstroompremie aan degenen in de bijstand die parttime werk vinden (en in de bijstand blijven) ofwel uitstromen uit de bijstand in verband met werk. Nadere toelichting is gegeven in een raadsinformatiebrief. In de Kadernota 2024 was vooruitlopend hierop al een post opgenomen. In deze Begroting is de post en budget vervallen.

- 1j Energiekosten - Sport in Rheden
  Voor elektriciteit is het budget in de Kadernota 2024 opgehoogd met € 153 k), voor gas is de verhoging € 226 k. Deze aanpassingen maken nu deel uit van de mutatie van de energielasten die is opgenomen bij programma 3.

- 1k Wijziging Brede Regeling Combinatiefuncties
  De bestaande Brede Regeling Combinatiefuncties is gewijzigd van een decentralisatie-uitkering naar een specifieke uitkering (SPUK). We ontvangen het geld niet meer via het gemeentefonds, maar via een specifieke uitkering.

- 1l Innovatiebudget
  Vanaf 2015 is er als onderdeel van de drie decentralisatie van het sociaal domein innovatiebudget bij de gemeente opgenomen. Het budget is eerder al gehalveerd en kan nu geheel vrijvallen.

- 1m LVB
  In de samenwerkingsafspraken tussen de tien gemeenten in de regio Centraal-Gelderland over Beschermd Wonen is afgesproken dat de LVB middelen niet meer worden overgedragen. Hiermee kan dit budget (€ 213 k per jaar) vrijvallen.

- 1n Beschermd wonen – Secundaire kosten
  In het "Voorstel Financiële afspraken BW", waarmee zoals eerder vermeld nog wel alle colleges van de regiogemeenten moeten instemmen, is ook een compensatie vastgesteld voor secundaire kosten voor de jaren 2022, 2023 en 2024. Het gaat hierbij om kosten op het gebied van bijstand, re-integratie, Gelrepas en zorg gemaakt voor inwoners opgenomen in BW-locaties. Voor deze Begroting kiezen we als uitgangspunt dat de toegezegde compensatie voor 2022 en 2023 kan worden gereserveerd (omdat de kosten nog uit reguliere budgetten zijn te dekken) en in 2024 mogen vrijvallen.

- 1o OCO – Koploper
  Voor Onafhankelijke Cliënt Ondersteuning is een eenmalige Rijksbijdrage ontvangen omdat Rheden een van de Koploper-gemeenten is op dit terrein. Naar inschatting is een groot deel

van deze middelen niet nodig omdat de lasten van OCO uit reguliere budgetten kan worden gedekt. Dit eenmalige voordeel van € 200 k kan in 2024 en 2025 vrijvallen.

- 1p OCO - Geheugen
  Voor Onafhankelijke Cliënt Ondersteuning worden subsidies verstrekt. Naar verwachting resulteert de afwikkeling van 2023 met de subsidieontvanger(s) in een eenmalig voordeel van € 130 k, een bedrag dat in 2025 mag vrijvallen.

- 1q Inzet OAB/GALA
  Voor het Onderwijs Achterstandenbeleid bestaat een SPUK-regeling. Daarnaast is er een Brede SPUK-regeling voor alle gemeenten beschikbaar gesteld voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis (GALA).
  De SPUK-regelgeving geeft aan welke lasten uit de SPUK mogen worden gedekt. Binnen de gemeente wordt komende tijd onderzocht welke kosten, die nu nog uit reguliere budgetten worden gedekt, onder de genoemde regelingen kunnen worden gebracht. Vooruitlopend op de resultaten van het onderzoek wordt een incidenteel voordeel in de begroting verwerkt voor het jaar 2025.

- 1r ESF
  Volgens de einddeclaratie van het project ESF REACT-EU zal de gemeente Rheden vanuit het Europees Sociaal Fonds (ESF) een subsidie ontvangen van indicatief € 946 k.
  Een deel van de toegezegde middelen zijn reeds bestemd. Voor het deel dat nog niet is bestemd (€ 330 k) word voorgesteld dit in 2024 en 2025 in twee gelijke delen te laten vrijvallen.

- 1s Indexering zorgkosten
  De budgetten voor Huishoudelijke Verzorging, Dagelijkse ondersteuning, Hulpmiddelen, Wmo en Jeugdzorg zijn in de Kadernota 2024 verhoogd met 7,27 %. Dit percentage was een inschatting door NZA (Nederlandse Zorg Autoriteit) en zou bij het opstellen van de programmabegroting 2024 worden aangepast conform het voorstel van de MGR voor de aanpassing van de tarieven 2024. Het voorstel van de MGR, dat nog niet is vastgesteld, komt lager uit en resulteert tot een voorlopige bijstelling van structureel € 450 k. Van belang is het te vermelden dat er voor een groot aantal producten nog tariefonderzoeken lopen waardoor uiteindelijk de zorgproducten mogelijk duurder worden dan nu ingeschat. Deze onderzoeken worden in het najaar afgerond

- 1t Reserve Hervormingsagenda jeugdstelsel
  In de Kadernota 2024 is een nieuw te vormen reserve "Bestemmingsreserve hervormingsagenda Jeugdstelsel" voorgesteld. Hiermee kunnen eventuele nadelige financiële effecten van de hervormingsagenda worden opgevangen. De in de Kadernota 2024 opgenomen dotaties in 2024 en 2025 worden gehalveerd in de Begroting 2024.
  De komende tijd zal de invulling van de Hervormingsagenda in concrete maatregelen in beeld worden gebracht en bijbehorende financiële implicaties, zowel aan de lastenkant als aan de batenkant (Gemeentefonds). Hierbij hebben we als gemeente nauw overleg met de regiogemeenten.

2. Leefomgeving (fysiek domein):

- 2a Landschap
  Het behouden, herstellen en versterken van ons unieke landschap en biodiversiteit vraagt voortdurende inzet van vele partijen. Actueel is de stikstofproblematiek, die ook in onze gemeente en voor veel van onze agrariërs speelt. Wij ondersteunen de verandering in de landbouw naar natuur-inclusief boeren. We maken werk van een rijk en verbonden landschap. Gezien de grote opgave en ontwikkelingen in het landelijk gebied willen we hierin investeren, o.a. via een meer programmatische aanpak. In de omgevingsagenda en omgevingsvisie werken we dit nader uit. Omdat de huidige ontwikkeling nu om actie

vraagt, zetten wij in op een investering voor deze opgave.

- *2b Stelpost Energietransitie*
  Dit betreft de verwachte Rijks financiering voor de opgave van de energietransitie. De spelregels van het Rijk voor het beschikbaar stellen zijn nog niet voor alle delen definitief bekent. Op basis van de door het Rijk genoemde macro bedragen en de grote aandacht voor dit thema hebben wij de verwachting dat de komende jaren extra (Rijks)middelen beschikbaar worden gesteld. Hierbij is het risico aanwezig dat dit deels mogelijk niet beschikbaar komt. De omvang van het risico dat niet beschikbaar komt schatten wij nu in op € 230k. De verdere aanwijzing moet plaatsvinden op grond van de nieuwe energiewet. Uiteraard speelt hierbij ook de uitkomst van de landelijke verkiezingen een rol.

- 2c Aanpassen structureel budget structuurvisies/bestemmingsplannen (thema Omgevingsbeleid)
  Voor komende jaren is structureel € 288.000 opgenomen voor structuurvisies/bestemmingsplannen. Gezien de bestedingen van afgelopen jaren verwachten wij dat het reëel is om dit bedrag naar beneden bij te stellen. Tegelijkertijd verwachten we aankomende jaren bij de invoering van de omgevingswet nog de nodige "kinderziekten". Bijvoorbeeld bij het toewerken naar het nieuwe omgevingsplan. Dit samen maakt dat wij voor structuurvisies en omgevingsplannen vanaf 2024 structureel € 175k begroten. Daarmee wordt een bezuiniging van € 113k gerealiseerd. Nadat we twee jaar ervaring hebben met de nieuwe omgevingswet zullen we dit budget opnieuw bezien.

- 2d Stelpost implementatie Omgevingswet
  Het Rijk is 'onduidelijker' voor de jaren daarna. BZK en VNG doen op dit moment onderzoek naar de toekomstige baten en lasten van de invoering van de omgevingswet. Wij verwachten dat ondanks
  eerder gedane toezeggingen door het Rijk het werken met de nieuwe omgevingswet door gemeenten niet structureel kostendekkend kan plaatsvinden. De ontwikkelingen hiervan nemen wij mee bij het opstellen van de begroting 2025 en verder.

- 2e Inzet reserve wegen (dekking kap.lst.)
  Aan de reserve wegen wordt jaarlijks € 800k toegevoegd. Deze reserve wegen is onder andere bestemd voor dekking van (toekomstige) kapitaallasten van investeringen wegen. De onttrekking ad € 521k betreft de geraamde kapitaallasten van investeringen wegen volgens het MIP 2024-2027.

3 Bestuur en organisatie (incl. overhead):

- 3a Burgerakkoord
  Uitvoering van de duurzaamheidsagenda m.b.t. de Klimaatopgave Burgerakkoord door een onafhankelijk burgerberaad.

- 3b Connectie correctie op 1e berap
  De geschatte kosten voor prijsontwikkelingen die de Connectie heeft doorbelast aan de regio vallen lager uit dan begroot.

- 3c Vastgoed onderhoud, huren en pachten
  In 2023 heeft een actualisatie van de meer jaren onderhoudsplannen van ons vastgoed plaatsgevonden. Hierin zien we dat de onderhoudskosten over alle onderhoudsposten voor de gehele portefeuille gestegen zijn. Een deel van de onderhoudskosten, klein onderhoud (storingen, vandalisme etc.) en de kosten van inspecties, keuringen en andere wettelijke verplichtingen, worden uit de exploitatielasten betaald. Deze kosten zijn aanzienlijk gestegen, hiervoor wordt een bijstelling van 173k gevraagd.

- 3d Dekking exploitatie huisvesting 2024

Dit betreft een onttrekking van de reserve gemeentehuis voor de dekking van huisvestingslasten in 2024 (conform dekkingsplan nieuw gemeentehuis).

- 3e Aanpassing Algemene Uitkering
  Bijstelling van de opbrengsten Algemene Uitkering. Betreft o.a. een stijging van het aantal inwoners met 250 i.v.m. met de huisvesting van de Oekraïners in 2024 en 2025. Daarnaast bijstelling van overige maatstaven en verwerking van dalende effecten septembercirculaire in 2027.

- 3f Energielasten
  Op basis van de huidige energiekosten is er een schatting gemaakt van de kosten voor 2024 en 2025. Dit betreft meerkosten voor gas en elektra voor alle locaties (€ 800 duizend). De hogere energiekosten voor de opvanglocaties Oekraïners hebben we buiten beschouwing gelaten. Deze worden vergoed door het Rijk. Daarbij verwachten we via de septembercirculaire een compensatie voor de stijging in energielasten (€ 300 duizend).

- 3g Ontwikkeling rentelasten
  Hogere rentelasten als gevolg van gestegen rente op de geld- en kapitaalmarkt. Een aantal leningen is in 2023 verlengd tegen een hoger rentepercentage. Verder is er een nieuwe lening van € 10 miljoen afgesloten voor de bouw van het gemeentehuis.

- 3h Taakstelling Gemeenschappelijke Regelingen
  Betreft een verlaging van de gemeentelijke bijdrage aan Gemeenschappelijke Regelingen door bijstelling van ambities.

- 3i Inzet stelpost raadswensen
  Het college stelt voor om de stelpost raadswensen volledig in te zetten voor Burgerberaad, burgerparticipatie, Blijfwijk en Woningbouwversnelling en om de financiële positie te versterken. Deze stelpost was voor een periode van 4 jaar bedoeld, deze is na 2026 verstreken.

- 3j Aanpassing OZB naar 9%
  Voor het realiseren van alle ambities en het verbeteren van de financiële situatie wordt voorgesteld om de OZB, exclusief de inflatiecorrectie, met 9% te verhogen.

- 3k OZB inflatiecorrectie
  Conform de uitgangspunten zoals verwoord in de kadernota wordt de OZB met het inflatiepercentage (3%) verhoogd.

Tot slot
De financiële effecten van deze ontwikkelingen zijn vertaald in de begroting. De (resterende) risico's leest u terug binnen de individuele programma's, de paragrafen en in de risicoparagraaf van deze begroting.

de Bibliotheek
Cultuurbedrijf Veluwezoom
RIQQ

inspreektekst 24 oktober 2023

Geachte raad, geacht college,

Mijn naam is Doeko Pinxt en sinds ruim één jaar ben ik directeur van de Bibliotheek Veluwezoom en Cultuurbedrijf RIQQ. Ongeveer 25% van de inwoners van de gemeente Rheden is lid van de bibliotheek. Naast leden bereiken we veel bezoekers, zowel bij de bibliotheek als bij de activiteiten van RIQQ. Onze 7 locaties bereiken gezamenlijk ongeveer 25.000 bezoekers per maand. Het afgelopen jaar hebben 6.500 bezoekers genoten van optredens bij de Pinkenberg en Kasteel Middachten. Daarnaast bereiken we met onze activiteiten op het gebied van leesbevordering, mediawijsheid en cultuur álle basisschoolleerlingen in ons werkgebied. En we ondersteunen jaarlijks meer dan 20 amateurkunstverenigingen. We hebben een grote achterban en een enorm bereik. Onze activiteiten maken dagelijks het verschil in het leven van anderen, en ik ben daar trots op. Kinderen groeien kansrijk op, mensen ontwikkelen zich, leren de taal, verbeteren hun digitale vaardigheden, uiten zich via kunst en cultuur en hebben plezier in het leven door deel te nemen aan (amateur)kunst of door het bezoeken van een voorstelling. Tijdens de vieringen van 450 jaar Rheden hebben we het belang van cultuur goed kunnen zien.

In het coalitieakkoord staat dat onze bibliotheekvoorzieningen en maatschappelijke voorzieningen in stand gehouden worden en dat de coalitie het cultuuraanbod in Rheden wil vergroten. Daar is een belangrijke rol weggelegd voor de bibliotheek en Cultuurbedrijf RIQQ. Ik ben daar uiteraard blij mee. Maar ik moet helaas constateren dat het niet realistisch is om - onder de huidige subsidievoorwaarden en het huidige subsidiebeleid - de voorzieningen waar mijn organisaties verantwoordelijk voor zijn volledig in stand te houden.

We weten allemaal dat er sinds 2022 iets bijzonders aan de hand is. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne zijn kosten extreem gestegen. Om die reden hebben gemeenten sinds 2023 van het rijk structurele inflatiecompensatie ontvangen, onder meer om maatschappelijke organisaties te compenseren. Die middelen hebben wij helaas (nog) niet ontvangen. En die compensatie hebben wij wél nodig. Om niet in koopkracht achteruit te gaan en om te kunnen blijven doen wat we doen.

In de gemeente Rheden is daarnaast iets anders aan de hand. Al meer dan tien jaar indexeert de gemeente de subsidie van haar maatschappelijke partners niet of nauwelijks. Om die reden (naast bezuinigingen) is de bibliotheek in Rheden er in de afgelopen 10 jaar circa 30% in koopkracht op achteruit gegaan. Ik heb u daar cijfers over opgestuurd. In heel Nederland is er bezuinigd op bibliotheken. Het verklaart waarom er nu nadrukkelijk gesproken wordt over de noodzaak om opnieuw te investeren in bibliotheken. Ook bij Cultuurbedrijf RIQQ zien we ook een groot koopkrachtverlies. In tien jaar tijd hebben beide organisaties fors moeten ingrijpen. In 2024 hanteert de gemeente Rheden - als enige gemeente van Gelderland - een indexatie van 0%. De nullijn. Hierdoor nemen de tekorten verder toe, want ook in 2024 stijgen de kosten verder.

Wij behoren tot de basisvoorzieningen van de gemeente Rheden. Dat zien we graag in woord, en vooral in daad, terug. Hoewel ik een groot voorstander ben van meer investeren in cultuur en bibliotheken, vraag ik niet zo zeer om meer geld voor de bibliotheek of voor RIQQ. Ik wil er alleen niet jaarlijks in koopkracht op achteruitgaan. Ik vraag daarom om een reële inflatiecompensatie om het gat dat sinds 2022 is ontstaan,

structureel te dichten. En om reële indexatie van de gemeentelijke subsidie voor de toekomst. Op die manier kunnen we blijven doen wat we doen, vanuit een gezonde bedrijfsvoering. En als dat niet kan, dan is het tijd om, met respect voor de gemeentelijke financiële situatie, met elkaar het gesprek te voeren over wat wij jaarlijks minder gaan doen. Te beginnen vanaf 2024.

Moeten we stoppen met (cultuur)educatie op de scholen of minder werken aan het bevorderen van leesplezier bij kinderen? Kunnen we af met minder bibliotheeklocaties en, zo ja, welke moeten we dan sluiten of deels sluiten? Moeten we mensen die moeite hebben met lezen en schrijven of digitaal niet vaardig zijn, nog wel ondersteunen? Gaan we openluchttheater de Pinkenberg niet meer gebruiken, of stoppen we met de ondersteuning van amateurkunstorganisaties? Het gaat er dan om, om met u, als partner, gezamenlijk, keuzes te maken.

Zoals eerder gezegd ben ik er trots op dat wij met onze activiteiten dagelijks het verschil maken in het leven van anderen. Dat circa 25% van de inwoners van de gemeente Rheden lid is van de bibliotheek en dat ons bereik qua cultuur en bibliotheek nog veel groter is. Graag houd ik samen met u onze voorzieningen voor de inwoners van Rheden volledig in stand. Ik hoop op uw ondersteuning te mogen rekenen.

Hartelijke groet,

Doeko Pinxt
Directeur-bestuurder
De Bibliotheek Veluwezoom en Cultuurbedrijf RIQQ

Cultuurbedrijf RIQQ & de Bibliotheek Veluwezoom

+ Welkom
+ Organisatie in ontwikkeling
+ Meerjarenbeleid in vogelvlucht
+ Financiën

Belangrijke stappen voor de organisatie

- Bestuurlijke fusie (juli 2022)
- Samenwerking / meerjarenbeleid is ontwikkeld
- Nieuwe naam
- Juridische fusie (januari 2024)
- Werken vanuit één organisatie (nieuwe organisatiestructuur)
- Opdracht per werkgebied is anders / expertise voor gehele werkgebied beschikbaar

Bijna 25% van de huishoudens van Rheden, Renkum en Rozendaal zijn lid van onze organisatie

Maandelijks circa 25.000 bezoekers op onze locaties

Bereik alle basisschoolleerlingen

6.500 bezoekers Pinkenberg / Kasteel Middachten

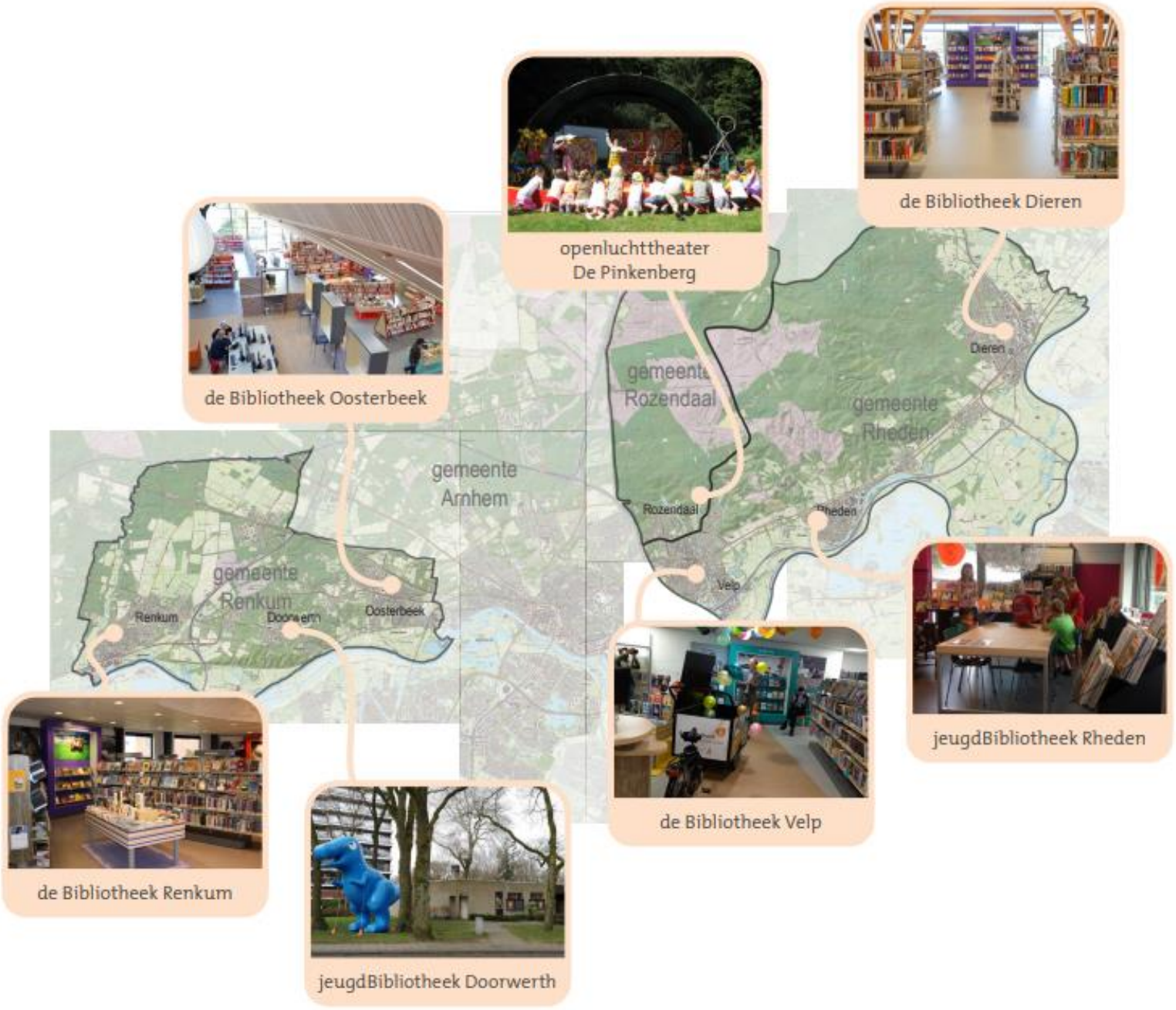

Cultuurbedrijf RIQQ & de Bibliotheek Veluwezoom worden ‘de Zoomerij’

+ Verwijzing naar werkgebied (Veluwezoom)
+ Zoom (in en uit zoomen, perspectief geven)
+ Verwijzing naar bedrijvigheid, een plek waar activiteit is

Wat doen we?

De Zoomerij inspireert jong en oud met verhalen, kunst, cultuur en waardevolle ontmoetingen en draagt eraan bij dat iedereen volwaardig kan meedoen aan onze samenleving.

In de gemeenten Rheden, Renkum en Rozendaal geeft De Zoomerij uitvoering aan de vijf wettelijke kernfuncties van openbare bibliotheken:

1. Kennis en informatie ter beschikking stellen
2. Ontwikkeling en educatie bieden
3. Lezen bevorderen en het laten kennismaken met literatuur
4. Ontmoeting en debat organiseren
5. Kennis laten maken met kunst en cultuur

Daarnaast initiëren en organiseren we in de gemeenten Rheden en Rozendaal kunstzinnige en culturele activiteiten en ondersteunen we de culturele sector om meer mensen toegang te geven tot, en te kunnen laten deelnemen aan, een rijk cultureel aanbod.

Wat hebben we de afgelopen beleidsperiode gedaan?

- Nieuwe vestigingen (de Bundel / Velp)
- Oprichting Taalhuis en Het Informatiepunt Digitale Overheid
- Uitbreiding Bibliotheek op School
- Nieuwe cultuurprogramma’s opgezet
- Themaprogramma’s persoonlijke ontwikkeling
- Activiteiten op onze bibliotheeklocaties
- Wijkgericht werken
- Renovatie de Pinkenberg
- Nationaal Programma Onderwijsachterstanden
- Ondersteuning culturele sector tijdens en na de pandemie

Wat staat er in vogelvlucht in het meerjarenbeleid?

- Onze dienstverlening is laagdrempelig, persoonlijk en dichtbij.
- We zijn er voor iedereen. We geven extra aandacht aan groepen die we nog niet bereiken.
- We blijven stevig inzetten op het bereiken van mensen die over niet voldoende basisvaardigheden beschikken.
- We zijn actief met educatie (cultuur, leesplezier, mediawijsheid) op alle basisscholen, maar leggen meer aandacht op scholen waar achterstanden zijn.

Wat staat er in vogelvlucht in het meerjarenbeleid?

+ Programmeren doen we vooral samen / in verbinding met partners en inwoners.

+ Onze bibliotheeklocaties worden meer culturele podia en plekken voor ontmoeting.

+ We maken verbindingen tussen de kernfuncties van de bibliotheek en de kunsten binnen programma's activiteiten en educatie.

+ We ondersteunen een rijk cultureel leven in Rheden en Rozendaal.

Ontwikkelingen / grotere zaken die spelen

+ Verruiming openingstijden Velp (tijdelijke subsidie van Rijk)
+ Herstel – extra ondersteuning culturele sector, na corona
+ Structureel extra geld vanaf 2025 voor bibliotheken.
+ Huisvesting Renkum, Oosterbeek, Doorwerth, de Pinkenberg
+ Toename onderwijsachterstanden (lezen / basisvaardigheden)
+ Discussie over structurele middelen Bibliotheek op School landelijk
+ Discussie over verstevigen kunst- en cultuuronderwijs, landelijk.
+ Tweede Kamer verkiezingen

Financiën de Bibliotheek Veluwezoom door de jaren heen

Jaren	CPI-index	Wat zou de subsidie zijn geweest voor de bibliotheek als CPI-index gevolgd zou zijn en er geen bezuinigingen waren geweest?
Exploitatiesubsidie 2012		**€ 1.144.640**
2012	2,50%	€ 1.173.256
2013	2,50%	€ 1.202.587
2014	1,00%	€ 1.214.613
2015	0,60%	€ 1.221.901
2016	0,30%	€ 1.225.567
2017	1,40%	€ 1.242.725
2018	1,70%	€ 1.263.851
2019	2,60%	€ 1.296.711
2020	1,30%	€ 1.313.568
2021	2,70%	€ 1.349.035
2022	10,00%	€ 1.483.938
2023	5,60%	**€ 1.567.039**
Huidige exploitatiesubsidie 2023		€ 916.695
Verschil met huidige exploitatiesubsidie		€ -650.344
Doelsubsidies ontvangen in 2023 voor activiteiten die we structureel doen.		€ 194.721
Verschil met aftrek van de doelsubsidies		**€ -455.623**

Wat hebben we zelf gedaan?

Sinds 2012, bezuinigingen opgevangen en jaarlijks daling van koopkracht via:

+ Doelsubsidies
+ Projectsubsidies geworven (landelijke fondsen)
+ Opdrachten
+ Verhuur ruimtes / inleveren eigen m2
+ Verhoging abonnementen
+ Overige inkomsten verhogen
+ Snijden in personeel (formatie) en reorganiseren
+ Lagere kwalificatie-eisen en daarmee lagere inschaling medewerkers
+ Snijden in bedrijfsvoering (altijd goedkoopste optie kiezen)
+ Sluiting locaties / snijden in openingstijden
+ Snijden in collectie (boeken, tijdschriften) / aanbod
+ Herinvesteringen beperkt / uitgesteld

Kostenstijging 2023

2023	Rheden	Renkum
Kostenstijgingen meeste leveranciers (schoonmaak, ICT, beveiliging)	8 tot 12%	8 tot 12%
Loonstijgingen	Gemiddeld 7% Bibliotheek Gemiddeld 5% RIQQ	Gemiddeld 7% Bibliotheek
Stijging energielasten	150% stroom (Dieren) 220% gas (Dieren) 20% stroom (Velp) 20% gas (Velp)	20% stroom (Oosterbeek/ Renkum) 20% gas (Oosterbeek/ Renkum)
Stijging huur	6,3% (huur via gemeente)	0% Oosterbeek (is eigendom) Nog niet gestegen Renkum-Dorp
Subsidie verhoogd (indexatie) door gemeente	2%	4,05%

Financiën de Bibliotheek Veluwezoom

	Rheden	Rozendaal
Exploitatiesubsidie 2022 voor indexatie	€ 884.568	€ 35.572
Indexatie in % over 2022	1,6%	2%
Inflatie 2022 (CPI-index)	10%	10%
Verschil tussen inflatie en verhoging subsidie 2022	-8,4%	-8%
Indexatie in % over 2023	2%	1%
Inflatie 2023 (CPI-index) tot nu toe gemiddeld	5,6%	5,6%
Verschil tussen inflatie en verhoging subsidie 2023	-3,6%	-4,6%
Zo hoog zou exploitatiesubsidie in 2023 zijn ten opzichte van 2022 op basis van verhoging op basis van CPI-index	€1.027.541	€41.320
Werkelijke exploitatiesubsidie verstrekt in 2023	€916.695	€36.639
Nadelig structureel effect in € in 2023 op de exploitatiesubsidie door verschil tussen indexatie en inflatie	-€ 110.819	-€ 4.681
Verwacht negatief resultaat 2023 door stijgende kosten / inflatie na-ijleffect 2022	-€120.000	Negatief resultaat bij Rheden is voor Rheden en Rozendaal
Doorwerking negatief resultaat in 2024 als er geen indexatie / inflatiecompensatie komt (op basis van 5% indexatie).	- €162.000	Negatief resultaat bij Rheden is voor Rheden en Rozendaal

Financiën Cultuurbedrijf RIQQ

	Rheden
Exploitatiesubsidie 2022 voor indexatie	€478.500
Zo hoog zou exploitatiesubsidie in 2023 zijn ten opzichte van 2022 op basis van verhoging op basis van CPI-index	€555.825
Werkelijke exploitatiesubsidie verstrekt in 2023	€506.998
Nadelig structureel effect in € in 2023 op de exploitatiesubsidie door verschil tussen indexatie en inflatie 2022 en 2023	-€ 48.827
Nadelig structureel effect op 2024 als er geen indexatie / inflatiecompensatie komt op basis van 5% indexatie.	- €74.961
Verwacht negatief resultaat 2023 door stijgende kosten / inflatie na-ijleffect 2022	-€20.000
Doorwerking negatief resultaat in 2024 als er geen indexatie / inflatiecompensatie komt (op basis van 5% indexatie).	-€45.000

Financiën

Wat zien we

+ Tekorten gevolg stijgende kosten / achterblijvende indexatie en inflatiecompensatie.

+ Gemeenten hebben structurele inflatiecompensatie ontvangen voor o.a. maatschappelijke organisaties.

+ Onze tekorten nemen in 2024 verder toe.

+ Kaasschaven is gepasseerd station.

Conclusie m.b.t. Bibliotheek en RIQQ

+ De huidige dienstverlening kan onder de huidige subsidievoorwaarden niet overeind blijven.

Oplossingen

Korte termijn (overbruggen naar 2025)

Aanvullende subsidie (inflatiecompensatie / indexatie) om te kunnen blijven doen wat we doen.

Bibliotheek Veluwezoom
2023 €115.000 (€110.000 Rheden / €5.000 Rozendaal)
2024 €162.000 (op basis van 5% indexatie op de exploitatiesubsidie)

RIQQ
2023 €20.000
2024 €45.000 (op basis van 5% indexatie op de exploitatiesubsidie)

Middellange termijn

In 2024 gezamenlijk realistische en haalbare ambities formuleren voor de gemeente Rheden, die financieel gedragen kunnen worden. Wat willen we qua bibliotheekvoorziening, cultuur en aantal locaties?

Lange termijn

Reële indexatie van de subsidie om jaarlijks te kunnen blijven doen wat we doen.

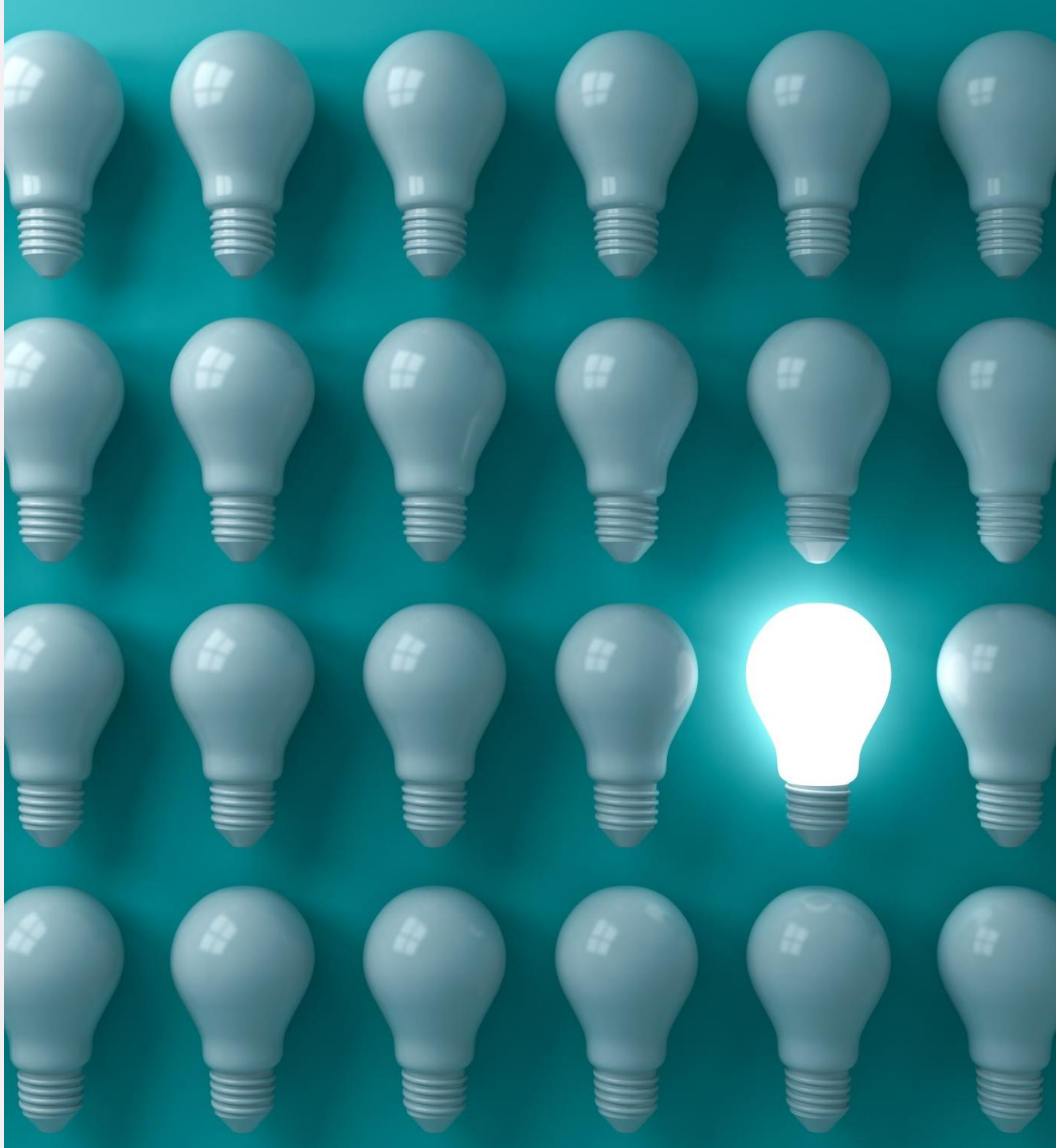

Dekking voor oplossing?

	Uitkering gemeentefonds volgens begroting gemeente Rheden 2023-2027	Uitkering gemeentefonds op basis van wat het Rijk zegt in septembercirculaire 2023	Verschil ten gunste van de gemeente Rheden
2023	€ 92.976.000	€ 95.791.503	€ 2.815.503
2024	€ 99.774.000	€ 101.303.230	€ 1.529.230
2025	€ 99.200.000	€ 105.222.968	€ 6.022.968
2026	€ 91.284.000	€ 99.954.654	€ 8.670.654
2027	€ 89.841.000	€ 103.937.716	€ 14.096.716

We constateren dat er een positief verschil is tussen de uitkering uit het gemeentefonds, volgens de onlangs gepubliceerde septembercirculaire, en de gemeentebegroting 2024-2027.

In de gemeentebegroting is de septembercirculaire nog niet meegenomen.

Memo

Van: College van B&W
Aan: Gemeenteraad
Datum: 16-10-2023
Onderwerp: Financiële effecten septembercirculaire gemeentefonds 2023

Inleiding
Deze memo heeft als doel om u op hoofdlijnen te informeren over de financiële effecten van de Septembercirculaire gemeentefonds 2023 die door het Ministerie van BZK op 19 september jl. is gepubliceerd. De septembercirculaire hebben we doorgerekend en de financiële effecten ervan lichten we toe in deze memo.

Septembercirculaire gemeentefonds 2023
Ten tijde van het opstellen van de Programmabegroting 2024 was de septembercirculaire 2023 van het gemeentefonds nog niet door het Ministerie van BZK gepubliceerd. De financiële effecten van de septembercirculaire ten opzichte van de meicirculaire zijn weergegeven in onderstaande tabel. Voor alle jaren is sprake van een voordelige bijstelling.

De stand van de Algemene Uitkering na verwerking van de septembercirculaire 2023:

Totaal Algemene Uitkering ***(x € 1.000)***	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Algemene uitkering o.b.v. meicirculaire 2023	95.602	99.680	99.106	91.285	89.841
Algemene uitkering o.b.v. septembercirculaire 2023	95.778	101.218	100.468	91.440	91.715
verschil	**176**	**1.538**	**1.362**	**155**	**1.874**

De accressen voor de loon- en prijsontwikkeling (LPO-accres) zijn bijgewerkt voor de jaren 2024 t/m 2028. Voor 2023 is dat in de meicirculaire al verwerkt. Dat verklaart waarom in 2023 geen accres-toename is. In 2026 is de bijstelling gering en in 2027 is er weer sprake van een behoorlijke toename. Dit is het effect van de nieuwe financieringssystematiek van het gemeentefonds, waarbij de volumeontwikkeling vanaf 2027 wordt geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (Bbp). In 2027 is sprake van een behoorlijke toename van het volume accres historisch Bbp.

De onderbouwing van de effecten leest u in de bijlage “Ontwikkeling algemene uitkering”.

Gevolgen voor het financieel meerjarig perspectief
Op basis van bovenstaande doorrekening van de septembercirculaire wordt het financieel meerjarig perspectief ten opzichte van de Programmabegroting 2024 voordelig bijgesteld. Deze bijstelling ziet u terug in onderstaande tabel.

Meerjarig perspectief *(x € 1.000)*	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Begrotingssaldi volgens 2e berap 2023 en Programmabegroting 2024	-2.892	1.174	706	-6.494	-8.063
Effect septembercirculaire:					
ontwikkeling algemene uitkering	176	1.538	1.362	155	1.874
lastenverlaging jeugd (a.g.v. rijksbesparingen)				100	300
vaccinatieprogramma VGGM		-9	-9	-8	-8
bijzondere bijstand en vroegsignalering		-126			
loon- en prijsbijstelling jeugdzorg		-121	-70		
al geraamde inkomsten		-95	-95		
effect op begrotingssaldo:	176	1.187	1.188	247	2.166
Geactualiseerd financieel perspectief	**-2.716**	**2.361**	**1.894**	**-6.247**	**-5.897**

Bijlage: Ontwikkeling algemene uitkering

In de onderstaande tabel is het (netto) effect opgenomen van de septembercirculaire gemeentefonds 2023 ten opzichte van het meerjarenperspectief zoals geschetst in de memo d.d. 20-6-2023 “Financiële effecten meicirculaire gemeentefonds 2023”. De saldi van de meicirculaire zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024 en meerjarenbegroting 2025-2027. De effecten van de septembercirculaire zullen voor het jaar 2023 terug komen in de jaarrekening 2023. Voor de jaren 2024-2027 worden de effecten verwerkt in de 1e bestuursrapportage 2024 en in de Kadernota 2025.

Toelichting verschillen (x € 1.000)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Uitkeringsfactor, algemeen:					
Accresontwikkeling	-7	975	953	873	2.520
Voorschot BCF plafond	845	747	747		
Uitkeringsfactor, ontwikkeling uitkeringsbasis:					
Ontwikkeling uitkering incl. hoeveelheidsverschillen	161	425	454	324	246
Taakmutaties:					
Bijzondere bijstand en vroegsignalering		126			
Loon- en prijsbijstelling Jeugdzorg		121	70		
Rijksvaccinatieprogramma		9	9	8	8
Overige taakmutaties	4	3	3	2	3
Decentralisatie- en integratieuitkeringen:					
Veilig Wonen	7	7	7	7	
WOZ:					
WOZ-waarden mutaties	-923	-958	-958	-958	-958
3 D's sociaal domein:					
Participatie (IU)	89	83	77	73	67
Overige posten:					
bijstelling extra middelen jeugd a.g.v. hervormingsagenda				-174	-12
	176	**1.538**	**1.362**	**155**	**1.874**
Op te nemen bij de uitgavenposten:					
Verlaging lastenkant begroting als gevolg van extra besparingen Rijk jeugdzorg				100	300
Vaccinatieprogramma VGGM		-9	-9	-8	-8
Bijzondere bijstand en vroegsignalering		-126			
Loon- en prijsbijstelling Jeugdzorg		-121	-70		
Reeds geraamde inkomsten:					
Tijdelijk meer inwoners geraamd in mjb 2024-2027		-95	-95		
Netto effect op meerjarenbegroting 2023-2027	**176**	**1.187**	**1.188**	**247**	**2.166**

Hieronder wordt een beknopte toelichting gegeven op bovenstaande mutaties.

Accresontwikkeling
Het accres is gesplitst in een volume- en een nominaal deel, waarbij het nominale deel ter compensatie is van loon- en prijsstijging en het volumedeel ter compensatie van bevolkingstoename en reëel accres.

Voorschot BCF Plafond (2023)
Het plafond muteert jaarlijks met het accrespercentage. Overschrijding of onderschrijding wordt met het gemeentefond verrekend. In deze septembercirculaire wordt een voorschot verstrekt op de verwachte onderschrijding 2023. In de meicirculaire 2024 volgt de definitieve afrekening.

Voorschot BCF Plafond (2024 en 2025)
De provinciaal toezichthouder staat toe een meerjarige stelpost op te nemen als inschatting van de jaarlijkse onder- en overschrijding van het BCF-plafond, gebaseerd op de hoogte van de laatst bekende afrekening. In dit geval de afrekening van 2022. In het verleden hebben we deze stelpost niet opgenomen en gewacht op de werkelijke afrekening, zoals het hiervoor vermelde bedrag voorschol BCF plafond 2023. Gezien de ervaringen van de laatste jaren en de toestemming van de provinciaal toezichthouder nemen we voor de komende twee jaren deze stelpost op. Deze stelposten vervallen wanneer het voorschot is verstrekt.

Ontwikkeling uitkeringsbasis, inclusief hoeveelheidsverschillen
Door de continue bijstellingen van de aantallen vindt er bij iedere circulaire een aanpassing van de uitkeringsfactor plaats. Door de relatieve hoge stijging van de uitkeringsfactor zien we hier een hogere bijdrage voor de jaren 2023 t/m 2027. In 2024 en 2025 zien we ook het effect van een tijdelijke stijging van het aantal inwoners i.v.m. met de huisvesting van de Oekraïners. Daar is in de meerjarenbegroting 2024-2027 al rekening mee gehouden.

Bijzondere bijstand en vroeg signalering
Het kabinet stelt middelen beschikbaar om een stapeling van sociale en maatschappelijke problemen als gevolg van de hoge inflatie te voorkomen. Voor 2024 wordt in totaal € 50 miljoen via het gemeentefonds aan gemeenten beschikbaar gesteld.

Loon- en prijsbijstelling Jeugdzorg
In de meicirculaire 2023 is de loon- en prijsbijstelling 2023 voor jeugdzorg, voor zover deze betrekking heeft op de reserveringen voor jeugdzorg op de AP (aanvullende post), aan het gemeentefonds toegevoegd voor de jaren 2024 en 2025. In deze circulaire worden de middelen voor de loon- en prijsbijstelling 2022 over de reserveringen jeugdzorg op de AP toegekend.

Rijksvaccinatieprogramma
Vanaf december 2019 krijgen zwangere vrouwen maternale kinkhoestvaccinatie aangeboden door de Rijksoverheid. Vanaf 1 januari 2024 wordt de uitvoering van deze maternale kinkhoestvaccinatie formeel overgedragen aan de gemeenten. Deze vaccinatie wordt dan toegevoegd aan de vaccinaties in het Rijksvaccinatieprogramma (RVP).

Veilig wonen
De veiligheid van decentrale bestuurders is een vereiste voor het goed functioneren van het openbaar bestuur. Per 1 oktober 2023 wordt de werkgeversverantwoordelijkheid voor hun veiligheid daarom geëxpliciteerd met een wijziging van de Regeling rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers. De gemeenten ontvangen hiervoor een vast bedrag per gemeenten van ca. € 7.000.

WOZ mutaties
Bij de meicirculaire zijn we bij de waardes van woningen en niet-woningen uitgegaan van de cijfers per 1-1-2023 conform de betaalspecificatie van het Rijk. Daarbij was nog geen rekening gehouden met de belastingcapaciteit per 1-1-2023, waarbij gekeken wordt naar de waardeontwikkeling van het onroerend goed per 1-1-2022. Er was namelijk nog teveel onzekerheid over die waardeontwikkeling. Deze ontwikkeling is inmiddels in beeld gebracht: de waardestijging tot medio 2023 bedraagt totaal ca. 24% (opgave Connectie). Deze stijging is nu verwerkt in de cijfers van het CBS. De stijging van de WOZ-waarden zorgt voor een stijging van de OZB-maatstaf. Dit betreft een negatieve correctie binnen de berekening van de te ontvangen algemene uitkering en daarmee minder inkomsten.

Participatie
Dit betreft een structurele toename van de integratie-uitkering participatie. Bij de Voorjaarsnota

2023 heeft het kabinet besloten om gemeenten te compenseren voor de bijzondere verhoging van het wettelijk minimumloon voor medewerkers in de Wet Sociale werkvoorziening (Wsw). Dit betreft een meerjarige reeks die toegevoegd wordt aan het Wsw-onderdeel in deze integratie-uitkering. De MGR houdt in de begroting van de module WgSw al rekening met deze kostenstijging. In aansluiting hierop hebben wij de aanpassing aan de uitgavenzijde al eerder verwerkt in de begroting, dus ophogen van het budget is niet nodig.

Bijstelling extra middelen jeugd als gevolg van de hervormingsagenda
In de toelichting ontwikkelingen algemene uitkering in de memo "financiële effecten meicirculaire 2023" hebben we u geïnformeerd over de ontwikkelingen van de Hervormingsagenda Jeugd. Na het verschijnen van de meicirculaire 2023 hebben er enkele aanpassingen plaatsgevonden. Voor 2024 en 2025 zijn de middelen ontvangen bij de meicirculaire. Voor de jaren 2026 en verder hebben we een stelpost opgenomen voor de extra middelen die zijn gereserveerd door het Rijk (commissie van Wijzen Jeugdzorg). Deze stelpost wordt aangepast in 2026 en 2027 als gevolg van keuzes door het Rijk.
Verder zijn er afspraken gemaakt over een aanvullende besparing door het Rijk, structureel oplopend naar € 511 miljoen in 2027. De gemeenten moeten in de eigen begroting rekening houden met deze voorgenomen besparingen. Dat is in bovenstaande tabel terug te zien in de regel "Verlaging lastenkant begroting als gevolg van extra besparingen Rijk jeugd " onder het kopje "Op te nemen bij uitgavenposten". Wanneer het Rijk er niet in slaagt deze bezuiniging te realiseren zal het Rijk dit corrigeren en vervalt de verlaging in onze begroting.

Op te nemen bij de uitgavenposten:

Extra besparingen Rijk jeugd
Reeds hiervoor toegelicht.

Vaccinatieprogramma VGGM
De bijdrage aan de VGGM wordt verhoogd met dit bedrag. Zij verzorgen het vaccinatieprogramma.

Bijzondere bijstand en vroegsignalering
Dit geld wordt ingezet om inwoners te helpen die in de problemen zijn gekomen als gevolg van de hoge inflatie.

Loon- en prijsbijstelling jeugdzorg
Deze middelen voegen we toe aan het budget jeugdzorg om de stijgende kosten op te vangen.

Reeds geraamde inkomsten:

In de meerjarenbegroting 2024-2027 is rekening gehouden met een stijging van het aantal inwoners in 2024 en 2025 als gevolg van de huisvesting van de Oekraïners in de gemeente Rheden.

Technische vragen over Programmabegroting 2024-2027

Versie 23 oktober 2023

Toelichting

Hieronder vindt u de antwoorden op schriftelijke vragen vanuit de raadsfracties over de Programmabegroting 2024-2027. Naast de vragen behandeld tijdens de technische vragenronde op maandag 9 oktober zijn er 173 vragen gesteld.

Beschrijvende statistiek

De vragen zijn als volgt over de programma's en fracties verdeeld:

Programma	**Aantal vragen**
Algemeen / voorwoord	32
Programma 1 Samenleving	50
Programma 2 Leefomgeving	37
Programma 3 Bestuur en organisatie	29
Weerstandsvermogen, risicobeheersing en financiën algemeen.	25
Eindtotaal	**173**

Fractie	**Aantal vragen**
VPR	50
VVD	37
CDA	25
D66 #1	22
PvdA	11
CU	9
GL	9
GPRB	7
D66 #2	3
Eindtotaal	**173**

Fractie: D66 (deel 1)
Ontvangen op: 9 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
1.	Bijlage 11	In het technisch uurtje begroting hebben we onderstaande besproken en is afgesproken dat ik de vraag schriftelijk zal stellen; bij deze: In bijlage 11 staan bij ‘ kansen op besparingen’ per programma bedragen genoemd. Het is niet duidelijk hoe groot dit mogelijk te besparen bedrag is ten opzichte van het oorspronkelijke. Zo is het voor ons ook niet duidelijk wat een mogelijk effect (inhoud en niet financieel) is. Daarom zie ik graag in een kolom ernaast dat of het oorspronkelijk bedrag wordt genoemd of het % van de beoogde besparing. Deze wens wordt breder gedeeld.	De lijst met kansen op besparingen (in bijlage 11) is aangevuld met twee kolommen waarin de betreffende raming van 2023 is vermeld en het bijbehorende taakveld. Zie bijgevoegde bijlage.

Fractie: CDA
Ontvangen op: 10 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
2.	P35, bullit 4, zonneveld Soerense Beekdal:	Waarom 15 hectare, waar is dit getal op gebaseerd?	Om de door de Raad vastgestelde doelstelling, om in 2040 als gemeente CO2 neutraal te zijn, te realiseren, zijn zonnevelden absoluut noodzakelijk. Ook als we alle geschikte daken benutten voor zonne-energie, is dit onvoldoende om in de behoefte aan duurzame energie in Rheden te voorzien. 15 hectare is een schatting van de omvang van een zonneveld dat goed inpasbaar is in het gebied, rekening houdend met de overige maatschappelijke en ruimtelijke belangen. Bovendien heeft de gemeente in dit gebied ongeveer 15 hectare aan eigen gronden, waarop de doelstelling om bij zonnevelden 50% van de grond te bestemmen voor groen kan worden gerealiseerd.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
3.	Idem	Is deze 15 ha inclusief of exclusief de groene landschappelijke inpassing? Wordt bij beleid van 30% bedoeld een totale oppervlakte van 15 ha met daarin 4,5 ha groen en 10,5 ha zonnepanelen, of wordt bedoeld een totale oppervlakte van 21.4 ha zonnepanelen met daarin 6,4 ha groen en 15 ha zonnepanelen?	Inclusief
4.	Idem	Hoe vallen de cijfers uit bij 50%?	Bij een zonneveld van 15 ha is er sprake van 7,5 ha zonnepanelen en 7,5 ha groen
5.	Idem	Wat betekent de + in 15+? Moeten we 15 ha zien als een minimum? Zo ja, wat is het maximum?	In het Soerense Beekdal onderzoeken we in 2024 met alle stakeholders in een gezamenlijk gebiedsproces hoe alle belangen optimaal gediend kunnen worden. De exacte omvang van het zonneveld wordt dus rekening houdend met alle belangen bepaald. Gezien de doelstelling om in 2040 als gemeente CO2 neutraal te zijn, is 15 ha het uitgangspunt. In het gebiedsproces wordt gezamenlijk onderzocht of een groter zonneveld inpasbaar is.

Fractie: ChristenUnie (deel 1)
Ontvangen op: 10 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
6.	82 Par B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Het is een begroting "onder spanning, dit betekent dat er risico's zijn genomen" … Deze risico's vinden we niet terug in de tabel op blz. 83 en dus ook niet in het risicoprofiel. Is het wel terecht? Geeft het wel een volledig beeld om voor deze begroting de standaardmethode te hanteren? Hoe komen deze risico's die groter zijn dan voorgaande jaren wel tot uitdrukking in de programmabegroting?	We maken op basis van verwachtingen zo goed mogelijk een inschatting van de risico's. De grootste risico's zijn benoemd in de tabel 'Risico-inventarisatie' op pag. 83 van de PB2024. Bij diverse risicoposten zijn bedragen bijgesteld t.o.v. de vorige inventarisatie (bij jaarstukken 2022). Zo is het risicobedrag bij post 3 'Jeugd/Wmo' verdubbeld (van 500k naar 1 mln), is risicopost 4 'Bezuinigingsmaatregelen Rijk' nieuw toegevoegd (risicobedrag 500k) en is het risicobedrag bij post 5 'Beheer openbare ruimte en vastgoed' verdubbeld (naar 500k). Daarnaast nemen we standaard in de inventarisatie een stelpost op voor mogelijke overige risico's.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			Op de planning staat het opstellen van de Nota risicomanagement (verwachting Q1-2024). Hierin volgt een beschrijving hoe wij omgaan met het in kaart brengen van risico's.
7.	107 Par E. Bedrijfsvoering, Personeelsbeleid	"Verspreid over drie jaren is voor professionalisering totaal 27,1 fte toegevoegd…" Kan het college een overzicht geven van de verdeling van de fte's over de functies, met zo mogelijk het doel daarvan, zowel in 2023 als in 2024?	De destijds gevraagde informatie is met de programmabegroting 2023 gedeeld en n.a.v. de behandeling verwerkt. Het gaat hier niet om nieuwe informatie.
8.	174 Bijlage 11. Specificatie ontwikkelingen & besparingen. 1j	Energiekosten – Sport in Rheden. Ze worden verlaagd en zijn nu "opgenomen bij programma 3" Waren ze dubbel geboekt in de kadernota, of hoe moet ik dit begrijpen?	De ophoging met 379k was opgenomen in de kadernota 2024. Dit is nu hiermee teruggedraaid. Daarvoor in de plaats is de ophoging geraamd van 500k (800 -/- 300) bij programma 3 (post 3f).
9.	174 Bijlage 11. 1l	Innovatiebudget. Wat niet vooraf bekend dat dit een tijdelijk budget was?	Innovatiebudget is een structureel budget. Dit wordt ingezet ten behoeve van de voorgestelde besparingen.
10.	177 Bijlage 11. 3i	Inzet stelpost raadswensen. Kan het college een overzicht geven van de verdeling van het budget over de genoemde posten?	De verdeling van de inzet voor de stelpost raadswensen voor 2024 is als volgt (totaal €1.250 duizend): • Burgerberaad € 500 duizend • Burgerparticipatie € 50 duizend • Blijfwijk € 100 duizend • Woningbouwversnelling € 250 duizend • Restant apart zetten voor eventuele tegenvallers. € 350 duizend

Fractie: PvdA (deel 1)
Ontvangen op: 12 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
11.	9/1. Meer focus	Zin:" graag willen wij verdiepend onderzoeken wat de oorzaken zijn…."Welke onderzoeken worden hier bedoeld en wie gaan deze uitvoeren?	Verdiepend onderzoeken is een continue proces binnen onze gemeente zodat wij kunnen anticiperen in plaats van reageren op. Deze verdiepende onderzoeken worden uitgevoerd door de beleidsafdeling binnen de gemeente.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
12.	9/2efficiente inzet van middelen	Zin: "wij gaan onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om tot besparingen…." Wie gaan de onderzoeken uitvoeren en in hoeverre is dat in overleg of samenspraak met de gemeenschappelijke regelingen?	Als gemeente Rheden nemen we initiatief voor het in kaart brengen van de mogelijkheden voor besparingen. Onze Gemeenschappelijke Regelingen zijn op de hoogte van de financiële uitdaging die we samen het hoofd te bieden hebben. De uitkomst van deze onderzoekslijn leest u terug in de kadernota 2025-2028.
13.	10/2.3	Verkennend onderzoek naar de grond -en vastgoed portefeuille: welke onderzoeken waren al uitgevoerd tbv deze portefeuille en wie voeren dit onderzoek uit?	Er is een oriënterende ambtelijke verkenning uitgevoerd hoe mogelijk extra inkomsten te generen in de lijn van het Rhedens Vastgoedkader.
14.	P11/ onder tabel	Over welke baat gaat het hier?	Dit betreft de prognose voor de meicirculaire 2023 (o.a. onderdeel loon- en prijsontwikkeling) die al in de kadernota 2024 was opgenomen. Meer informatie is te vinden in de raadsmemo "Financiële effecten meicirculaire gemeentefonds 2023" van 20 juni 2023.
15.	blz. 173. jeugdzorg/WMO	Er wordt gesteld dat ZIN-PGB taakstellend 1,5 miljoen moeten besparen. 50/50 over jeugdzorg en WMO. We zagen het afgelopen jaar een toename van 1,5 miljoen aan uitgaven. Gesteld wordt dat deze besparing kan worden gerealiseerd maar de uitwerking er van komt bij de koersnota sociaal domein. Dat is pas in het 2e kwartaal van 2024. Kunt u aangeven op welke wijze u denkt dat deze besparing kan worden gehaald.	De taakstelling geldt voor 2024 e.v. en is ook zo doorgevoerd in de programmabegroting. In het koersdocument worden de lange termijn keuzes voorgelegd om door te voeren en vooruitlopend daarop onderzoeken wij concrete maatregelen die in 2024 al effect hebben.
16.	Dienstverlening blz. 64 en 66	Ten aanzien van dienstverlening wordt alleen gesproken over Rheden Digitaal en het 100 % digitaal toegankelijk zijn. Uit landelijk onderzoek blijkt dat 25% van de inwoners niet of slecht digitaal vaardig is, de taal niet beheerst of analfabeet is. Zou naast dit uitgangspunt irt tot dienstverlening ook niet een uitgangspunt moeten zijn dat alle inwoners die dat nodig hebben ook in staat worden gesteld om de gemeente op niet digitale wijze te bereiken. Zeker omdat ook in de programmabegroting stelt dat de dienstverlening hetzelfde blijft	Naast een volledig digitale dienstverlening blijft ook de mogelijkheid bestaan om gebruik te maken van de reeds bestaande persoonlijke dienstverlening. Wel zal er zoveel mogelijk naar gestreefd worden om inwoners en ondernemers gebruik te laten maken van de digitale weg. Om dat te bereiken zal zowel vanuit het Programma als vanuit de diverse afdelingen van de gemeente ondersteuning geboden worden aan inwoners en ondernemers om digitaal vaardig(er) te worden.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
17.	algemeen	Client ervaringsonderzoek WMO hebben we alleen cijfers over 2021. Zijn de cijfers over 2022 al beschikbaar en wanneer komen die naar de raad	Tot 2023 waren wij gewend om een clientervaringsonderzoek (CEO) te laten uitvoeren over het afgelopen jaar. Omdat we de resultaten van deze CEO's pas in de 2e helft van het jaar daarna binnen kregen waren deze meestal achterhaald. Daarom is ervoor gekozen om in 2023 te starten met een continue meting. Inwoners worden 6 weken na een eerste contact benaderd en dan nog een keer nadat de ondersteuning gestart is. De eerste resultaten van 2023 zijn binnen en wij zullen de raad nog dit jaar daarvan op de hoogte brengen.

Fractie: CU (deel 2)
Ontvangen op: 12 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
18.	18 Progr. 1 Samenleving	"Het percentage laaggeletterden is gedaald naar 5% in 2050." Waarom is deze doelstelling zo ver in de toekomst?	De aanpak van laaggeletterdheid is er een van een lange adem met kleine stapjes. Het betreft de aanpak van mensen die nu laaggeletterd zijn, als aandacht voor de nieuwe generatie laaggeletterden.
19.	19 Progr 1.	"In 2028 zijn 10 uitdagende buurtspeelplaatsen gerealiseerd…" Is dit een versterking van bestaande speelplaatsen, of helemaal nieuw? Wat zijn de kosten?	Het gaat om het opwaarderen van 8 bestaande speelplaatsen en realisatie van 2 nieuwe buurtspeelplaatsen. De totale kosten zijn geraamd op €640.000,-
20.	22 Progr 1. Samenleving	Vitaal en gezond, tabel kosten. De kosten nemen in 2024 aanzienlijk toe, qua saldo bijna €800k. Waardoor komt dit?	Het gaat hier om een toename van de kosten van Sportaccommodaties (taakveld 5.2) en de kosten van Volksgezondheid (taakveld 7.1). Bij Sportaccommodaties zijn hogere lasten begroot voor onderhoud (€ 105 k), afschrijvingen (€ 65 k) en toegerekende rente (€ 200 k). Bij Volksgezondheid gaat het om een verhoging van de door VGGM in rekening gebrachte bijdrage (€ 332 k).
21.	26 Progr. 1	Van een aantal prestatie-indicatoren is type en bron niet ingevuld. Dat speelt ook voor andere onderdelen van	Als onderdeel van het groeimodel richting een betere programmabegroting hebben we vanaf dit jaar ook (prestatie)indicatoren opgenomen, met hierbij

		programma's. Wanneer gebeurt dat, of is hier een reden voor?	nadrukkelijke aandacht voor de maatschappelijke effect indicatoren (zgn. outcome indicatoren). Helaas is het nog niet gelukt om deze overal te vullen, mede door de aandacht die de financiële uitdaging vroeg om tot een sluitend financieel perspectief te komen. We zullen de ontbrekende informatie voor de opgenomen indicatoren in de opmaat naar de 1e bestuursrapportage 2024 aanvullen.

Fractie: VPR
Ontvangen op: 12 oktober

Nr.	**Verwijzing naar pagina/programma**	**Vraag**	**Antwoord**
22.	Bijlage 11 -1a BUIG - uitgaven en 1h inkomsten	1a. BUIG nadelig van 771K euro. 1h. BUIG besparing 1.500K Welk bedrag is daarvoor het uitgangspunt en waar kan ik dit vinden?	De posten zijn onderdeel van taakveld 6.3 Inkomensregelingen (zie p. 19).
23.	Bijlage 11 – 3i Inzet Stelpost raadswensen	Zie tekst op pag 177 ``…en om de financiële positie te versterken` Wat wordt hiermee bedoeld? Om hoeveel geld dit?	Door te begroten op een positief begrotingssaldo houden we aan het eind van het jaar geld over, dat apart gezet zal worden om weer een financiële buffer te creëren. Voor de inzet van de stelpost raadswensen zie graag het antwoord op vraag 10.
24.	Bijlage 11 – 1a t/m 3k	(1) Graag de tabel bijlage 11 uitbreiden met twee kolommen voor 2024 waarin de basis- bedragen (het bedrag waarvoor deze post een na- cq voordeel is) zijn vermeld en het document waarin deze bedragen zijn terug te vinden. (2) Tevens het verzoek om bij alle posten de (sub)kode(s) van de taakvelden toe te voegen waar deze posten betrekking op hebben.	De lijst met kansen op besparingen (in bijlage 11) wordt aangevuld met het totale budget voor 2023, zoals opgenomen in de programmabegroting 2023-2027.
25.	Pagina 17 e.v. samenleving	In 2023 bevatte de programmabegroting nog een aantal doelen op het gebied van schuldhulpverlening. Die zie ik niet terug in deze begroting. Wat is daarvoor de reden? Waarom niet?	We willen met de begroting sturen op maatschappelijk effect. Met de inzet van schuldhulpverlening willen we bijdragen aan de genoemde beoogde resultaten zoals genoemd op pagina 17.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
26.	P17 - Rhedense inwoners zijn financieel zelfredzaam	De PGB 2024 geeft geen duidelijkheid over de financiële ondersteuning van statushouders. Onderstaande vragen gaan over statushouders buiten het AZC. Vragen: 1. Hoeveel statushouders (huishoudens) telt de gemeente? 2. Hoeveel statushouders ontvangen een uitkering van de gemeente? 3. In hoeveel gevallen worden er aan statushouders meerdere uitkeringen per huishouden verstrekt? 4. Welke soort uitkeringen betreft dit?	Onder statushouders verstaan we hieronder mensen die inburgeringsplichtig zijn. Hierin maken we onderscheid tussen statushouders die vallen onder de oude wet en onder de nieuwe wet (verblijfsvergunning na 1 januari 2022). Mensen die onder de oude wet vallen hebben we enkel in beeld in het geval ze een bijstandsuitkering van ons ontvangen. Mensen die onder de nieuwe wet vallen, hebben we hoe dan ook in beeld. Hieronder de actuele cijfers: 1. Oude wet: 49 mensen Nieuwe wet: 74 mensen, van wie 28 gezinsmigrant en 46 asielmigrant 2. De genoemde 'oude wetters' ontvangen allemaal een bijstandsuitkering (alleen of gezamenlijk als partners), zoals hierboven toegelicht. Van de 'nieuwe wetters' ontvangen 40 asielmigranten een bijstandsuitkering (alleen of gezamenlijk als partners). Gezinsmigranten komen hiervoor in principe niet in aanmerking, omdat zij naar Nederland gekomen zijn om bij een gezinslid te wonen dat over voldoende, duurzaam en zelfstandig inkomen beschikt. 3. Ieder huishouden ontvangt 1 (gezamenlijke) bijstandsuitkering. In een aantal gevallen ontvangt een inwonend meerderjarig kind er een zelfstandige bijstandsuitkering erbij. 4. Zie 3.
27.	Pag 18 – Rhedense inwoners maken optimaal gebruik van ondersteuningsmogelijkheden – risico's	Inwoners vinden het aanvraagproces ingewikkeld/bureaucratisch en haken daardoor af. Sommige inwoners zijn het vertrouwen (toeslagenaffaire) kwijt en vragen daarom liever niets aan. Heeft u zicht op het aantal inwoners dat geen gebruik maakt van aanvragen? Evt. schatting?	Wij zetten ons doorlopend in om de bekendheid van de gemeentelijke regelingen te vergroten. Bijvoorbeeld door de GelrePas ambtshalve te verstrekken aan inwoners met een bijstandsuitkering, het aanbod onder de aandacht te brengen via de Geldkrant en inwoners te ondersteunen bij aanvraagprocedures via de Formulierenhulp.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			In de raadsbrief die u heeft ontvangen in aanloop naar de raadsinformatieavond op 22 november 2022 gaven we u inzicht in het gebruik van een aantal regelingen.
28.	Pag 18 - Samenleving: Taalvaardigheid	"Het percentage laaggeletterden is gedaald naar 5% in 2050." Hoe hoog is dat percentage nu? …en waarom 2050?	De laatste meting door 'geletterdheid in zicht' is van 2019 en toen was 12% van onze inwoners laaggeletterd. Waarom 2050? De aanpak van laaggeletterdheid is er een van een lange adem met kleine stapjes. Het betreft de aanpak van mensen die nu laaggeletterd zijn, als aandacht voor de nieuwe generatie laaggeletterden.
29.	Pag 24 – Wat mag het kosten	Wat is 5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic	Dit betreffen verschillende onderdelen zoals subsidies aan cultuurbedrijf RiQQ, lokale omroep, de podiumregeling en ZOOM festival.
30.	Pag 26/27/28 e.v.	Kunt u de termen resultaatindicator, uitkomstindicator en inspanningsindicator nader uitleggen?	We hanteren de volgende begrippen: (1) Inspanningsindicator Indicator die iets vertelt over de inspanningen die de medewerkers in en aan het proces verrichten. (2) Resultaatindicator Indicator die de prestaties weergeven als het proces klaar is en de goederen en diensten gemaakt en geleverd zijn (bijv. aantal gerealiseerde xx) (3) Uitkomstindicator (maatschappelijk effect) Indicator die iets vertelt over de effecten die de organisatie bereikt met zijn inspanningen en resultaten. (inwoners tevredenheid, veiligheidsgevoel inwoners) Ter illustratie een voorbeeld. Stel we spreken af dat de kamer een prettige temperatuur moet hebben. Een 'prettige temperatuur' is een uitkomstindicator, dat je zou kunnen meten met 'ja/nee' of een rapportcijfer. De resultaatindicator kan zijn 20 graden, een mooi concreet resultaat. De inspanningsindicator is het verstellen van de thermostaat. Bedankt voor deze vraag. We zullen de toelichting op de begrippen voortaan in de leeswijzer opnemen.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
31.	Pag 38 – woningbehoefte	In het woonbehoefte onderzoek wordt gesproken van 1650 woningen en niet van 1675. Vanwaar dit verschil?	In het regionale woonbehoefteonderzoek van Companen worden twee getallen genoemd: op p. 34 tabel 5.3 staat de woningbehoefte per gemeente afgerond op vijftigtallen: 1.650. Op p.177 in de factsheet Rheden staat het getal iets nauwkeuriger benoemd: 1.675.
32.	Pag 43 – Baten	Economische promotie 420K – 80k voordeel tov 2023. Waar bestaat deze (verhoogde) baat uit? Waar komt dit geld vandaan?	Dit betreft verhoging opbrengsten toeristenbelasting.
33.	Pag 65 – Wat mag het kosten	Kunt u de lasten en de baten van 0.4 Overhead nader detailleren en toelichten?	Lasten € 19,2 miljoen en baten € 27k. Dit betreft vooral de personeelslasten die niet rechtstreeks aan taakvelden zijn toe te rekenen en conform de administratieve voorschriften bij taakveld overhead geraamd moeten worden.
34.	P65– Wat mag het kosten	Kunt u de lasten en de baten van 0.8 Overige baten en lasten nader detailleren en toelichten?	Raming lasten taakveld 0.8 bedraagt €2,9 miljoen. Dit betreft vooral de volgende posten: • Stelpost prijsstijgingen 972k • Stelpost salarissen 1.845k (verwachte stijging ivm CAO 2024) • Stelpost ziektevervanging 200k Raming baten taakveld 0.8 bedraagt € 300k en betreft verwachte rijksbijdrage ter dekking hoge energielasten.
35.	P70 – vastgoed - Beoogde resultaten	Volledig duurzaam gemeentelijk vastgoed in 2050 Wat bedoelt u hier precies mee? Hoezo 2050?	
36.	P77 - Tabel: Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen	Op pag 66 – totaal baten OZB 2023 = 9949, 2024 = 11.142. Op pag 77 – totaal opbrengsten OZB 2023 9943 en 2024 10843. Verschil is 299K. Wilt u dit aub verklaren?	Bedragen op pag. 66 zijn juist. Verschil ad 299k tussen 11.142k (p. 66) en 10.843k (p. 77) betreft de hogere OZB opbrengst agv indexering met 3%. Die is per abuis niet meegenomen in de tabel op p. 77.
37.	P77/78/79 – Afvalstoffen	Op pag 77 – opbrengst afvalstoffenheffing 2024 = 5.502K, Reinigingsrecht = 49K , totaal 5.551K Op pag 78/79 – opbrengst heffingen = 5.076K. Vanwaar dit verschil?	Bedrag moet zijn 5.076k zoals vermeld op pagina 78.
38.	P77-P78 Afvalstoffen	Op P77 staat de term "afvalstoffenheffing" op P78 de term "opbrengst heffingen" Het lijkt erop dat het woord "heffing" voor verschillende begrippen wordt gebruikt. Worden met	Het gaat bij de tabel op p. 78 om de 'opbrengsten van de heffingen' zijnde afvalstoffenheffing en reinigingsrechten.

<table>
<tr><th>Nr.</th><th>Verwijzing naar pagina/programma</th><th>Vraag</th><th>Antwoord</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td>deze termen verschillende dingen bedoeld en zo ja wat is het verschil?</td><td></td></tr>
<tr><td>39.</td><td>P79 – Afvalstoffen</td><td>Waarom inzet bestemmingsreserve als opbrengst afvalstoffenheffing + Reinigingsrecht op 5551K (zie p 177) wordt geschat?</td><td>Bedragen in tabel op pagina 77 zijn onjuist. Deze tabel met juiste bedragen is bij deze beantwoording bijgevoegd.</td></tr>
<tr><td>40.</td><td>P78 – 1e alinea</td><td>Het uitgangspunt voor afval en riool is 100% kostendekking en voor OZB 3% inflatiestijging en aanvullend de afspraken uit het coalitie-akkoord (6%). Alleen een verhoging van 6% (ex inflatie) voor 2023 staat in het Coalitieakkoord, niet voor de daaropvolgende jaren. Waarom verwijst u toch naar het coalitieakkoord?</td><td>Tekst m.b.t. OZB had moeten zijn:
‘Uitgangspunt voor de berekening van de tarieven is de geraamde opbrengst (inclusief 3% inflatie en 9% verhoging voor realisatie ambities coalitieakkoord)’, zoals vermeld staat in de 1e alinea onder kopje OZB op dezelfde pagina 78.</td></tr>
<tr><td>41.</td><td>P78 - OZB</td><td>Per saldo leidt deze berekeningswijze van de tarieven tot een lastenverzwaring ter hoogte van 12% (het inflatiepercentage van 3% en verhoging 9% coalitieakkoord) voor zowel woningen als niet woningen. Waar is dit terig te vinden in het coalitieakkoord?</td><td>Hiermee wordt verwezen naar de verhoging voor 2023 van 6% (exclusief inflatiecorrectie) zoals opgenomen in het coalitieakkoord (pagina 15).</td></tr>
<tr><td>42.</td><td>P79 - Ontwikkeling afvalstoffenheffing</td><td>De tarieven gaan 10% omlaag. Hoe is dit te rijmen met de stijging van de opbrengst afvalstoffenheffing op pag. 77?</td><td>Bedragen opbrengst afvalstoffenheffing in bovenste tabel op pagina 77 zijn onjuist. Opbrengst 2023 is 5.565k en 2024 5.076k (zie tabel pagina 78).</td></tr>
<tr><td>43.</td><td>P77/78/79 – “heffing”</td><td>Het gebruik van het woord “heffing” in verschillende context zorgt bij mij voor verwarring. Wilt u de duiding van dit woord in de verschillende tabellen nader preciseren?</td><td>Als we spreken over ‘lokale heffingen’ dan bedoelen we daarmee de opbrengsten van lokale belastingen, heffingen en retributies. De gebruikte termen per soort belasting zijn conform omschrijving in de belastingwetgeving.</td></tr>
<tr><td>44.</td><td>P83 /84
Risicoconventarisatie</td><td>
<table>
<tr><th colspan="5">Risico-inventarisatie PB2024</th></tr>
<tr><th>nr.</th><th>Risico</th><th>Kans</th><th>Financieel gevolg</th><th>Invleod</th></tr>
<tr><td>1</td><td>Uitkering uit gemeentefonds</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>a</td><td>onderuitputting rijksuitgaven</td><td>50%</td><td>1.500.000</td><td>20%</td></tr>
<tr><td>b</td><td>nieuwe systematiek gemeentefonds</td><td>75%</td><td>1.000.000</td><td>13%</td></tr>
</table>
Mbt 1a Onderuitputting rijksuitgaven::
1. De meicirculaires is bekend en door u doorgerekend. Is het dan nog steeds een echt reëel risico dat het rijk toch minder uitkeert dan u in het memo Meicirculaire dd 20-6-2023 aangeeft? Wilt u dit onderbouwen?
2. En dan ook nog voor een bedrag van 1,5 miljoen euro?</td><td>Ad 1, 2 en 3: Deze risicobedragen zijn opgenomen n.a.v. de uitgebrachte circulaires in 2022 waarin zeer hoge accressen voor komende jaren zijn opgenomen. Tot 2027 is de huidige systematiek van ‘trap op trap af’ van toepassing op de hoogte van het gemeentefonds. Daarmee bestaat het risico dat in geval onderuitputting door het rijk het gemeentefonds lager kan uitvallen (minder accres dan verwacht). Voorzichtigheidshalve zijn de geraamde risicobedragen (van € 1,5 en € 1 mln.) gehandhaafd.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Nr.</th><th>Verwijzing naar pagina/programma</th><th>Vraag</th><th>Antwoord</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td>3. Pag 84 U gebruikt dezelfde argumentatie als u in de Jaarstukken 22 en PGB 2023 gebruikte. Is het risico in 2023 manifest geworden?

In de berekening gaat u net als in Jr2022/PGB2023 uit van een bedrag van 15% in mindering op de alg.uitkering. Is het dan nog steeds 1,5 miljoen euro?</td><td></td></tr>
<tr><td>45.</td><td>P83 & P84 Risico-inventarisatie</td><td>
<table>
<tr><th colspan="5">Risico-inventarisatie PB2024</th></tr>
<tr><th>nr.</th><th>Risico</th><th>Kans</th><th>Financieel gevolg</th><th>Invleod</th></tr>
<tr><td>1</td><td>Uitkering uit gemeentefonds</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>a</td><td>onderuitputting rijksuitgaven</td><td>50%</td><td>1.500.000</td><td>20%</td></tr>
<tr><td>b</td><td>nieuwe systematiek gemeentefonds</td><td>75%</td><td>1.000.000</td><td>13%</td></tr>
</table>
Mbt 2a nieuwe systematiek gemeentefonds:
De nieuwe systematiek waarover de PGB24 spreekt speelt zoals u aangeeft vanaf 2026. Waarom is dit dan een risico voor het weerstandsvermogen in 2024?</td><td>Het overzicht risico-inventarisatie betreft een inschatting van risico's waarmee we in komende jaren geconfronteerd kunnen worden. Vandaar opname in dit overzicht. Zie verder beantwoording vorige vraag (44).</td></tr>
<tr><td>46.</td><td>P83 & P85 Risico-inventarisatie</td><td>
<table>
<tr><th colspan="5">Risico-inventarisatie PB2024</th></tr>
<tr><th>nr.</th><th>Risico</th><th>Kans</th><th>Financieel gevolg</th><th>Invleod</th></tr>
<tr><td>4</td><td>Bezuinigingsmaatregelen van het Rijk</td><td>50%</td><td>500.000</td><td>7%</td></tr>
</table>
1. Zie de argumentatie op p85: “Dit betreft onder andere: overhevelen van specifieke uitkeringen naar het gemeentefonds en het afschaffen van het BTW-compensatiefonds (BCF): Inmiddels blijkt de ruimten onder het plafond toe te nemen, niet alleen voor 2023 maar ook voor 2024 en 2025 (zie toelichting septembercirculaire). Acht u dit dan nog steeds een reëel risico?

Zie de argumentatie op p85: “toepassen van een generieke korting op het gemeentefonds” Dit lijkt een ehrhaling van risico 1a/b. Bent u dat met me eens? Als u dit niet met me eens bent dan graag een verklaring hiervoor?</td><td>Het is aan het nieuwe kabinet om besluiten te nemen over de rijksfinanciën en de door het Ministerie van financiën opgestelde ombuigingslijst. Tot die tijd blijft hierover onzekerheid bestaan en achten wij dit een risico waarmee we rekening moeten houden.

Het risico bij nr. 1 gaat specifiek over de ontwikkeling van het gemeentefonds n.a.v. de uitgebrachte circulaires en de a.s. nieuwe systematiek. De generieke korting staat daar los van en is één van de mogelijke bezuinigingen die vanuit het Ministerie van Financiën zijn geïnventariseerd.</td></tr>
<tr><td>47.</td><td>P83 & P85 Risico-inventarisatie</td><td></td><td>De opgenomen stelpost is bedoeld voor opvang van diverse overige risico's, bijvoorbeeld rekeningtekorten en onvoorziene kosten. Daarnaast hebben we in de PB2023</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Nr.</th><th>Verwijzing naar pagina/programma</th><th>Vraag</th><th>Antwoord</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td>
<table>
<tr><th colspan="5">Risico-inventarisatie PB2024</th></tr>
<tr><th>nr.</th><th>Risico</th><th>Kans</th><th>Financieel gevolg</th><th>Invleod</th></tr>
<tr><td>12</td><td>Overige risico's (stelpost)</td><td>10%</td><td>250.000</td><td>3%</td></tr>
</table>

In de PGB23 werd deze stelpost nog toegelicht met posten die als risicodragend werden gezien. Gelden deze risico’s niet meer?

Wilt u aangeven of er al dan niet risico’s kleven aan onderstaande posten (werden in PGB als risicodragend gezien)
1. Meerkosten voor re-integratie (o.a. loonkostensubsidie)
2. Nationaal plan onderwijs en IHP
3. Meerkosten Wmo (o.a. woon- en vervoersvoorzieningen)
4. Meerkosten armoedebestrijding (oa schuldhulpverlening)
5. Nieuwe economische visie en uitvoeringsprogramma
6. Mogelijke kosten opvang statushouders / vluchtelingen
Mogelijke verliesgevende grondcomplexen
</td><td>melding gemaakt van nader te kwantificeren risico's, zoals meerkosten re-integratie e.d. Een aantal van deze posten zijn verwerkt in de geactualiseerde risico-inventarisatie PB2024, zoals mogelijke hogere kosten Wmo/Jeugd (€ 1 mln.) en armoedebeleid (€ 200k). Bovendien is in het Meerjarig Investeringsplan 2024-2027 rekening gehouden met onderwijsinvesteringen in deze jaren. Dit was in de PB2023 nog verwerkt o.b.v. voorlopige inschattingen. Ook is er een verliesvoorziening gevormd (€ 2,8 mln.) voor grondcomplex IJssel District.</td></tr>
<tr><td>48.</td><td>P83 Risico-inventarisatie</td><td>Even terzijde: De inventarisatie telt op tot 99% en niet tot 100%</td><td>Het zou zomaar kunnen dat dit in de tussentijdse afronding zit.</td></tr>
<tr><td>49.</td><td>P174 – Reserves en voorzieningen</td><td>“In de onderstaande tabel hebben we de totalen van de algemene reserve, de bestemmingsreserves en de voorzieningen opgenomen. Voor de stand per 1-1-2024 is uitgegaan van de gegevens conform de 2de Bestuursrapportage 2023.” Waar staat de stand per 1-1-2024 vermeld in de 2e bestuursrapportage 2023?</td><td>Bedoeld wordt de tabel ‘Reserves en voorzieningen’ op pag 147. In de 2e berap 2023 is geen overzicht reserves en voorzieningen opgenomen. De mutaties op reserves en voorzieningen die vermeld staan in de 2e berap zijn verwerkt in de saldi van de reserves en voorzieningen die u terugleest in de PB2024.</td></tr>
</table>

Fractie: VVD
Ontvangen op: 12 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
50.	Algemeen	De programma begroting 2023 was een “proef” met een andere opzet/invulling. Er zou in 2023 een evaluatie plaats gaan vinden om te kijken of deze opzet eenmalig was of	De evaluatie over de programmabegroting 2023-2026 is eind vorig jaar, 22 december 2022, uitgezet bij raadsleden

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		dat deze weer aangepast zou gaan worden. Is er een evaluatie uitgevoerd en zo ja , is de raad hierin gekend en gevraagd voor een besluit?	en raadsvolgers. Vanwege de lage respons (8 van de 33) is op 12 januari een vriendelijke herinnering gestuurd. De financiële commissie vertegenwoordigt de raad in inzake de doorontwikkeling van de programmabegroting. In de raad is bij de behandeling van de programmabegroting 2023 enthousiast gereageerd op de nieuwe opzet, daarnaast is er nog voldoende ruimte voor verbetering. De uitkomsten van de evaluatie zijn op 7 juni 2023 in de financiële commissie besproken (agendapunt 5). Uit deze evaluatie zijn bovenop de reeds afgesproken verbeterstappen mooie suggesties gekomen die we mee zullen nemen in het groeimodel. Belangrijke verbeterpunten uit het groeimodel die u terug ziet in de programmabegroting 2024: • Meer inzetten op indicatoren, ook voor het maatschappelijk effect; • Betere aansluiting tussen doelenboom en financiën. (3e W-vraag); Suggesties voor verbetering die nog uitwerking behoeven: • "Het zou veel meer structuur bieden als bij elk programma een visuele structuur (zoals een organogram) wordt weergegeven van de thema's, doelen en indicatoren. " • "Ik zou naast de verplichtte BBV indicatoren alleen indicatoren opnemen die echt iets afmeten én vergelijkbaar zijn met andere gemeenten. Nu zijn het er veel te veel." Zie graag ook het antwoord op vraag 123.
51.	Algemeen	In bijlage 11 is een groot aantal mogelijke bezuinigingen voorgesteld. Bij deze voorstellen zijn niet altijd heel helder	De lijst met kansen op besparingen (in bijlage 11) wordt aangevuld met het totale budget voor 2023, zoals

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		de effecten beschreven. Graag per punt de effecten van de voorgestelde bezuiniging aangeven.	opgenomen in de programmabegroting 2023-2027. De toelichting leest u onder de tabel in bijlage 11.
52.	Algemeen	Koersdocument sociaal domein komt uiterlijk Q1 2024 in de raad. Het is een richtinggevend document en verdere doorwerking zal in de loop van 2024 gaan plaatsvinden waardoor de effecten zeker niet voor eind 2024 te merken zullen zijn. Wat zijn hiervan de effecten voor de realisatie van deze programma begroting?	Het koersdocument heeft geen invloed op de realisatie van de programmabegroting 2024, met haar thema's, doelen en beoogde resultaten. Na vaststelling van het koersdocument sociaal domein pakken we de uitvoering op in combinatie met de doelen en beoogde resultaten in de voorgestelde programmabegroting 2024.
53.	Algemeen	Binnen de programmabegroting worden de activiteiten binnen de thema's niet beschreven. Hierdoor is de transparantie voor de raad op het gebied van monitoring minimaal misschien wel onmogelijk geworden. Op welke wijze kan de raad dan wel de uitvoering (zowel beleid als financieel) monitoren?	De opbouw van de programmabegroting is in samenspraak met de financiële commissie als vertegenwoordiging van de gemeenteraad tot stand gekomen. De nieuwe opzet is juist bedoeld om de raad beter in staat de stellen hun kaderstellende en controlerende rol in te vullen. De programmabegroting is opgezet aan de hand van de 3 W-vragen: 1. Wat willen we bereiken? Per programma is een visie opgenomen. Deze zijn vertaald in een aantal doelen, waaraan (prestatie)indicatoren zijn verbonden. 2. Wat gaan we daarvoor doen? Wat levert het op? Per doel staan de resultaten die we willen bereiken. 3. Wat mag het kosten? Per programma zijn aan op basis van de thema's en onderliggende taakvelden de begrote baten en lasten opgenomen. De raad heeft naast de kaderstellende en controlerende rol een belangrijke rol in het bepalen en het concreet maken van ambitie. Met de nieuwe begrotingsopzet is met instemming vanuit de Raad er een keuze gemaakt om minder concrete activiteiten te beschrijven daar veelal dit een uitvoeringsverantwoordelijkheid is voor het college.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			Een bijkomend voordeel is dat de omvang van de begroting hierdoor (uiteindelijk) wordt beperkt.
54.	Algemeen	Afgelopen jaren is altijd al het uitgangspunt geweest om reëel te begroten. Ondanks dat heeft dit -volgens verschillende rapportages geleid tot het bijstellen van de begrotingen. Hoe reëel is het nu dat deze begroting welke onder spanning staat daadwerkelijk uitvoerbaar is? Zijn er maatregelen genomen om tijdig bij te sturen en waar vinden we deze maatregelen terug in de programma begroting?	Dit betreft een politieke vraag. Wij nodigen u uit om hierover tijdens de raadsbehandeling in debat te gaan.
55.	Algemeen	Binnen meerdere programma's worden stortingen en onttrekking uit reserves vastgesteld. Graag per storting/onttrekking beschrijven waarvoor deze gedaan wordt. Maakt het document beter te lezen.	De begrote mutaties reserves zijn opgenomen in de tabellen op pag. 28 (progr. 1), 62 (progr. 2) en pag. 74 (progr. 3). Voor de toelichting op deze mutaties is een aparte bijlage gevoegd.
56.	Algemeen	Wat is de vastgestelde omvang van de organisatie en welke streef waarde wordt gebruikt om vaste contracten te hebben?	Omvang: De vastgestelde omvang van de organisatie is in 2024 €30.288.051. Dat betreft 380,02 fte. In de paragraaf Bedrijfsvoering, pagina 108, wordt de omvang van de organisatie toegelicht. Er is geen specifieke streefwaarde vastgesteld. Het doel is helder te kunnen maken aan college en raad welke keuzes voor liggen en wat de risico's en gevolgen zijn. De directie heeft nadrukkelijk gekozen voor structurele formatie en bezetting waar dat noodzakelijk is en voor het afbouwen van tijdelijke inleen waar dat mogelijk is. Er zijn meerdere redenen dit te doen. De kosten van structurele capaciteit zijn lager en we verlagen de kosten voor tijdelijke inleen. Het afbouwen van de tijdelijke inleen geeft ook meer stabiliteit en borgt de beschikbaarheid van kennis en kunde. De directie ziet de krapte op de arbeidsmarkt als een van onze belangrijkste risico's. Toekomstgericht zien we een groot risico dat we veel vacatures niet ingevuld krijgen en deze ook niet eenvoudig kunnen opvangen met tijdelijk personeel.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
57.	Algemeen	Waar binnen de programma begroting zijn de beheersingsmaatregelen op genomen om te zorgen dat er in 2024 niet meer wordt uitgegeven dan in deze begroting is vastgeteld?	De besteding van de budgetten zal in het boekjaar 2024 gaan plaatsvinden. Daarbij zullen de regels worden gehanteerd zoals opgenomen in de budgethouderregeling en financiële verordening. Zoals te doen gebruikelijk wordt de uitvoering van de begroting gedurende het jaar gemonitord. Bij de tussentijdse bestuursrapportages (of d.m.v. een apart raadsvoorstel) worden wijzigingen van de begroting aan de raad voorgelegd.
58.	Pagina 4	Laatste alinea staat dat teksten bondiger zijn geworden. Resultaat is een programma begroting van ruim 190 pagina's. Is het mogelijk om te samen met de raad te kijken of dit allemaal wat korter gaan? Op veel plaatsen staan teksten welke ook op andere plaatsen staan. Dat is verwarrend	We zien dat er stappen zijn gezet om de programmabegroting meer bondig te maken, desondanks is de programmabegroting nog steeds een omvangrijk document. Een deel van oplossing lijkt te zitten in het vinden van het juiste abstractieniveau, terwijl er ook een gedrevenheid is om volledige transparantie te bieden: We willen voorkomen dat raadsleden met vragen blijven zitten. Zo zijn voor een flink aantal doelen meer dan de beoogde 3 indicatoren opgenomen, hier hebben we nog een keuze in te maken om aan de richtlijn te voldoen. Voor het andere deel van de oplossing zal ontdubbelen zeker helpen. Naast dat informatie niet dubbel in de begroting hoeft te staan, voegt het weinig toe om informatie op te nemen die men eenvoudig online kan vinden. Bijvoorbeeld bijlage 12. Suggesties om verdere stappen te zetten zijn welkom, we kunnen dit voorstel dan ook omarmen.
59.	Pagina 5 2e alinea.	Welke 3W willen we gaan beantwoorden? Wie, wat, wanneer, wat is het probleem. Wat willen we bereiken? Graag helderheid vooraf.	Met de 3 W vragen worden de volgende vragen bedoeld: 'Wat willen we bereiken?' , 'Wat gaan we ervoor doen?' en 'Wat gaat het kosten?' Deze komen ook terug in het rekenkameronderzoek naar de programmabegroting (4 mei 2020), dat de start

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			markeerde voor de doorontwikkeling van onze programmabegroting. We zullen de tekst in een nieuwe versie hierop aanvullen.
60.	Pagina 5 3e alinea	Dezelfde opmerking als vorig raar. Gaan we de VNG leidraar in lijn brengen met onze begroting? Volgens mij is het andersom	Het is inderdaad andersom. U leest deze informatie overigens terug in bijlage 1 "SDG's per programma' op pagina 149.
61.	Pagina 7 voorlaatste alinea	Kunt U aangeven welke impact de verschillende genoemde crisissen welke financiële impact hebben gehad op het jaar 2023 en of deze ook blijven bestaan in 2024?	In het voorwoord maken we melding van de verschillende crises waar we mee van doen hebben. Dit heeft de afgelopen periode geleid tot een sterke inflatie en een toenemend beroep op de dienstverlening van de gemeente. De financiële impact komt tot uitdrukking in de ontwikkeling van de lopende begroting, meest recent geschetst in de 2e bestuursrapportage 2023. De impact voor 2024 (en 2025-2027) is weergegeven in de gepresenteerde voorliggende begroting 2024 / meerjarenbegroting 2025-2027.
62.	Pagina 7 laatste alinea	Welke structurele doorwerking heeft het negatieve effect van het jaar 2023? Kunt u dat beschrijven?	De structurele effecten van het lopende jaar zijn verwoord in de 2e bestuursrapportage 2023 en, zoals eerder toegelicht, verwerkt in de begroting 2024-2027.
63.	Pagina 8 3e alinea	Er staat dat er een aantal grote risico's wordt onderkend. Welke beheersingsmaatregelen heeft het college opgenomen in de programma begroting?	In het voorwoord is vermeld dat dit een programmabegroting is 'onder spanning', dit wil zeggen dat er risico's op mogelijke afwijkingen genomen zijn op grond van onzekerheden die zich daarin kunnen voor doen. Bij de programma's zijn per thema de mogelijke risico's nader benoemd. Bij de uitvoering van het beleid houden we voor zover mogelijk hiermee rekening. Daarnaast zijn, meer op hoofdlijnen, de risico's en beheersmaatregelen benoemd in de paragraaf weerstandsvermogen.
64.	Pagina 8 4e alinea	Voor 2024 worden er op gebied van de dienstverlening nog geen keuzes gemaakt. Hoe kunnen we dan de voorgestelde 11 miljoen aan bezuinigingen realiseren?	Het college heeft op dit moment nog niet gekozen voor <u>ingrijpende</u> keuzes in de dienstverlening aan onze inwoners. Er is gezocht naar kansen op besparingen die zo min mogelijk de inwoners raken.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			De kansen op besparingen die het college realistisch acht leest u terug in de programmabegroting. Om het voor de lezer overzichtelijk te houden is de totaallijst te vinden in bijlage 11.
65.	Pagina 8 4e alinea	Wat wordt er bedoeld met een gezonde financiele huishouding?	Een programmabegroting met een structureel (meer dan) sluitende meerjaren begroting.
66.	Pagina 8 5e alinea	De genoemde kansen voor bezuiniging zijn verwoord in bijlage 11. Zijn deze kansen allemaal verwerkt in deze begroting en kan het college heeft gewikt en gewogen. Graag aangeven wat de kans van slagen is van elke onderkende kans op besparing.	Deze kansen voor besparingen zijn (financieel) verwerkt in de programmabegroting. Het gaat hier om kansen waarvan het college de haalbaarheid realistisch acht.
67.	Pagina 12 3e paragraaf en paragraaf meerjarenperspectief	Hier staat dat kadernota op 4 juli 2023 is vastgesteld. Dat is niet juist want de kadernota is voor kennisgeving aangenomen (ter info aan de raad). Is dat een juiste veronderstelling?	Zoals tijdens de technische vragenronde op maandag 9 oktober is de kadernota 2024 inderdaad niet vastgesteld maar ter kennisneming aangenomen.
68.	Pagina 12 4e alinea	Moet ik hier de conclusie trekken dat alle onderzochte bespringen compleet in deze begroting zijn opgenomen?	Dat klopt. Zie ook het antwoord op vraag 66.
69.	Programma 1	Op welke wijze krijgt preventie extra aandacht binnen de verschillende thema's? In het verleden was duidelijk dat voorkomen beter was dan genezen maar dat uitgangspunt lees ik onvoldoende terug in de gewenste effecten . Kunt u toelichten (per thema?) welke preventieve maatregelen worden genomen?	Preventie is een belangrijk onderdeel van een sterke sociale basis. Hier zetten we met onze partners en onze vrijwilligersorganisaties op in. Voorkomen is beter dan genezen is nog steeds een van de leidende principes in de sociale visie en ook in de door uw raad vastgestelde startnotitie koersdocument.
70.	Programma 1 pag 16 eerste alinea.	Hoofdthema 1 vergroten financiële bestaanszekerheid. Geldt dit voor al onze inwoners? Welke sturingselementen beschikt de gemeente om deze bestaanszekerheid te vergroten/verbeteren?	Wij zijn er voor al onze inwoners. Om de (financiële) bestaanszekerheid te vergroten richt de gemeente Rheden zich onder andere op: het ondersteunen van inwoners met een laag inkomen middels de minimavoorzieningen, het ondersteunen van inwoners met financiele hulpvragen en schuldhulpverlening, het ondersteunen van inwoners naar (betaald) werk.
71.	Programma 1 pag 16 4e alinea	Wat wordt bedoeld met de zin: Informeel waar het kan en formeel waar het nodig is? Moet ik het lezen dat we informeel ondersteunen waar het niet nodig is?	We zetten maximaal in op informele ondersteuning via de sociale basis. Indien dit niet volstaat dan zetten wij formele ondersteuning in.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
72.	Pagina 17 laatste alinea Beoogde resultaten	Kunt U aangeven wat de stand van zaken is op dit moment? Probeer dit bij alle beoogde resultaten binnen programma 1 te vermelden.	Bij de verantwoording zullen wij de dan geldende percentages/stand van zaken weergeven. Hieronder de stand van zaken voor mensen met financiele problemen: 1. Maximaal 4% van de inwoners geeft aan financiële problemen te hebben (2024), gelijk aan het percentage in 2020. 2. 93% van onze inwoners geeft aan matig of veel regie te hebben over het eigen leven (2024), gelijk aan het percentage in 2020.
73.	Pagina 17 laatste alinea	Het aantal mensen met (parttime) werk naast de bijstand stijgt. Hoe verhoudt dit beoogde resultaat zich ten opzichte van voorgestelde besparing in bijlage 11?	We gaan ervan uit dat u doelt op de besparing 'Brug tussen bijstand en werk'. Deze omvat het voorstel - naar aanleiding van de betreffende motie - dat in de Kadernota was opgenomen. Ook zonder deze verruimingen van de mogelijkheden tot bijverdienen in de bijstand, blijven wij ons echter onverminderd inzetten om inwoners richting (parttime) werk te begeleiden. We zien voor inwoners in de huidige wettelijke mogelijkheden voor vrijlatingen van inkomsten voldoende aanknopingspunten om deze stap te zetten.
74.	Pagina 18 kop	Waarom kiest u hier voor de omschrijving optimaal? Dat is een woord wat voor meerdere uitleg vatbaar is. Wat wordt hier bedoeld?	Met optimaal bedoelen we dat inwoners gebruik maken van de voorzieningen die zij nodig hebben en waar zij recht op hebben.
75.	Pagina 19	Tabel . Wat valt onder 6.2 Begeleide participatie?	Onder taakveld 6.4 begeleide participatie valt: – Kwijtschelding belastingen – Sociale werkplaats – Beschut werk – Re-integratie – Inburgering Dit omvat ook de bijbehorende personeelslasten.
76.	Pagina 20 Laatste alinea	Laatste bullet punt 1 en 2 gaat overactiviteiten welke in 2023 plaats vinden. Waarom staan deze in de programma begroting 2024? Staat ook in punt 8.	Het jaartal is inderdaad niet correct, het moet 2024 zijn.
77.	Pagina 22 tabel wat mag het kosten?	5.2 sportaccommodatie. Graag overzicht van wat welke sportaccommodatie een exploitatielasten kosten.	Ad 5.2 : Een overzicht van de exploitatielasten per sportaccommodatie kunnen wij op deze termijn niet

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		7.1 Wat is de reden dat de lasten met ruim 60% stijgen t.o.v. begroting 2023?	aanleveren. Daarover zal de Raad later nader worden geïnformeerd. Ad 7.1 : Bij Volksgezondheid gaat het om een verhoging van de door VGGM in rekening gebrachte bijdrage (€ 332 k). Daarnaast worden hier de lasten van de Brede SPUK–regeling (€ 881 k) verantwoord. De Brede SPUK-regeling is een voor alle gemeente beschikbaar gesteld specifieke uitkering voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis. Tegenover de lasten staan onder de baten van taakveld 7.1 een overeenkomstig bedrag als dekking.
78.	Pagina 22 voorlaatste alinea	Hoe groot is dit risico gezien de laatste informatie dat 170 aanvragen al langer dan 7 maanden wachten op een besluit?	De wachttijden voor meldingen over wonen, rollen en vervoer, zoals die er momenteel zijn, zijn onwenselijk maar vormen wat ons betreft geen blijvend risico. Er wordt hard gewerkt om de achterstanden zoveel mogelijk weg te werken. We passen hiervoor de werkwijze aan en we maken gebruik van expertise van bv ergotherapeuten.
79.	Pagina 24 Tabel wat mag het kosten	Onder welke post vallen de WMO geïndiceerde zorg niet zijnde maatwerkvoorzieningen?	Post 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) betreft alle vanuit de Wmo geïndiceerde hulp en ondersteuning. De termen Wmo maatwerkvoorziening en Wmo geïndiceerde hulp en ondersteuning zijn synoniemen van elkaar. De niet geïndiceerde zorg valt onder post 6.
80.		Wat valt er onder post 6.2? Enige jaren geleden afscheid genomen van de wijkteams.	Onder taakveld 6.2 zijn de lasten begroot van met name Veilig Thuis (€ 277 k) en Preventief Jeugdbeleid (€ 254 k).
81.	Pagina 25 laatste alinea	ICBS Indeling. Is er een overzicht waarin oude en nieuwe indeling staan?	Dit overzicht is te vinden op de website van de Rijksoverheid : Iv3 – Informatievoorschrift. Hierin is de aanpassing als volgt toegelicht : De taakvelden op het gebied van individuele voorzieningen WMO en Jeugdzorg worden opgedeeld. Hieronder is te zien welke taakvelden het betreft. - Het taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ wordt opgedeeld in vier nieuwe taakvelden: o 6.71a – Hulp bij het huishouden (WMO) o 6.71b – Begeleiding (WMO)

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			o 6.71c – Dagbesteding (WMO) o 6.71d – Overige maatwerkarrangementen (WMO) - Het taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- wordt opgedeeld in tien nieuwe taakvelden: o 6.72a – Jeugdhulp begeleiding o 6.72b – Jeugdhulp behandeling o 6.72c – Jeugdhulp dagbesteding o 6.72d – Jeugdhulp zonder verblijf overig o 6.73a – Pleegzorg o 6.73b – Gezinsgericht o 6.73c – Jeugdhulp met verblijf overig o 6.74a – Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf o 6.74b – Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf o 6.74c – Gesloten plaatsing - Het taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ wordt opgedeeld in twee nieuwe taakvelden: o 6.81a Beschermd wonen (WMO) o 6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO) - Het taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18- wordt opgedeeld in twee nieuwe taakvelden: o 6.82a Jeugdbescherming o 6.82b Jeugdreclassering.
82.	Pagina 57 tabel wat mag het kosten	Waar bestaat thema 2.2 uit?	Meer informatie over dit taakveld leest u op: https://findo.nl/content/22---Parkeren
83.	Pagina 65 Tabel wat mag het kosten	Wat betekent een negatieve last? (taakveld o.5) en waar bestaat deze uit? Wat valt er allemaal onder taakveld 0.8 (overige lasten)	Deze negatieve last betreft een interne doorbelasting van toegerekende rente aan taakvelden (d.m.v omslagpercentage). Taakveld 0.5 bestaat uit diverse rentecomponenten, zowel integraal als van derden, en uit dividend. De volgende onderdelen vallen onder taakveld 0.8 Algemene dekkingsmiddelen betreft diverse stelposten:

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			Incidentele ruimte, -Salarissen, -Pensioen , -Prijsstijging, -autonome kostenontwikkeling, -ziektevervanging, -taakstelling overig, en -inkomensoverdracht Rijk. Meer informatie over beide taakvelden en wat hierbij behoort leest u ook terug op de volgende site: https://findo.nl/content/taakvelden-gemeenten
84.	Pag 85 voorlaatste alinea	Wat betekent het nemen van een verliesvoorziening van €2,8 miljoen voor de beschikbare financiële middelen? Kan dit worden gezien als een bestemmingsreserve waar we niet meer vrij over kunnen beschikken?	Deze voorziening is gevormd ten laste van de algemene reserve en is bedoeld ter dekking van het verwachte tekort van grondcomplex IJssel District. Deze voorziening dient gehandhaafd te blijven totdat de financiële afwikkeling van dit grondcomplex is gerealiseerd.
85.	Pagina 101 programma digitaal Rheden	Er wordt verwezen naar de kadernota 2023. Kunt U aangeven waar in de programmabegroting 2023 de middelen en de gewenste resultaten van digitaal Rheden zijn vast gelegd? Het is toegezegd dat de raad uitgebreid zou worden geïnformeerd en het plan ter besluitvorming zou worden aangeboden. Wanneer is dat gebeurd? Graag overzicht van activiteiten met bij behorende budgetten voor het jaar 2024.	Digitaal Rheden is bij het financieel perspectief in de programmabegroting 2023 als één van de vijf belangrijkste financiële ontwikkelingen voor de komende periode genoemd. In paragraaf Bedrijfsvoering treft u de inhoudelijke uitwerking aan. Digitaal Rheden is een investering en de middelen voor dit programma zijn opgenomen in het investeringsplan van de programmabegroting 2023. Op korte termijn wordt u op hoofdlijnen via een raadsinformatiebrief geïnformeerd over de (financiële) voortgang van Digitaal Rheden.
86.	Pagina 102	Programma digitaal Rheden beschrijft digitale toegankelijkheid Dat is externe deel maar hoe zit het met het interne deel van dit programma?	Digitalisering vraagt ook veel van onze medewerker, we werken binnen het project digifitte medewerkers aan meer bewustzijn en een digitale mindset van onze medewerkers. Digitale toegankelijkheid, maar ook bewustwording op het gebied van informatieveiligheid en privacy maken deel uit van dit project.

Fractie: D66 (deel 2)
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
87.	Inleiding Pagina 8	Er staat: "Het college heeft deze kansen van mogelijkheden en onmogelijkheden afgewogen." Waar in de begroting vinden wij deze (on)mogelijkheden en afwegingen terug?	De lijst met mogelijkheden, de zgn. kansen op besparingen, leest u terug in bijlage 11. Deze kansen op besparingen zijn in de diverse programma's en programmabudgetten verwerkt. Om het voor de lezer overzichtelijk te houden is de tabel in bijlage 11 gemaakt.
88.	Inleiding Pagina 9	Zou het kunnen zijn dat wij in onze gemeente een relatief grote sociaaleconomische problematiek kennen, juist omdat wij een bovengemiddeld en bovenwettelijk sociaal beleid in onze gemeente hebben?	Nee, die aanname is niet correct. Wij hebben geen bovengemiddeld en bovenwettelijk sociaal beleid. Wij hebben wel een relatief sociaaleconomische problematiek (zie rapport Twijnstra en Gudde).
89.	Samenleving Pagina 17	Er staat: "Wij stellen alle inwoners in staat om mee te doen in de samenleving. Met name de inwoners van Rheden met fianciële zorgen die schulden hebben en voor meedoen zelf onvoldoende mogelijkheden vinden." De woorden 'met name' vinden wij vreemd. Er zijn meer groepen die hier baat bij hebben. Waarom kiest u hier voor deze groep en maakt u een keuze?	Dit betreft een politieke vraag. Wij nodigen u uit om hierover tijdens de raadsbehandeling in debat te gaan.
90.	Samenleving Pagina 17	Hoeveel mensen in onze gemeente geven nu aan financiële problemen te hebben?	4% van de inwoners geeft in 2020 aan financiële problemen te hebben. We streven ernaar dat dit aantal gelijk blijft in 2024.
91.	Samenleving Pagina 18	U stelt als beoogd resultaat dat de inwoners uit de doelgroep van minimaregelingen deze regelingen met een 8 beoordelen. Welke conclusies zou u hieruit kunnen trekken? Ofwel wat heeft u aan deze cijfers voor het bepalen van uw beleid?	Het cijfer maakt onderdeel uit van een breder onderzoek. We meten in het onderzoek onder andere in welke mate de gemeentelijke regelingen aansluiten bij de behoefte van de inwoners, in welke mate ze bijdragen aan het beoogde effect en hoe de aanvraagprocedure door inwoners wordt ervaren. Het eindcijfer, in samenhang met het gehele onderzoek, geeft ons een indicatie in hoeverre de gemeentelijke regelingen aansluiten bij de behoefte van de inwoners.
92.	Samenleving Pagina 19	Er is een groot verschil tussen wat er binnenkomt en wat u uitgeeft aan inkomensregelingen en begeleide participatie. Wij kunnen nergens vinden wat hier precies onder valt.	Onder taakveld 6.3 zijn begrepen van de deelproducten Kwijtschelding (van belastingen), Algemene Bijstand (BUIG) en Bijzondere Bijstand (inclusief Armoedebeleid).

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		• Kunt u aangeven waar wij dat kunnen vinden of aangeven wat hier onder valt? Hoe verklaart u het verschil?	Taakveld 6.4 omvat de deelproducten SW-bedrijf, Beschut Werk, Re-integratie en Inburgering. Deels kunnen de kosten worden gedekt uit Rijksbijdrage (BUIG) en Specifieke Uitkeringen die ook op het taakveld worden verantwoord, deels dienen de kosten te worden gedekt uit de Algemene Uitkering vanuit het Gemeentefonds die op taakveld 0.7 als onderdeel van programma 3 is opgenomen. Dit verklaart het verschil.
93.	Samenleving Pagina 20	Over de kunstgrasvelden. • Wanneer moeten de kunstgrasvelden vervangen worden? • En zou u bij de alternatieve mogelijkheden vooral de milieuaspecten mee willen nemen (dus geen rubberen balletjes meer in het kunstgras of andere mogelijk schadelijke materialen voor mens en natuur)? Is natuurlijk gras een optie wat u betreft?	De afschrijftermijnen van de kunstgrasvelden lopen af tussen 2024-2027: 2024 – 4 velden 2025 – 2 velden 2027 – 4 velden Of een veld daadwerkelijk vervangen moet worden, hangt af van een periodieke keuring. Begin 2024 vindt er een nieuwe keuring plaats waaruit blijkt hoe lang de velden nog mee kunnen. Bij de vervanging van kunstgrasvelden kijken we naar verschillende alternatieven en wegen diverse aspecten tegen elkaar af, zoals belastbaarheid/capaciteit velden, milieu, gezondheid, onderhoud en kosten. Wat betreft milieu- en gezondheidsaspecten houden we in ieder geval rekening met het onlangs genomen besluit van het Europees parlement dat per 31 okt 2031 geen polymere infill (o.a. rubberkorrels) meer toegepast mogen worden. Het toepassen van natuurgras is wat ons betreft een optie. Deze nemen we mee in het onderzoek.
94.	Samenleving Pagina 22	Er staat dat de doelgroep beschermd wonen een transitie ondergaat van 24-uurszorg intern naar 24-uurszorg thuis. • Is dit landelijk beleid?	Ja, de omslag van beschermd wonen naar beschermd thuis is landelijk beleid. De gemeente heeft met regionale afspraken invloed op de mate van de beoogde daling. De daling gaat in de

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		Wat voor invloed heeft de gemeente op het beoogde resultaat om te streven naar een daling van het percentage in beschermd wonen?	gemeente Rheden met name ook over een evenredige verdeling van beschermd wonen binnen de regio.
95.	Samenleving Pagina 23	Beoogd resultaat is dat tenminste 80% van de jeugdige inwoners die ondersteuning krijgen uit de sociale basis geen of minder maatwerkvoorziening meer nodig heeft. Nergens lezen wij hoe u dit resultaat denkt te behalen. Hoe gaat u dat bereiken?	Om dit resultaat te bereiken zijn in 2021 twee opdrachten gestart. Namelijk Versterken Sociale Basis en Lokale Maatwerkdiensten Jeugdhulp. De inspanningen die de hiervoor gecontracteerde partijen leveren, dienen bij te dragen aan het bereiken van dit resultaat. Deze opdrachten lopen tot 2027.
96.	Samenleving Pagina 25	Waar zijn de bedragen behorend bij geëscaleerde zorg 18+? Staan deze ergens anders in de begroting?	Geëscaleerde zorg 18+ bestaat niet als afzonderlijk taakveld.
97.	Leefomgeving Pagina 37	Wat is het criterium om een ruimtelijk project te bestempelen tot een "project met lage(re) prioriteit"?	Dit is afhankelijk van veel factoren. T.a.v. de woningbouwprojecten worden hiervoor voorstellen ontwikkeld in de op te stellen uitvoeringsstrategie. Voor de overige projecten moeten deze criteria nog worden opgesteld
98.	Leefomgeving Pagina 46	Er staat: "Wij staan medegebruik van het Rozendaalse Veld toe mits passend binnen […]" • Waarom staat dit in de begroting? Verwacht u een verandering van het gebruik van het Rozendaalse Veld?	Wij verwachten geen veranderingen in het gebruik van het Rozendaalse Veld
99.	Leefomgeving Pagina 51-52	Er staat een doel beschreven voor het voorkomen van wateroverlast, hittestress en droogtestress. Uit de kerngegevens op pagina 167 blijkt dat de oppervlakte verharding in de gemeente tussen 2023 en 2024 stijgt met 77.000 m2. Dat is 7 hectare nieuwe verharding! Dat is in strijd met het beoogd resultaat om verharding te verwijderen en te vervangen door groen. Waarom lukt het niet om de oppervlakte verharding te laten afnemen?	De stijging komt voort uit nieuwe stedelijke ontwikkelingen waarbij er ook nieuwe openbare ruimte wordt gerealiseerd.
100.	Leefomgeving Pagina 53	Het is bekend dat lichtvervuiling een negatief effect heeft op natuur en mensen door verstoring van het dag- en nachtritme. • Wat doet de gemeente eraan om deze negatieve gevolgen te voorkomen?	Hier wordt binnen de mogelijkheden die er zijn naar gekeken. Wij hebben hiervoor geen meetbare doelen gesteld

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		Welk meetbaar doel zou hiervoor kunnen worden opgenomen?	
101.	Leefomgeving Pagina 54	"De openbare ruimte is duurzame, schone, hele en veilige onderhouden" is geen juiste zin. Kunt u hiervan een goed lopende zin maken, zodat iedereen deze ook kan begrijpen?	De openbare ruimte wordt duurzaam, schoon, heel en veilig onderhouden
102.	Bestuur & organisatie Pagina 63-74	Op 6 juni 2023 hadden we een oriënterende vergadering over inzet van digitale technologieën in de gemeente. • Welke mogelijkheden ziet het college om te komen tot een verankering van de daar besproken thema's in het beleid en in de uitvoering? Wat heeft het college daarvoor nodig aan middelen?	In het (regionaal) verder uit te werken informatiebeleid zien we goede mogelijkheden om tot een waarden-gedreven kader voor inzet van digitale technologie te komen. Dit wordt de komende maanden opgepakt samen met de gemeenten Arnhem, Renkum en De Connectie. Hiermee denken we tot een goede (regionale) verankering te kunnen komen. Het document " Digitalisering in beeld" over o.a. waarde-gedreven innovatie van de Vereniging van Raadsleden nemen we daar zeker in mee. In de volgende raadsinformatiebrieven over Digitaal Rheden houden we u op de hoogte van de voortgang.
103.	Bestuur & organisatie Pagina 66	Er staat dat wij baten hebben vanuit de parkeerbelasting. Wat zijn deze baten?	Dit betreft opbrengsten parkeervergunningen.
104.	Lokale heffingen Pagina 79	Op basis van welk uitgangspunt uit het Watertakenplan Olburgen 2023-2027 wordt er geld uit de voorziening (€ 580.000) ingezet als dekking voor de kosten van de riolering?	In het Watertakenplan variant 1 wordt uitgegaan van gemiddeld 5,66% jaarlijkse stijging van rioolheffing en in de bijbehorende berekeningen is meegenomen dat de voorziening riolering in 10 jaar volledig wordt benut. De voorziening wordt gebruikt om de tariefstijging in komende jaren af te vlakken.
105.	Lokale heffingen Pagina 79-80	Er staat in de tekst dat de tarieven voor riolering stijgen met 16%. Uit de tabel blijkt dat de tarieven stijgen met 5%. Waar slaat het percentage van 16% op?	De laatste zin op pag. 79 is niet correct. De voorgestelde stijging van rioolheffing bedraagt 5% conform de tabel op pag. 80.
106.	Weerstandsvermogen en risicobeheersing Pagina 83	Vorig jaar heeft u in antwoord op schriftelijke vragen (S22/266) aangegeven het renterisico in een volgende risico-inventarisatie zichtbaar op te nemen. Welnu, wij zien geen renterisico in de risicoinventarisatie.	Deze post is inderdaad niet expliciet meegenomen in de risico-inventarisatie. Reden hiervoor is dat de gestegen rentelasten zijn verwerkt in voorliggende begroting 2024-2027. Zie ook bijlage 11, pag. 172/173 post 3g.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		• Waarom wordt het renterisico niet expliciet benoemd in de risicoinventarisatie? Gelet op de € 20,5 miljoen die de gemeente in 2024 moet herfinancieren, wat vindt u een redelijk bedrag om voor het renterisico in de risicoinventarisatie op te nemen?	
107.	Bijlage 11 Pagina 171-172	In bijlage 11 staan bij 'kansen op besparingen' per programma bedragen genoemd. Het is niet duidelijk hoe groot dit mogelijk te besparen bedrag is ten opzichte van het oorspronkelijke. Zo is het voor ons ook niet duidelijk wat een mogelijk effect (inhoud en niet financieel) is. Daarom zie ik graag in een kolom ernaast dat of het oorspronkelijke bedrag wordt genoemd of het % van de beoogde besparing. Deze wens wordt breder gedeeld.	De lijst met kansen op besparingen (in bijlage 11) wordt aangevuld met het totale budget voor 2023, zoals opgenomen in de programmabegroting 2023-2027. De toelichting leest u onder deze tabel.

Fractie: GPR Burgerbelangen
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
108.	Bijlage 5, pagina 156	In het Meerjaren Investeringsplan is te lezen dat voor het project Digitaal Rheden in 2024 1,2 miljoen euro, in 2025 1 miljoen euro en in 2026 300.000 euro is voorzien. Vraag: Wat is de impact op het project Digitaal Rheden in de volgende scenario's: 1. Het investeringsbudget Digitaal Rheden wordt teruggebracht met €50.000 in 2024 en €50.000 in 2025; 2. Het investeringsbudget Digitaal Rheden wordt teruggebracht met €100.000 in 2024 en €100.000 in 2025; 3. Het investeringsbudget Digitaal Rheden wordt teruggebracht met €250.000 in 2024 en €250.000 in 2025;	In het proces naar de begroting 2024 hebben we natuurlijk ook het investeringsbudget van Digitaal Rheden kritisch bekeken. Het terugbrengen van investeringen raden we ten sterkste af, omdat het gaat uitvoeren van met name wettelijke verplichtingen (WMEBV, WOO, WDO, Single Digitale Gateway etc.), digitalisering is niet een optie maar onontkoombaar en vermindering van investeringsbudget leidt tot aansprakelijkheids- en bestuurlijke risico's. Daarnaast biedt digitalisering ook efficiency-kansen: fouten voorkomen, minder interne (kwaliteits)controles, doorlooptijden verkorten etc.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		Het investeringsbudget Digitaal Rheden anders wordt verdeeld, namelijk €250.000 minder in 2024, €250.000 minder in 2025, €250.000 meer in 2026 en €250.000 meer in 2027.	
109.	nvt	Voor Professionalisering Organisatie is in de begroting 2023-2026 het volgende beschikbaar gesteld: 1,1 miljoen in 2023, 1,8 miljoen in 2024, 2,4 miljoen in 2025 en 2,3 miljoen in 2026. Vraag: Wat is de impact op de professionalisering van de organisatie in de volgende scenario's: 1. Het budget Professionalisering Organisatie wordt structureel teruggebracht met €100.000 per jaar; 2. Het budget Professionalisering Organisatie wordt structureel teruggebracht met €250.000 per jaar; 3. Het budget Professionalisering Organisatie wordt structureel gemaximeerd op 1,8 miljoen per jaar (begroot bedrag 2024); 4. Het budget Professionalisering Organisatie wordt in 2024 en 2025 teruggebracht met €100.000 (2026 e.v. blijven ongewijzigd tov begroting); 5. Het budget Professionalisering Organisatie wordt in 2024 en 2025 teruggebracht met €300.000 (2026 e.v. blijven ongewijzigd tov begroting);	In opmaat naar de kadernota 2023 is inzichtelijk gemaakt wat de formatieve en financiële gevolgen zijn van de uitvoering van (nieuwe) opgaven waarvoor we staan (pagina 33-34 van de kadernota 2023). De nadere uitwerking hiervan leest u terug in de programmabegroting 2023 (o.a. pagina 14). Samengevat is hier sprake van 2 ontwikkelingen: Ten eerste vragen de extra taken voor gemeenten en de verwachtingen die vanuit onze omgeving aan de uitvoering wordt gesteld meer van ons als gemeente. Ten tweede is inzichtelijk geworden dat de laatste jaren op een aantal onderdelen onvoldoende en/of niet realistisch is begroot. Beide vallen onder de noemer van "Professionalisering Organisatie". Het gaat om uitvoering van het huidige beleid. Het afschroeven op deze inzet vraagt fundamentele keuzes in wat wel en wat niet op te pakken, deze keuzes worden via de kadernota 2025-2028 aan u voorgelegd.
110.	nvt	1. Hoeveel is er begroot voor het realiseren van de klimaatambities?	Voor de uitvoering van de Energietransitie is € 1.077.000 opgenomen. Dit gehele bedrag komt vanuit de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (kortweg de CDOKE-regeling). Dit betreft een

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		Welk deel hiervan is een subsidie, specifieke uitkering, doeluitkering of anderszins aan Rheden beschikbaar gesteld met de beperking dat het enkel uitgegeven mag worden aan het realiseren van klimaatambities?	specifieke uitkering voor het uitvoeren van klimaat- en energiebeleid. Een klein deel (230k) moet voor 2024 en 2025 nog formeel worden toegekend. Daarnaast is er in de berekening van de duurzaamheidsagenda rekening gehouden met diverse kosten die de energietransitie raken. Voor de Duurzaamheidsagenda is in totaal € 500k begroot (stelpost raadswensen, zie ook antwoord bij vraag 10). In programma 2 is hiervoor € 250k opgenomen gekoppeld aan de energietransitie. De overige € 250k is opgenomen in programma 3 van de begroting. Daarnaast zijn er middelen beschikbaar vanuit de speciale uitkering (SPUK) Energiearmoede. Van deze middelen worden mensen met een beperkt budget ondersteunt met energiecoaches, witgoed-regeling, isolatie maatregelen voor de woning met een lage WOZ-waarde, en de aankomende inzet van een fixbrigade / buurtklusbedrijven. Ook loopt er een aanvraag voor de speciale uitkering nationale isolatie programma (SPUK-NIP). Dit betreft middelen voor een subsidie voor de verduurzaming van slecht(er) geïsoleerde woningen met een waarde onder de gemiddelde WOZ-waarde. Voor de bovenstaande middelen (CDOKE, SPUK Energiearmoede en SPUK NIP) geldt dat deze enkel mogen worden uitgegeven aan het realiseren van de klimaatambities.
111.	Paragraaf Lokale Heffingen, pagina 77	Hier staat dat er in 2024 gerekend wordt op 291.000 uit toeristenbelasting.	Ongeveer 99% is toeristenbelasting. 1% is watertoeristenbelasting

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		1. Welk deel hiervan komt uit de belasting op jaarstandplaatsen & seizoenstandplaatsen? Welk deel hiervan komt uit de watertoeristenbelasting?	
112.	Paragraaf Lokale Heffingen, pagina 80	Wij lezen op internet dat de forensenbelasting opgelegd kan worden aan ingezetenen die meer dan 90 dagen per jaar verblijven in onze gemeente, maar er niet staan ingeschreven. Hierover de volgende vragen: 1. Hoe wordt bepaald of deze belasting aan een ingezetene opgelegd moet/kan worden? Geldt deze belasting alleen voor mensen die langdurig verblijven op een recreatielocatie?	Dit staat in de verordening forensenbelasting van de gemeente Rheden, welke ieder jaar opnieuw wordt vastgesteld.
113.	Paragraaf Weerstandsvermogen & Risicobeheersing, pagina 83	Wij zien in de risicotabel punt 7: kosten voor klimaatopgave. Hier staat een risicobedrag van €300.000. Wij kunnen dit risico niet spiegelen aan een van de voorgenomen ontwikkelingen en besparingen in Bijlage 11. Verder wordt dit risico niet toegelicht. Een aantal vragen: 1. Welke mogelijke kosten voor de klimaatopgave worden bedoeld met dit risico? Wat is het totaalbedrag dat begroot is voor de klimaatopgave?	Vanuit de kadernota 2024 is in de begroting 2024 structureel € 250k (extra) opgenomen voor energietransitie. Verder hebben wij in bijlage 11 een verwacht stelpost van € 230k opgenomen. Het risico is aanwezig dat we deze middelen niet krijgen. Naar aanleiding hiervan is het risicobedrag bijgesteld van 600k (PB2023) naar € 300k. Nadere inhoudelijke toelichting is opgenomen bij programma 2 o.a. bij thema Energie- en warmtetransitie. Zie ook het antwoord op vraag 110.
114.	Bijlage 6: Reserves & Voorzieningen, pagina 161	In het overzicht zijn een aantal reserves te zien waarvan wordt verwacht dat ze tot en met 2027 geen toevoegingen of onttrekkingen kennen. Kan het College per reserve aangeven: 1. Of er een noodzaak is deze reserve in stand te houden;	In de Nota herziening reserves & voorzieningen (verwachte agendering in Q1-2014) zal worden toegelicht en beargumenteerd of bepaalde reserves en voorzieningen moeten worden gehandhaafd en of de saldi toereikend zijn.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		2. Wat de eventuele noodzaak van instandhouding is. Het gaat om de volgende reserves: Doorontwikkeling WABO Reserve SBO Speelvoorziening Reserve SBO Straatverlichting Reserve actualisering bestemmingsplannen Reserve bos en natuurgebieden Reserve risicobuffer grondexploitaties Reserve klimaat	

Fractie: CDA (eerste deel)
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
115.	P21.	Beoogde resultaten: bullet 5: We bereiken alle peuters.....met vve. Wat is VVE? Afspraak is dat we afkortingen beperken of uitleggen. Ik lees de verening van Eigenaren maar dat zal vast niet juist zijn.	VVE = vroeg- en voorschoolse educatie
116.	P32.	Onder thema 'inrichting....ruimte' staat de zin: De openbare ruimte is duurzame, schone, hele en veilige onderhouden. Wat wordt hier nu eigenlijk bedoeld?	Er wordt bedoeld dat de openbare ruimte zo duurzaam mogelijk wordt onderhouden zodat er een schone, hele en veilige omgeving ontstaat/blijft
117.	P35.	Beoogde Resultaten. Bullet: We zetten maximaal op zo-op-dag (2026). We willen 1% hoger stijgen dan het landelijk gemiddeld. Wat is het landelijk gemiddelde?	Op dit moment is het percentage woningen met PV in Rheden 17,4% en landelijk iets meer dan 23% (bron waarstaatjegemeente/ klimaatmonitor jaar 2022). Het

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			streven van 1% hoger betekent dat ernaar streven wanneer het landelijk gemiddelde bv van 23% naar 28% (+5) gaat wij van 17,4% naar 23,4% gaan (+6%). We zitten nu dus onder het landelijke gemiddeld en streven naar inlopen op deze "achterstand"
118.	P35.	Er wordt vermeld dat we in 2025 min. 7 ha willen realiseren in Rheden. EN maximaal zon –op-dak in 2026. Er wordt vermeld dat de kansen worden beperkt door de netcongenstie. Ik vind het raar dat dit niet als risico wordt benoemd. Het net is overvol en zelfs huizen kunnen nu al niet meer worden aangesloten. Hoe reëel zijn deze wensen dan echt?	Ondanks de netcongestie zien wij mogelijkheden om de opwek van duurzame energie met zonnepanelen in Rheden uit te breiden. Deze mogelijkheden willen wij optimaal benutten. Voor zonnepanelen op woningen speelt de netcongestie alleen op piekmomenten een rol. Vooralsnog betreft dit een beperkt aantal momenten per jaar en zijn zonnepanelen op daken van woningen desondanks een zeer rendabele investering. Voor zonnevelden op grote bedrijfsdaken en zonnevelden worden er door technische ontwikkelingen en aanpassing van de juridische mogelijkheden steeds meer oplossingsrichtingen mogelijk. Te denken valt aan flexibele contracten met Liander, waarbij op piekmomenten geen elektriciteit wordt teruggeleverd en directe koppeling van de opwek van elektriciteit aan de afname (de verbruiker). Daarnaast kunnen batterijen zowel bij woningen als bij bedrijven en zonnevelden een belangrijke rol spelen om de op piekmomenten opgewekte stroom op te slaan en te benutten als er ruimte op het elektriciteitsnet is. Inderdaad is het zo dat netcongestie een risico is en is dit wellicht ten onrechte onvoldoende als zodanig is aangemerkt.
119.	P39.	Beoogd resultaat: Voldoende betaalbare woningen 2030. Hier wordt een grens gesteld bij koop <355.000. Is hier bewust voor gekozen? De huidige NHG is namelijk 405.000 euro.	We hebben in Woondeal 2.0. maximaal 355.000 als betaalbare koopwoning afgesproken. We volgen daarmee niet de huidige NHG maar de afspraken uit de woondeal 2.0.
120.	P42.	Welk Risico: Waarom wordt het woord (Negatief) tussen haken gezet? Breng het positief.	Met deze beantwoording wordt beoogd een zo'n realistisch beeld te geven van de risico's.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
121.	P42.	Beoogde Resultaten. Het aantal overnachtingen is gestegen tov 2022. (of 23) Maar wat waren de aantallen hierbij?? Hoe kan de raad dan vergelijken als we de aantallen van 2022 niet terug kunnen vinden>?	Het aantal overnachtingen bedroeg in 2022 188.670.
122.	P78.	Verhoging OZB. (…) Echter wordt er in de kosten nergens rekening gehouden met alle bezwaarschriften die door bureaus worden aangemeld. Waar kunnen wij deze kosten (inzet personeel oa) terug vinden.	Uitvoering van aanslagen en afhandeling bezwaarschriften is ondergebracht bij onderdeel belastingen van De Connectie. De kosten hiervan zijn inbegrepen in de jaarlijkse beheersvergoeding die Rheden aan de Connectie is verschuldigd (verantwoord bij programma 3 taakveld 0.4 overhead).

Fractie: Groenlinks
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
123.		Er wordt in deze begroting ook financieel op hoofdthema’s gerapporteerd. Op welk niveau stelt de raad de budgetten vast? Op programmaniveau of op hoofdthemaniveau?	Op basis van de huidige financiële verordening stelt de raad de budgetten op programmaniveau vast. Vanaf deze begroting wordt inderdaad op thema’s gerapporteerd, zodat de raad desgewenst op niveau van thema’s de kaders kan meegeven. U kunt dit inbrengen bij de behandeling van de financiële verordening die later dit jaar volgt.
124.	Pagina 8: voorwoord	Er wordt aangegeven dat de begroting onder spanning gezet wordt. Welke specifieke budgetten staan onder spanning?	Dit betreft niet zozeer een aantal specifieke posten, maar meer in z'n algemeenheid is er op de taakvelden gedurfd begroot t.a.v. verwachte uitgaven en inkomsten.
125.	Pagina 9: inleiding	Wordt als mogelijke oplossingsrichting ook de efficiëntie van de bedrijfsvoering onderzocht?	De afgelopen jaren is er uitgebracht gezocht naar besparingsmogelijkheden op de gemeentelijke bedrijfsvoering. Digitalisering biedt ruimte om efficiënter te werken. Aan de andere kant maakt dit dat de verwachtingen van de inwoners ook hoger zijn. Daarnaast komt deze digitale

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			dienstverlening er vaak bovenop, omdat niet elke inwoner mee kan in digitalisering. Eventueel besparingen door efficiënte zijn hard nodig om bij te blijven in de toenemende verwachting van onze digitale maatschappij. Er wordt nog wel ruimte gezien richting de gemeenschappelijke regelingen, zoals opgenomen in onderzoekslijn 2.1. Dit vraagt wel eensgezindheid met de andere deelnemende gemeenten.
126.	P. 9, 2.2 Investeringskredieten	Wat zijn 'afschrijvingslasten van investeringskredieten'? En waarom zou dit een efficiënte inzet zijn van onze middelen? Schuiven we hiermee uitgaven of reserveringen voor ons uit die we nu zouden moeten doen	Bij geactiveerde investeringen hebben we te maken met kapitaallasten: rente en afschrijvingen. We bekijken de mogelijkheden om investeringen naar latere jaren te verschuiven. Daarmee kunnen we (incidenteel) in de eerstkomende jaren besparen op (rente- en) afschrijvingslasten.
127.	Pagina 17: financiële bestaanszekerheid	In de begroting 2023 is de volgende doelstelling opgenomen: 'De gemiddelde schuld van inwoners die een schuldentraject starten, daalt van ca. €43.000 in 2019, naar €40.000 in 2022 en uiteindelijk naar €38.000 in 2024 ' deze zien wij niet terug in de huidige begroting. Waarom niet?	We willen met de begroting sturen op maatschappelijk effect. Met de inzet van schuldhulpverlening willen we bijdragen aan de genoemde beoogde resultaten, zoals genoemd op pagina 17.
128.	Pagina 18: financiële bestaanszekerheid	'Het risico bestaat dat wij niet (tijdig) signaleren dat inwoners moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden.' Hoe meten/onderzoeken wij de taal-, reken- en digitale vaardigheden van onze inwoners?	Dit monitoren wij o.a. via de monitor Taalhuis en 'geletterdheid in zicht'
129.	Pagina 39: betaalbare, levensloopgeschikte en circulaire woningen	Bij beoogde resultaten wordt de uitsplitsing van betaalbare woningen gegeven. Wordt er voor de betaalbare koop woningen nog verder onderscheid gemaakt?	Ja in de nieuwe woonvisie wordt nog een nadere uitsplitsing gemaakt voor de betaalbare koopwoningen. Te weten bij circa 250.000 euro.
130.	Pagina 43	'De interne organisatie is geïnformeerd over de noodzaak van (lokaal) circulair inkopen (continu proces).' Dit is nog een erg vrije doelstelling. Kunnen er concretere doelstellingen genoemd worden?	
131.	Pagina 44	'Inzichtelijk is gemaakt met welke maatregelen het scheidingspercentage verhoogd kan	In 2019 is met de Grondstoffenvisie het Rhedense beleid voor grondstoffenbeheer vastgesteld. De Grondstoffenvisie

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		worden (2024).' Het college heeft zelf al eerder aangegeven dat in het huidige inzamelingssysteem het maximale inzamelingspercentage is bereikt. Wat gaat het college nog onderzoeken?	gaat uit van afvalinzameling gericht op een goede kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen. Omdat het huidige inzamelsysteem van huisvuil nog niet optimaal is wordt binnenkort het Grondstoffenplan door het college van B&W behandeld. Na besluitvorming zal deze met uw gemeenteraad worden gedeeld. In het Grondstoffenplan wordt gekeken naar aanvullende maatregelen in het huidige systeem om een verdere stijging van het scheidingspercentage te realiseren. Het staande afvalbeleid (kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen) is gehanteerd als het uitgangspunt. Dit beleid sluit aan bij het streven naar Circulaire Economie.

Fractie: CDA (tweede deel)
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
132.	Pagina 12	Er wordt gesproken over de septembercirculaire, deze zal inmiddels bekend zijn. Kunnen de gevolgen van deze circulaire tijdig en ruim voor 7 november met de Raad worden gedeeld? En kan het College dan ook aangeven wat dit voor gevolgen heeft ten aanzien van de voorgestelde begroting?	Zoals toegezegd zal deze voor de voorbereidende raadsvergadering op 24 oktober worden gedeeld.
133.	Pagina 18	Er wordt aangegeven dat men in samenwerking met de bibliotheek de taalgeletterdheid wil verbeteren. Betekent dit dat ook de financiële bijdrage van de gemeente aan de Bibliotheek hetzelfde blijft?	Dat klopt.
134.	Pagina 19	Bij vitaal en gezond wordt een aantal keren genoemd dat men als beoogd resultaat heeft dat hitte ervaren en groen in de buurt wil dat het percentage minimala gelijk is gebleven tov 2020. Waarom is 2020 als uitgangspunt genomen en hoe verhoudt zich deze minimale ambitie tot de klimaat adaptieve maatregelen om bijvoorbeeld hitte stress e.d. terug te dringen?	Het jaar 2020 is als uitgangspunt genomen omdat dat het meest recente jaar is waarover cijfers op deze indicatoren bekend zijn. We hebben gekozen voor een doelstelling: minimaal gelijk blijven omdat de prognose voor hitte is dat de temperaturen de komende jaren blijven stijgen. (Minimaal)

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			stabilisatie van de ervaren hitte is daarom al een ambitieuze opgave.
135.	Pagina 19	Er staat dat in 2026 bij lopende en herinrichtingsprojecten "plekken voor ontmoeting zijn gerealiseerd. Wat wordt daarmee bedoeld?	Het gaat om plekken die ruimte bieden aan mensen om elkaar te ontmoeten. De plek is veilig, zichtbaar en uitnodigend. Het ontmoeten kan op verschillende manieren en kan verschillen per locatie (afhankelijk van de behoefte uit de buurt). Voorbeelden daarvan zijn ontmoeten in de vorm van: - Sociale, sportieve of culturele activiteiten - Een plek om natuur te beleven - Een zitgelegenheid in de buurt
136.	Pagina 20	Bij beoogde resultaten wordt aangegeven dat het percentage volwassen in 2024 moet zijn gestegen ten opzichte van 2020, maar welke percentages liggen hieronder? Dat geldt overigens ook voor een aantal andere bullits die hier worden genoemd.	Hierbij de percentages waarmee vergeleken wordt: • Volwassenen – voldoende ervaren gezondheidsvaardigheden in 2020: 37% • Jongeren – gezond gewicht in 2022: 5-6 jr: 11,9% 10-11 jr: 11,7% 13-14 jr: 12,9% We streven naar een daling onder iedere leeftijdsgroep. • Jongeren – rookt in 2018: VMBO: 12% Mavo/Havo/Vwo: 9% • Problematisch alcoholgebruik (boven richtlijn alcoholgebruik): Volwassenen (2020): 31% Jongeren (2018): VMBO 22% / Mavo/Havo/Vwo 28%
137.	Pagina 21	Ook hier worden hier weer percentages genoemd van bijvoorbeeld 75% maar ten opzichte van welk percentage nu?	<u>Kindpakket</u>: In 2022 maakte 50% van de kinderen gebruik van het kindpakket (in 2022 waren dit 661 unieke kinderen en 349 huishoudens/gezinnen).

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			In 2022 zijn er in totaal 675 huishoudens onder 120% met kinderen. En 1325 kinderen binnen deze gezinnen tot 120%. Gelrepas: het gaat om 1750 kinderen tot 150%. Ruim 800 kinderen nu een Gelrepas. Zij benutten gemiddeld 84% van hun tegoed. (2022).
138.	Pagina 24	Bij beoogd resultaat staat minimaal 75% van de inwoners maakt geen gebruik meer van de WMO. Hoe is het percentage nu en wat wordt er ondernomen om het percentage van 75% te bereiken?	De doelstelling luidt: Minimaal 75% van de inwoners hoeft geen gebruik te maken van Wmo geïndiceerde zorg. Op dit moment (peildatum 18-10-2023) maken 3990 inwoners gebruik van geïndiceerde Wmo zorg en ondersteuning. Dit is 9,16% van het totaal aantal inwoners dat in de gemeentelijke basis administratie ingeschreven aantal inwoners van gemeente Rheden.
139.	Pagina 33	Bij beoogde resultaten staat bij de wijkaanpak dat voor andere wijken dan Dieren-West een keuze zal worden gemaakt voor de beste wijkaanpak. Wie maakt die keuze en op basis van welke criteria/beleidsrichtlijnen?	Het college maakt deze keuze op basis van ambtelijke voorstellen
140.	Pagina 33	Ten aanzien van energiebesparende maatregelen worden 500 huishoudens bereikt, hoezo 500?	Als we kijken naar het aanbod van energiecoaches en het aantal mensen die vervolgens ook maatregelen treffen is 500 huishoudens een stevig ambitie ten opzichte van de voorgaande jaren. Als een aantal subsidies en regelingen doorgaat kan het aantal hoger uitvallen.
141.	Pagina 35	Bij beoogde resultaten wordt veerwezen naar het beoogde voor 2030, maar hoe is de stand op dit moment?	Op dit moment hebben we nog onvoldoende inzicht in het totaal van de huishoudens die energiebesparende maatregel hebben getroffen. Wel weten we dat de energiecoaches enkele honderden mensen hebben bereikt. In 2024 zal een monitor verschijnen die wel inzicht geeft in het aantal huishoudens die 1 of meerder maatregel heeft getroffen
142.	Pagina 35	Bij kansen voor collectieve warmte wordt gekeken naar een warmtenet rond de papierindustrie in Eerbeek. Hoe verhoudt zich dat met de aanstaande sluiting van papierfabriek De Hoop?	Op dit moment loopt er rond dit warmtenet een vervolgonderzoek voor het verder uitwerken van het warmtenet. Hierbij wordt gekeken naar het aansluiten van de woningen in de kernen Eerbeek, Loenen en Laag-Soeren

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			met een doorkijk naar omliggend gebied. Op dit moment zit dit onderzoek in de haalbaarheidsfase. Rond 15 juni werd vernomen dat er plannen zijn om de papierfabriek de Hoop te sluiten. Uit onderzoek van Sweco bleek dat De Hoop ongeveer de helft van de restwarmte kan leveren voor het warmtenet. Ondanks het mogelijk wegvallen van papierfabriek De Hoop Mill blijft er potentie bestaan voor een haalbare en betaalbare warmteoplossing. Op dit moment worden een aantal scenario's uitgewerkt om deze potentie verder in kaart te brengen. Hierbij wordt ook rekening gehouden met een optie waarbij papierfabriek de Hoop sluit en geen warmte levert aan het warmtenet. Uit een eerste screening van deze optie blijkt dat er dan waarschijnlijk nog restwarmte voor ongeveer 1.000 tot 1.200 woningen beschikbaar is. In de scenario's wordt er daarom gekeken naar verschillende warmtebronnen voor de verschillende kernen en wel gericht op een collectieve voorziening. De planning is om begin 2024 te besluiten over het vervolg. Afhankelijk van de mogelijkheden voor de realisatie van een warmtenet volgen dan een ontwikkelovereenkomst (begin 2024) en een realisatieovereenkomst (eind 2024). De raad brengen we t.z.t. op de hoogte van de uitgewerkte scenario's.
143.	Pagina 47	Bij beoogd resultaat staat dat alle aanvragen binnen de termijnen worden afgehandeld, is dat dan nu niet zo en indien dat zo is, welke percentage is dan te laat. Hoe wordt die tijdigheid dan gemeten respectievelijk geborgd?	De aanvragen worden nu al op tijd afgehandeld en daarmee wordt het resultaat dus behaald. Dit is een jaarlijks terugkerende doelstelling dat wij binnen de wettelijke kaders opereren.
144.	Pagina 65	Ik lees dat 100% van de producten en diensten digitaal beschikbaar moet zijn maar ik lees nergens iets over de leesbaarheid van die formulieren, is dat juist en wordt er ingezet op klare taal van die formulieren?	We streven naast 100% digitale producten en diensten naar toegankelijke (digitale) producten en diensten. De leesbaarheid van (digitale) producten en diensten maakt onderdeel uit van toegankelijke producten en diensten. De

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			eisen hiervoor worden meegenomen in de herijking van de webteksten en de (E-)formulieren.

Fractie: D66 (Rosanna)
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
145.	pagina 31 en 46	Onder Rijk en verbonden landschap wordt gesproken over ' natuurinclusieve samenleving creëren door het aanbod aan leefgebieden te behouden en te vergroten". Op pagina 46 wordt ook gesproken over landschappelijke verbinding . 1.Wordt hier ook het doel van spreiding van toerisme en daarmee de druk op de natuur door het toerisme bedoeld? En zoja, waar kunnen we dit dan terugvinden in de begroting?	Landschappelijke verbinding is een integrale opgave. Het gaat over verbinding van het water- en natuurlijke systeem maar ook over de samenhang in het landschap, de fysieke verbinding van het landschap met het groen in de dorpen en de functionele verbindingen in het buitengebied in de vorm van (wandel- en fiets)routes. Hoe we omgaan met toerisme in relatie tot natuur is een van de thema's in de Omgevingsvisie en het beleid voor recreatie en toerisme die in ontwikkeling zijn. Tegelijkertijd wordt dit thema in lopende projecten al meegenomen en is daarmee onderdeel van het reguliere werk. Een voorbeeld daarvan is de uitwerking van het Masterplan Veluwezoom waarin het hoofddoel is afname van de druk op de natuur, maar ook in gebiedsprojecten als het Rivierklimaatpark en de Havikerpoort.
146.	pagina 46	Op pag. 46 staat het beheer van het Rozendaalse veld is gericht op bescherming van de natuurwaarde. En "medegebruik wordt toegestaan mits passen binnen behoud en versterking natuurwaarde". Een deel van het Rozendaalse Veld is in gebruik als hondenlosloopgebied. Tevens is hier (gratis) parkeergelegenheid en dagrecreatie mogelijk. 2a. Op welk medegebruik doelt deze woordkeuze precies?	2a Medegebruik door bezoekers van het Rozendaalse Veld. 2b Ja, het college zal de schenkingsvoorwaarde van de geërfden van Velp respecteren 2c Het college houdt rekening met veranderingen in de parkeerdruk rondom Veluwezoom. Het PRIS-systeem zal een belangrijke rol gaan spelen bij de geleiding van de verkeersstromen naar de plaatsen waar parkeergelegenheid beschikbaar is. 2d

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		2b. Is het college voornemens om de schenkingsvoorwaarde (behoud losloopgebied) van de geëerfden van Velp duurzaam te respecteren? 2c.Houdt het college rekening met een mogelijke toename van parkeerdruk wanneer de omliggende parkeergelegenheden rondom Veluwezoom in de toekomst betaald parkeren wordt?. En wat kan het college doen om te voorkomen dat de bezoekers van het losloopgebied door hier geen nadelige gevolgen van ondervinden door mogelijke toename van gebruiks-/verkeersdruk op dit specifieke gebied? 2d.Waarom staat het medegebruik voor het Rozendaalse Veld hier zo specifiek genoemd en geldt dit "medegebruik mits..." dan ook precies hetzelfde voor de daaronder genoemde Beekhuizense bossen?	
147.	pagina 66 / Kansengelijkheid en inclusie	Op pagina 66 is te lezen " alle doelen uit het Regenboogplan voor 2023 zijn gerealiseerd". In juli is de motie regenboogagenda aangenomen. De inclusie agenda en de regenboogagenda moet nog uitgewerkt terugkomen naar de raad. In de begroting lijken deze onderwerpen niet terug te komen en verder benoemd in doelen. Ook staat Carol van Eert als portefeuillehouder genoemd. 3a. Kan het college toelichten waar dit onderwerp en de uitvoering van deze motie terug te vinden. is in de begroting? 3b. Onder "wat mag het kosten" staat "niet van toepassing. Kan het college dit toelichten? 3c. Kan het college aangeven welke portefeuillehouder(s) hier over gaat/n?	3a: De Locale Inclusie Agenda is een speerpunt van het thema Kansengelijkheid & Inclusie. In de programmabegroting is geen expliciete tekst opgenomen voor de uitvoering van de motie "Regenboogagenda". Uiteraard maakt de motie wel onderdeel uit van de totstandkoming de Locale Inclusie Agenda. Zoals in de beantwoording van eerdere raadsvragen al toegelicht willen wij hiervoor een zorgvuldig proces doorlopen waarbij de doelgroep leidend is ("niet zonder ons, over ons"). Wij voorzien, mede afhankelijk van de timing en aanpak door de doelgroep, in de 1e helft van 2024 een concept-agenda LIA met daarin, conform de motie, separaat aandacht voor de Regenboog-agenda. 3b: Wij willen als gemeente het proces vooral initiëren en faciliteren. De inclusie- en regenboogagenda is uitdrukkelijk het product van de doelgroepen. Vooralsnog

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			verwachten wij daarom primair facilitaire ondersteuning te verlenen. 3c: Het procesmatig primaat voor dit thema ligt bij wethouder Klomberg. De inclusie en regenboogagenda raakt naar verwachting verschillende beleidsvelden. Daarmee zullen ook de andere portefeuillehouders op inhoud betrokken zijn.

Fractie: PvdA (deel 2)
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
148.	Pag . 95/176	zijn de meerjaren onderhoudsplannen geïndexeerd voor de stijging van bouwkosten? Zo ja: hoeveel %, zo nee: waarom niet?	De onderhoudsplannen zijn niet geïndexeerd omdat deze zijn vastgesteld en pas bij actualisatie van de plannen tegen het licht worden gehouden. Enige eventuele indexpercentage die toegepast wordt is het percentage wat in de onderhoudsplannen is opgenomen.
149.	P79/ P80	P79:rioolheffing: tarieven + 16% en P80 tabel: tariefstijging 5% Hoe kan dit?	Dit moet zijn + 5%. Zie ook vraag 105 D66.
150.	pag. 102 onderaan	Speerpunt: is overig. Wat houdt dat in?	Alle doelen uit de programmabegroting 2024 zijn verbonden aan de speerpunten die zijn afgeleid uit het coalitieakkoord. Hierdoor is een directe relatie tussen het coalitieakkoord en de programmabegroting. Indien dit doel niet expliciet in het coalitieakkoord is opgenomen, en er geen directe relatie is, leest u “overig” terug.
151.	P141	tabel; 1 . Overige Informatie; wat geeft deze tabel weer?	Deze tabel geeft inzicht in de opbouw van het structurele begrotingssaldo.

Fractie: VPR (deel 2)
Ontvangen op: 16 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
152.	Programma 1 - Samenleving	In 2023 bevatte de programmabegroting nog specifieke doelen op het gebied van de WMO. Nu zie ik slechts één WMO-doel terug : "Minimaal 75% van de inwoners hoeft geen gebruik te maken van Wmo geïndiceerde zorg." Die zie ik niet terug in deze begroting. Wat is daarvoor de reden? Waarom niet?	Wij stellen een samengesteld doel voor met een uitleg onder 'wat willen we bereiken' de uitleg wat daar onder verstaan wordt. Hieronder vallen zowel algemene als maatwerkvoorzieningen. De gemeenteraad wordt, naast verantwoording in de P&C documenten, drie keer per jaar geïnformeerd via een raadsbrief sociaal domein over de ontwikkelingen en onderdelen van dit, en ook andere doelen.
153.	P69 – welk risico…	"De publieke opinie en de aandacht die er is voor ons nieuwe gemeentehuis vormt een risico." Kunt u dit nader duiden?	
154.	P144-gemeentehuis	*Reserves-mutatie Nieuwbouw Gemeentehuis* Bron: PB23/PB24, € 274k onttrekking en € 780k dotatie (2024). Wat: Conform 'Actualisatie dekkingsplan nieuw gemeentehuis d.d. 15 augustus 2022' worden de vrijvallende kapitaallasten in 2024 gedoteerd in de Reserve Nieuwbouw Gemeentehuis. In 2024 wordt er € 274k onttrokken voor huisvesting. Hoe moet ik dit zien? Wordt er in 2024 780K euro minder uitgegeven aan kapitaallasten voor het gemeentehuis dan verwacht? Is dit bedrag op een later tijdstip weer nodig? Graag met reden verklaren.	De begrote mutaties op de reserve gemeentehuis vloeien voort uit het dekkingsplan nieuwbouw gemeentehuis. In dit dekkingsplan is o.a. rekening gehouden met inzet van vrijvallende kapitaallasten oude gemeentehuis en niet benodigde exploitatiebudgetten huisvesting in 2022-2024. Deze budgetten zijn/worden gestort in de genoemde reserve om te voorkomen dat ze opgaan in de rekeningresultaten. Bedrag 780k betreft de vrijval kapitaallasten en bedrag 274k betreft een correctie op geraamde exploitatielasten gemeentehuis. In het verloop van de reserve gemeentehuis gaan we ervan uit dat deze volledig is ingezet per 1-1-2025.
155.	P99 - Financiering	Het financieringstekort is 5à6 keer zo hoog als in 2023. Wat zijn de gevolgen hiervan?	Bij een groter financieringstekort zal aanvullende financiering moeten plaatsvinden. In samenhang met een stijgende rente op langlopende leningen zullen de rentelasten verder stijgen.
156.	P99 - Financiering	"Het verwachte financieringstekort is groter dan de kasgeldlimiet." Wat betekent dit?	Bij een financieringsbehoefte die de kasgeldlimiet overschrijdt dient er lang vreemd vermogen aangetrokken te worden.

<table>
<tr><th>Nr.</th><th>Verwijzing naar pagina/programma</th><th>Vraag</th><th>Antwoord</th></tr>
<tr><td>157.</td><td>P100 – Omslagrente</td><td>Rente omslag (= toe te rekenen rente/waarde vaste activa per 1-1

Mijn berekening:
Saldo aan taakvelden toe te rekenen rente = 2.646
Waarde vaste activa per 1-1 = 134.417 (zie pag 146/147)
Omslagrente = 2.646/134.417 = 1,833%

In de PGB 2024 staat een omslagpercentage van 2, 067%
Vanwaar dit verschil?</td><td>De toe te rekenen rente bedraagt 2.464k.
De werkelijke boekwaarde activa 1-1-2024 bedraagt 119.172k (zie jaarstukken 2022 pag. 149). Dit maakt een omslagrente van 2,067%.</td></tr>
<tr><td>158.</td><td>P103 - Ziekteverzuim</td><td>1. Hoe hoog is het percentage ziekteverzuim in 2023 op dit moment?
2. Hoe is het verloop van het ziekteverzuim in de afgelopen 2 jaren?</td><td></td></tr>
<tr><td>159.</td><td>P105 - Jaarrekening</td><td>“Jaarrekeningcontrole conform planning (2025)”
In de pgb2023 stond bij dit doel geen tijdstip, nu wel.
Verwacht u de planning in 2024 wel/niet te halen?</td><td>In overleg met het griffie wordt de planning opgesteld met als uitgangspunt een tijdige aanlevering voor de bestuurlijke behandeling.

De jaarrekeningcontrole start helaas pas medio mei, waardoor de definitieve jaarrekening op zich zal laten wachten. Desondanks wordt er op gestuurd dat de boeken op 1 maart worden gesloten en de concept jaarstukken conform planning worden aangeleverd.</td></tr>
<tr><td>160.</td><td>P105 - Personeelsbeleid</td><td>“Een passende salariëring hoort hierbij. We zijn daarom in 2023 ook een project gestart om onze functie- en functie waardering systeem (HR21) te actualiseren waarvan de doorwerking in 2024 zichtbaar wordt.”
Verwacht u als gevolg hiervan structureel hogere personeelskosten? Dit afgezien van de formatie-ontwikkeling.</td><td>Dit kan inderdaad tot hogere personeelskosten leiden. Vandaar dat ‘kosten personele inzet’ als risico in de paragraaf weerstandsvermogen is opgenomen.</td></tr>
<tr><td>161.</td><td>P108 - Formatiebudget</td><td>Ontwikkeling formatiebudget 2024-2027 in euro's.
<table>
<tr><th>Jaar</th><th>MJB primair</th><th>MJB na wijziging</th><th>verschil</th></tr>
<tr><td>2023</td><td>*27.236.309</td><td>29.514.153</td><td>2.277.844</td></tr>
<tr><td>2024</td><td>27.872.784</td><td>30.288.051</td><td>2.415.267</td></tr>
<tr><td>2025</td><td>28.471.921</td><td>30.662.443</td><td>2.190.522</td></tr>
</table></td><td>De meerjaren programmabegroting (MJB) primair is de begroting zoals oorspronkelijk door de gemeenteraad is vastgesteld. Zodra er een aanpassing op volgt spreken we van de aangepaste begroting of begroting na wijziging. De door de raad vast te stellen begroting 2024 geldt als de primaire begroting 2024.</td></tr>
</table>

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		2026 28.386.178 30.576.700 2.190.522 **2027** 28.386.178 30.576.700 2.190.522 1. In welk document is de MJB primair terug te vinden? Is de MJB na wijziging nu de MJB primair 2024-2027?	
162.	P109 – CAO 2023	In de Kadernota 2024 hebben we rekening gehouden met een verhoging van de salariskosten als gevolg van nieuwe CAO afspraken, totaal € 1.600.000. Dit bedrag is gebaseerd op de loonvoet sector Overheid in het CEP voor 2024, 5,2%. Zijn deze kosten verwerkt in de MJB 2024-2027?	Deze kosten zijn verwerkt.
163.	P110 – Doelmatigheids-onderzoeken (213a)	"Vanuit (een deel van) de Raad is aangegeven voorkeur te geven aan aparte onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid, om dit onderwerp meer aandacht te geven en zodat de rapportage aan de Raad hierop niet in het geding komt. In 2024 willen we hier nadere invulling aan geven op basis van ervaringen die we hebben opgehaald bij andere gemeenten." Wanneer wordt hierover aan de raad gerapporteerd?	In 2024 laten we u weten hoe we hier nadere invulling aan zullen geven.
164.	P121 – Financiën GMR	In 2024 stijgen de bijdragen voor de opgaven van € 5,11 naar € 5,84 per inwoner, een verschil van meer dan 14%. Dat wordt niet gedekt door CAO & Inflatie alleen. Wilt u dit verschil nader verklaren?	Een toelichting leest u terug in de begroting van de Groene Metropool, en raadsvoorstel d.d 27 juni 2023 GMR begroting 2024-2027. De stijgende kosten bestaan uit 2 componenten: 7,3% inflatiecorrectie op basis van de BRN methodiek, plus een verhoging van de inwonersbijdrage €0.58 voor de opgave circulaire regio ten behoeve van RES-taken (Regionale energiestrategie). Berekening: De inwonersbijdrage was €4,90 wordt €5,26 (€5,84 -/- €0.58) een stijging van 7,3%
165.	P123 – De Connectie	Welke maatregelen neemt de Connectie om de inhuur te beperken?	Deze leest u terug in de Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 van de Connectie. Bij de behandeling hiervan bent u middels het raadsvoorstel erop gewezen dat de inhuur aanzienlijk hoger is dan begroot. Hier is door de raad een zienswijze op gegeven.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
166.	P1 -Samenleving	Cultuurbedrijf RIQQ wordt niet genoemd in de begroting. Op welke wijze legt RIQQ (financiële) verantwoording af? Waar is die verantwoording in te zien? Hoe wordt de gemeenteraad van de uitgaven en uitvoering van beleid door RIQQ op de hoogte gehouden?	1. Cultuurbedrijf RiQQ legt elk jaar verantwoording af aan het college met een jaarrekening, een jaarverslag en een accountantsverklaring. Op basis hiervan vindt een subsidievaststelling plaats van het desbetreffende jaar. 2. De vaststelling van de subsidie is een verantwoordelijkheid van het college. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn in te zien op de website van cultuurbedrijf RiQQ. 3. De gemeenteraad wordt periodiek via een factsheet cultuur op de hoogte gehouden van de inzet op cultuur, waaronder de activiteiten van RiQQ. Zie ook antwoord 2 met jaarverslag en jaarrekening.
167.	P141 e.v. Incidentele baten en lasten	Voorbeeld: Incidentele baten en lasten van -923K brengen het structureel begrotingssaldo in 2024 op 2.097K Dit is (voor mij althans) verwarrend. Kunt u mij uitleggen hoe/waarom de incidentele lasten resulteren in een structureel hoger begrotingssaldo? Waarom zijn deze incidentele baten en lasten niet in het geraamde resultaat verwerkt?	Het begrotingssaldo 2024 bedraagt € 1.174k voordelig (en blijft ongewijzigd). Dit saldo is opgebouwd uit incidentele en structurele lasten en baten. De overzichten op pag. 141-147 zijn voorgeschreven o.b.v administratieve voorschriften. Hiermee wordt in beeld gebracht welk deel van het begrotingsresultaat structureel van aard is en welk deel incidenteel.
168.	Reserves en voorzieningen	Wanneer is de nota reserves en voorzieningen gepland?	In Q1-2024.
169.	Bijlage 6 – Reserves en voorzieningen	Wat is de reserve nieuwbouw Zwembad waar is die voor bedoeld?	Deze reserve is bedoeld ter dekking van de investeringslasten van het nieuw gerealiseerde zwembad. De financiële afwikkeling moet nog plaatsvinden en dit verwerken we in de op te stellen Notareserves en voorzieningen.
170.	Bijlage 6 – Reserves en voorzieningen	Wat is de reserve dorpsvisie Dieren (i.r.t. traverse Dieren)? En waarvoor wordt de onttrekking ad 62K voor gebruikt?	Dit zal worden toegelicht in de Nota reserves en voorzieningen.
171.	Bijlage 6 – Reserves en voorzieningen	Wat is de reserve "te besteden gemeentelijke budgetten"? En waarvoor wordt de onttrekking ad 117K voor gebruikt?	Betreft reservering van eerder door de raad voor eenmalige uitgaven en investeringen beschikbaar gestelde middelen, die nog niet (volledig) zijn besteed.
172.	Bijlage 6 – Reserves en voorzieningen	Wat is de reserve Carion en waar is die voor bedoeld? Waar wordt de onttrekking ad 5K voor gebruikt?	Dit zal worden toegelicht in de Nota reserves en voorzieningen.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
173.	Bijlage 6 – Reserves en voorzieningen	Waar wordt de onttrekking ad 855K van de reserve COVID-19 voor gebruikt?	Voor diverse doeleinden binnen beleidsterrein samenleving (voor een groot deel voor dekking van ondersteunende maatregelen energiearmoede).

Antwoord op openstaande vragen programmabegroting 2024: Antwoord vraag 158

Antwoord 158

o 1. Hoe hoog is het percentage ziekteverzuim in 2023 op dit moment? 7,1 %

o 2. Hoe is het verloop van het ziekteverzuim in de afgelopen 2 jaren? We zien een geringe daling van het verzuimpercentage in 2023 ten opzichte van 2022 van 8,3% naar 8,04%

De tweede antwoorden set van de drie openstaande vragen, is hieronder weergegeven.

- ‘De interne organisatie is geïnformeerd over de noodzaak van (lokaal) circulair inkopen (continu proces).’ Dit is nog een erg vrije doelstelling. Kunnen er concretere doelstellingen genoemd worden?

Het inkoopbeleid van de gemeente Rheden heeft doelstellingen opgeschreven voor onder andere circulaire inkoop en lokale economie.
Hetgeen wat opgenomen is over lokale economie is:
a Rheden heeft oog voor de lokale economie, zonder dat dit tot enigerlei vorm van discriminatie van Ondernemers leidt.
In gevallen waar een enkelvoudig onderhandse Offerteaanvraag en/of een meervoudig onderhandse Offerteaanvraag volgens de geldende wet- en regelgeving is toegestaan, zal rekening worden gehouden met de lokale economie en lokale Ondernemers. Rheden spant zich actief in om, zoveel als mogelijk, lokale Ondernemers te betrekken. Discriminatie moet daarbij worden voorkomen en Rheden moet niet onnodig regionale, nationale, Europese of mondiale kansen laten liggen. Bij meervoudig onderhandse Offerteaanvragen zal, indien mogelijk, minimaal één-derde van de uit te nodigen partijen lokaal zijn. Voor enkelvoudig onderhandse trajecten geldt dat de afweging gemaakt wordt of een lokale ondernemer kan voorzien in de behoefte.

En voor circulair inkopen is het volgende opgenomen:
Uitgangspunt bij elke aanbesteding moet zijn of circulariteit onderdeel is van de procedure.
De definitie die hierbij gehanteerd wordt is de volgende:
Circulair:
Het verbinden van economische, sociale en ecologische waarden". Het gaat daarbij om slim ontwerp, bewust gebruik en meer en beter hergebruik.

Speerpunten die reeds benoemd zijn:
- *Het circulair verduurzamen van eigen vastgoed;*
- *Bedrijven stimuleren én faciliteren de overstap naar circulariteit te zetten.*

Mogelijke maatregelen:
Rheden stimuleert het kijken naar de levensduurkosten in plaats van enkel de aanschafprijs;
Van aanbieders wordt gevraagd om van een product de keten in kaart te hebben en bijvoorbeeld een materialenpaspoort aan te leveren.

Door een product- en/of marktanalyse kan daarnaast worden geïnventariseerd welke duurzame en innovatieve oplossingen door de markt kunnen worden geboden.

De Connectie voert de meeste aanbestedingen voor de gemeente Rheden uit en houdt daarbij rekening met het inkoopbeleid en de doelstellingen van de gemeente Rheden.

Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de lokale heffingen voor 2024 en de vergelijking met de primitieve begroting 2023.

Tabel: Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen

Opbrengsten lokale belastingen, heffingen en retributies (x € 1.000)	Netto 2023	Mutatie	Netto 2024	Kwijtschelding	Bruto 2024
Onroerende zaakbelastingen	9.943	1.193	11.136	6	11.142
Afvalstoffenheffing	5.565	-664	4.901	175	5.076
Reinigingsrechten	49	0	49		49
Rioolheffing	4.597	31	4.628	180	4.808
Bouwleges	450	0	450		450
Hondenbelasting	85	-12	73	15	88
Toeristenbelastingen	283	79	362		362
Secretarieleges	399	0	399		399
Begraafrechten	504	-3	501	3	504
Forensenbelasting	57	2	59		59
Marktgelden	9	0	9		9
Overige heffingen	62	0	62		62
Totaal	**22.003**	**626**	**22.629**	**379**	**23.008**

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving reserve-mutatie PB2024	P1	P2	P3	Toelichting
Toevoegingen				
P1 Samenleving				
Reserve hervormingsagenda jeugdstelsel	425			Zie toelichting bij onderdeel 'Incidentele baten en lasten' (pag. 142)
P2 Leefomgeving				
Reserve Openbare Ruimte		800		Zie toelichting bij onderdeel 'Structurele toevingen en onttrekkingen reserves' (pag. 144-145)
Reserve SBO landschapsbeleidplan		10		Zie toelichting bij onderdeel 'Incidentele baten en lasten' (pag. 143)
P3 Bestuur & organisatie				
Reserves-mutatie Nieuwbouw Gemeentehuis			780	Zie toelichting bij onderdeel 'Incidentele baten en lasten' (pag. 144)
Totaal toevoegingen	**425**	**810**	**780**	
Onttrekkingen				
P1 Samenleving				
Wmo maatwerk voorzieningen rollen en (mobiel) vervoer	117			Zie toelichting bij onderdeel 'Incidentele baten en lasten' (pag. 142)
Reserve Nieuwbouw Zwembad	40			Zie toelichting bij onderdeel 'Structurele toevingen en onttrekkingen reserves' (pag. 144-145)
Reserve Carion	5			Zie toelichting bij onderdeel 'Structurele toevingen en onttrekkingen reserves' (pag. 144-145)
P2 Leefomgeving				
Reserve Openbare Ruimte		521		Zie toelichting bij onderdeel 'Structurele toevingen en onttrekkingen reserves' (pag. 144-145)
Reserve afvalverwerking		302		Zie toelichting bij onderdeel 'Incidentele baten en lasten' (pag. 143-144)
Reserve woongebieden		100		Zie toelichting bij onderdeel 'Incidentele baten en lasten' (pag. 143-144)
Reserve Dorpsvisie		62		Zie toelichting bij onderdeel 'Structurele toevingen en onttrekkingen reserves' (pag. 144-145)
P3 Bestuur & organisatie				
Reserves-mutatie Nieuwbouw Gemeentehuis			274	Zie toelichting bij onderdeel 'Incidentele baten en lasten' (pag. 144)
Reserve onderhoud gebouwen			3	Zie toelichting bij onderdeel 'Structurele toevingen en onttrekkingen reserves' (pag. 144-145)
Totaal onttrekkingen	**161**	**985**	**277**	

Technische vragen over Programmabegroting 2024-2027

Versie 31 oktober 2023

Toelichting

Hieronder vindt u de antwoorden op schriftelijke vragen vanuit de raadsfracties over de Programmabegroting 2024-2027. Naast de vragen behandeld tijdens de technische vragenronde op maandag 9 oktober zijn er 173 vragen gesteld. Op 24 oktober zijn hier nog 3 vragen bijgekomen, waardoor het totaal uitkomt op 176.

Beschrijvende statistiek

De vragen zijn als volgt over de programma's en fracties verdeeld:

Programma	**Aantal vragen**
Algemeen / voorwoord	32
Programma 1 Samenleving	50
Programma 2 Leefomgeving	37
Programma 3 Bestuur en organisatie	30
Weerstandsvermogen, risicobeheersing en financiën algemeen.	27
Eindtotaal	**176**

Fractie	**Aantal vragen**
VPR	50
VVD	37
CDA	28
D66 #1	22
PvdA	11
CU	9
GL	9
GPRB	7
D66 #2	3
Eindtotaal	**176**

Fractie: D66 (deel 1)
Ontvangen op: 9 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
1.	Bijlage 11	In het technisch uurtje begroting hebben we onderstaande besproken en is afgesproken dat ik de vraag schriftelijk zal stellen; bij deze: In bijlage 11 staan bij ‘ kansen op besparingen’ per programma bedragen genoemd. Het is niet duidelijk hoe groot dit mogelijk te besparen bedrag is ten opzichte van het oorspronkelijke. Zo is het voor ons ook niet duidelijk wat een mogelijk effect (inhoud en niet financieel) is. Daarom zie ik graag in een kolom ernaast dat of het oorspronkelijk bedrag wordt genoemd of het % van de beoogde besparing. Deze wens wordt breder gedeeld.	De lijst met kansen op besparingen (in bijlage 11) is aangevuld met twee kolommen waarin de betreffende raming van 2023 is vermeld en het bijbehorende taakveld. Zie bijgevoegde bijlage.

Fractie: CDA
Ontvangen op: 10 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
2.	P35, bullit 4, zonneveld Soerense Beekdal:	Waarom 15 hectare, waar is dit getal op gebaseerd?	Om de door de Raad vastgestelde doelstelling, om in 2040 als gemeente CO2 neutraal te zijn, te realiseren, zijn zonnevelden absoluut noodzakelijk. Ook als we alle geschikte daken benutten voor zonne-energie, is dit onvoldoende om in de behoefte aan duurzame energie in Rheden te voorzien. 15 hectare is een schatting van de omvang van een zonneveld dat goed inpasbaar is in het gebied, rekening houdend met de overige maatschappelijke en ruimtelijke belangen. Bovendien heeft de gemeente in dit gebied ongeveer 15 hectare aan eigen gronden, waarop de doelstelling om bij zonnevelden 50% van de grond te bestemmen voor groen kan worden gerealiseerd.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
3.	Idem	Is deze 15 ha inclusief of exclusief de groene landschappelijke inpassing? Wordt bij beleid van 30% bedoeld een totale oppervlakte van 15 ha met daarin 4,5 ha groen en 10,5 ha zonnepanelen, of wordt bedoeld een totale oppervlakte van 21.4 ha zonnepanelen met daarin 6,4 ha groen en 15 ha zonnepanelen?	Inclusief
4.	Idem	Hoe vallen de cijfers uit bij 50%?	Bij een zonneveld van 15 ha is er sprake van 7,5 ha zonnepanelen en 7,5 ha groen
5.	Idem	Wat betekent de + in 15+? Moeten we 15 ha zien als een minimum? Zo ja, wat is het maximum?	In het Soerense Beekdal onderzoeken we in 2024 met alle stakeholders in een gezamenlijk gebiedsproces hoe alle belangen optimaal gediend kunnen worden. De exacte omvang van het zonneveld wordt dus rekening houdend met alle belangen bepaald. Gezien de doelstelling om in 2040 als gemeente CO2 neutraal te zijn, is 15 ha het uitgangspunt. In het gebiedsproces wordt gezamenlijk onderzocht of een groter zonneveld inpasbaar is.

Fractie: ChristenUnie (deel 1)
Ontvangen op: 10 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
6.	82 Par B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Het is een begroting "onder spanning, dit betekent dat er risico's zijn genomen" … Deze risico's vinden we niet terug in de tabel op blz. 83 en dus ook niet in het risicoprofiel. Is het wel terecht? Geeft het wel een volledig beeld om voor deze begroting de standaardmethode te hanteren? Hoe komen deze risico's die groter zijn dan voorgaande jaren wel tot uitdrukking in de programmabegroting?	We maken op basis van verwachtingen zo goed mogelijk een inschatting van de risico's. De grootste risico's zijn benoemd in de tabel 'Risico-inventarisatie' op pag. 83 van de PB2024. Bij diverse risicoposten zijn bedragen bijgesteld t.o.v. de vorige inventarisatie (bij jaarstukken 2022). Zo is het risicobedrag bij post 3 'Jeugd/Wmo' verdubbeld (van 500k naar 1 mln), is risicopost 4 'Bezuinigingsmaatregelen Rijk' nieuw toegevoegd (risicobedrag 500k) en is het risicobedrag bij post 5 'Beheer openbare ruimte en vastgoed' verdubbeld (naar 500k). Daarnaast nemen we standaard in de inventarisatie een stelpost op voor mogelijke overige risico's.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			Op de planning staat het opstellen van de Nota risicomanagement (verwachting Q1-2024). Hierin volgt een beschrijving hoe wij omgaan met het in kaart brengen van risico's.
7.	107 Par E. Bedrijfsvoering, Personeelsbeleid	"Verspreid over drie jaren is voor professionalisering totaal 27,1 fte toegevoegd…" Kan het college een overzicht geven van de verdeling van de fte's over de functies, met zo mogelijk het doel daarvan, zowel in 2023 als in 2024?	De destijds gevraagde informatie is met de programmabegroting 2023 gedeeld en n.a.v. de behandeling verwerkt. Het gaat hier niet om nieuwe informatie.
8.	174 Bijlage 11. Specificatie ontwikkelingen & besparingen. 1j	Energiekosten – Sport in Rheden. Ze worden verlaagd en zijn nu "opgenomen bij programma 3" Waren ze dubbel geboekt in de kadernota, of hoe moet ik dit begrijpen?	De ophoging met 379k was opgenomen in de kadernota 2024. Dit is nu hiermee teruggedraaid. Daarvoor in de plaats is de ophoging geraamd van 500k (800 -/- 300) bij programma 3 (post 3f).
9.	174 Bijlage 11. 1l	Innovatiebudget. Wat niet vooraf bekend dat dit een tijdelijk budget was?	Innovatiebudget is een structureel budget. Dit wordt ingezet ten behoeve van de voorgestelde besparingen.
10.	177 Bijlage 11. 3i	Inzet stelpost raadswensen. Kan het college een overzicht geven van de verdeling van het budget over de genoemde posten?	De verdeling van de inzet voor de stelpost raadswensen voor 2024 is als volgt (totaal €1.250 duizend): • Burgerberaad € 500 duizend • Burgerparticipatie € 50 duizend • Blijfwijk € 100 duizend • Woningbouwversnelling € 250 duizend • Restant apart zetten voor eventuele tegenvallers. € 350 duizend

Fractie: PvdA (deel 1)
Ontvangen op: 12 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
11.	9/1. Meer focus	Zin:" graag willen wij verdiepend onderzoeken wat de oorzaken zijn…."Welke onderzoeken worden hier bedoeld en wie gaan deze uitvoeren?	Verdiepend onderzoeken is een continue proces binnen onze gemeente zodat wij kunnen anticiperen in plaats van reageren op. Deze verdiepende onderzoeken worden uitgevoerd door de beleidsafdeling binnen de gemeente.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
12.	9/2efficiente inzet van middelen	Zin: "wij gaan onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om tot besparingen…." Wie gaan de onderzoeken uitvoeren en in hoeverre is dat in overleg of samenspraak met de gemeenschappelijke regelingen?	Als gemeente Rheden nemen we initiatief voor het in kaart brengen van de mogelijkheden voor besparingen. Onze Gemeenschappelijke Regelingen zijn op de hoogte van de financiële uitdaging die we samen het hoofd te bieden hebben. De uitkomst van deze onderzoekslijn leest u terug in de kadernota 2025-2028.
13.	10/2.3	Verkennend onderzoek naar de grond -en vastgoed portefeuille: welke onderzoeken waren al uitgevoerd tbv deze portefeuille en wie voeren dit onderzoek uit?	Er is een oriënterende ambtelijke verkenning uitgevoerd hoe mogelijk extra inkomsten te generen in de lijn van het Rhedens Vastgoedkader.
14.	P11/ onder tabel	Over welke baat gaat het hier?	Dit betreft de prognose voor de meicirculaire 2023 (o.a. onderdeel loon- en prijsontwikkeling) die al in de kadernota 2024 was opgenomen. Meer informatie is te vinden in de raadsmemo "Financiële effecten meicirculaire gemeentefonds 2023" van 20 juni 2023.
15.	blz. 173. jeugdzorg/WMO	Er wordt gesteld dat ZIN-PGB taakstellend 1,5 miljoen moeten besparen. 50/50 over jeugdzorg en WMO. We zagen het afgelopen jaar een toename van 1,5 miljoen aan uitgaven. Gesteld wordt dat deze besparing kan worden gerealiseerd maar de uitwerking er van komt bij de koersnota sociaal domein. Dat is pas in het 2e kwartaal van 2024. Kunt u aangeven op welke wijze u denkt dat deze besparing kan worden gehaald.	De taakstelling geldt voor 2024 e.v. en is ook zo doorgevoerd in de programmabegroting. In het koersdocument worden de lange termijn keuzes voorgelegd om door te voeren en vooruitlopend daarop onderzoeken wij concrete maatregelen die in 2024 al effect hebben.
16.	Dienstverlening blz. 64 en 66	Ten aanzien van dienstverlening wordt alleen gesproken over Rheden Digitaal en het 100 % digitaal toegankelijk zijn. Uit landelijk onderzoek blijkt dat 25% van de inwoners niet of slecht digitaal vaardig is, de taal niet beheerst of analfabeet is. Zou naast dit uitgangspunt irt tot dienstverlening ook niet een uitgangspunt moeten zijn dat alle inwoners die dat nodig hebben ook in staat worden gesteld om de gemeente op niet digitale wijze te bereiken. Zeker omdat ook in de programmabegroting stelt dat de dienstverlening hetzelfde blijft	Naast een volledig digitale dienstverlening blijft ook de mogelijkheid bestaan om gebruik te maken van de reeds bestaande persoonlijke dienstverlening. Wel zal er zoveel mogelijk naar gestreefd worden om inwoners en ondernemers gebruik te laten maken van de digitale weg. Om dat te bereiken zal zowel vanuit het Programma als vanuit de diverse afdelingen van de gemeente ondersteuning geboden worden aan inwoners en ondernemers om digitaal vaardig(er) te worden.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
17.	algemeen	Client ervaringsonderzoek WMO hebben we alleen cijfers over 2021. Zijn de cijfers over 2022 al beschikbaar en wanneer komen die naar de raad	Tot 2023 waren wij gewend om een clientervaringsonderzoek (CEO) te laten uitvoeren over het afgelopen jaar. Omdat we de resultaten van deze CEO's pas in de 2e helft van het jaar daarna binnen kregen waren deze meestal achterhaald. Daarom is ervoor gekozen om in 2023 te starten met een continue meting. Inwoners worden 6 weken na een eerste contact benaderd en dan nog een keer nadat de ondersteuning gestart is. De eerste resultaten van 2023 zijn binnen en wij zullen de raad nog dit jaar daarvan op de hoogte brengen.

Fractie: CU (deel 2)
Ontvangen op: 12 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
18.	18 Progr. 1 Samenleving	"Het percentage laaggeletterden is gedaald naar 5% in 2050." Waarom is deze doelstelling zo ver in de toekomst?	De aanpak van laaggeletterdheid is er een van een lange adem met kleine stapjes. Het betreft de aanpak van mensen die nu laaggeletterd zijn, als aandacht voor de nieuwe generatie laaggeletterden.
19.	19 Progr 1.	"In 2028 zijn 10 uitdagende buurtspeelplaatsen gerealiseerd…" Is dit een versterking van bestaande speelplaatsen, of helemaal nieuw? Wat zijn de kosten?	Het gaat om het opwaarderen van 8 bestaande speelplaatsen en realisatie van 2 nieuwe buurtspeelplaatsen. De totale kosten zijn geraamd op €640.000,-
20.	22 Progr 1. Samenleving	Vitaal en gezond, tabel kosten. De kosten nemen in 2024 aanzienlijk toe, qua saldo bijna €800k. Waardoor komt dit?	Het gaat hier om een toename van de kosten van Sportaccommodaties (taakveld 5.2) en de kosten van Volksgezondheid (taakveld 7.1). Bij Sportaccommodaties zijn hogere lasten begroot voor onderhoud (€ 105 k), afschrijvingen (€ 65 k) en toegerekende rente (€ 200 k). Bij Volksgezondheid gaat het om een verhoging van de door VGGM in rekening gebrachte bijdrage (€ 332 k).
21.	26 Progr. 1	Van een aantal prestatie-indicatoren is type en bron niet ingevuld. Dat speelt ook voor andere onderdelen van	Als onderdeel van het groeimodel richting een betere programmabegroting hebben we vanaf dit jaar ook (prestatie)indicatoren opgenomen, met hierbij

		programma's. Wanneer gebeurt dat, of is hier een reden voor?	nadrukkelijke aandacht voor de maatschappelijke effect indicatoren (zgn. outcome indicatoren). Helaas is het nog niet gelukt om deze overal te vullen, mede door de aandacht die de financiële uitdaging vroeg om tot een sluitend financieel perspectief te komen. We zullen de ontbrekende informatie voor de opgenomen indicatoren in de opmaat naar de 1e bestuursrapportage 2024 aanvullen.

Fractie: VPR
Ontvangen op: 12 oktober

Nr.	**Verwijzing naar pagina/programma**	**Vraag**	**Antwoord**
22.	Bijlage 11 -1a BUIG - uitgaven en 1h inkomsten	1a. BUIG nadelig van 771K euro. 1h. BUIG besparing 1.500K Welk bedrag is daarvoor het uitgangspunt en waar kan ik dit vinden?	De posten zijn onderdeel van taakveld 6.3 Inkomensregelingen (zie p. 19).
23.	Bijlage 11 – 3i Inzet Stelpost raadswensen	Zie tekst op pag 177 ``…en om de financiële positie te versterken` Wat wordt hiermee bedoeld? Om hoeveel geld dit?	Door te begroten op een positief begrotingssaldo houden we aan het eind van het jaar geld over, dat apart gezet zal worden om weer een financiële buffer te creëren. Voor de inzet van de stelpost raadswensen zie graag het antwoord op vraag 10.
24.	Bijlage 11 – 1a t/m 3k	(1) Graag de tabel bijlage 11 uitbreiden met twee kolommen voor 2024 waarin de basis- bedragen (het bedrag waarvoor deze post een na- cq voordeel is) zijn vermeld en het document waarin deze bedragen zijn terug te vinden. (2) Tevens het verzoek om bij alle posten de (sub)kode(s) van de taakvelden toe te voegen waar deze posten betrekking op hebben.	De lijst met kansen op besparingen (in bijlage 11) wordt aangevuld met het totale budget voor 2023, zoals opgenomen in de programmabegroting 2023-2027.
25.	Pagina 17 e.v. samenleving	In 2023 bevatte de programmabegroting nog een aantal doelen op het gebied van schuldhulpverlening. Die zie ik niet terug in deze begroting. Wat is daarvoor de reden? Waarom niet?	We willen met de begroting sturen op maatschappelijk effect. Met de inzet van schuldhulpverlening willen we bijdragen aan de genoemde beoogde resultaten zoals genoemd op pagina 17.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
26.	P17 - Rhedense inwoners zijn financieel zelfredzaam	De PGB 2024 geeft geen duidelijkheid over de financiële ondersteuning van statushouders. Onderstaande vragen gaan over statushouders buiten het AZC. Vragen: 1. Hoeveel statushouders (huishoudens) telt de gemeente? 2. Hoeveel statushouders ontvangen een uitkering van de gemeente? 3. In hoeveel gevallen worden er aan statushouders meerdere uitkeringen per huishouden verstrekt? 4. Welke soort uitkeringen betreft dit?	Onder statushouders verstaan we hieronder mensen die inburgeringsplichtig zijn. Hierin maken we onderscheid tussen statushouders die vallen onder de oude wet en onder de nieuwe wet (verblijfsvergunning na 1 januari 2022). Mensen die onder de oude wet vallen hebben we enkel in beeld in het geval ze een bijstandsuitkering van ons ontvangen. Mensen die onder de nieuwe wet vallen, hebben we hoe dan ook in beeld. Hieronder de actuele cijfers: 1. Oude wet: 49 mensen Nieuwe wet: 74 mensen, van wie 28 gezinsmigrant en 46 asielmigrant 2. De genoemde 'oude wetters' ontvangen allemaal een bijstandsuitkering (alleen of gezamenlijk als partners), zoals hierboven toegelicht. Van de 'nieuwe wetters' ontvangen 40 asielmigranten een bijstandsuitkering (alleen of gezamenlijk als partners). Gezinsmigranten komen hiervoor in principe niet in aanmerking, omdat zij naar Nederland gekomen zijn om bij een gezinslid te wonen dat over voldoende, duurzaam en zelfstandig inkomen beschikt. 3. Ieder huishouden ontvangt 1 (gezamenlijke) bijstandsuitkering. In een aantal gevallen ontvangt een inwonend meerderjarig kind er een zelfstandige bijstandsuitkering erbij. 4. Zie 3.
27.	Pag 18 – Rhedense inwoners maken optimaal gebruik van ondersteuningsmogelijkheden – risico's	Inwoners vinden het aanvraagproces ingewikkeld/bureaucratisch en haken daardoor af. Sommige inwoners zijn het vertrouwen (toeslagenaffaire) kwijt en vragen daarom liever niets aan. Heeft u zicht op het aantal inwoners dat geen gebruik maakt van aanvragen? Evt. schatting?	Wij zetten ons doorlopend in om de bekendheid van de gemeentelijke regelingen te vergroten. Bijvoorbeeld door de GelrePas ambtshalve te verstrekken aan inwoners met een bijstandsuitkering, het aanbod onder de aandacht te brengen via de Geldkrant en inwoners te ondersteunen bij aanvraagprocedures via de Formulierenhulp.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			In de raadsbrief die u heeft ontvangen in aanloop naar de raadsinformatieavond op 22 november 2022 gaven we u inzicht in het gebruik van een aantal regelingen.
28.	Pag 18 - Samenleving: Taalvaardigheid	"Het percentage laaggeletterden is gedaald naar 5% in 2050." Hoe hoog is dat percentage nu? …en waarom 2050?	De laatste meting door 'geletterdheid in zicht' is van 2019 en toen was 12% van onze inwoners laaggeletterd. Waarom 2050? De aanpak van laaggeletterdheid is er een van een lange adem met kleine stapjes. Het betreft de aanpak van mensen die nu laaggeletterd zijn, als aandacht voor de nieuwe generatie laaggeletterden.
29.	Pag 24 – Wat mag het kosten	Wat is 5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic	Dit betreffen verschillende onderdelen zoals subsidies aan cultuurbedrijf RiQQ, lokale omroep, de podiumregeling en ZOOM festival.
30.	Pag 26/27/28 e.v.	Kunt u de termen resultaatindicator, uitkomstindicator en inspanningsindicator nader uitleggen?	We hanteren de volgende begrippen: (1) Inspanningsindicator Indicator die iets vertelt over de inspanningen die de medewerkers in en aan het proces verrichten. (2) Resultaatindicator Indicator die de prestaties weergeven als het proces klaar is en de goederen en diensten gemaakt en geleverd zijn (bijv. aantal gerealiseerde xx) (3) Uitkomstindicator (maatschappelijk effect) Indicator die iets vertelt over de effecten die de organisatie bereikt met zijn inspanningen en resultaten. (inwoners tevredenheid, veiligheidsgevoel inwoners) Ter illustratie een voorbeeld. Stel we spreken af dat de kamer een prettige temperatuur moet hebben. Een 'prettige temperatuur' is een uitkomstindicator, dat je zou kunnen meten met 'ja/nee' of een rapportcijfer. De resultaatindicator kan zijn 20 graden, een mooi concreet resultaat. De inspanningsindicator is het verstellen van de thermostaat. Bedankt voor deze vraag. We zullen de toelichting op de begrippen voortaan in de leeswijzer opnemen.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
31.	Pag 38 – woningbehoefte	In het woonbehoefte onderzoek wordt gesproken van 1650 woningen en niet van 1675. Vanwaar dit verschil?	In het regionale woonbehoefteonderzoek van Compaenen worden twee getallen genoemd: op p. 34 tabel 5.3 staat de woningbehoefte per gemeente afgerond op vijftigtallen: 1.650. Op p.177 in de factsheet Rheden staat het getal iets nauwkeuriger benoemd: 1.675.
32.	Pag 43 – Baten	Economische promotie 420K – 80k voordeel tov 2023. Waar bestaat deze (verhoogde) baat uit? Waar komt dit geld vandaan?	Dit betreft verhoging opbrengsten toeristenbelasting.
33.	Pag 65 – Wat mag het kosten	Kunt u de lasten en de baten van 0.4 Overhead nader detailleren en toelichten?	Lasten € 19,2 miljoen en baten € 27k. Dit betreft vooral de personeelslasten die niet rechtstreeks aan taakvelden zijn toe te rekenen en conform de administratieve voorschriften bij taakveld overhead geraamd moeten worden.
34.	P65– Wat mag het kosten	Kunt u de lasten en de baten van 0.8 Overige baten en lasten nader detailleren en toelichten?	Raming lasten taakveld 0.8 bedraagt €2,9 miljoen. Dit betreft vooral de volgende posten: • Stelpost prijsstijgingen 972k • Stelpost salarissen 1.845k (verwachte stijging ivm CAO 2024) • Stelpost ziektevervanging 200k Raming baten taakveld 0.8 bedraagt € 300k en betreft verwachte rijksbijdrage ter dekking hoge energielasten.
35.	P70 – vastgoed - Beoogde resultaten	Volledig duurzaam gemeentelijk vastgoed in 2050 Wat bedoelt u hier precies mee? Hoezo 2050?	Het vastgoed dat in eigendom is van de gemeente voldoet in 2050 aan het klimaatakkoord. Dat betekent dat alle gebouwen energieneutraal zijn (ENG) en aardgasloos. NB. De gemeentelijke ambitie ligt hoger, daarin streven we naar 'volledig duurzaam gemeentelijk vastgoed' in 2040.
36.	P77 - Tabel: Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen	Op pag 66 – totaal baten OZB 2023 = 9949, 2024 = 11.142. Op pag 77 – totaal opbrengsten OZB 2023 9943 en 2024 10843. Verschil is 299K. Wilt u dit aub verklaren?	Bedragen op pag. 66 zijn juist. Verschil ad 299k tussen 11.142k (p. 66) en 10.843k (p. 77) betreft de hogere OZB opbrengst agv indexering met 3%. Die is per abuis niet meegenomen in de tabel op p. 77.
37.	P77/78/79 – Afvalstoffen	Op pag 77 – opbrengst afvalstoffenheffing 2024 = 5.502K, Reinigingsrecht = 49K , totaal 5.551K	Bedrag moet zijn 5.076k zoals vermeld op pagina 78.

<table>
<tr><th>Nr.</th><th>Verwijzing naar pagina/programma</th><th>Vraag</th><th>Antwoord</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td>Op pag 78/79 – opbrengst heffingen = 5.076K. Vanwaar dit verschil?</td><td></td></tr>
<tr><td>38.</td><td>P77-P78 Afvalstoffen</td><td>Op P77 staat de term “afvalstoffenheffing” op P78 de term “opbrengst heffingen” Het lijkt erop dat het woord “heffing” voor verschillende begrippen wordt gebruikt. Worden met deze termen verschillende dingen bedoeld en zo ja wat is het verschil?</td><td>Het gaat bij de tabel op p. 78 om de ‘opbrengsten van de heffingen’ zijnde afvalstoffenheffing en reinigingsrechten.</td></tr>
<tr><td>39.</td><td>P79 – Afvalstoffen</td><td>Waarom inzet bestemmingsreserve als opbrengst afvalstoffenheffing + Reinigingsrecht op 5551K (zie p 177) wordt geschat?</td><td>Bedragen in tabel op pagina 77 zijn onjuist. Deze tabel met juiste bedragen is bij deze beantwoording bijgevoegd.</td></tr>
<tr><td>40.</td><td>P78 – 1e alinea</td><td>Het uitgangspunt voor afval en riool is 100% kostendekking en voor OZB 3% inflatiestijging en aanvullend de afspraken uit het coalitie-akkoord (6%). Alleen een verhoging van 6% (ex inflatie) voor 2023 staat in het Coalitieakkoord, niet voor de daaropvolgende jaren. Waarom verwijst u toch naar het coalitieakkoord?</td><td>Tekst m.b.t. OZB had moeten zijn:
‘Uitgangspunt voor de berekening van de tarieven is de geraamde opbrengst (inclusief 3% inflatie en 9% verhoging voor realisatie ambities coalitieakkoord)’, zoals vermeld staat in de 1e alinea onder kopje OZB op dezelfde pagina 78.</td></tr>
<tr><td>41.</td><td>P78 - OZB</td><td>Per saldo leidt deze berekeningswijze van de tarieven tot een lastenverzwaring ter hoogte van 12% (het inflatiepercentage van 3% en verhoging 9% coalitieakkoord) voor zowel woningen als niet woningen. Waar is dit terig te vinden in het coalitieakkoord?</td><td>Hiermee wordt verwezen naar de verhoging voor 2023 van 6% (exclusief inflatiecorrectie) zoals opgenomen in het coalitieakkoord (pagina 15).</td></tr>
<tr><td>42.</td><td>P79 - Ontwikkeling afvalstoffenheffing</td><td>De tarieven gaan 10% omlaag. Hoe is dit te rijmen met de stijging van de opbrengst afvalstoffenheffing op pag. 77?</td><td>Bedragen opbrengst afvalstoffenheffing in bovenste tabel op pagina 77 zijn onjuist. Opbrengst 2023 is 5.565k en 2024 5.076k (zie tabel pagina 78).</td></tr>
<tr><td>43.</td><td>P77/78/79 – “heffing”</td><td>Het gebruik van het woord “heffing” in verschillende context zorgt bij mij voor verwarring. Wilt u de duiding van dit woord in de verschillende tabellen nader preciseren?</td><td>Als we spreken over ‘lokale heffingen’ dan bedoelen we daarmee de opbrengsten van lokale belastingen, heffingen en retributies. De gebruikte termen per soort belasting zijn conform omschrijving in de belastingwetgeving.</td></tr>
<tr><td>44.</td><td>P83 /84
Risicoconventarisatie</td><td>Risico-inventarisatie PB2024
<table><tr><th>nr.</th><th>Risico</th><th>Kans</th><th>Financieel gevolg</th><th>Invleod</th></tr><tr><td>1</td><td>Uitkering uit gemeentefonds</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>a</td><td>onderuitputting rijksuitgaven</td><td>50%</td><td>1.500.000</td><td>20%</td></tr><tr><td>b</td><td>nieuwe systematiek gemeentefonds</td><td>75%</td><td>1.000.000</td><td>13%</td></tr></table>Mbt 1a Onderuitputting rijksuitgaven::</td><td>Ad 1, 2 en 3: Deze risicobedragen zijn opgenomen n.a.v. de uitgebrachte circulaires in 2022 waarin zeer hoge accressen voor komende jaren zijn opgenomen. Tot 2027 is de huidige systematiek van ‘trap op trap af’ van toepassing op de hoogte van het gemeentefonds. Daarmee bestaat het risico dat in geval onderuitputting door het rijk het gemeentefonds lager kan uitvallen (minder accres dan</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Nr.</th><th>Verwijzing naar pagina/programma</th><th>Vraag</th><th>Antwoord</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td>1. De meicirculaires is bekend en door u doorgerekend. Is het dan nog steeds een echt reëel risico dat het rijk toch minder uitkeert dan u in het memo Meicirculaire dd 20-6-2023 aangeeft? Wilt u dit onderbouwen?
2. En dan ook nog voor een bedrag van 1,5 miljoen euro?
3. Pag 84 U gebruikt dezelfde argumentatie als u in de Jaarstukken 22 en PGB 2023 gebruikte. Is het risico in 2023 manifest geworden?

In de berekening gaat u net als in Jr2022/PGB2023 uit van een bedrag van 15% in mindering op de alg.uitkering. Is het dan nog steeds 1,5 miljoen euro?</td><td>verwacht). Voorzichtigheidshalve zijn de geraamde risicobedragen (van € 1,5 en € 1 mln.) gehandhaafd.</td></tr>
<tr><td>45.</td><td>P83 & P84 Risico-inventarisatie</td><td>Risico-inventarisatie PB2024
<table><tr><th>nr.</th><th>Risico</th><th>Kans</th><th>Financieel gevolg</th><th>Invloed</th></tr><tr><td>1</td><td>Uitkering uit gemeentefonds</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>a</td><td>onderuitputting rijksuitgaven</td><td>50%</td><td>1.500.000</td><td>20%</td></tr><tr><td>b</td><td>nieuwe systematiek gemeentefonds</td><td>75%</td><td>1.000.000</td><td>13%</td></tr></table>Mbt 2a nieuwe systematiek gemeentefonds:
De nieuwe systematiek waarover de PGB24 spreekt speelt zoals u aangeeft vanaf 2026. Waarom is dit dan een risico voor het weerstandsvermogen in 2024?</td><td>Het overzicht risico-inventarisatie betreft een inschatting van risico's waarmee we in komende jaren geconfronteerd kunnen worden. Vandaar opname in dit overzicht. Zie verder beantwoording vorige vraag (44).</td></tr>
<tr><td>46.</td><td>P83 & P85 Risico-inventarisatie</td><td>Risico-inventarisatie PB2024
<table><tr><th>nr.</th><th>Risico</th><th>Kans</th><th>Financieel gevolg</th><th>Invloed</th></tr><tr><td>4</td><td>Bezuinigingsmaatregelen van het Rijk</td><td>50%</td><td>500.000</td><td>7%</td></tr></table>1. Zie de argumentatie op p85: “Dit betreft onder andere: overhevelen van specifieke uitkeringen naar het gemeentefonds en het afschaffen van het BTW-compensatiefonds (BCF): Inmiddels blijkt de ruimten onder het plafond toe te nemen, niet alleen voor 2023 maar ook voor 2024 en 2025 (zie toelichting septembercirculaire). Acht u dit dan nog steeds een reëel risico?

Zie de argumentatie op p85: “toepassen van een generieke korting op het gemeentefonds” Dit lijkt een ehrhaling van</td><td>Het is aan het nieuwe kabinet om besluiten te nemen over de rijksfinanciën en de door het Ministerie van financiën opgestelde ombuigingslijst. Tot die tijd blijft hierover onzekerheid bestaan en achten wij dit een risico waarmee we rekening moeten houden.

Het risico bij nr. 1 gaat specifiek over de ontwikkeling van het gemeentefonds n.a.v. de uitgebrachte circulaires en de a.s. nieuwe systematiek. De generieke korting staat daar los van en is één van de mogelijke bezuinigingen die vanuit het Ministerie van Financiën zijn geïnventariseerd.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Nr.</th><th>Verwijzing naar pagina/programma</th><th>Vraag</th><th>Antwoord</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td>risico 1a/b. Bent u dat met me eens? Als u dit niet met me eens bent dan graag een verklaring hiervoor?</td><td></td></tr>
<tr><td>47.</td><td>P83 & P85 Risico-inventarisatie</td><td>
<table>
<tr><th colspan="5">Risico-inventarisatie PB2024</th></tr>
<tr><th>nr.</th><th>Risico</th><th>Kans</th><th>Financieel gevolg</th><th>Invleod</th></tr>
<tr><td>12</td><td>Overige risico's (stelpost)</td><td>10%</td><td>250.000</td><td>3%</td></tr>
</table>

In de PGB23 werd deze stelpost nog toegelicht met posten die als risicodragend werden gezien. Gelden deze risico’s niet meer?

Wilt u aangeven of er al dan niet risico’s kleven aan onderstaande posten (werden in PGB als risicodragend gezien)
1. Meerkosten voor re-integratie (o.a. loonkostensubsidie)
2. Nationaal plan onderwijs en IHP
3. Meerkosten Wmo (o.a. woon- en vervoersvoorzieningen)
4. Meerkosten armoedebestrijding (oa schuldhulpverlening)
5. Nieuwe economische visie en uitvoeringsprogramma
6. Mogelijke kosten opvang statushouders / vluchtelingen
Mogelijke verliesgevende grondcomplexen
</td><td>De opgenomen stelpost is bedoeld voor opvang van diverse overige risico's, bijvoorbeeld rekeningtekorten en onvoorziene kosten. Daarnaast hebben we in de PB2023 melding gemaakt van nader te kwantificeren risico's, zoals meerkosten re-integratie e.d. Een aantal van deze posten zijn verwerkt in de geactualiseerde risico-inventarisatie PB2024, zoals mogelijke hogere kosten Wmo/Jeugd (€ 1 mln.) en armoedebeleid (€ 200k). Bovendien is in het Meerjarig Investeringsplan 2024-2027 rekening gehouden met onderwijsinvesteringen in deze jaren. Dit was in de PB2023 nog verwerkt o.b.v. voorlopige inschattingen. Ook is er een verliesvoorziening gevormd (€ 2,8 mln.) voor grondcomplex IJssel District.</td></tr>
<tr><td>48.</td><td>P83 Risico-inventarisatie</td><td>Even terzijde: De inventarisatie telt op tot 99% en niet tot 100%</td><td>Het zou zomaar kunnen dat dit in de tussentijdse afronding zit.</td></tr>
<tr><td>49.</td><td>P174 – Reserves en voorzieningen</td><td>“In de onderstaande tabel hebben we de totalen van de algemene reserve, de bestemmingsreserves en de voorzieningen opgenomen. Voor de stand per 1-1-2024 is uitgegaan van de gegevens conform de 2de Bestuursrapportage 2023.” Waar staat de stand per 1-1-2024 vermeld in de 2e bestuursrapportage 2023?</td><td>Bedoeld wordt de tabel ‘Reserves en voorzieningen’ op pag 147. In de 2e berap 2023 is geen overzicht reserves en voorzieningen opgenomen. De mutaties op reserves en voorzieningen die vermeld staan in de 2e berap zijn verwerkt in de saldi van de reserves en voorzieningen die u terugleest in de PB2024.</td></tr>
</table>

Fractie: VVD
Ontvangen op: 12 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
50.	Algemeen	De programma begroting 2023 was een "proef" met een andere opzet/invulling. Er zou in 2023 een evaluatie plaats gaan vinden om te kijken of deze opzet eenmalig was of dat deze weer aangepast zou gaan worden. Is er een evaluatie uitgevoerd en zo ja , is de raad hierin gekend en gevraagd voor een besluit?	De evaluatie over de programmabegroting 2023-2026 is eind vorig jaar, 22 december 2022, uitgezet bij raadsleden en raadsvolgers. Vanwege de lage respons (8 van de 33) is op 12 januari een vriendelijke herinnering gestuurd. De financiële commissie vertegenwoordigt de raad in inzake de doorontwikkeling van de programmabegroting. In de raad is bij de behandeling van de programmabegroting 2023 enthousiast gereageerd op de nieuwe opzet, daarnaast is er nog voldoende ruimte voor verbetering. De uitkomsten van de evaluatie zijn op 7 juni 2023 in de financiële commissie besproken (agendapunt 5). Uit deze evaluatie zijn bovenop de reeds afgesproken verbeterstappen mooie suggesties gekomen die we mee zullen nemen in het groeimodel. Belangrijke verbeterpunten uit het groeimodel die u terug ziet in de programmabegroting 2024: • Meer inzetten op indicatoren, ook voor het maatschappelijk effect; • Betere aansluiting tussen doelenboom en financiën. (3e W-vraag); Suggesties voor verbetering die nog uitwerking behoeven: • "Het zou veel meer structuur bieden als bij elk programma een visuele structuur (zoals een organogram) wordt weergegeven van de thema's, doelen en indicatoren. " • "Ik zou naast de verplichtte BBV indicatoren alleen indicatoren opnemen die echt iets afmeten én vergelijkbaar zijn met andere gemeenten. Nu zijn het er veel te veel."

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			Zie graag ook het antwoord op vraag 123.
51.	Algemeen	In bijlage 11 is een groot aantal mogelijke bezuinigingen voorgesteld. Bij deze voorstellen zijn niet altijd heel helder de effecten beschreven. Graag per punt de effecten van de voorgestelde bezuiniging aangeven.	De lijst met kansen op besparingen (in bijlage 11) wordt aangevuld met het totale budget voor 2023, zoals opgenomen in de programmabegroting 2023-2027. De toelichting leest u onder de tabel in bijlage 11.
52.	Algemeen	Koersdocument sociaal domein komt uiterlijk Q1 2024 in de raad. Het is een richtinggevend document en verdere doorwerking zal in de loop van 2024 gaan plaatsvinden waardoor de effecten zeker niet voor eind 2024 te merken zullen zijn. Wat zijn hiervan de effecten voor de realisatie van deze programma begroting?	Het koersdocument heeft geen invloed op de realisatie van de programmabegroting 2024, met haar thema's, doelen en beoogde resultaten. Na vaststelling van het koersdocument sociaal domein pakken we de uitvoering op in combinatie met de doelen en beoogde resultaten in de voorgestelde programmabegroting 2024.
53.	Algemeen	Binnen de programmabegroting worden de activiteiten binnen de thema's niet beschreven. Hierdoor is de transparantie voor de raad op het gebied van monitoring minimaal misschien wel onmogelijk geworden. Op welke wijze kan de raad dan wel de uitvoering (zowel beleid als financieel) monitoren?	De opbouw van de programmabegroting is in samenspraak met de financiële commissie als vertegenwoordiging van de gemeenteraad tot stand gekomen. De nieuwe opzet is juist bedoeld om de raad beter in staat de stellen hun kaderstellende en controlerende rol in te vullen. De programmabegroting is opgezet aan de hand van de 3 W-vragen: 1. Wat willen we bereiken? Per programma is een visie opgenomen. Deze zijn vertaald in een aantal doelen, waaraan (prestatie)indicatoren zijn verbonden. 2. Wat gaan we daarvoor doen? Wat levert het op? Per doel staan de resultaten die we willen bereiken. 3. Wat mag het kosten? Per programma zijn aan op basis van de thema's en onderliggende taakvelden de begrote baten en lasten opgenomen. De raad heeft naast de kaderstellende en controlerende rol een belangrijke rol in het bepalen en het concreet maken

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			van ambitie. Met de nieuwe begrotingsopzet is met instemming vanuit de Raad er een keuze gemaakt om minder concrete activiteiten te beschrijven daar veelal dit een uitvoeringsverantwoordelijkheid is voor het college. Een bijkomend voordeel is dat de omvang van de begroting hierdoor (uiteindelijk) wordt beperkt.
54.	Algemeen	Afgelopen jaren is altijd al het uitgangspunt geweest om reëel te begroten. Ondanks dat heeft dit -volgens verschillende rapportages geleid tot het bijstellen van de begrotingen. Hoe reëel is het nu dat deze begroting welke onder spanning staat daadwerkelijk uitvoerbaar is? Zijn er maatregelen genomen om tijdig bij te sturen en waar vinden we deze maatregelen terug in de programma begroting?	Dit betreft een politieke vraag. Wij nodigen u uit om hierover tijdens de raadsbehandeling in debat te gaan.
55.	Algemeen	Binnen meerdere programma's worden stortingen en onttrekking uit reserves vastgesteld. Graag per storting/onttrekking beschrijven waarvoor deze gedaan wordt. Maakt het document beter te lezen.	De begrote mutaties reserves zijn opgenomen in de tabellen op pag. 28 (progr. 1), 62 (progr. 2) en pag. 74 (progr. 3). Voor de toelichting op deze mutaties is een aparte bijlage gevoegd.
56.	Algemeen	Wat is de vastgestelde omvang van de organisatie en welke streef waarde wordt gebruikt om vaste contracten te hebben?	Omvang: De vastgestelde omvang van de organisatie is in 2024 €30.288.051. Dat betreft 380,02 fte. In de paragraaf Bedrijfsvoering, pagina 108, wordt de omvang van de organisatie toegelicht. Er is geen specifieke streefwaarde vastgesteld. Het doel is helder te kunnen maken aan college en raad welke keuzes voor liggen en wat de risico's en gevolgen zijn. De directie heeft nadrukkelijk gekozen voor structurele formatie en bezetting waar dat noodzakelijk is en voor het afbouwen van tijdelijke inleen waar dat mogelijk is. Er zijn meerdere redenen dit te doen. De kosten van structurele capaciteit zijn lager en we verlagen de kosten voor tijdelijke inleen. Het afbouwen van de tijdelijke inleen geeft ook meer stabiliteit en borgt de beschikbaarheid van kennis en kunde. De directie ziet de krapte op de arbeidsmarkt als een van onze belangrijkste risico's. Toekomstgericht zien

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			we een groot risico dat we veel vacatures niet ingevuld krijgen en deze ook niet eenvoudig kunnen opvangen met tijdelijk personeel.
57.	Algemeen	Waar binnen de programma begroting zijn de beheersingsmaatregelen op genomen om te zorgen dat er in 2024 niet meer wordt uitgegeven dan in deze begroting is vastgeteld?	De besteding van de budgetten zal in het boekjaar 2024 gaan plaatsvinden. Daarbij zullen de regels worden gehanteerd zoals opgenomen in de budgethouderregeling en financiële verordening. Zoals te doen gebruikelijk wordt de uitvoering van de begroting gedurende het jaar gemonitord. Bij de tussentijdse bestuursrapportages (of d.m.v. een apart raadsvoorstel) worden wijzigingen van de begroting aan de raad voorgelegd.
58.	Pagina 4	Laatste alinea staat dat teksten bondiger zijn geworden. Resultaat is een programma begroting van ruim 190 pagina's. Is het mogelijk om te samen met de raad te kijken of dit allemaal wat korter gaan? Op veel plaatsen staan teksten welke ook op andere plaatsen staan. Dat is verwarrend	We zien dat er stappen zijn gezet om de programmabegroting meer bondig te maken, desondanks is de programmabegroting nog steeds een omvangrijk document. Een deel van oplossing lijkt te zitten in het vinden van het juiste abstractieniveau, terwijl er ook een gedrevenheid is om volledige transparantie te bieden: We willen voorkomen dat raadsleden met vragen blijven zitten. Zo zijn voor een flink aantal doelen meer dan de beoogde 3 indicatoren opgenomen, hier hebben we nog een keuze in te maken om aan de richtlijn te voldoen. Voor het andere deel van de oplossing zal ontdubbelen zeker helpen. Naast dat informatie niet dubbel in de begroting hoeft te staan, voegt het weinig toe om informatie op te nemen die men eenvoudig online kan vinden. Bijvoorbeeld bijlage 12. Suggesties om verdere stappen te zetten zijn welkom, we kunnen dit voorstel dan ook omarmen.
59.	Pagina 5 2e alinea.	Welke 3W willen we gaan beantwoorden? Wie, wat, wanneer, wat is het probleem. Wat willen we bereiken? Graag helderheid vooraf.	Met de 3 W vragen worden de volgende vragen bedoeld: 'Wat willen we bereiken?' , 'Wat gaan we ervoor doen?' en 'Wat gaat het kosten?'

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			Deze komen ook terug in het rekenkameronderzoek naar de programmabegroting (4 mei 2020), dat de start markeerde voor de doorontwikkeling van onze programmabegroting. We zullen de tekst in een nieuwe versie hierop aanvullen.
60.	Pagina 5 3e alinea	Dezelfde opmerking als vorig raar. Gaan we de VNG leidraar in lijn brengen met onze begroting? Volgens mij is het andersom	Het is inderdaad andersom. U leest deze informatie overigens terug in bijlage 1 "SDG's per programma' op pagina 149.
61.	Pagina 7 voorlaatste alinea	Kunt U aangeven welke impact de verschillende genoemde crisissen welke financiële impact hebben gehad op het jaar 2023 en of deze ook blijven bestaan in 2024?	In het voorwoord maken we melding van de verschillende crises waar we mee van doen hebben. Dit heeft de afgelopen periode geleid tot een sterke inflatie en een toenemend beroep op de dienstverlening van de gemeente. De financiële impact komt tot uitdrukking in de ontwikkeling van de lopende begroting, meest recent geschetst in de 2e bestuursrapportage 2023. De impact voor 2024 (en 2025-2027) is weergegeven in de gepresenteerde voorliggende begroting 2024 / meerjarenbegroting 2025-2027.
62.	Pagina 7 laatste alinea	Welke structurele doorwerking heeft het negatieve effect van het jaar 2023? Kunt u dat beschrijven?	De structurele effecten van het lopende jaar zijn verwoord in de 2e bestuursrapportage 2023 en, zoals eerder toegelicht, verwerkt in de begroting 2024-2027.
63.	Pagina 8 3e alinea	Er staat dat er een aantal grote risico's wordt onderkend. Welke beheersingsmaatregelen heeft het college opgenomen in de programma begroting?	In het voorwoord is vermeld dat dit een programmabegroting is 'onder spanning', dit wil zeggen dat er risico's op mogelijke afwijkingen genomen zijn op grond van onzekerheden die zich daarin kunnen voor doen. Bij de programma's zijn per thema de mogelijke risico's nader benoemd. Bij de uitvoering van het beleid houden we voor zover mogelijk hiermee rekening. Daarnaast zijn, meer op hoofdlijnen, de risico's en beheersmaatregelen benoemd in de paragraaf weerstandsvermogen.
64.	Pagina 8 4e alinea	Voor 2024 worden er op gebied van de dienstverlening nog geen keuzes gemaakt. Hoe kunnen we dan de voorgestelde 11 miljoen aan bezuinigingen realiseren?	Het college heeft op dit moment nog niet gekozen voor <u>ingrijpende</u> keuzes in de dienstverlening aan onze

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			inwoners. Er is gezocht naar kansen op besparingen die zo min mogelijk de inwoners raken. De kansen op besparingen die het college realistisch acht leest u terug in de programmabegroting. Om het voor de lezer overzichtelijk te houden is de totaallijst te vinden in bijlage 11.
65.	Pagina 8 4e alinea	Wat wordt er bedoeld met een gezonde financiele huishouding?	Een programmabegroting met een structureel (meer dan) sluitende meerjaren begroting.
66.	Pagina 8 5e alinea	De genoemde kansen voor bezuiniging zijn verwoord in bijlage 11. Zijn deze kansen allemaal verwerkt in deze begroting en kan het college heeft gewikt en gewogen. Graag aangeven wat de kans van slagen is van elke onderkende kans op besparing.	Deze kansen voor besparingen zijn (financieel) verwerkt in de programmabegroting. Het gaat hier om kansen waarvan het college de haalbaarheid realistisch acht.
67.	Pagina 12 3e paragraaf en paragraaf meerjarenperspectief	Hier staat dat kadernota op 4 juli 2023 is vastgesteld. Dat is niet juist want de kadernota is voor kennisgeving aangenomen (ter info aan de raad). Is dat een juiste veronderstelling?	Zoals tijdens de technische vragenronde op maandag 9 oktober is de kadernota 2024 inderdaad niet vastgesteld maar ter kennisneming aangenomen.
68.	Pagina 12 4e alinea	Moet ik hier de conclusie trekken dat alle onderzochte bespringen compleet in deze begroting zijn opgenomen?	Dat klopt. Zie ook het antwoord op vraag 66.
69.	Programma 1	Op welke wijze krijgt preventie extra aandacht binnen de verschillende thema's? In het verleden was duidelijk dat voorkomen beter was dan genezen maar dat uitgangspunt lees ik onvoldoende terug in de gewenste effecten . Kunt u toelichten (per thema?) welke preventieve maatregelen worden genomen?	Preventie is een belangrijk onderdeel van een sterke sociale basis. Hier zetten we met onze partners en onze vrijwilligersorganisaties op in. Voorkomen is beter dan genezen is nog steeds een van de leidende principes in de sociale visie en ook in de door uw raad vastgestelde startnotitie koersdocument.
70.	Programma 1 pag 16 eerste alinea.	Hoofdthema 1 vergroten financiële bestaanszekerheid. Geldt dit voor al onze inwoners? Welke sturingselementen beschikt de gemeente om deze bestaanszekerheid te vergroten/verbeteren?	Wij zijn er voor al onze inwoners. Om de (financiële) bestaanszekerheid te vergroten richt de gemeente Rheden zich onder andere op: het ondersteunen van inwoners met een laag inkomen middels de minimavoorzieningen, het ondersteunen van inwoners met financiële hulpvragen en schuldhulpverlening, het ondersteunen van inwoners naar (betaald) werk.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
71.	Programma 1 pag 16 4e alinea	Wat wordt bedoeld met de zin: Informeel waar het kan en formeel waar het nodig is? Moet ik het lezen dat we informeel ondersteunen waar het niet nodig is?	We zetten maximaal in op informele ondersteuning via de sociale basis. Indien dit niet volstaat dan zetten wij formele ondersteuning in.
72.	Pagina 17 laatste alinea Beoogde resultaten	Kunt U aangeven wat de stand van zaken is op dit moment? Probeer dit bij alle beoogde resultaten binnen programma 1 te vermelden.	Bij de verantwoording zullen wij de dan geldende percentages/stand van zaken weergeven. Hieronder de stand van zaken voor mensen met financiële problemen: 1. Maximaal 4% van de inwoners geeft aan financiële problemen te hebben (2024), gelijk aan het percentage in 2020. 2. 93% van onze inwoners geeft aan matig of veel regie te hebben over het eigen leven (2024), gelijk aan het percentage in 2020.
73.	Pagina 17 laatste alinea	Het aantal mensen met (parttime) werk naast de bijstand stijgt. Hoe verhoudt dit beoogde resultaat zich ten opzichte van voorgestelde besparing in bijlage 11?	We gaan ervan uit dat u doelt op de besparing 'Brug tussen bijstand en werk'. Deze omvat het voorstel - naar aanleiding van de betreffende motie - dat in de Kadernota was opgenomen. Ook zonder deze verruimingen van de mogelijkheden tot bijverdienen in de bijstand, blijven wij ons echter onverminderd inzetten om inwoners richting (parttime) werk te begeleiden. We zien voor inwoners in de huidige wettelijke mogelijkheden voor vrijlatingen van inkomsten voldoende aanknopingspunten om deze stap te zetten.
74.	Pagina 18 kop	Waarom kiest u hier voor de omschrijving optimaal? Dat is een woord wat voor meerdere uitleg vatbaar is. Wat wordt hier bedoeld?	Met optimaal bedoelen we dat inwoners gebruik maken van de voorzieningen die zij nodig hebben en waar zij recht op hebben.
75.	Pagina 19	Tabel . Wat valt onder 6.2 Begeleide participatie?	Onder taakveld 6.4 begeleide participatie valt: – Kwijtschelding belastingen – Sociale werkplaats – Beschut werk – Re-integratie – Inburgering Dit omvat ook de bijbehorende personeelslasten.
76.	Pagina 20 Laatste alinea	Laatste bullet punt 1 en 2 gaat overactiviteiten welke in 2023 plaats vinden. Waarom staan deze in de programma begroting 2024?	Het jaartal is inderdaad niet correct, het moet 2024 zijn.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		Staat ook in punt 8.	
77.	Pagina 22 tabel wat mag het kosten?	5.2 sportaccommodatie. Graag overzicht van wat welke sportaccommodatie een exploitatielasten kosten. 7.1 Wat is de reden dat de lasten met ruim 60% stijgen t.o.v. begroting 2023?	Ad 5.2 : Een overzicht van de exploitatielasten per sportaccommodatie kunnen wij op deze termijn niet aanleveren. Daarover zal de Raad later nader worden geïnformeerd. Ad 7.1 : Bij Volksgezondheid gaat het om een verhoging van de door VGGM in rekening gebrachte bijdrage (€ 332 k). Daarnaast worden hier de lasten van de Brede SPUK–regeling (€ 881 k) verantwoord. De Brede SPUK-regeling is een voor alle gemeente beschikbaar gesteld specifieke uitkering voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis. Tegenover de lasten staan onder de baten van taakveld 7.1 een overeenkomstig bedrag als dekking.
78.	Pagina 22 voorlaatste alinea	Hoe groot is dit risico gezien de laatste informatie dat 170 aanvragen al langer dan 7 maanden wachten op een besluit?	De wachttijden voor meldingen over wonen, rollen en vervoer, zoals die er momenteel zijn, zijn onwenselijk maar vormen wat ons betreft geen blijvend risico. Er wordt hard gewerkt om de achterstanden zoveel mogelijk weg te werken. We passen hiervoor de werkwijze aan en we maken gebruik van expertise van bv ergotherapeuten.
79.	Pagina 24 Tabel wat mag het kosten	Onder welke post vallen de WMO geïndiceerde zorg niet zijnde maatwerkvoorzieningen?	Post 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) betreft alle vanuit de Wmo geïndiceerde hulp en ondersteuning. De termen Wmo maatwerkvoorziening en Wmo geïndiceerde hulp en ondersteuning zijn synoniemen van elkaar. De niet geïndiceerde zorg valt onder post 6.
80.		Wat valt er onder post 6.2? Enige jaren geleden afscheid genomen van de wijkteams.	Onder taakveld 6.2 zijn de lasten begroot van met name Veilig Thuis (€ 277 k) en Preventief Jeugdbeleid (€ 254 k).
81.	Pagina 25 laatste alinea	ICBS Indeling. Is er een overzicht waarin oude en nieuwe indeling staan?	Dit overzicht is te vinden op de website van de Rijksoverheid : Iv3 – Informatievoorschrift. Hierin is de aanpassing als volgt toegelicht : De taakvelden op het gebied van individuele voorzieningen WMO en Jeugdzorg worden opgedeeld. Hieronder is te zien welke taakvelden het betreft.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			- Het taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ wordt opgedeeld in vier nieuwe taakvelden: o 6.71a – Hulp bij het huishouden (WMO) o 6.71b – Begeleiding (WMO) o 6.71c – Dagbesteding (WMO) o 6.71d – Overige maatwerkarrangementen (WMO) - Het taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- wordt opgedeeld in tien nieuwe taakvelden: o 6.72a – Jeugdhulp begeleiding o 6.72b – Jeugdhulp behandeling o 6.72c – Jeugdhulp dagbesteding o 6.72d – Jeugdhulp zonder verblijf overig o 6.73a – Pleegzorg o 6.73b – Gezinsgericht o 6.73c – Jeugdhulp met verblijf overig o 6.74a – Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf o 6.74b – Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf o 6.74c – Gesloten plaatsing - Het taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ wordt opgedeeld in twee nieuwe taakvelden: o 6.81a Beschermd wonen (WMO) o 6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO) - Het taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18- wordt opgedeeld in twee nieuwe taakvelden: o 6.82a Jeugdbescherming o 6.82b Jeugdreclassering.
82.	Pagina 57 tabel wat mag het kosten	Waar bestaat thema 2.2 uit?	Meer informatie over dit taakveld leest u op: https://findo.nl/content/22---Parkeren
83.	Pagina 65 Tabel wat mag het kosten	Wat betekent een negatieve last? (taakveld o.5) en waar bestaat deze uit? Wat valt er allemaal onder taakveld 0.8 (overige lasten)	Deze negatieve last betreft een interne doorbelasting van toegerekende rente aan taakvelden (d.m.v omslagpercentage).

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			Taakveld 0.5 bestaat uit diverse rentecomponenten, zowel integraal als van derden, en uit dividend. De volgende onderdelen vallen onder taakveld 0.8 Algemene dekkingsmiddelen betreft diverse stelposten: Incidentele ruimte, -Salarissen, -Pensioen , -Prijsstijging, -autonome kostenontwikkeling, -ziektevervanging, -taakstelling overig, en -inkomensoverdracht Rijk. Meer informatie over beide taakvelden en wat hierbij behoort leest u ook terug op de volgende site: https://findo.nl/content/taakvelden-gemeenten
84.	Pag 85 voorlaatste alinea	Wat betekent het nemen van een verliesvoorziening van €2,8 miljoen voor de beschikbare financiële middelen? Kan dit worden gezien als een bestemmingsreserve waar we niet meer vrij over kunnen beschikken?	Deze voorziening is gevormd ten laste van de algemene reserve en is bedoeld ter dekking van het verwachte tekort van grondcomplex IJssel District. Deze voorziening dient gehandhaafd te blijven totdat de financiële afwikkeling van dit grondcomplex is gerealiseerd.
85.	Pagina 101 programma digitaal Rheden	Er wordt verwezen naar de kadernota 2023. Kunt U aangeven waar in de programmabegroting 2023 de middelen en de gewenste resultaten van digitaal Rheden zijn vast gelegd? Het is toegezegd dat de raad uitgebreid zou worden geïnformeerd en het plan ter besluitvorming zou worden aangeboden. Wanneer is dat gebeurd? Graag overzicht van activiteiten met bij behorende budgetten voor het jaar 2024.	Digitaal Rheden is bij het financieel perspectief in de programmabegroting 2023 als één van de vijf belangrijkste financiële ontwikkelingen voor de komende periode genoemd. In paragraaf Bedrijfsvoering treft u de inhoudelijke uitwerking aan. Digitaal Rheden is een investering en de middelen voor dit programma zijn opgenomen in het investeringsplan van de programmabegroting 2023. Op korte termijn wordt u op hoofdlijnen via een raadsinformatiebrief geïnformeerd over de (financiële) voortgang van Digitaal Rheden.
86.	Pagina 102	Programma digitaal Rheden beschrijft digitale toegankelijkheid Dat is externe deel maar hoe zit het met het interne deel van dit programma?	Digitalisering vraagt ook veel van onze medewerker, we werken binnen het project digifitte medewerkers aan meer bewustzijn en een digitale mindset van onze medewerkers. Digitale toegankelijkheid, maar ook bewustwording op het gebied van informatieveiligheid en privacy maken deel uit van dit project.

Fractie: D66 (deel 2)
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
87.	Inleiding Pagina 8	Er staat: "Het college heeft deze kansen van mogelijkheden en onmogelijkheden afgewogen." Waar in de begroting vinden wij deze (on)mogelijkheden en afwegingen terug?	De lijst met mogelijkheden, de zgn. kansen op besparingen, leest u terug in bijlage 11. Deze kansen op besparingen zijn in de diverse programma's en programmabudgetten verwerkt. Om het voor de lezer overzichtelijk te houden is de tabel in bijlage 11 gemaakt.
88.	Inleiding Pagina 9	Zou het kunnen zijn dat wij in onze gemeente een relatief grote sociaaleconomische problematiek kennen, juist omdat wij een bovengemiddeld en bovenwettelijk sociaal beleid in onze gemeente hebben?	Nee, die aanname is niet correct. Wij hebben geen bovengemiddeld en bovenwettelijk sociaal beleid. Wij hebben wel een relatief sociaaleconomische problematiek (zie rapport Twijnstra en Gudde).
89.	Samenleving Pagina 17	Er staat: "Wij stellen alle inwoners in staat om mee te doen in de samenleving. Met name de inwoners van Rheden met fianciële zorgen die schulden hebben en voor meedoen zelf onvoldoende mogelijkheden vinden." De woorden 'met name' vinden wij vreemd. Er zijn meer groepen die hier baat bij hebben. Waarom kiest u hier voor deze groep en maakt u een keuze?	Dit betreft een politieke vraag. Wij nodigen u uit om hierover tijdens de raadsbehandeling in debat te gaan.
90.	Samenleving Pagina 17	Hoeveel mensen in onze gemeente geven nu aan financiële problemen te hebben?	4% van de inwoners geeft in 2020 aan financiële problemen te hebben. We streven ernaar dat dit aantal gelijk blijft in 2024.
91.	Samenleving Pagina 18	U stelt als beoogd resultaat dat de inwoners uit de doelgroep van minimaregelingen deze regelingen met een 8 beoordelen. Welke conclusies zou u hieruit kunnen trekken? Ofwel wat heeft u aan deze cijfers voor het bepalen van uw beleid?	Het cijfer maakt onderdeel uit van een breder onderzoek. We meten in het onderzoek onder andere in welke mate de gemeentelijke regelingen aansluiten bij de behoefte van de inwoners, in welke mate ze bijdragen aan het beoogde effect en hoe de aanvraagprocedure door inwoners wordt ervaren. Het eindcijfer, in samenhang met het gehele onderzoek, geeft ons een indicatie in hoeverre de gemeentelijke regelingen aansluiten bij de behoefte van de inwoners.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
92.	Samenleving Pagina 19	Er is een groot verschil tussen wat er binnenkomt en wat u uitgeeft aan inkomensregelingen en begeleide participatie. Wij kunnen nergens vinden wat hier precies onder valt. • Kunt u aangeven waar wij dat kunnen vinden of aangeven wat hier onder valt? Hoe verklaart u het verschil?	Onder taakveld 6.3 zijn begrepen van de deelproducten Kwijtschelding (van belastingen), Algemene Bijstand (BUIG) en Bijzondere Bijstand (inclusief Armoedebeleid). Taakveld 6.4 omvat de deelproducten SW-bedrijf, Beschut Werk, Re-integratie en Inburgering. Deels kunnen de kosten worden gedekt uit Rijksbijdrage (BUIG) en Specifieke Uitkeringen die ook op het taakveld worden verantwoord, deels dienen de kosten te worden gedekt uit de Algemene Uitkering vanuit het Gemeentefonds die op taakveld 0.7 als onderdeel van programma 3 is opgenomen. Dit verklaart het verschil.
93.	Samenleving Pagina 20	Over de kunstgrasvelden. • Wanneer moeten de kunstgrasvelden vervangen worden? • En zou u bij de alternatieve mogelijkheden vooral de milieuaspecten mee willen nemen (dus geen rubberen balletjes meer in het kunstgras of andere mogelijk schadelijke materialen voor mens en natuur)? Is natuurlijk gras een optie wat u betreft?	De afschrijftermijnen van de kunstgrasvelden lopen af tussen 2024-2027: 2024 – 4 velden 2025 – 2 velden 2027 – 4 velden Of een veld daadwerkelijk vervangen moet worden, hangt af van een periodieke keuring. Begin 2024 vindt er een nieuwe keuring plaats waaruit blijkt hoe lang de velden nog mee kunnen. Bij de vervanging van kunstgrasvelden kijken we naar verschillende alternatieven en wegen diverse aspecten tegen elkaar af, zoals belastbaarheid/capaciteit velden, milieu, gezondheid, onderhoud en kosten. Wat betreft milieu- en gezondheidsaspecten houden we in ieder geval rekening met het onlangs genomen besluit van het Europees parlement dat per 31 okt 2031 geen polymere infill (o.a. rubberkorrels) meer toegepast mogen worden. Het toepassen van natuurgras is wat ons betreft een optie. Deze nemen we mee in het onderzoek.
94.	Samenleving Pagina 22	Er staat dat de doelgroep beschermd wonen een transitie ondergaat van 24-uurszorg intern naar 24-uurszorg thuis.	Ja, de omslag van beschermd wonen naar beschermd thuis is landelijk beleid.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		• Is dit landelijk beleid? Wat voor invloed heeft de gemeente op het beoogde resultaat om te streven naar een daling van het percentage in beschermd wonen?	De gemeente heeft met regionale afspraken invloed op de mate van de beoogde daling. De daling gaat in de gemeente Rheden met name ook over een evenredige verdeling van beschermd wonen binnen de regio.
95.	Samenleving Pagina 23	Beoogd resultaat is dat tenminste 80% van de jeugdige inwoners die ondersteuning krijgen uit de sociale basis geen of minder maatwerkvoorziening meer nodig heeft. Nergens lezen wij hoe u dit resultaat denkt te behalen. Hoe gaat u dat bereiken?	Om dit resultaat te bereiken zijn in 2021 twee opdrachten gestart. Namelijk Versterken Sociale Basis en Lokale Maatwerkdiensten Jeugdhulp. De inspanningen die de hiervoor gecontracteerde partijen leveren, dienen bij te dragen aan het bereiken van dit resultaat. Deze opdrachten lopen tot 2027.
96.	Samenleving Pagina 25	Waar zijn de bedragen behorend bij geëscaleerde zorg 18+? Staan deze ergens anders in de begroting?	Geëscaleerde zorg 18+ bestaat niet als afzonderlijk taakveld.
97.	Leefomgeving Pagina 37	Wat is het criterium om een ruimtelijk project te bestempelen tot een "project met lage(re) prioriteit"?	Dit is afhankelijk van veel factoren. T.a.v. de woningbouwprojecten worden hiervoor voorstellen ontwikkeld in de op te stellen uitvoeringsstrategie. Voor de overige projecten moeten deze criteria nog worden opgesteld
98.	Leefomgeving Pagina 46	Er staat: “Wij staan medegebruik van het Rozendaalse Veld toe mits passend binnen […]” • Waarom staat dit in de begroting? Verwacht u een verandering van het gebruik van het Rozendaalse Veld?	Wij verwachten geen veranderingen in het gebruik van het Rozendaalse Veld
99.	Leefomgeving Pagina 51-52	Er staat een doel beschreven voor het voorkomen van wateroverlast, hittestress en droogtestress. Uit de kerngegevens op pagina 167 blijkt dat de oppervlakte verharding in de gemeente tussen 2023 en 2024 stijgt met 77.000 m2. Dat is 7 hectare nieuwe verharding! Dat is in strijd met het beoogd resultaat om verharding te verwijderen en te vervangen door groen. Waarom lukt het niet om de oppervlakte verharding te laten afnemen?	De stijging komt voort uit nieuwe stedelijke ontwikkelingen waarbij er ook nieuwe openbare ruimte wordt gerealiseerd.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
100.	Leefomgeving Pagina 53	Het is bekend dat lichtvervuiling een negatief effect heeft op natuur en mensen door verstoring van het dag- en nachtritme. • Wat doet de gemeente eraan om deze negatieve gevolgen te voorkomen? Welk meetbaar doel zou hiervoor kunnen worden opgenomen?	Hier wordt binnen de mogelijkheden die er zijn naar gekeken. Wij hebben hiervoor geen meetbare doelen gesteld
101.	Leefomgeving Pagina 54	"De openbare ruimte is duurzame, schone, hele en veilige onderhouden" is geen juiste zin. Kunt u hiervan een goed lopende zin maken, zodat iedereen deze ook kan begrijpen?	De openbare ruimte wordt duurzaam, schoon, heel en veilig onderhouden
102.	Bestuur & organisatie Pagina 63-74	Op 6 juni 2023 hadden we een oriënterende vergadering over inzet van digitale technologieën in de gemeente. • Welke mogelijkheden ziet het college om te komen tot een verankering van de daar besproken thema's in het beleid en in de uitvoering? Wat heeft het college daarvoor nodig aan middelen?	In het (regionaal) verder uit te werken informatiebeleid zien we goede mogelijkheden om tot een waarden-gedreven kader voor inzet van digitale technologie te komen. Dit wordt de komende maanden opgepakt samen met de gemeenten Arnhem, Renkum en De Connectie. Hiermee denken we tot een goede (regionale) verankering te kunnen komen. Het document " Digitalisering in beeld" over o.a. waarde-gedreven innovatie van de Vereniging van Raadsleden nemen we daar zeker in mee. In de volgende raadsinformatiebrieven over Digitaal Rheden houden we u op de hoogte van de voortgang.
103.	Bestuur & organisatie Pagina 66	Er staat dat wij baten hebben vanuit de parkeerbelasting. Wat zijn deze baten?	Dit betreft opbrengsten parkeervergunningen.
104.	Lokale heffingen Pagina 79	Op basis van welk uitgangspunt uit het Watertakenplan Olburgen 2023-2027 wordt er geld uit de voorziening (€ 580.000) ingezet als dekking voor de kosten van de riolering?	In het Watertakenplan variant 1 wordt uitgegaan van gemiddeld 5,66% jaarlijkse stijging van rioolheffing en in de bijbehorende berekeningen is meegenomen dat de voorziening riolering in 10 jaar volledig wordt benut. De voorziening wordt gebruikt om de tariefstijging in komende jaren af te vlakken.
105.	Lokale heffingen Pagina 79-80	Er staat in de tekst dat de tarieven voor riolering stijgen met 16%. Uit de tabel blijkt dat de tarieven stijgen met 5%. Waar slaat het percentage van 16% op?	De laatste zin op pag. 79 is niet correct. De voorgestelde stijging van rioolheffing bedraagt 5% conform de tabel op pag. 80.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
106.	Weerstandsvermogen en risicobeheersing Pagina 83	Vorig jaar heeft u in antwoord op schriftelijke vragen (S22/266) aangegeven het renterisico in een volgende risico-inventarisatie zichtbaar op te nemen. Welnu, wij zien geen renterisico in de risicoinventarisatie. • Waarom wordt het renterisico niet expliciet benoemd in de risicoinventarisatie? Gelet op de € 20,5 miljoen die de gemeente in 2024 moet herfinancieren, wat vindt u een redelijk bedrag om voor het renterisico in de risicoinventarisatie op te nemen?	Deze post is inderdaad niet expliciet meegenomen in de risico-inventarisatie. Reden hiervoor is dat de gestegen rentelasten zijn verwerkt in voorliggende begroting 2024-2027. Zie ook bijlage 11, pag. 172/173 post 3g.
107.	Bijlage 11 Pagina 171-172	In bijlage 11 staan bij 'kansen op besparingen' per programma bedragen genoemd. Het is niet duidelijk hoe groot dit mogelijk te besparen bedrag is ten opzichte van het oorspronkelijke. Zo is het voor ons ook niet duidelijk wat een mogelijk effect (inhoud en niet financieel) is. Daarom zie ik graag in een kolom ernaast dat of het oorspronkelijke bedrag wordt genoemd of het % van de beoogde besparing. Deze wens wordt breder gedeeld.	De lijst met kansen op besparingen (in bijlage 11) wordt aangevuld met het totale budget voor 2023, zoals opgenomen in de programmabegroting 2023-2027. De toelichting leest u onder deze tabel.

Fractie: GPR Burgerbelangen
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
108.	Bijlage 5, pagina 156	In het Meerjaren Investeringsplan is te lezen dat voor het project Digitaal Rheden in 2024 1,2 miljoen euro, in 2025 1 miljoen euro en in 2026 300.000 euro is voorzien. Vraag: Wat is de impact op het project Digitaal Rheden in de volgende scenario's: 1. Het investeringsbudget Digitaal Rheden wordt teruggebracht met €50.000 in 2024 en €50.000 in 2025;	In het proces naar de begroting 2024 hebben we natuurlijk ook het investeringsbudget van Digitaal Rheden kritisch bekeken. Het terugbrengen van investeringen raden we ten sterkste af, omdat het gaat uitvoeren van met name wettelijke verplichtingen (WMEBV, WOO, WDO, Single Digitale Gateway etc.), digitalisering is niet een optie maar onontkoombaar en vermindering van investeringsbudget leidt tot aansprakelijkheids- en bestuurlijke risico's. Daarnaast biedt digitalisering ook efficiency-kansen: fouten voorkomen, minder interne (kwaliteits)controles, doorlooptijden verkorten etc.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		2. Het investeringsbudget Digitaal Rheden wordt teruggebracht met €100.000 in 2024 en €100.000 in 2025; 3. Het investeringsbudget Digitaal Rheden wordt teruggebracht met €250.000 in 2024 en €250.000 in 2025; Het investeringsbudget Digitaal Rheden anders wordt verdeeld, namelijk €250.000 minder in 2024, €250.000 minder in 2025, €250.000 meer in 2026 en €250.000 meer in 2027.	
109.	nvt	Voor Professionalisering Organisatie is in de begroting 2023-2026 het volgende beschikbaar gesteld: 1,1 miljoen in 2023, 1,8 miljoen in 2024, 2,4 miljoen in 2025 en 2,3 miljoen in 2026. Vraag: Wat is de impact op de professionalisering van de organisatie in de volgende scenario's: 1. Het budget Professionalisering Organisatie wordt structureel teruggebracht met €100.000 per jaar; 2. Het budget Professionalisering Organisatie wordt structureel teruggebracht met €250.000 per jaar; 3. Het budget Professionalisering Organisatie wordt structureel gemaximeerd op 1,8 miljoen per jaar (begroot bedrag 2024); 4. Het budget Professionalisering Organisatie wordt in 2024 en 2025 teruggebracht met €100.000 (2026 e.v. blijven ongewijzigd tov begroting); 5. Het budget Professionalisering Organisatie wordt in 2024 en 2025 teruggebracht met	In opmaat naar de kadernota 2023 is inzichtelijk gemaakt wat de formatieve en financiële gevolgen zijn van de uitvoering van (nieuwe) opgaven waarvoor we staan (pagina 33-34 van de kadernota 2023). De nadere uitwerking hiervan leest u terug in de programmabegroting 2023 (o.a. pagina 14). Samengevat is hier sprake van 2 ontwikkelingen: Ten eerste vragen de extra taken voor gemeenten en de verwachtingen die vanuit onze omgeving aan de uitvoering wordt gesteld meer van ons als gemeente. Ten tweede is inzichtelijk geworden dat de laatste jaren op een aantal onderdelen onvoldoende en/of niet realistisch is begroot. Beide vallen onder de noemer van “Professionalisering Organisatie”. Het gaat om uitvoering van het huidige beleid. Het afschroeven op deze inzet vraagt fundamentele keuzes in wat wel en wat niet op te pakken, deze keuzes worden via de kadernota 2025-2028 aan u voorgelegd.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		€300.000 (2026 e.v. blijven ongewijzigd tov begroting);	
110.	nvt	1. Hoeveel is er begroot voor het realiseren van de klimaatambities? Welk deel hiervan is een subsidie, specifieke uitkering, doeluitkering of anderszins aan Rheden beschikbaar gesteld met de beperking dat het enkel uitgegeven mag worden aan het realiseren van klimaatambities?	Voor de uitvoering van de Energietransitie is € 1.077.000 opgenomen. Dit gehele bedrag komt vanuit de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (kortweg de CDOKE-regeling). Dit betreft een specifieke uitkering voor het uitvoeren van klimaat- en energiebeleid. Een klein deel (230k) moet voor 2024 en 2025 nog formeel worden toegekend. Daarnaast is er in de berekening van de duurzaamheidsagenda rekening gehouden met diverse kosten die de energietransitie raken. Voor de Duurzaamheidsagenda is in totaal € 500k begroot (stelpost raadswensen, zie ook antwoord bij vraag 10). In programma 2 is hiervoor € 250k opgenomen gekoppeld aan de energietransitie. De overige € 250k is opgenomen in programma 3 van de begroting. Daarnaast zijn er middelen beschikbaar vanuit de speciale uitkering (SPUK) Energiearmoede. Van deze middelen worden mensen met een beperkt budget ondersteunt met energiecoaches, witgoed-regeling, isolatie maatregelen voor de woning met een lage WOZ-waarde, en de aankomende inzet van een fixbrigade / buurtklusbedrijven. Ook loopt er een aanvraag voor de speciale uitkering nationale isolatie programma (SPUK-NIP). Dit betreft middelen voor een subsidie voor de verduurzaming van slecht(er) geïsoleerde woningen met een waarde onder de gemiddelde WOZ-waarde. Voor de bovenstaande middelen (CDOKE, SPUK Energiearmoede en SPUK NIP) geldt dat deze enkel mogen

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			worden uitgegeven aan het realiseren van de klimaatambities.
111.	Paragraaf Lokale Heffingen, pagina 77	Hier staat dat er in 2024 gerekend wordt op 291.000 uit toeristenbelasting. 1. Welk deel hiervan komt uit de belasting op jaarstandplaatsen & seizoenstandplaatsen? Welk deel hiervan komt uit de watertoeristenbelasting?	Ongeveer 99% is toeristenbelasting. 1% is watertoeristenbelasting
112.	Paragraaf Lokale Heffingen, pagina 80	Wij lezen op internet dat de forensenbelasting opgelegd kan worden aan ingezetenen die meer dan 90 dagen per jaar verblijven in onze gemeente, maar er niet staan ingeschreven. Hierover de volgende vragen: 1. Hoe wordt bepaald of deze belasting aan een ingezetene opgelegd moet/kan worden? Geldt deze belasting alleen voor mensen die langdurig verblijven op een recreatielocatie?	Dit staat in de verordening forensenbelasting van de gemeente Rheden, welke ieder jaar opnieuw wordt vastgesteld.
113.	Paragraaf Weerstandsvermogen & Risicobeheersing, pagina 83	Wij zien in de risicotabel punt 7: kosten voor klimaatopgave. Hier staat een risicobedrag van €300.000. Wij kunnen dit risico niet spiegelen aan een van de voorgenomen ontwikkelingen en besparingen in Bijlage 11. Verder wordt dit risico niet toegelicht. Een aantal vragen: 1. Welke mogelijke kosten voor de klimaatopgave worden bedoeld met dit risico? Wat is het totaalbedrag dat begroot is voor de klimaatopgave?	Vanuit de kadernota 2024 is in de begroting 2024 structureel € 250k (extra) opgenomen voor energietransitie. Verder hebben wij in bijlage 11 een verwacht stelpost van € 230k opgenomen. Het risico is aanwezig dat we deze middelen niet krijgen. Naar aanleiding hiervan is het risicobedrag bijgesteld van 600k (PB2023) naar € 300k. Nadere inhoudelijke toelichting is opgenomen bij programma 2 o.a. bij thema Energie- en warmtetransitie. Zie ook het antwoord op vraag 110.
114.	Bijlage 6: Reserves & Voorzieningen, pagina 161	In het overzicht zijn een aantal reserves te zien waarvan wordt verwacht dat ze tot en met 2027 geen toevoegingen	In de Nota herziening reserves & voorzieningen (verwachte agendering in Q1-2014) zal worden toegelicht en

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		of onttrekkingen kennen. Kan het College per reserve aangeven: 1. Of er een noodzaak is deze reserve in stand te houden; 2. Wat de eventuele noodzaak van instandhouding is. Het gaat om de volgende reserves: Doorontwikkeling WABO Reserve SBO Speelvoorziening Reserve SBO Straatverlichting Reserve actualisering bestemmingsplannen Reserve bos en natuurgebieden Reserve risicobuffer grondexploitaties Reserve klimaat	beargumenteerd of bepaalde reserves en voorzieningen moeten worden gehandhaafd en of de saldi toereikend zijn.

Fractie: CDA (eerste deel)
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
115.	P21.	Beoogde resultaten: bullet 5: We bereiken alle peuters.....met vve. Wat is VVE? Afspraak is dat we afkortingen beperken of uitleggen. Ik lees de verening van Eigenaren maar dat zal vast niet juist zijn.	VVE = vroeg- en voorschoolse educatie

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
116.	P32.	Onder thema 'inrichting....ruimte' staat de zin: De openbare ruimte is duurzame, schone, hele en veilige onderhouden. Wat wordt hier nu eigenlijk bedoeld?	Er wordt bedoeld dat de openbare ruimte zo duurzaam mogelijk wordt onderhouden zodat er een schone, hele en veilige omgeving ontstaat/blijft
117.	P35.	Beoogde Resultaten. Bullet: We zetten maximaal op zo-op-dag (2026). We willen 1% hoger stijgen dan het landelijk gemiddeld. Wat is het landelijk gemiddelde?	Op dit moment is het percentage woningen met PV in Rheden 17,4% en landelijk iets meer dan 23% (bron waarstaatjegemeente/ klimaatmonitor jaar 2022). Het streven van 1% hoger betekent dat ernaar streven wanneer het landelijk gemiddelde bv van 23% naar 28% (+5) gaat wij van 17,4% naar 23,4% gaan (+6%). We zitten nu dus onder het landelijke gemiddeld en streven naar inlopen op deze "achterstand"
118.	P35.	Er wordt vermeld dat we in 2025 min. 7 ha willen realiseren in Rheden. EN maximaal zon –op-dak in 2026. Er wordt vermeld dat de kansen worden beperkt door de netcongenstie. Ik vind het raar dat dit niet als risico wordt benoemd. Het net is overvol en zelfs huizen kunnen nu al niet meer worden aangesloten. Hoe reëel zijn deze wensen dan echt?	Ondanks de netcongestie zien wij mogelijkheden om de opwek van duurzame energie met zonnepanelen in Rheden uit te breiden. Deze mogelijkheden willen wij optimaal benutten. Voor zonnepanelen op woningen speelt de netcongestie alleen op piekmomenten een rol. Vooralsnog betreft dit een beperkt aantal momenten per jaar en zijn zonnepanelen op daken van woningen desondanks een zeer rendabele investering. Voor zonnevelden op grote bedrijfsdaken en zonnevelden worden er door technische ontwikkelingen en aanpassing van de juridische mogelijkheden steeds meer oplossingsrichtingen mogelijk. Te denken valt aan flexibele contracten met Liander, waarbij op piekmomenten geen elektriciteit wordt teruggeleverd en directe koppeling van de opwek van elektriciteit aan de afname (de verbruiker). Daarnaast kunnen batterijen zowel bij woningen als bij bedrijven en zonnevelden een belangrijke rol spelen om de op piekmomenten opgewekte stroom op te slaan en te benutten als er ruimte op het elektriciteitsnet is. Inderdaad is het zo dat netcongestie een risico is en is dit wellicht ten onrechte onvoldoende als zodanig is aangemerkt.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
119.	P39.	Beoogd resultaat: Voldoende betaalbare woningen 2030. Hier wordt een grens gesteld bij koop <355.000. Is hier bewust voor gekozen? De huidige NHG is namelijk 405.000 euro.	We hebben in Woondeal 2.0. maximaal 355.000 als betaalbare koopwoning afgesproken. We volgen daarmee niet de huidige NHG maar de afspraken uit de woondeal 2.0.
120.	P42.	Welk Risico: Waarom wordt het woord (Negatief) tussen haken gezet? Breng het positief.	Met deze beantwoording wordt beoogd een zo'n realistisch beeld te geven van de risico's.
121.	P42.	Beoogde Resultaten. Het aantal overnachtingen is gestegen tov 2022. (of 23) Maar wat waren de aantallen hierbij?? Hoe kan de raad dan vergelijken als we de aantallen van 2022 niet terug kunnen vinden>?	Het aantal overnachtingen bedroeg in 2022 188.670.
122.	P78.	Verhoging OZB. (…) Echter wordt er in de kosten nergens rekening gehouden met alle bezwaarschriften die door bureaus worden aangemeld. Waar kunnen wij deze kosten (inzet personeel oa) terug vinden.	Uitvoering van aanslagen en afhandeling bezwaarschriften is ondergebracht bij onderdeel belastingen van De Connectie. De kosten hiervan zijn inbegrepen in de jaarlijkse beheersvergoeding die Rheden aan de Connectie is verschuldigd (verantwoord bij programma 3 taakveld 0.4 overhead).

Fractie: Groenlinks
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
123.		Er wordt in deze begroting ook financieel op hoofdthema’s gerapporteerd. Op welk niveau stelt de raad de budgetten vast? Op programmaniveau of op hoofdthemaniveau?	Op basis van de huidige financiële verordening stelt de raad de budgetten op programmaniveau vast. Vanaf deze begroting wordt inderdaad op thema’s gerapporteerd, zodat de raad desgewenst op niveau van thema’s de kaders kan meegeven. U kunt dit inbrengen bij de behandeling van de financiële verordening die later dit jaar volgt.
124.	Pagina 8: voorwoord	Er wordt aangegeven dat de begroting onder spanning gezet wordt. Welke specifieke budgetten staan onder spanning?	Dit betreft niet zozeer een aantal specifieke posten, maar meer in z'n algemeenheid is er op de taakvelden gedurfd begroot t.a.v. verwachte uitgaven en inkomsten.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
125.	Pagina 9: inleiding	Wordt als mogelijke oplossingsrichting ook de efficiëntie van de bedrijfsvoering onderzocht?	De afgelopen jaren is er uitgebracht gezocht naar besparingsmogelijkheden op de gemeentelijke bedrijfsvoering. Digitalisering biedt ruimte om efficiënter te werken. Aan de andere kant maakt dit dat de verwachtingen van de inwoners ook hoger zijn. Daarnaast komt deze digitale dienstverlening er vaak bovenop, omdat niet elke inwoner mee kan in digitalisering. Eventueel besparingen door efficiënte zijn hard nodig om bij te blijven in de toenemende verwachting van onze digitale maatschappij. Er wordt nog wel ruimte gezien richting de gemeenschappelijke regelingen, zoals opgenomen in onderzoekslijn 2.1. Dit vraagt wel eensgezindheid met de andere deelnemende gemeenten.
126.	P. 9, 2.2 Investeringskredieten	Wat zijn 'afschrijvingslasten van investeringskredieten'? En waarom zou dit een efficiënte inzet zijn van onze middelen? Schuiven we hiermee uitgaven of reserveringen voor ons uit die we nu zouden moeten doen	Bij geactiveerde investeringen hebben we te maken met kapitaallasten: rente en afschrijvingen. We bekijken de mogelijkheden om investeringen naar latere jaren te verschuiven. Daarmee kunnen we (incidenteel) in de eerstkomende jaren besparen op (rente- en) afschrijvingslasten.
127.	Pagina 17: financiële bestaanszekerheid	In de begroting 2023 is de volgende doelstelling opgenomen: ‘De gemiddelde schuld van inwoners die een schuldentraject starten, daalt van ca. €43.000 in 2019, naar €40.000 in 2022 en uiteindelijk naar €38.000 in 2024 ‘ deze zien wij niet terug in de huidige begroting. Waarom niet?	We willen met de begroting sturen op maatschappelijk effect. Met de inzet van schuldhulpverlening willen we bijdragen aan de genoemde beoogde resultaten, zoals genoemd op pagina 17.
128.	Pagina 18: financiële bestaanszekerheid	‘Het risico bestaat dat wij niet (tijdig) signaleren dat inwoners moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden.’ Hoe meten/onderzoeken wij de taal-, reken- en digitale vaardigheden van onze inwoners?	Dit monitoren wij o.a. via de monitor Taalhuis en ‘geletterdheid in zicht’
129.	Pagina 39: betaalbare,	Bij beoogde resultaten wordt de uitsplitsing van betaalbare woningen gegeven. Wordt er voor de betaalbare koop woningen nog verder onderscheid gemaakt?	Ja in de nieuwe woonvisie wordt nog een nadere uitsplitsing gemaakt voor de betaalbare koopwoningen. Te weten bij circa 250.000 euro.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
	levensloopgeschikte en circulaire woningen		
130.	Pagina 43	'De interne organisatie is geïnformeerd over de noodzaak van (lokaal) circulair inkopen (continu proces).' Dit is nog een erg vrije doelstelling. Kunnen er concretere doelstellingen genoemd worden?	Het inkoopbeleid van de gemeente Rheden heeft doelstellingen opgeschreven voor onder andere circulaire inkoop en lokale economie. Hetgeen wat opgenomen is over lokale economie is: *"a Rheden heeft oog voor de lokale economie, zonder dat dit tot enigerlei vorm van discriminatie van Ondernemers leidt.* *In gevallen waar een enkelvoudig onderhandse Offerteaanvraag en/of een meervoudig onderhandse Offerteaanvraag volgens de geldende wet- en regelgeving is toegestaan, zal rekening worden gehouden met de lokale economie en lokale Ondernemers. Rheden spant zich actief in om, zoveel als mogelijk, lokale Ondernemers te betrekken. Discriminatie moet daarbij worden voorkomen en Rheden moet niet onnodig regionale, nationale, Europese of mondiale kansen laten liggen. Bij meervoudig onderhandse Offerteaanvragen zal, indien mogelijk, minimaal één-derde van de uit te nodigen partijen lokaal zijn. Voor enkelvoudig onderhandse trajecten geldt dat de afweging gemaakt wordt of een lokale ondernemer kan voorzien in de behoefte.* En voor circulair inkopen is het volgende opgenomen: *Uitgangspunt bij elke aanbesteding moet zijn of circulariteit onderdeel is van de procedure.* *De definitie die hierbij gehanteerd wordt is de volgende:* *Circulair:* ** Het verbinden van economische, sociale en ecologische waarden". Het gaat daarbij om slim ontwerp, bewust gebruik en meer en beter hergebruik.* *Speerpunten die reeds benoemd zijn:* *o Het circulair verduurzamen van eigen vastgoed;*

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			o Bedrijven stimuleren én faciliteren de overstap naar circulariteit te zetten. *Mogelijke maatregelen:* ** Rheden stimuleert het kijken naar de levensduurkosten in plaats van enkel de aanschafprijs;* ** Van aanbieders wordt gevraagd om van een product de keten in kaart te hebben en bijvoorbeeld een materialenpaspoort aan te leveren.* *Door een product- en/of marktanalyse kan daarnaast worden geïnventariseerd welke duurzame en innovatieve oplossingen door de markt kunnen worden geboden."* De Connectie voert de meeste aanbestedingen voor de gemeente Rheden uit en houdt daarbij rekening met het inkoopbeleid en de doelstellingen van de gemeente Rheden.
131.	Pagina 44	'Inzichtelijk is gemaakt met welke maatregelen het scheidingspercentage verhoogd kan worden (2024).' Het college heeft zelf al eerder aangegeven dat in het huidige inzamelingssysteem het maximale inzamelingspercentage is bereikt. Wat gaat het college nog onderzoeken?	In 2019 is met de Grondstoffenvisie het Rhedense beleid voor grondstoffenbeheer vastgesteld. De Grondstoffenvisie gaat uit van afvalinzameling gericht op een goede kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen. Omdat het huidige inzamelsysteem van huisvuil nog niet optimaal is wordt binnenkort het Grondstoffenplan door het college van B&W behandeld. Na besluitvorming zal deze met uw gemeenteraad worden gedeeld. In het Grondstoffenplan wordt gekeken naar aanvullende maatregelen in het huidige systeem om een verdere stijging van het scheidingspercentage te realiseren. Het staande afvalbeleid (kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen) is gehanteerd als het uitgangspunt. Dit beleid sluit aan bij het streven naar Circulaire Economie.

Fractie: CDA (tweede deel)

Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
132.	Pagina 12	Er wordt gesproken over de septembercirculaire, deze zal inmiddels bekend zijn. Kunnen de gevolgen van deze circulaire tijdig en ruim voor 7 november met de Raad worden gedeeld? En kan het College dan ook aangeven wat dit voor gevolgen heeft ten aanzien van de voorgestelde begroting?	Zoals toegezegd zal deze voor de voorbereidende raadsvergadering op 24 oktober worden gedeeld.
133.	Pagina 18	Er wordt aangegeven dat men in samenwerking met de bibliotheek de taalgeletterdheid wil verbeteren. Betekent dit dat ook de financiële bijdrage van de gemeente aan de Bibliotheek hetzelfde blijft?	Dat klopt.
134.	Pagina 19	Bij vitaal en gezond wordt een aantal keren genoemd dat men als beoogd resultaat heeft dat hitte ervaren en groen in de buurt wil dat het percentage minimala gelijk is gebleven tov 2020. Waarom is 2020 als uitgangspunt genomen en hoe verhoudt zich deze minimale ambitie tot de klimaat adaptieve maatregelen om bijvoorbeeld hitte stress e.d. terug te dringen?	Het jaar 2020 is als uitgangspunt genomen omdat dat het meest recente jaar is waarover cijfers op deze indicatoren bekend zijn. We hebben gekozen voor een doelstelling: minimaal gelijk blijven omdat de prognose voor hitte is dat de temperaturen de komende jaren blijven stijgen. (Minimaal) stabilisatie van de ervaren hitte is daarom al een ambitieuze opgave.
135.	Pagina 19	Er staat dat in 2026 bij lopende en herinrichtingsprojecten "plekken voor ontmoeting zijn gerealiseerd. Wat wordt daarmee bedoeld?	Het gaat om plekken die ruimte bieden aan mensen om elkaar te ontmoeten. De plek is veilig, zichtbaar en uitnodigend. Het ontmoeten kan op verschillende manieren en kan verschillen per locatie (afhankelijk van de behoefte uit de buurt). Voorbeelden daarvan zijn ontmoeten in de vorm van: - Sociale, sportieve of culturele activiteiten - Een plek om natuur te beleven - Een zitgelegenheid in de buurt
136.	Pagina 20	Bij beoogde resultaten wordt aangegeven dat het percentage volwassen in 2024 moet zijn gestegen ten opzichte van 2020, maar welke percentages liggen hieronder? Dat geldt overigens ook voor een aantal andere bullits die hier worden genoemd.	Hierbij de percentages waarmee vergeleken wordt: • Volwassenen – voldoende ervaren gezondheidsvaardigheden in 2020: 37% • Jongeren – gezond gewicht in 2022: 5-6 jr: 11,9%

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			10-11 jr: 11,7% 13-14 jr: 12,9% We streven naar een daling onder iedere leeftijdsgroep. • Jongeren – rookt in 2018: VMBO: 12% Mavo/Havo/Vwo: 9% • Problematisch alcoholgebruik (boven richtlijn alcoholgebruik): Volwassenen (2020): 31% Jongeren (2018): VMBO 22% / Mavo/Havo/Vwo 28%
137.	Pagina 21	Ook hier worden hier weer percentages genoemd van bijvoorbeeld 75% maar ten opzichte van welk percentage nu?	<u>Kindpakket</u>: In 2022 maakte 50% van de kinderen gebruik van het kindpakket (in 2022 waren dit 661 unieke kinderen en 349 huishoudens/gezinnen). In 2022 zijn er in totaal 675 huishoudens onder 120% met kinderen. En 1325 kinderen binnen deze gezinnen tot 120%. <u>Gelrepas</u>**:** het gaat om 1750 kinderen tot 150%. Ruim 800 kinderen nu een Gelrepas. Zij benutten gemiddeld 84% van hun tegoed. (2022).
138.	Pagina 24	Bij beoogd resultaat staat minimaal 75% van de inwoners maakt geen gebruik meer van de WMO. Hoe is het percentage nu en wat wordt er ondernomen om het percentage van 75% te bereiken?	De doelstelling luidt: Minimaal 75% van de inwoners hoeft geen gebruik te maken van Wmo geïndiceerde zorg. Op dit moment (peildatum 18-10-2023) maken 3990 inwoners gebruik van geïndiceerde Wmo zorg en ondersteuning. Dit is 9,16% van het totaal aantal inwoners dat in de gemeentelijke basis administratie ingeschreven aantal inwoners van gemeente Rheden.
139.	Pagina 33	Bij beoogde resultaten staat bij de wijkaanpak dat voor andere wijken dan Dieren-West een keuze zal worden gemaakt voor de beste wijkaanpak. Wie maakt die keuze en op basis van welke criteria/beleidsrichtlijnen?	Het college maakt deze keuze op basis van ambtelijke voorstellen

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
140.	Pagina 33	Ten aanzien van energiebesparende maatregelen worden 500 huishoudens bereikt, hoezo 500?	Als we kijken naar het aanbod van energiecoaches en het aantal mensen die vervolgens ook maatregelen treffen is 500 huishoudens een stevig ambitie ten opzichte van de voorgaande jaren. Als een aantal subsidies en regelingen doorgaat kan het aantal hoger uitvallen.
141.	Pagina 35	Bij beoogde resultaten wordt veerwezen naar het beoogde voor 2030, maar hoe is de stand op dit moment?	Op dit moment hebben we nog onvoldoende inzicht in het totaal van de huishoudens die energiebesparende maatregel hebben getroffen. Wel weten we dat de energiecoaches enkele honderden mensen hebben bereikt. In 2024 zal een monitor verschijnen die wel inzicht geeft in het aantal huishoudens die 1 of meerder maatregel heeft getroffen
142.	Pagina 35	Bij kansen voor collectieve warmte wordt gekeken naar een warmtenet rond de papierindustrie in Eerbeek. Hoe verhoudt zich dat met de aanstaande sluiting van papierfabriek De Hoop?	Op dit moment loopt er rond dit warmtenet een vervolgonderzoek voor het verder uitwerken van het warmtenet. Hierbij wordt gekeken naar het aansluiten van de woningen in de kernen Eerbeek, Loenen en Laag-Soeren met een doorkijk naar omliggend gebied. Op dit moment zit dit onderzoek in de haalbaarheidsfase. Rond 15 juni werd vernomen dat er plannen zijn om de papierfabriek de Hoop te sluiten. Uit onderzoek van Sweco bleek dat De Hoop ongeveer de helft van de restwarmte kan leveren voor het warmtenet. Ondanks het mogelijk wegvallen van papierfabriek De Hoop Mill blijft er potentie bestaan voor een haalbare en betaalbare warmteoplossing. Op dit moment worden een aantal scenario’s uitgewerkt om deze potentie verder in kaart te brengen. Hierbij wordt ook rekening gehouden met een optie waarbij papierfabriek de Hoop sluit en geen warmte levert aan het warmtenet. Uit een eerste screening van deze optie blijkt dat er dan waarschijnlijk nog restwarmte voor ongeveer 1.000 tot 1.200 woningen beschikbaar is. In de scenario’s wordt er daarom gekeken naar verschillende warmtebronnen voor de verschillende kernen en wel gericht op een collectieve voorziening.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			De planning is om begin 2024 te besluiten over het vervolg. Afhankelijk van de mogelijkheden voor de realisatie van een warmtenet volgen dan een ontwikkelovereenkomst (begin 2024) en een realisatieovereenkomst (eind 2024). De raad brengen we t.z.t. op de hoogte van de uitgewerkte scenario's.
143.	Pagina 47	Bij beoogd resultaat staat dat alle aanvragen binnen de termijnen worden afgehandeld, is dat dan nu niet zo en indien dat zo is, welke percentage is dan te laat. Hoe wordt die tijdigheid dan gemeten respectievelijk geborgd?	De aanvragen worden nu al op tijd afgehandeld en daarmee wordt het resultaat dus behaald. Dit is een jaarlijks terugkerende doelstelling dat wij binnen de wettelijke kaders opereren.
144.	Pagina 65	Ik lees dat 100% van de producten en diensten digitaal beschikbaar moet zijn maar ik lees nergens iets over de leesbaarheid van die formulieren, is dat juist en wordt er ingezet op klare taal van die formulieren?	We streven naast 100% digitale producten en diensten naar toegankelijke (digitale) producten en diensten. De leesbaarheid van (digitale) producten en diensten maakt onderdeel uit van toegankelijke producten en diensten. De eisen hiervoor worden meegenomen in de herijking van de webteksten en de (E-)formulieren.

Fractie: D66 (Rosanna)
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
145.	pagina 31 en 46	Onder Rijk en verbonden landschap wordt gesproken over ' natuurinclusieve samenleving creëren door het aanbod aan leefgebieden te behouden en te vergroten". Op pagina 46 wordt ook gesproken over landschappelijke verbinding . 1.Wordt hier ook het doel van spreiding van toerisme en daarmee de druk op de natuur door het toerisme bedoeld? En zoja, waar kunnen we dit dan terugvinden in de begroting?	Landschappelijke verbinding is een integrale opgave. Het gaat over verbinding van het water- en natuurlijke systeem maar ook over de samenhang in het landschap, de fysieke verbinding van het landschap met het groen in de dorpen en de functionele verbindingen in het buitengebied in de vorm van (wandel- en fiets)routes. Hoe we omgaan met toerisme in relatie tot natuur is een van de thema's in de Omgevingsvisie en het beleid voor recreatie en toerisme die in ontwikkeling zijn. Tegelijkertijd wordt dit thema in lopende projecten al meegenomen en is

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			daarmee onderdeel van het reguliere werk. Een voorbeeld daarvan is de uitwerking van het Masterplan Veluwezoom waarin het hoofddoel is afname van de druk op de natuur, maar ook in gebiedsprojecten als het Rivierklimaatpark en de Havikerpoort.
146.	pagina 46	Op pag. 46 staat het beheer van het Rozendaalse veld is gericht op bescherming van de natuurwaarde. En "medegebruik wordt toegestaan mits passen binnen behoud en versterking natuurwaarde". Een deel van het Rozendaalse Veld is in gebruik als hondenlosloopgebied. Tevens is hier (gratis) parkeergelegenheid en dagrecreatie mogelijk. 2a. Op welk medegebruik doelt deze woordkeuze precies? 2b. Is het college voornemens om de schenkingsvoorwaarde (behoud losloopgebied) van de geëerfden van Velp duurzaam te respecteren? 2c.Houdt het college rekening met een mogelijke toename van parkeerdruk wanneer de omliggende parkeergelegenheden rondom Veluwezoom in de toekomst betaald parkeren wordt?. En wat kan het college doen om te voorkomen dat de bezoekers van het losloopgebied door hier geen nadelige gevolgen van ondervinden door mogelijke toename van gebruiks-/verkeersdruk op dit specifieke gebied? 2d.Waarom staat het medegebruik voor het Rozendaalse Veld hier zo specifiek genoemd en geldt dit "medegebruik mits..." dan ook precies hetzelfde voor de daaronder genoemde Beekhuizense bossen?	2a Medegebruik door bezoekers van het Rozendaalse Veld. 2b Ja, het college zal de schenkingsvoorwaarde van de geërfden van Velp respecteren 2c Het college houdt rekening met veranderingen in de parkeerdruk rondom Veluwezoom. Het PRIS-systeem zal een belangrijke rol gaan spelen bij de geleiding van de verkeersstromen naar de plaatsen waar parkeergelegenheid beschikbaar is. 2d Op het Rozendaalse Veld is sprake van aanpassing van de parkeerplaatsen. Het gebruik zal niet wijzigen.
147.	pagina 66 / Kansengelijkheid en inclusie	Op pagina 66 is te lezen " alle doelen uit het Regenboogplan voor 2023 zijn gerealiseerd". In juli is de motie regenboogagenda aangenomen. De inclusie agenda en de regenboogagenda moet nog uitgewerkt terugkomen naar de raad. In de begroting lijken deze onderwerpen niet	3a: De Locale Inclusie Agenda is een speerpunt van het thema Kansengelijkheid & Inclusie. In de programmabegroting is geen expliciete tekst opgenomen voor de uitvoering van de motie “Regenboogagenda”. Uiteraard maakt de motie wel

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		terug te komen en verder benoemd in doelen. Ook staat Carol van Eert als portefeuillehouder genoemd. 3a. Kan het college toelichten waar dit onderwerp en de uitvoering van deze motie terug te vinden. is in de begroting? 3b. Onder "wat mag het kosten" staat "niet van toepassing. Kan het college dit toelichten? 3c. Kan het college aangeven welke portefeuillehouder(s) hier over gaat/n?	onderdeel uit van de totstandkoming de Locale Inclusie Agenda. Zoals in de beantwoording van eerdere raadsvragen al toegelicht willen wij hiervoor een zorgvuldig proces doorlopen waarbij de doelgroep leidend is ("niet zonder ons, over ons"). Wij voorzien, mede afhankelijk van de timing en aanpak door de doelgroep, in de 1e helft van 2024 een concept-agenda LIA met daarin, conform de motie, separaat aandacht voor de Regenboog-agenda. 3b: Wij willen als gemeente het proces vooral initiëren en faciliteren. De inclusie- en regenboogagenda is uitdrukkelijk het product van de doelgroepen. Vooralsnog verwachten wij daarom primair facilitaire ondersteuning te verlenen. 3c: Het procesmatig primaat voor dit thema ligt bij wethouder Klomberg. De inclusie en regenboogagenda raakt naar verwachting verschillende beleidsvelden. Daarmee zullen ook de andere portefeuillehouders op inhoud betrokken zijn.

Fractie: PvdA (deel 2)
Ontvangen op: 13 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
148.	Pag . 95/176	zijn de meerjaren onderhoudsplannen geïndexeerd voor de stijging van bouwkosten? Zo ja: hoeveel %, zo nee: waarom niet?	De onderhoudsplannen zijn niet geïndexeerd omdat deze zijn vastgesteld en pas bij actualisatie van de plannen tegen het licht worden gehouden. Enige eventuele indexpercentage die toegepast wordt is het percentage wat in de onderhoudsplannen is opgenomen.
149.	P79/ P80	P79:rioolheffing: tarieven + 16% en P80 tabel: tariefstijging 5% Hoe kan dit?	Dit moet zijn + 5%. Zie ook vraag 105 D66.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
150.	pag. 102 onderaan	Speerpunt: is overig. Wat houdt dat in?	Alle doelen uit de programmabegroting 2024 zijn verbonden aan de speerpunten die zijn afgeleid uit het coalitieakkoord. Hierdoor is een directe relatie tussen het coalitieakkoord en de programmabegroting. Indien dit doel niet expliciet in het coalitieakkoord is opgenomen, en er geen directe relatie is, leest u "overig" terug.
151.	P141	tabel; 1 . Overige Informatie; wat geeft deze tabel weer?	Deze tabel geeft inzicht in de opbouw van het structurele begrotingssaldo.

Fractie: VPR (deel 2)
Ontvangen op: 16 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
152.	Programma 1 - Samenleving	In 2023 bevatte de programmabegroting nog specifieke doelen op het gebied van de WMO. Nu zie ik slechts één WMO-doel terug : "Minimaal 75% van de inwoners hoeft geen gebruik te maken van Wmo geïndiceerde zorg." Die zie ik niet terug in deze begroting. Wat is daarvoor de reden? Waarom niet?	Wij stellen een samengesteld doel voor met een uitleg onder 'wat willen we bereiken' de uitleg wat daar onder verstaan wordt. Hieronder vallen zowel algemene als maatwerkvoorzieningen. De gemeenteraad wordt, naast verantwoording in de P&C documenten, drie keer per jaar geïnformeerd via een raadsbrief sociaal domein over de ontwikkelingen en onderdelen van dit, en ook andere doelen.
153.	P69 – welk risico…	"De publieke opinie en de aandacht die er is voor ons nieuwe gemeentehuis vormt een risico." Kunt u dit nader duiden?	De bouw van het gemeentehuis zorgt voor meer publiciteit. Daarmee is er extra aandacht voor het proces en het resultaat.
154.	P144-gemeentehuis	*Reserves-mutatie Nieuwbouw Gemeentehuis* Bron: PB23/PB24, € 274k onttrekking en € 780k dotatie (2024). Wat: Conform 'Actualisatie dekkingsplan nieuw gemeentehuis d.d. 15 augustus 2022' worden de vrijvallende kapitaallasten in 2024 gedoteerd in de Reserve	De begrote mutaties op de reserve gemeentehuis vloeien voort uit het dekkingsplan nieuwbouw gemeentehuis. In dit dekkingsplan is o.a. rekening gehouden met inzet van vrijvallende kapitaallasten oude gemeentehuis en niet benodigde exploitatiebudgetten huisvesting in 2022-2024.

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		Nieuwbouw Gemeentehuis. In 2024 wordt er € 274k onttrokken voor huisvesting. Hoe moet ik dit zien? Wordt er in 2024 780K euro minder uitgegeven aan kapitaallasten voor het gemeentehuis dan verwacht? Is dit bedrag op een later tijdstip weer nodig? Graag met reden verklaren.	Deze budgetten zijn/worden gestort in de genoemde reserve om te voorkomen dat ze opgaan in de rekeningresultaten. Bedrag 780k betreft de vrijval kapitaallasten en bedrag 274k betreft een correctie op geraamde exploitatielasten gemeentehuis. In het verloop van de reserve gemeentehuis gaan we ervan uit dat deze volledig is ingezet per 1-1-2025.
155.	P99 - Financiering	Het financieringstekort is 5à6 keer zo hoog als in 2023. Wat zijn de gevolgen hiervan?	Bij een groter financieringstekort zal aanvullende financiering moeten plaatsvinden. In samenhang met een stijgende rente op langlopende leningen zullen de rentelasten verder stijgen.
156.	P99 - Financiering	"Het verwachte financieringstekort is groter dan de kasgeldlimiet." Wat betekent dit?	Bij een financieringsbehoefte die de kasgeldlimiet overschrijdt dient er lang vreemd vermogen aangetrokken te worden.
157.	P100 – Omslagrente	Rente omslag (= toe te rekenen rente/waarde vaste activa per 1-1 Mijn berekening: Saldo aan taakvelden toe te rekenen rente = 2.646 Waarde vaste activa per 1-1 = 134.417 (zie pag 146/147) Omslagrente = 2.646/134.417 = 1,833% In de PGB 2024 staat een omslagpercentage van 2, 067% Vanwaar dit verschil?	De toe te rekenen rente bedraagt 2.464k. De werkelijke boekwaarde activa 1-1-2024 bedraagt 119.172k (zie jaarstukken 2022 pag. 149). Dit maakt een omslagrente van 2,067%.
158.	P103 - Ziekteverzuim	1. Hoe hoog is het percentage ziekteverzuim in 2023 op dit moment? 2. Hoe is het verloop van het ziekteverzuim in de afgelopen 2 jaren?	1. op dit moment bedraagt het ziekteverzuim 7,1% 2. We zien een geringe daling van het verzuimpercentage in 2023 ten opzichte van 2022 van 8,3% naar 8,04%
159.	P105 - Jaarrekening	"Jaarrekeningcontrole conform planning (2025)" In de pgb2023 stond bij dit doel geen tijdstip, nu wel. Verwacht u de planning in 2024 wel/niet te halen?	In overleg met het griffie wordt de planning opgesteld met als uitgangspunt een tijdige aanlevering voor de bestuurlijke behandeling. De jaarrekeningcontrole start helaas pas medio mei, waardoor de definitieve jaarrekening op zich zal laten

<table>
<tr><th>Nr.</th><th>Verwijzing naar pagina/programma</th><th>Vraag</th><th>Antwoord</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td>wachten. Desondanks wordt er op gestuurd dat de boeken op 1 maart worden gesloten en de concept jaarstukken conform planning worden aangeleverd.</td></tr>
<tr><td>160.</td><td>P105 - Personeelsbeleid</td><td>“Een passende salariëring hoort hierbij. We zijn daarom in 2023 ook een project gestart om onze functie- en functie waardering systeem (HR21) te actualiseren waarvan de doorwerking in 2024 zichtbaar wordt.”
Verwacht u als gevolg hiervan structureel hogere personeelskosten? Dit afgezien van de formatie-ontwikkeling.</td><td>Dit kan inderdaad tot hogere personeelskosten leiden. Vandaar dat ‘kosten personele inzet’ als risico in de paragraaf weerstandsvermogen is opgenomen.</td></tr>
<tr><td>161.</td><td>P108 - Formatiebudget</td><td>Ontwikkeling formatiebudget 2024-2027 in euro's.
<table>
<tr><th>Jaar</th><th>MJB primair</th><th>MJB na wijziging</th><th>verschil</th></tr>
<tr><td>2023</td><td>*27.236.309</td><td>29.514.153</td><td>2.277.844</td></tr>
<tr><td>2024</td><td>27.872.784</td><td>30.288.051</td><td>2.415.267</td></tr>
<tr><td>2025</td><td>28.471.921</td><td>30.662.443</td><td>2.190.522</td></tr>
<tr><td>2026</td><td>28.386.178</td><td>30.576.700</td><td>2.190.522</td></tr>
<tr><td>2027</td><td>28.386.178</td><td>30.576.700</td><td>2.190.522</td></tr>
</table>
1. In welk document is de MJB primair terug te vinden? Is de MJB na wijziging nu de MJB primair 2024-2027?</td><td>De meerjaren programmabegroting (MJB) primair is de begroting zoals oorspronkelijk door de gemeenteraad is vastgesteld. Zodra er een aanpassing op volgt spreken we van de aangepaste begroting of begroting na wijziging. De door de raad vast te stellen begroting 2024 geldt als de primaire begroting 2024.</td></tr>
<tr><td>162.</td><td>P109 – CAO 2023</td><td>In de Kadernota 2024 hebben we rekening gehouden met een verhoging van de salariskosten als gevolg van nieuwe CAO afspraken, totaal € 1.600.000. Dit bedrag is gebaseerd op de loonvoet sector Overheid in het CEP voor 2024, 5,2%.

Zijn deze kosten verwerkt in de MJB 2024-2027?</td><td>Deze kosten zijn verwerkt.</td></tr>
<tr><td>163.</td><td>P110 – Doelmatigheids-onderzoeken (213a)</td><td>“Vanuit (een deel van) de Raad is aangegeven voorkeur te geven aan aparte onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid, om dit onderwerp meer aandacht te geven en zodat de rapportage aan de Raad hierop niet in het geding komt. In 2024 willen we hier nadere invulling aan geven op basis van ervaringen die we hebben opgehaald bij andere gemeenten.”</td><td>In 2024 laten we u weten hoe we hier nadere invulling aan zullen geven.</td></tr>
</table>

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		Wanneer wordt hierover aan de raad gerapporteerd?	
164.	P121 – Financiën GMR	In 2024 stijgen de bijdragen voor de opgaven van € 5,11 naar € 5,84 per inwoner, een verschil van meer dan 14%. Dat wordt niet gedekt door CAO & Inflatie alleen. Wilt u dit verschil nader verklaren?	Een toelichting leest u terug in de begroting van de Groene Metropool, en raadsvoorstel d.d 27 juni 2023 GMR begroting 2024-2027. De stijgende kosten bestaan uit 2 componenten: 7,3% inflatiecorrectie op basis van de BRN methodiek, plus een verhoging van de inwonersbijdrage €0.58 voor de opgave circulaire regio ten behoeve van RES-taken (Regionale energiestrategie). Berekening: De inwonersbijdrage was €4,90 wordt €5,26 (€5,84 -/- €0.58) een stijging van 7,3%
165.	P123 – De Connectie	Welke maatregelen neemt de Connectie om de inhuur te beperken?	Deze leest u terug in de Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 van de Connectie. Bij de behandeling hiervan bent u middels het raadsvoorstel erop gewezen dat de inhuur aanzienlijk hoger is dan begroot. Hier is door de raad een zienswijze op gegeven.
166.	P1 -Samenleving	Cultuurbedrijf RIQQ wordt niet genoemd in de begroting. Op welke wijze legt RIQQ (financiële) verantwoording af? Waar is die verantwoording in te zien? Hoe wordt de gemeenteraad van de uitgaven en uitvoering van beleid door RIQQ op de hoogte gehouden?	1. Cultuurbedrijf RiQQ legt elk jaar verantwoording af aan het college met een jaarrekening, een jaarverslag en een accountantsverklaring. Op basis hiervan vindt een subsidievaststelling plaats van het desbetreffende jaar. 2. De vaststelling van de subsidie is een verantwoordelijkheid van het college. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn in te zien op de website van cultuurbedrijf RiQQ. 3. De gemeenteraad wordt periodiek via een factsheet cultuur op de hoogte gehouden van de inzet op cultuur, waaronder de activiteiten van RiQQ. Zie ook antwoord 2 met jaarverslag en jaarrekening.
167.	P141 e.v. Incidentele baten en lasten	Voorbeeld: Incidentele baten en lasten van -923K brengen het structureel begrotingssaldo in 2024 op 2.097K Dit is (voor mij althans) verwarrend. Kunt u mij uitleggen hoe/waarom de incidentele lasten resulteren in een structureel hoger begrotingssaldo? Waarom zijn deze	Het begrotingssaldo 2024 bedraagt € 1.174k voordelig (en blijft ongewijzigd). Dit saldo is opgebouwd uit incidentele en structurele lasten en baten. De overzichten op pag. 141-147 zijn voorgeschreven o.b.v administratieve voorschriften. Hiermee wordt in beeld gebracht welk deel

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
		incidentele baten en lasten niet in het geraamde resultaat verwerkt?	van het begrotingsresultaat structureel van aard is en welk deel incidenteel.
168.	Reserves en voorzieningen	Wanneer is de nota reserves en voorzieningen gepland?	In Q1-2024.
169.	Bijlage 6 – Reserves en voorzieningen	Wat is de reserve nieuwbouw Zwembad waar is die voor bedoeld?	Deze reserve is bedoeld ter dekking van de investeringslasten van het nieuw gerealiseerde zwembad. De financiële afwikkeling moet nog plaatsvinden en dit verwerken we in de op te stellen Notareserves en voorzieningen.
170.	Bijlage 6 – Reserves en voorzieningen	Wat is de reserve dorpsvisie Dieren (i.r.t. traverse Dieren)? En waarvoor wordt de onttrekking ad 62K voor gebruikt?	Dit zal worden toegelicht in de Nota reserves en voorzieningen.
171.	Bijlage 6 – Reserves en voorzieningen	Wat is de reserve "te besteden gemeentelijke budgetten"? En waarvoor wordt de onttrekking ad 117K voor gebruikt?	Betreft reservering van eerder door de raad voor eenmalige uitgaven en investeringen beschikbaar gestelde middelen, die nog niet (volledig) zijn besteed.
172.	Bijlage 6 – Reserves en voorzieningen	Wat is de reserve Carion en waar is die voor bedoeld? Waar wordt de onttrekking ad 5K voor gebruikt?	Dit zal worden toegelicht in de Nota reserves en voorzieningen.
173.	Bijlage 6 – Reserves en voorzieningen	Waar wordt de onttrekking ad 855K van de reserve COVID-19 voor gebruikt?	Voor diverse doeleinden binnen beleidsterrein samenleving (voor een groot deel voor dekking van ondersteunende maatregelen energiearmoede).

Fractie: CDA (derde deel)
Ontvangen op: 24 oktober

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
174.	P.108	De gemeente heeft de afgelopen jaar ruim 35 FT toegevoegd aan extra salaris. Echter op P.108 zien wij ondanks dat er veel personeel aangenomen is, nog steeds veel ingeleend wordt. Gezien de slechte situatie van de gemeente geen goede zet. Hoe kan de gemeente dit verklaren en wat wordt er aan gedaan om inlening zo veel mogelijk te beperken?	De inhuur concernbreed is inderdaad nog niet afgenomen. We zien dat landelijk de kosten voor externe inhuur bij gemeenten zijn toegenomen. Oorzaken zijn gelegen in de extra taken die gemeenten moeten uitvoeren en daarnaast zijn de kosten toegenomen als gevolg van schaarste op de arbeidsmarkt. In onze gemeente zien we dat ook terug. We zien veel inhuur als gevolg van de noodzaak van vervanging bij ziekte. Ook hierbij zien we helaas de landelijke tendens terug van een toegenomen verzuim,

Nr.	Verwijzing naar pagina/programma	Vraag	Antwoord
			mede als gevolg van werkdruk. In onze gemeente is een beperkt budget beschikbaar voor de opvang van uitval als gevolg van ziekte of andere onvoorziene ontwikkelingen. Onze beleidslijn is dat we werken naar een situatie waarin we de inhuur kunnen afbouwen. We doen dat door realistisch te begroten en in control zijn. Helder te kunnen maken aan college en raad welke keuzes voor liggen en wat de risico's en gevolgen zijn. Onze inspanningen zijn erop gericht om de basis op orde te krijgen en te professionaliseren.
175.	P146	Waardoor stijgt de netto vlottende schuld in 2024 naar 41.296? Komt dit door het gemeentehuis?	De stijging wordt veroorzaakt door de toename (van afgerond € 37 mln.) van de vaste activa. Dit is met name de bouw van het gemeentehuis, maar ook een aantal andere investeringen vanuit het Meerjarig Investerings Plan (zie bijlage 5). Deze investeringen worden in de geprognosticeerde balans gedekt door de vlottende schulden. In de praktijk zal blijken of kort dan wel lang vreemd vermogen aangetrokken moet worden om investeringsuitgaven te kunnen bekostigen. In geval van lang vreemd vermogen zal de balanspost 'vaste schulden' toenemen.
176.	P.146	Waardoor lopen de activa in de jaren daarna nog zo op enorm op?	De toename van de vaste activa heeft te maken met de grote investeringen die gepland staan in komende jaren. Voor een specificatie van de geplande investeringen zie bijlage 5 'Meerjarig Investeringsplan'.

Politieke vragen over Programmabegroting 2024-2027

Versie 31 oktober 2023

Toelichting
Op 24 oktober jl. is de programmabegroting 2024-2027 voorbereidend in de raad besproken. Daarbij is toegezegd nogmaals op de een tweetal vragen terug te komen, dit maal met een bestuurlijke reactie. De technische beantwoording van deze vragen is te vinden in de lijst met technische vragen, respectievelijke nummer 108 en 109 in de lijst.

Vraag 108:
In het Meerjaren Investeringsplan is te lezen dat voor het project Digitaal Rheden in 2024 1,2 miljoen euro, in 2025 1 miljoen euro en in 2026 300.000 euro is voorzien. Vraag: Wat is de impact op het project Digitaal Rheden in de volgende scenario's:

1. Het investeringsbudget Digitaal Rheden wordt teruggebracht met €50.000 in 2024 en €50.000 in 2025;
2. Het investeringsbudget Digitaal Rheden wordt teruggebracht met €100.000 in 2024 en €100.000 in 2025;
3. Het investeringsbudget Digitaal Rheden wordt teruggebracht met €250.000 in 2024 en €250.000 in 2025;

Het investeringsbudget Digitaal Rheden anders wordt verdeeld, namelijk €250.000 minder in 2024, €250.000 minder in 2025, €250.000 meer in 2026 en €250.000 meer in 2027.

Reactie college

We raden het terugbrengen van het investeringsbudget ten sterkste af omdat het gaat om wettelijke verplichtingen en digitalisering onontkoombaar is en vermindering leidt tot aansprakelijkheids- en bestuurlijke risico’s en kansen om efficiency te verbeteren nemen af. We geven u eerst een reactie op wat uw voorstellen financieel betekenen en vervolgens wat de inhoudelijke consequenties zijn.

I Financieel
Er is bij Digitaal Rheden sprake van een investering die in 5 jaar wordt afgeschreven. Een aanpassing van de investering leidt daarom niet direct tot een besparing. De kapitaallasten van de verschillende gevraagde scenario’s hebben we in beeld gebracht. Zie onderstaande tabel.

Digitaal Rheden				
Totaal kapitaallasten (x € 1.000):	***2025***	***2026***	***2027***	***2028***
volgens MIP 2024-2027 (pag.156 PB2024)	265	481	538	527
volgens scenario 1	254	459	516	506
volgens scenario 2	243	437	495	485
volgens scenario 3	210	371	430	422
volgens scenario 4	210	371	486	531

II Inhoudelijk

Circa 90% van het programma is wettelijk noodzakelijk. Als gemeenteraad toch besluit het investeringsbudget te verminderen of tot een andere verdeling te komen dan moeten we binnen de verschillende projecten van Digitaal Rheden gaan kiezen binnen de circa 10% niet wettelijke opgaven. In onderstaande tabel treft u de consequenties. Voor de inhoud en scope van het programma verwijzen wij u naar de inmiddels verspreide raadsinformatiebrief Digitaal Rheden.

Programma Digitaal Rheden		**Consequenties**
1	**Toegankelijke, effectieve en efficiënte dienstverlening**	
1.1	Digitale dienstverlening incl. wet modernisering elektronische bestuurlijk verkeer en wet digitale overheid	Vertraging betekent dat we mogelijk niet tijdig voldoen aan de Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer; Risico op 1400 euro boete per overtreding/geval. Naast ook imagoschade.
1.2	Papierarm en digitaal werken incl. vernieuwde archiefwet	Vertraging betekent geen papierloos werken in het nieuwe gemeentehuis een archiefprobleem aangezien er in het nieuwe gemeentehuis geen archiefruimte meer terugkomt. Wijziging Modernisering Archiefwet vraagt om investering: termijnen en eisen zijn bijgesteld. Voorwaarde voor de keuze om geen archiefruimte terug te laten komen was volop inzetten op papierarm en digitaal werken. Wij hebben met het Gelders Archief een afspraak voor tijdelijke huur waarbij inzetten op digitaal werken ook randvoorwaarde is. (zie: ook toezichtsverslag).
1.3	Wet open overheid	Wettelijke plicht. Overtredingen worden aan de bestuursrechter voorgelegd.
1.4	Digitale toegankelijkheid en single digital gateway	Wettelijke plicht. Gemeenten zijn verplicht hun communicatiekanalen digitaal toegankelijk te maken voor iedereen, dus ook voor mensen met een beperking of met minder digitale vaardigheden. Gemeentelijke sites en apps moeten hierop worden aangepast.
1.5	Wet elektronische publicatie	Gereed, geen besparing mogelijk.
2	**Goed werkgever- en werknemerschap**	
2.1	Digifitte medewerker	Noodzakelijk voor alle projecten binnen Digitaal Rheden; we kunnen wel kritisch zijn op de kosten door externe bureaus te mijden en in te zetten op regionale samenwerking en samenwerking met het Astrum College.

Programma Digitaal Rheden		Consequenties
		Begroot is € 50.000, indien noodzakelijk kunnen we dit omlaag brengen met € 10.000,-.
2.2	Digitalisering onderdeel strategisch personeelsplan	Voor toekomstbestendigheid gewenst! Er zijn geen kosten geraamd.
3	**Interne en regionale samenwerking vanuit toegevoegde waarde**	
3.1	Bestuurlijke besluitvorming	Uitstel is niet mogelijk, grotendeels wettelijke verplichting en hangt samen met project 1.2 Papier armwerken en digitaal werken.
3.2	Harmonisatie	Met Arnhem, Renkum en De Connectie zijn al afspraken gemaakt om te gaan harmoniseren en daardoor minder kosten te maken en de ICT systemen stabieler te maken. Verder uitstellen maakt ons een onbetrouwbare samenwerkingspartner en gaat ten koste van de stabiliteit van de ICT systemen.
3.3	Demandmanagement	Gereed geen besparing mogelijk.
4	**Stevig en betrouwbaar fundament**	
4.1	Upgrade zaaksysteem	Uitstel is niet mogelijk, huidige leverancier dwingt ons contractueel tot de upgrade. Betreft een bedrijfs-kritische applicatie.
5	**Transparante en kwalitatieve sturing**	
5.1	Data-gedreven werken incl. wet hergebruik overheidsinformatie	Data-gedreven werken leidt tot kostenbesparing. Minder investeren of vertragen betekent minder inzicht en meer risico op foute keuzes met mogelijk omvangrijke financiële consequenties. Begroot is € 275.000, de ambitie op dit onderwerp kunnen we indien noodzakelijk bijstellen, door een deel van het project schrappen, we zijn van plan 225.000 euro uit te geven in 2025.

Als de gemeenteraad besluit om het investeringsbudget te verminderen zien we beperkt mogelijkheden om onze ambities bij te stellen met wat ons betreft ongewenste consequenties. Deze bezuiniging levert alleen incidentele middelen op.

Vraag 109

Voor Professionalisering Organisatie is in de begroting 2023-2026 het volgende beschikbaar gesteld: 1,1 miljoen in 2023, 1,8 miljoen in 2024, 2,4 miljoen in 2025 en 2,3 miljoen in 2026. Vraag: Wat is de impact op de professionalisering van de organisatie in de volgende scenario's:

1. Het budget Professionalisering Organisatie wordt structureel teruggebracht met €100.000 per jaar;
2. Het budget Professionalisering Organisatie wordt structureel teruggebracht met €250.000 per jaar;
3. Het budget Professionalisering Organisatie wordt structureel gemaximeerd op 1,8 miljoen per jaar (begroot bedrag 2024);
4. Het budget Professionalisering Organisatie wordt in 2024 en 2025 teruggebracht met €100.000 (2026 e.v. blijven ongewijzigd tov begroting);
5. Het budget Professionalisering Organisatie wordt in 2024 en 2025 teruggebracht met €300.000 (2026 e.v. blijven ongewijzigd tov begroting);

Technische beantwoording

In opmaat naar de kadernota 2023 is inzichtelijk gemaakt wat de formatieve en financiële gevolgen zijn van de uitvoering van (nieuwe) opgaven waarvoor we staan (pagina 33-34 van de kadernota 2023). De nadere uitwerking hiervan leest u terug in de programmabegroting 2023 (o.a. pagina 14). Samengevat is hier sprake van 2 ontwikkelingen: Ten eerste vragen de extra taken voor gemeenten en de verwachtingen die vanuit onze omgeving aan de uitvoering wordt gesteld meer van ons als gemeente. Ten tweede is inzichtelijk geworden dat de laatste jaren op een aantal onderdelen onvoldoende en/of niet realistisch is begroot. Beide vallen onder de noemer van "Professionalisering Organisatie". Het gaat om uitvoering van het huidige beleid.

Het afschroeven op deze inzet vraagt fundamentele keuzes in wat wel en wat niet op te pakken, deze keuzes worden via de kadernota 2025-2028 aan u voorgelegd.

Reactie college

Met de behandeling van de programmabegroting 2023-2026 hebben wij vorig jaar een voorstel gedaan om de personele capaciteit in balans te brengen met de eisen die aan onze gemeente wordt gesteld. De eisen aan de huidige dienstverlening zijn wezenlijk veranderd ten opzichte van 5 – 10 jaar geleden. De komende jaren zal zich dat nog verder doorzetten. Dat betekent dat de organisatie en ons HR beleid moet meebewegen. Hiervoor is voorgaande jaren een organisatieplan opgesteld, de afgelopen jaren is fasegewijs uitvoering geven aan het plan.

Wij hadden te maken met een hoog verzuim, een hoog verloop, te hoge werkdruk en een te grote span of control bij het management. Ook is er sprake van een sterk vergrijzende organisatie, die het noodzakelijk maakt ons te veranderen naar een aantrekkelijke werkgever waarin Duurzame inzetbaarheid, "Binden en boeien" en Strategische personeelsplanning ontwikkeld wordt in de komende jaren. Onze medewerkers zijn de brug naar onze inwoners en bepalen de kwaliteit van onze dienstverlening.

De middelen die met de programmabegroting 2023 door de Raad beschikbaar zijn gesteld stellen ons in staat om bovengenoemde problemen stap voor stap aan te pakken. Het terugdraaien hiervan zonder de ambities te verminderen doet afbreuk aan de stappen die we hebben gezet en nog gaan zetten. Risico kan zijn dat onze kwetsbaarheid wordt vergroot en de kosten daarvan hoger uitvallen.
Daar heeft uiteindelijk de inwoner geen baat bij.

Voor alle helderheid: het budget gaat enkel over op orde brengen van de benodigde capaciteit om de opgaven die er zijn uit te kunnen voeren. Als in het proces kadernota 2025 die ambities worden bijgesteld, kunnen we daar op termijn de benodigde capaciteit op afstemmen.